

ILDEPHONSI
PEREZ DE LARA
TOLETANI,

A CONSILIIS CATHOLICÆ MAJESTATIS,
ET IN CIVITATE REGUM PROVINCICIARUM
PERU CURIÆ CANCELLARIÆ PRÆTORIS;
COMPENDIUM VITÆ HOMINIS
IN JURE FORI ET POLI,
USQUE AD PERFECTAM ÆTATEM ET SENECTAM.

Tractatus perutilis continens frequentiora, quæ tam in judiciis, quam extra
pro incrementis ætatis cuique contingunt, & jus speciale
primitivæ, & ultimæ ætatis.

EDITIO NOVISSIMA EMENDATIO, ET INDICE LOCUPLETIORI ADAUCTA.

LUGDUNI.

Sumptibus ROCHI DEVILLE, & L. CHALMETTE.

M D C C X X X I I I.

CUM APPROBATIONE ET PRIVILEGIO.

AD LECTOREM.

Um omnis actio hominis prodesse debeat, aut vivis, aut defunctis, & jam ne mortuis gratiam prohiberem juxta illud Ecclesiast 7. num. 37. *Mortuo non prohibeas gratiam*: posteriora hominis scripserim libro de Anniversariis & Capellaniis, suffragia quidem, quibus animæ sublevantur, ut citius ultimam retributionem (gloriæ scilicet) consequi valeant, nunc actibus vivorum prodesse cupiens, ut nec vivis nec defunctis obsequium negem tractatum de vita hominis prodece decevi. Et quia scire, quid faciendum sit & nescire quo ordine, non est perfectæ cognitionis, ut dicit Baldus in principio proemij Digesti Veteris, non abs re erit hoc in tractatu pro incrimine ætatis, quæ speciali jure in vitæ primordiis, virili, & senectute homini concessa sunt explicare: nam ut inquit Cornelius Gallus.

*Diversa diversa jurant, non omnibus annis
Omnia conveniunt, et prius apte nocet,
Exultat levitate puer, gravitate senectus.*

Et ut omni ætate tam ipsi quam qui cum eis contrahunt, litigant, vel quid aliud gerunt, non ignari accedant, & sibi consulant ne damnum patiantur, vel nulliter agenda peragant, prout jam sæpius experimento cognovi & vidi gesta longo tempore, & non modicis factis expensis ad irritum recidere, & denuo novo sumptu causam agere. Et si optarem opus hoc ab alio altioris ingenij, in publicum offerri, tamen pro facultate, & viribus meis (et si tanto operi imparibus) me exhibeam cupidum proficiendi juris professoribus, quibus forte exiguus hic labor complacebit, ut contingere solere ait Paulus Jureconsultus, l. penult. ad exhibendum ibi: *Forfan Studiosus alicujus doctrina dicet sua interesse eos, vel illos libros exhiberi, ut cum eos legisset doctor, & melior futurus esset, quod si ex hujus libri lectura id accidere posset, ex sententiis aliorum Doctorum à me relatis à quibus didici & instar laboriosæ apis ex eorum scriptis decerpit futurum esset, quod laude dignum judicatur à Gayo Jureconsulto l. 2. de origine juris, ibi: *Postea cum Apianus Claudius composuisset, & ad formam redigisset has actiones, Gneus Flavius scriba ejus libertini filius surreptum librum populo tradidit, & adeo gra-**

AD LECTOREM.

tum fuit hoc munus populo, ut Tribunus fieret, & Senator, & Edilis (& postea subdit textus) nam nec Gneus Flavius de suo quicquam adjecit libro. Et conducunt verba Leonis Imperatoris, l. nullo 28. in fine, C. de Episcop. & clericis, ibi. *Cum fides, atque industria eorum, tam laude, quam honestate, ac pariter pietate non careat, cum veritatem in publicas aures lucemque deduxerint.* Scientia enim non est propter scire, sed propter operari, & cam ad praxim deducere est de arbore fructum colligere. Baldus l. 1. de just. & jur. Natta conf. 1. num. 2. Gratianus disceptat. cap. 186. n. 11. Quare scribere libros causam praelationis esse, & scribentes maximo honore dignos affirmat Cassianus in Catalogo gloria mundi, parte 10. consideratione 18. & ex Anania & Ruyno, tradit Ioannes Aloyfius Riccius Colectanea 1446. in fine: nam ut habetur Eccles. 24. n. 47. ibi. *Videte quoniam non solum mihi laboravi, sed omnibus acquirentibus veritatem,* & S. Augustin in Psalm. 130. exponens illud Apostoli 1. Corinthiorum 15. n. 10. *Abundantius illis omnibus laboravi* ait, id esse, quia alij non scripserunt, vel non tantum nec tanta gratia scripserunt, non ergo, benigne Lector dico me nova scribere, cum in inscriptione posuerim, *nihil sub Sole novum*: non tamen transcripserim, sed per innumeros, & diversos Auctores dispersa hoc brevi compendio concessisse. Suscipe ergo libenter oblata, & rejice ingrata, grata sapore tene. Vale.

DON

DON JOANNIS PEREZ DE LARA
Regalis Consilij, & Regiarum Cancellariorum Advocati, ac sancti Officij inquisitionis Consultoris; in laudem Compendij Vitæ Hominis eruditissimi sui parentis Ildefonsi Perez de Lara, suæ Majestatis à Consiliis, & in Pintiana Curia meritissimi Senatoris.

EPIGRAMMA

DU M rueret Lapeti sata dura in prælia Martis,
Confereretque feras gens tracentia manus.
Nullaque sufficerent juris, vel sedera pacis,
Eripere insanis arma inimica viris.
Protinus è celo missa est Astra puella,
Composuitque animos juræque sancta tulit.
Sic tu mortales animis fera bella gerentes
instruis, & mores non finis esse feros.
Nam tua scripta valent tenere informare juventa
Pectora, longævo dant quoque jura seni.
Omniaque humane componis tempora vitæ,
Tempora temporibus digna corona tuis.
Huc ades o cupiens æterna haurire salutis
Dignata, queis cæli scandere regna licet.

DOCTOR D. DIDACUS DE TRASMIERA
Abbas, & dominus Hermetensis, alma Palentina Ecclesie Canonicus, in sacro Vallisoletana inquisitionis tribunali, fidei rebus propugnandis assistens.

Clarissimi ILDEPHONSI PEREZ LARA, Regij Senatoris, Senatuum omnium Coronæ, communis Jurisprudentiæ magistri, & sapientiæ unice meriti scriptis, vel spe, quam fama fecerat majoribus.

SEPE minora suis veniunt præsagia rebus,
Nec valet iudicis cuncta tenere suis.
Prodit mella levis, per florea rura, futurus;
Seque suo præceptis marmure prodit aqua;
Nulla tamen menti res plene signa tulerunt,
Nec qua sunt in se nobilitate docent.

Non

*Nam nec apes unquam, sic dulce, ac mella, susurrant
 & que, pura undis murmura nulla sonant.
 Haud scriptis par fama fuit, licet illa sonarit
 Maxima, dum mentis prædicat orsa tuæ.
 Vel satis exhibuit nisi pagina visa referret
 Altius ingenij clara fluente tui.
 Fama leuem strepitum, dat pagina mentibus Hyblam
 Illa vult murmur, protulit hæc fluxias,
 Vix habuit primos auvone fama vibores
 Hominis immensum fudit at ista iubar,
 Iamque hominem versans, audax quocumque subibit
 Iudicium, vel quod Numinis instar erit
 Phæbus, & antra replens cunctis responsa daturus
 De lare jam proprio mittet ad antra Laræ.*

**AD AVTHOREM. ET JURIS
 columen. ILDEPHONSUM PEREZ DE LARA in Pintiano Senatu
 Regium Coniliarium, Petrus Salmeron juris utriusque Doctor.**

*Phæbus ut æquore cum surgit gurgite, pellens
 Cimærias tenebras, omnia luce replet,
 Navita tunc scopulos, Cautes. atque Charibidem,
 Nostra vehens turd, per vana salsa cavet,
 Atque viator iter cernens, discrimina cuncta
 Vinat, fertque pedem, quo sua vota vocant.
 Haud secus obscuram præxim, & jura Ildefonsus
 Illustrat, nigris de tenebrisque trahit,
 Excolat hunc legum pelagus qui remigat altum.
 Ne ruat in scopulos, diriget iste ratem.
 Hunc sibi per Forturpes saltusque viator
 Eligat, ut tutum carpere possit iter.*

Clarissimo jurisprudentiæ Jubari, Doctorum Magistro Regio, apud Vallisole-
 tanos Senatori, à Consiliis Catholice Majestatis, cognato & domino suo
 ILDEPHONSO PEREZ DE LARA, Vitam Hominis in utroque foro versanti,
 Didacus Diez de Chaves Quæstoribus fidei à secretis se vovet & sua.

MORTALES perclusus avos, terrena perclusus
 Nomina, se Phæton sidera ad alia refert.
 Et Titane patrem possit mundum inire curas,
 Cuius in exhausto lumine cuncta micant.
 Non Herbo leturus opem, non lumina terris,
 Et sed, ut monstrat Sol Phætona Deum.
 Terrarum jam dudum oculus, tu, Alphonsè, sustatis,
 In barbarum tenebris, omnia luce beat.
 Et Titane prior mortalis tempora vitæ,
 Percurrens iustas nobiliore die.
 Sed una en venio Phæton: non frana reposte,
 Qua nisi tu Phæbus, quis vitare queat?
 Sed tuus ut comiter curvas videatque per orbem,
 Et quæ videat nocere esse iunni.

INDEX

**INDEX
 CAPITVM HUIVS COMPENDII
 VITÆ HOMINIS.**

Numerus paginam indicat.

- CAP. I.** **E** ventre concepto & an filii
 agniti ante delictum Patris
 officiantur infamia? pagina 1.
- II.** Venter an possit hæres insti-
 tuti, & hæredari & an ei dentur remedia pos-
 sessoria & Tenuta, & restitutio in
 integrum. 10.
- III.** Si remaneat duo ventres, quod ambo sint
 mittendi in possessionem, & an hodie stante
 lege Evangelica possint relinquere duo ventres
 legitimi ejusdem viri, cum lege divina sit prohi-
 bitum duas simul habere uxores, *Matth. 19. 11.*
- IV.** Quod venter possit legari & donari, & quod
 ei debeatur relicta filio qui vivat tempore
 mortis testatoris, & de aliis multis, quorum
 nascitur capax est, & de relinquendo ei in
 tempus, que possit capere & de factis tempore
 inhabili, si effectus consecratur in tempus
 habile quando valeant. 17.
- V.** An venter filii pariter, vel uxoris filii spiritus
 possit institui ab avo, & an eo casu possit avus
 relinquere filio spiritus usufructum ad alimen-
 ta, & simpliciter relicta consecratur ad alimen-
 ta, & plura de relicto spiritus. 21.
- VI.** An pater possit substituire ventri, & venter
 possit alteri substitui & possit dari ventri tu-
 tor. 26.
- VII.** De commodis mulieris prægnantis & quali-
 ter & à quibus sit inspicienda, custodienda &
 aliena vidua que dicit se gravidam remansisse,
 & eas expensis & quod generaliter acta judi-
 cialia sunt expensis penitentium, & quando
 utriusque litigantis. 30.
- VIII.** De citandis consanguineis pro custodienda
 parturiente, ne supponatur partus. Et si nocte
 contingat quod lumina requirantur: Et quid
 in contractibus requiritibus scripturam &
 quales sint. Et de testamento, sententia & acti-
 bus judicialibus nocte celebratis, & an possint
 probari testibus, & quando admittatur proba-
 tio testium non obstante pacto vel statuto de
 probando per instrumenta de parva supposito
 & pena delicti. 36.
- IX.** De abortiva & præbente causam abortitionis: &
 an quando præcedit culpa & sequitur casus,
 culpatus tenetur de casu & qua puniatur pena
 casus abortivum factus inanimatus, & an incur-
 rat irregularitatem. Et an possint medici uti re-
 mediis curacionis morbi prægnantis si ex eis ti-
 meatur abortus, & an sit licitum procurare abor-
 tum ob matris sanitatem. 43.
- X.** De nascite & legitimo tempore nascendi ut
 jure pro naturali partu habeatur. Et nato octavo
 mense & vivente an succedat. Et quid si nascatur
 in tertio, quarto, quinto, & ultra novem
 menses usque ad quatuordecimum inclusivè Et
 de extracto fœto ventre matris, quando adim-
 plet, vel non conditionem. Et de parva mon-
 struosi qui non succedit, an adimpleat condi-
 tionem in favorem parentum. Et qualiter compa-
 rentur menses ad partum, & ad omnia & quod si
 dicitur fuerint etiam ab origine mundi. 46. Et
 de anno &c. 46.
- XI.** Si Hermaphroditum mulier pariat, an ad-
 mittatur ad successorem, & possit contrahere
 matrimonium, & ordinari, vel religionem
 ingredi, & de diversis qualitatibus & officiis
 & mactentibus in eadem persona, & de ha-
 beribus duas voces, an possint diversa vota
 emittere & quid in prælatibus habentibus Eccle-
 sias Cathedralis invicem annexas. Et de exer-
 cente duas artes, quarum causa fortitur forum
 vel habeat privilegia. Et quando activum & pas-
 sivum possint concurrere in eodem sub eadem. Et
 quando fiat confusio actionum, ut dicitur res-
 pugnancia. 51.
- XII.** Si mulier statim post viri mortem cum alio
 contrahat matrimonium, & nascatur filius tali
 tempore quo possit esse primi & secundi viri
 cuius erit, judicandus? Et quid operetur pos-
 sessio filiationis & matris assertio. Et de gene-
 lissimis simul natis, quorum nascendi prioritas
 ignoratur, quis sit præferendus in regno seu
 majorata Et de prioritate, quod adquiratur
 per punctum & momentum: & de concurrenti-
 bus & non pariter & non successivè. 56.
- XIII.** De nato & nominis impositione in baptismo
 & de nomine proprio & appellativo: & de con-
 ditione deferendi nomen & arma & de muta-
 tione nominis, & quare Romanus Pontifex in
 creatione mater nomen, & de atendo nato à pa-
 tre, vel matre ante vel post triennium: & an
 si mater nobilis, vel inops sit, vel careat lacte,
 pater alere tenetur: & quid in filio spiritus.
 Et an in generali sermone comprehendatur
 persona loquentis in obligatione & confirma-
 tione & aliis. 64.
- XIV.** De infante & quando incipiat, & finiat infan-
 tia: & an infantes possint acquirere sine tuto-
 re, & admittere possessionem in eos translatam
 ministerio legiti: & qualiter debeat adire hære-
 ditatem, & bonorum possessionem petere: & an
 hodie sit differentia hæredis, & bonorum posses-
 soris sui & emancipati: & an factus habeat ef-
 fectus: & quid in Clericis vel Monachis libera-
 tis à patria potestate: & quod filij Regum vo-
 centur infantes, etiam illegitimi. 70.
- XV.** De infante qui factus est & quando adim-
 pletur conditio cum facti potestati, & an possit
 in bonorum agnita per tutorem infantis,
 si in statu priusquam loquatur, transierit
 ad ejus hæredes, vel facti antequam cesset
 & possit petere restitutionem ex clausula
 generali ad adendum hæreditatem. Et de
 primordiali mundi lingua, & primis vocibus
 infantis & an possit fieri contractus cum homine
 alterius lingue: & de traducendo, & interpretis,
 an tenetur jurare, & quomodo, & qualiter ab-
 bello tale instrumentum conficitur & contractus
 novi. Et an infantes, qui facti possunt, contra-

Index Capitulorum.

1. De poffe beneficii. & alio contractu... 2. De iure alicui contrahere... 3. De iure alicui contrahere... 4. De iure alicui contrahere... 5. De iure alicui contrahere...

6. De iure alicui contrahere... 7. De iure alicui contrahere... 8. De iure alicui contrahere... 9. De iure alicui contrahere... 10. De iure alicui contrahere...

ILDEPHONSI PEREZ DE LARA TOLETANI, COMPENDIUM VITÆ HOMINIS IN JURE FORI ET POLI

CAPUT PRIMUM De ventre concepto, & an filij geniti ante delictum Parentis, afficiantur infamia?

- SUMMARUM. 1. Homo dicitur quis ab existentia in utero matris... 2. Ante histeriam effugere... 3. Ventri libero omnia jura referuntur...

ea est facultas formatrix femini infusa, altera extraordinaria, que non semper ad generationem concurrit, sed extrinsecus adveniens, & priore nobilitate suam tenellam formam imprimat, & hanc esse cogitationem, seu imaginationem. Prima, & ordinaria formatrix si liberè agat, in toto formationis tempore à nullo impeditur, ut contingit in animalibus, & plantis vim femini insistanti factui perpetuè imprimat, sique perpetuo fecundat erunt familes paribus, si masculinum semen vincat ex omni parte, si femineum matribus, & solet fetus in quibusdam partibus corporis assimilari patribus, & in aliis matribus, quod provenit ex feminis permissione, si portio quaedam feminis ab altere vincatur, unde Lucret. lib. 4. Carm. ait:

Semper enim partus duplici de semine constat, Atque viri simul est magis id, quodunque creatur.

Ejus habet plus parte a qua, quod cernere possit, Sive virum sibi, sive est mulieris origo.

- 31 Ex manens, & clausus, quòd integri gignatur, nulla res oblat, & seipsum ita fit, & nonnunquam avorum effugium refert nepos, quia later in patris femine quodam avorum, & ab avorum facultas, ita Arist. lib. 7. de *Hist. animal. cap. 5.* ubi quod in Sicilia ejus, quæ adulescentum Æthiopi commiserat filia, non colorem patris Æthiopi retulit, sed qui natus ex ea fuit avum Æthiopiorem regneravit. S. Thom. 2. 2. q. 114. art. 1. ad 2. & Andr. Laur. ubi supra, & in eadem sententia consentiunt DD. gloss. in l. 1. quæret aliquis, si portensum, vel monstruosum. 1. 135. de verb. signif. ibi: Quia quando cum homine agere cogitavit de aliquo animali, propter similitudinem accidit, & gloss. in lib. non sunt liberi de reglam. hominum, Bart. l. Gallus, in princ. 1. 4. ubi latè Iaf. & DD. de lib. & postum. Butrig. l. fin. de Carb. edict. Plura exempla ad hoc refert Gratian. d. c. p. 567. a. n. 2. Imaginatio autem quamvis multum possit, non tamen potest naturæ leges absumere nisi monstruosa aliquid efficiat, Fed. tie. Bonav. lib. 7. *de similitudine parit. c. 15.* Ruffic. in l. cum avus, lib. 4. c. 9. n. 13. de consuet. & donozior.

Si ergo ex conceptione provenit similitudo, ea est attendenda, ut si tunc lumbi parentum non erant infecti macula, non transfat in filios ante delictum natos malignitas, & deviat à bono que supervenit, atque ita hanc opinionem ut viorem, & probabiliorum, omnibus Doctores cum tenentibus relatis amplectitur Tom. Sanchez. de *preceptis Decalogi. lib. 1. c. 14. c. 1. sequitur* butr, ubi respondit ad fundamenta contrarie opinionis, & post eam, licet eam non referat, Mieres de *majorat. 2. part. quæst. 4. solutio. 2. n. 2. in 2. editione*, & tandem eandem opinionem, ut veriorum tenet Hieronym. Campanillus *divors. juris. rubr. 11. C. 1. n. 20.*

- 35 Sed est prædicta opinio regulariter procedat in delictis à patre commissis, tamen ubi eo enormitatem, & odium delicti leges insurgunt penam delinquentium liberis, ut in criminibus læsæ majestatis divinx, & humanæ penam afficere filios ante crimen perpetratum natos, gravissimè tenentur Doctores infra citandi per d. l. *quisquis. §. filij vero. C. ad leg. ind. magis. cap. si quis itaque. §. filij. 6. quæst. 1.* & hoc ut arceantur homines à perpetratione talium delictorum, & ad majorem

rem parentum delinquentium punitionem, quia magis cruciatur in filiis, quam in seipis, l. *est quidem quod metus causa*, ubi gloss. quod pater plus diligit filium, quam seipsum: per quem textum dixit gloss. *prædicti. l. liberi 28. C. de inofficijs testam.* quod ante plus descendit quam ascendit, 37 & textus in §. *su. Instit. de mortibus. l. ibi: Aut pater per filij corpus pater magis, quam filius periclitetur, textus in l. fin. §. idem referriunt, vers. videri* autem de bonis eorum qui sibi mortem conciverint. *Videri autem*, inquit textus & pater qui sibi manus intulisset, quod diceretur filium suum occisum, magis dolere filij amissum, quam sibi irrogatum, & idem bona ejus non esse publicanda Divi. Adrian. *referri. Chario* itaque est vita filiorum parentibus ac sua, quorum interitum adeò abominantur, ut propriam vitam exitio habeant, & pro dolore patris commissi remittitur, d. l. *fin. unde Virgil. 3. Æneid.*

Nate mihi vita quondam dum vita Chære magis, Et Valeus Catulus in argonamica, sic ait. Gnate mihi jucundior mihi vita.

Et quia cum quis periclitatur de fama, & honorificiis precitioris de vita, l. *justa. de manumiss. vindicta.* Alcivus *in l. licet capitalis. 103. n. 4. de verb. signif.* ad eundem modum cruciatur parentes in amissione fame, & dignitatis filiorum, sic Cicero, *lib. 1. de Oratore*, ait. *Horrentius patris liberis videtur, quorum gloria nobis, & dignitas honoris est.* Et idem Cicero, in *epist. ad Brutum* approbat leges imponentes penam liberis ob delictum patrum, sic dicens: *Nec vero me fugit, quam sit acerbum parentum scelera, filiorum panis sui, tamen hoc præclarè legibus comparatum esse videtur, ut charitatis liberorum amicitiosos parentes respicienda redderet. Quare majori cum ratione ad accedens parentes à talibus criminibus, comprehenduntur in panis filij jam nati, erga quos major est patris affectus, quam erga natiuros, l. Titius, de suis & legitim. hæreditibus. l. idem pater, eodem titulo. l. qui filius, de legat. 1. Symon Cræver. *conf. 73. n. 11.* majorem enim affectionem, quis habere præsumitur ad personas sibi notas, Tiraquel. *l. si inquam. verbo filios non habent, n. 12. de revocand. donation. opinio* Mier. de *majorat. 2. part. g. 81. quos*, & alios retulit lib. 1. de *Anniversariis. cap. 21. num. 17. imò*, affectum non cadit in ignotum. *Surdus conf. 137. num. 29. & Aristot. lib. 8. Ethicor. cap. 11. in princip. ait*, quod parentes diligunt natos, ut aliqui sui, quod non dicitur de natiuris: denotatio enim famulari ab eo, quod est non ab eo quod erit. *Bald. l. si natus. C. de juris. & dicit lib. de Anniversariis, c. 20. n. 56. & cum filius dicitur à quo, quod est amor, ut dicit gloss. verbo appellatur, in §. fin. Instit. qui testament. tutor. dari possunt, ubi idem de nepote: Et de filio, & nepote, Alcivus l. filij 84. de verb. signif. imò, & majorem affectionem quem habere erga nepotes, quam filios, inquit. *Fiberius Decian. consil. 23. n. 9. volum. 1. & non potest plus esse quam filius, aut nepos, ut dicit gloss. verbo emancipatus, §. sed hodie. Instit. de adoption. in eis maxime puniuntur parentes, atque ita Abulenlis super illud Exodi. 34. num. 7. Qui reddis iniquitatem patri, filij, & nepotibus in totum, & quæram progeniem, ait rationem esse, quod causativè puniuntur filij, ut torqueantur parentes, & sic non progreditur ultra, quia nullus potuit filius ultra quartam generationem, nec accedat ad videndum***

quintam, & conducit, l. 2. tit. 21. p. in fin. ibi: *Entra el quarto grado, à que llamam vñbuelo, he este ventren per bieros antiguos; pero de aquel tiempo en adelante, no se pueden accedat los bonos, nec affligentur parentes in descendibus futuris, cum tunc superstities non essent, juxta illud Ecclesiast. 30. num. 5. In vita sua vidit, & letatus est in illis, in obitu suo non est contristatus.* Sic Hieronym. relatus à Glossa ordinaria, *Abulensis. 1.* ubi Evangelista refertens Christi Domini generaliam fecit transfum ex Ioram ad Oziam exclusis tribus generationibus super illud, *Ioram autem genuit Oziam*, ait Hieronymus quod Ioram non genuit Oziam, sed potius Ochoziam, & Ochoziam genuit Ios, & Ios genuit Am sifam, & Amasias Oziam, sed quia Ioram se immiscuit generi Iezabel uxoris Achab, qui deliquerunt in occisione Naboth, & dictum erat per Prophetam in throno regni, quemquam non esse seffurum de domo Achab, nisi in quarta generatione tollitur memoria ejus per tres generationes purgata vero labegne filie in quarta origo Christi enumeratur, sic legitur 3. Reg. 21. num. 1. *Eccc ego inducam super te malum, & detestam posteritatem, & interficiam de Achab*: quare textus in *cap. Ecclesiast. fin. 1. opus* aiat, quod Achab peccante posteri ejus regni filium amiserunt, & usque ad purgatam labem illius familie à genealogia Domini sunt exclusi, familia enim usque ad quartam generationem extenditur, *aut de restitut. judicommis. cellas* 9. ubi cum dicitur restitutor verba: *permanere per omnia, & perpetuare in familia mea, & nunquam egredi de nomine meo*. Imperator ibi statuit, non extendi ultra quartam generationem, ut notavit Andreas Fachin *lib. 4. controverf. jur. cap. 10. vers. 2.* ex novelle verbis post Covarr. *lib. 3. var. cap. 1. num. 4. vers. secundo* quod, ubi dicitur esse communem omnium sententiam licet, ut ibi inquit, ex communi opinione ubi testator prohibuit alienationem, quia velis bona perpetuè remanere apud descendentes, & posteris etiam ultra quartam generationem procedere, & in vinculis, & majoribus nostris regni censetur vocati in perpetuum, sine differentia quarta, & quinta generationis. l. 27. *Tauri.*

Obiter scias ex prædictis locis Sacre Scripture sumptisse aliquos occasionem dicendi fideles ob maculam suorum ascendentem non debere excludi ab honoribus, & dignitatibus, vel congregationibus requiritibus qualiter sanguinis, si per quatuor generationes fideliter vixerint, & quod omnia statuta limitanda essent, ut non egrediantur ultra quartam generationem exemplo ejus, quod factum fuit à reo in punitione delictorum parentum, & quia Apostolus ad impositionem manuum in Timotheum quem eligit, solum habuit considerationem, quod ipse Timotheus, & ipse mater, & avia fuerat, & in fide firma, ut legitur 2. ad *Timotheum. 1. num. 5.* & est aliquid statutum in Hispania Ecclesia, quod non egredietur tertiam generationem, & conducit l. *1. tit. 2. l. 1. par. 2. ibi: Que sean de derecho linage de padre, y abuelo, hasta el quarto grado & secundum modum populum Alexandi IV. constitutum. 12.* solum prohibentur nepotes hæretici obtinere beneficium. Et Honorius IV. *constitutum. 2.* ut notat Cardofo in *praxi. verbo. filius, num. vigesimo*, de qua materia latè scripsi. *lib. de Capellanis, capitul. 4.* et si velim omnes, quos tangit de qualitatibus

sanguinis judicare, in statutis eam requiritibus circumspiciendus esse, & promprios in favorem omnium, qui ad statuta accedunt, & non ferre, nec erudiciter, ut ita dicam contra honorem ad eum adspirantium, ut jam vidi aliquos nimis se ostendere in damnum proximi. Et quia nonnulli aliter intelligentes per me tradita, d. cap. 4. de *Capellanis. n. 61.* circa praxim statutorum, & majorem credulitatem, & fidem adhibendam rebus numero paucioribus, deponentibus de affirmativa quam pluribus de negativa deponunt, ut relati num. 79. nihil à jure alienum proptur, nec in eo quod tradidi, n. 71. ubi posui hæc verba. *At quando contra aliquem assertum per aliquos testes, quod dicitur, dicitur esse fideles, Majori, vel alij afflicti maxime, & reddam sufficientem rationem, non potest dici inter bonus, cui per testes sinistria quis referatur.* Hæc ibi si ergo dixi, & reddunt sufficientem rationem non volui me restringere ad parum dictum, sed ad sufficientem rationem à testibus traditam, in qua adesse debet causa sufficiens defectibus oppositi iudicis estimatum, sine sufficiens ratio defectus, ut didici testium fides adhibetur, regulando eam secundum jus, nec illud axioma, *bonus ex integra causa*, & tantum intelligitur in foro conscientiarum non in omni re verificatur, ut videre est in homine suis membris bene coo. positus, clauda tamen, vel cæco, vel torto, & nalyvel balbutiente: idem in prolatione verborum cum mala grammatica, solecismo, vel barbarismo.

Sed redeundo ad id à quo digressi sumus Exod. 49. 12. num. 2. legitur ob peccatum Pharaonis omnes primogenitos Ægyptiorum à primogenito Pharaonis, qui in solo ejus sedebat usque ad primogenitum, & carceratos, & animalia grandinosa, & morte consumpta fuisse, & inquit textus in *cap. Ecclesiast. 1. g. 4.* illam penam subfisse in eis, quorum felicitate latabatur pro quo fecit quod parentes latantur in filiis quos videtur, ut legitur. *Ecclesiast. 30. n. 50. In vita sua vidit, & letatus est in illis.*

Sic textus in *cap. Ecclesiast. 1. g. 12.* num. 2. legitur ob peccatum David, qui populum numeravit iniquiter se glorians multitudinem, ut inquit Cardinalis Turrescrauta, *ibi: Dominum occidit peste septuaginta millia virorum, ut in eo David puniretur, in quo gloriabatur: nam Provenerunt. 14. num. 18.* habetur: *In multitudine populi dignatus Regis in paucitate plebis ignominia. Prim eipit*, sed & peccato ipsius David, filius ejus ex adulterio natus mortuus fuit, ut legitur 1. Reg. 21. num. 14. & 15. sic & Cham peccante, discopertio pudentia Noë patris, maleficerit filius ejus Chamam. *Genes. 9. num. 22.* sic & altero Cham peccante, qui tulit de archæmæ, filij ejus, filij simul cum eo occisi sunt. *Jhu. c. 7. num. 20.*

Sic in diluvio pro peccatis parentum submersi sunt filij eorum parvuli, qui non poterant participes esse criminum. *Genes. 7. sic & parvuli Sodomorum pro patrelo Celere igne consumpti sunt. Genes. 19. num. 25.* & idem legitur contigisse filiis Datan, & Abiron, quos cum patribus terra deglutivit, & vivi ad inferos descendunt, rupta terra sub pedibus eorum, ut habetur *Numeri. 16. vers. 37. & 48.*

Sic Gregorius delinquentes lepra ejus et maleficiose Eliæ transmittitur ad popos, 4. *Regum capitul. 5. num. 37.*

Quinimò cum terra devoravit Core ob rebellionem

Compendium vite hominis.

1. Et licet nisi ascendens superles dicit, ascendens utriusque transmittens agitur, ita post Gratianum de successione, §. transfusio, q. 10. num. 2. in fin. & Alexand. ab eo restat conf. 168. n. 1. lib. 7. tradit Noalis de transfusio: ne, ca. 8. num. 8. transmittitur etiam ad existentes in utero, Bartol. l. 1. C. de his qui ante apert. sub Guill. Bona. c. Raimundus, verb. & subdit, quam testatur in utero n. 33. de test. novis, & idem de transmissioe que sic fieri debet, per l. cum antiquioribus, C. de iure deliberand.

2. Sacer querela competens filio injuste exheredato, que etiam non preparata transit ad suos heredes, sicut in nos, transit ad existentes in utero, l. si quis filium, C. de iust. rebus, ut in utero, vel in ventre, Benediculus dicit. Raimundus, verb. & subdit, num. 33. & ad eundem modum remediand, l. Pantoniis §. 1. de acquir. heredit. ad petendam restitutionem, propter absentiam, vel ignoratiam, que transit ad heredes transit etiam ad existentes in utero, cum in sui commodum pro nato habeatur.

3. Sed si venter sit prateritus, & institutus extraneus, quando testamentum potest rumpi, natiuitate posthumi non defertur hereditas ex testamentis, l. venter prateritus §. 3. de acquir. d. heredit. quod eo tempore intelligendum erit in casu, quo lex loquitur, scilicet si venter esse prateritus, scus si esse institutus, vel exheredatus, quia tunc aliter coheres, vel veniens ab intestato potest adire, l. siud 4. in princip. veris, si quis, de bono possid. contra tabul. & si dicitur, quare non predebat venter flante exheredatione, cum potest rumpere testamentum per querelam, dic rationem esse, quia quando est prateritus rumpitur testamentum dispositione legis ab initio, sine facto hominis sola signatione posthumi, sed qui filium, & in testamento de exhered. liberorum, & ex ruptura semper esse iusta, quia nullus gravatur a lege. At quando est exheredatus, validitas testamenti pendet a declaratione iudicis, qui potest in iulle pronuntiare, gloss. verb. sententia, l. eos, §. super his, C. de appellat. l. legatum, §. ad tempus, ibi, reprobatur quia sententia eorum, de iust. dicit. velign. §. 1. in princip. de appell. ibi, Nonnumquam bene las causas in ius reformant, qui textus loquitur in iudicibus preteritis, Ioseph, Ludovic, dicit. l. 2. num. 46. & gloss. verbo sententia, l. eos, §. super his, C. de appellat. ibi, atque ita eam rationem tradit Paulus, l. i. §. 1. Si pars hereditatis petatur post gloss. iam ibi.

4. Et si dicas testamentum non valere ab initio, ut in d. §. 2. in eo institutio, de exhered. liberorum, dicit ille sine facto hominis, cum autem venter est prateritus non defertur hereditas nec institutio potest adire, & sufficit, quod putatur pregnantem esse uxorem, l. cum quidam 10. §. 1. de acquir. heredit. ubi quod si institutus sciat non esse pregnantem, potest adire hereditatem, quia qui est ceterus per seipsum, non redditur inceptus propter opinionem aliorum, nec etiam propter licentiam, d. l. cum quidam, §. fin. ubi Bart. de acquir. heredit.

5. Sed si, cum parum non esse pregnantem, adicit hereditatem, & postea abortitur mulier, additio precedens nullus est momenti, text. est singularis in dicit. l. cum quidam, §. quod dicitur et 2. de acquir. heredit. nam, ut inquit ibi text. ratio

igitur et sua presumptio proficit, quoties concurrat eorum veritate, ita ius si heres praesumatur non esse praegnantem, & adierit si postea apparuit, ita esse nullitio tenet.

6. Sed & conceptus in civitate, & natus apud hostes, si reveratur iure pollimini, recuperat omnia iura, l. apud hostes §. de captiv. & post rever. l. qui in iustitia, §. de iust. rebus. Alciat. l. intelligendum, §. de iust. rebus. Ludovic. Sard. de natur. liberit. §. de venter num. 9. ubi disputat Averil. An si moriatur, habeatur pro nato, & mortuus in civitate, & respondit, quod non, quia sicut eo revertitur, si ab hostibus habet ius pollimini, ita si ius moriatur, fingitur mortuus prima hora captivitatis, sicut legi Cornelii, l. lex Cornelia 28. de vulg. l. venter 10. de captiv. & postliminio rever. & u. ipe inquit, ne dua sicutio concurrat ad notata, l. 1. de dotis promiss. vel die verius id esse quia sibi non prodeit, ad commodum autem tertii, qui et possit heres esse in sequendis dum esset in utero non habeatur pro nato.

7. Existenti autem in utero non confertur antequam nascatur, l. si de collatione quia cum dammum nullum est allatum, si natiuitas expectetur, lex non fingit, ubi nulla causa necessaria fuisse, Alciat. l. intelligendum n. 3. de verb. signif. l. iugit. etiam dum sicuti aequitas, ut dicit ita num. 1. nec venter admittitur ad partem hereditatis, l. acquir. qui, si pars hereditatis petat, l. venter de acquir. heredit. sed eius pars est in suspensio donec editus fuerit, l. iustate, §. utique, & seq. de iust. & legum. & ier. postlim. praterito, valet testamentum licet rumpatur postea nato, l. 1. in fin. de inoff. test. supra, textus in principio instit. de exhered. liber. sed id ea ratione procedit, quia venter habeatur pro nato, quando eius commodum est, ut pro nato habeatur, quia postea non poterit recuperare illud ius. At quando natus illud habiturus est, non est necesse eum haberi pro nato, ita Ludovic. Sard. de nat. lib. §. de venter, n. 7. ubi idem dicit, si natus non potest habere tale ius, quia incapax, quo casu ei prodesse non potest, quod habeatur pro nato, & sic venter aliquid, ex ea quae uxor nequit esse, non potest institui, §. posthumi institutio de legitis, ex quo etiam natus, tanquam spurcius ab institutione repellitur, Bart. Ditus, & Odo. fteudus l. Gallus, §. quod si solum liber & posthum. Speculator tit. de successio. ab intestato, §. 1. venter, quia ergo, Sardis, ubi supra, &c.

8. Et si testator non simpliciter instituit ventrem, sed ea conditione adiecta, si uxor pregnantem esset, admittitur ex alia uxore natus, ut ex praedictis Doctoribus tradit Fachinus lib. 4. controverfarum cap. 90. & quavis querela detur ventri, si fuerit neglectus, ut dictum est, tamen si mater quae filios duos natos instituit in puerperio desecit, non datur querela, sed sumitur confectura ex matema pietate, ut filium voluerit instituire, tam existentem in utero, quam natum, sed morte praeventum non potest, & sic separatur institutus, & ex testamento matris admittitur ad tertiam partem, ac si institutus esset, l. si mater, C. de inoff. testamento, Petrus Faber, l. in ambiguis columna 3. & 6. de reg. iur.

9. Et quia repentinus casus non imputatur, gloss. verb. homicidium, in l. huc editi de poen. vendenda inter subdit. & iur. fernanda.

10. Sed & si quis ignorans filium habere alium heredem instituit, testamentum non valet, etiam si sit

Capit. II. de ventre concepto.

si sit miles, l. fecit, C. de testam. milit. ita etiam, si cum utero habeatur filius infans pater multo prateritus est, l. si cum utero in utero, Cod. de testam. milit.

11. Et quod magis est, quod licet rupto testamento ex causa prateritis legata conferentur, per antea ex causa, Cod. de liberis, praterit. tamen illud non procedit, ubi pater ignorabat liberos habere, quia forte nunciatum fuerat esse mortuus, l. si cum, vel in utero 10. C. de testam. militis, ibi: Falso rumore perlato pater putavit, l. fin. de hered. instit. l. 2. Rursum perlato quasi filia quippe eius mortua, & l. 2. §. qui vult in bonorum possessionem ferri: ibi: Nemoquid videret, quia hic rumor per nos ierogre, l. miles 1. §. mulier, ad l. Jul. de adult. ibi: Nam si longo tempore transacto, sine alius supri probatio ne falsi numeribus inducia, quasi soluta prius vinculo legitime nuptis secunda nuptia, quod verisimile est decipiam non fuisse, nihil vindicta dignum videri. Quibus constat, sepe contingere falsi enunciari de morte aliorum, Archidiaconus in cap. cum in illis n. 1. de proband. lib. 6. idem erit, si reoliquantur praedicta legata, Antonius Gomez, l. 1. n. 1. §. 1. n. 1. §. 1. facit in fine Barga de non mirandis, ratione dicit filibus, cap. 9. num. 100. Menel. l. si probaveris, n. 6. de fiduciis.

12. Et licet venter olim poterat exheredari, §. posthumi quippe, & §. posthorum instituta de exhered. liber. ex quo nulla requirebatur causa ad exheredationem, hodie fecus, quia causa requiritur, ut innotuerit, ut cum de appellat. cognoscitur, §. causae, §. si igitur, sed nec infans quia causam praebere non potest dicit communem opinionem, Celdas de iustitiam testament. §. de iustitiam innotuit, num. 75. quod ante tenebantur Viglius vob. iustit. de iustit. testament. & Menchaca de successio. progressi §. parte, cap. 20. post. num. 148.

13. Et si dicitur etiam iure digefforum necessarius fuisse causam ad exheredationem, ut in l. cum ratio de bonis damnat. ibi: Ne ne iudicio quidem parentis, nisi certis de causis submoveri ab ea successione possunt, ubi Accur. verbo de causis, ait, causas esse quae continentur in authentico, ut cum de appellat. cognoscitur, §. causae, sentens iure digefforum fuisse necessarias, cuius contraria colligitur, ex l. innotuerit, §. de liberis & posthumi, quo iure nec inventa querela in officio, §. non autem, ubi Viglius num. 6. Instituit, de iustitiam testament. Fulgosi non mortis, §. si quis, §. de iustitiam testament. Cuman. l. etiam de vulg. quare dicit verus, quod ex lege duodecim Tabularum, nec iudicio parentis poterat filius submoveri ab hereditate patris, nisi certis de causis videlicet emancipatione, & exheredatione, & de his causis loquitur d. l. cum ratio, dum dicit, nisi certis de causis, non auctem de comprehensis, & positus in authentico, ut cum de appellat. cognoscitur.

14. Sed & venter admittitur in fideicommissis, quod familiae relinquatur, Rainius conf. 23. num. 1. lib. 2. conf. 100. num. 1. sequitur Mandol. de iustitiam de iustitiam, n. 18. ubi quod substitutio facta per verba futurum tempus denotant comprehendit etiam conceptus, & natos post mortem testatoris, quia accenditur tempus eventibus conditionis, & factis est, quod concepti fuerint tempore quo venit dies fideicommissi, Rainius conf. 143. n. 1. lib. 1. Patritius conf. 31. n. 21. lib. 2. dicit commune, Ceter. de Lara de Fita Hum.

phalus conf. 16. num. 63. Cui, Janitor conf. 3. num. 31.

15. Et in conceptis ante emancipationem habet locum edictum l. 1. de emancipatis, cum emancipato liber. Mandol. de minori aetate, n. 14. Hodie tamen cessat edictum, cum ad successorem aequaliter admittuntur emancipati, & existentes in potestate, Bartol. l. 1. num. 20. titulo de emancipatis cum emanc. liber. auctent. de heredit. ab intestato emancipatus, in fine principis, hoc tamen addit, quod etiam hodie filius ius, quod quoad fut commodum iudicatur, eodem iure, quo censebatur tempore duodecim Tabularum, & effectus haeres voluntarius respectu eorum, que sibi damno esse possunt, l. filius qui parit de vulg. ubi Bartol. & in Legem praterito num. 13. de acquir. heredit. & l. fin. fami num. 10. de iure delictorum, sequitur Menchacius l. cum secundum num. 16. ad fin. Cod. de iustitiam commisi.

16. Et si venter institutus, & plures nascatur, omnes erunt heredes, ut tradit Archid. conf. 212. Angeles eandem, l. Felicie, de Senis conf. 4. quos refert, & sequitur Tufc, lib. 7. conf. 778. n. 1. C. 2. quia licet in favore existit in utero, ut si posthumi nascitur substituitur aliqui, & plures nascatur, & substituto exantit, Felicitus de Senis dicit. conf. 4. Talibus ubi supra num. 3. nisi sit substituta via causa, ut ibi n. 3. ex Baldo conf. 122. lib. 1. fed extra piam causam pro ea parte facit, quod verba singularis natus non veniunt in plurali, quando alicui diversis ralis Barga de non mirandis filibus, cap. 1. n. 1. Titius, l. si unquam veris, §. sequitur liberis num. 181. C. de refundenda donatione, fecus si esse eadem ratio, ut late comprobavi iuribus, & Doctoribus lib. 2. de Annotat. l. 2. §. 2. num. 64.

17. Pro quo etiam factis quod substituto fidei posthumi nascatur, non extenditur ad casum, quo unus tantum posthumi nascitur, & plures conf. 7. num. 39. & 40. lib. 1. ubi plures refert Gozzadinus conf. 67. num. 3.

18. Sic fecit alienandi concessi duobus, non defertur data uni, Corbulus de iure employator. cap. 14. n. 1. sic & gratia sanctissimi Domini Papae factus de beneficio speclante ad collationem alieno quod non verificatur, nec habet locum in beneficio speclante ad collationem unius tantum, cap. cum illis, §. si vero de probandis lib. 6.

19. Sed si pater instituit ventrem si nascatur masculus, & si mascula nascatur, eidem legavit, & contingat mulierem parere masculum, qui moriatur, & postea pariat feminam, valet testamentum, et quo utriusque providit Angelus conf. 104. in prin. sequitur Tufchili, P. conf. 98. n. 10. & ibi n. 1. quod si instituit ventrem, & masculus nascatur, & nata sit femina dicitur praterita, quia de ea testator non sensit, tene Angelus conf. 51. mero singulari, & plurali nam feminas, quod si beras potest venter reliquum tam dicitur, quam per fideicommissum, l. cum inter ventres, §. de fideicommissis liberatis, ibi: Et cum liberatis solum respiciat, & si mater sua alio in servitute constituta cum vel cum alio dicitur, & quod magis est, valet testator, ubi quod testator unius posthumi solum fecerit mentionem, & plures nascatur, omnes liberi natus, ut & quando instituit venter, & si plures nascatur, omnes sunt heredes, ut supra est dictum, sed & venter datus possessio bonorum per

- 12 *con in tempus, quo capere p. sit.*
- 13 *Adiur de regula, l. in tempus, si de heredi-
bus institutis.*
- 14 *Sponsus potest institui a patre in tempus legitima-
tionis.*
- 15 *Paria sunt alienandi facere tempore habili, vel in-
habili si cessat coactura in tempus habile.*
- 16 *Alienatio, seu venditio rei feudalis sub condicione,
si dominus consentiat valet.*
- 17 *Litigantes super beneficio possunt pacifice constituere
personam sub condicione, si Papa dispensaverit.*
- 18 *Qua pendet a voluntate Principis, censetur
impossibilia, si non sit saluta condicione, tamen
tamen promittenti possunt a Principe, etiam
non solent concedere.*
- 19 *Constitutio collatum in tempore mortis cum clausula
ex tunc, proxi ex nunc valet.*
- 20 *Beneficium potest conferri per Papam laico in tem-
pus quo suscipitur.*
- 21 *Bona capta ab hostibus possunt donari in tempus,
quo rec. percutit, & possunt infundari, etiam
sunt Regia corona.*
- 22 *Quae capiuntur in conflictu belli, sunt capitivitas,
si bona vastati recuperentur a Principe, sunt
domino restitenda, non solent expensis, nisi capi-
ps vastati essent capta ab hostibus.*
- 23 *Si bona capta recuperentur ab alio, quam a Re-
ge, non tenentur restituere, nisi soluti expensis,
& bona possunt re. ineri.*
- 24 *Et qui arguitur milititer gestis, sunt solvenda ex-
pensa.*
- 25 *Bona amicorum capta a hostibus, si re-
cuperentur per milites insequentes debent restitui
domino.*
- 26 *Secus si sint recuperata postquam fuerint redacta
in hostium potestate, vel in loco hostibus securo
portu, vel armata abique sp. recuperandi ea ab
eis quibus fu. r. in ablati.*
- 27 *In repudiatis inimici est, ius postliminii in captis
ab eis.*
- 28 *Laticlavi non acquirunt dominium, et bona ab
eis capta post restituenda vero domo sine pretio.*
- 29 *Episcopi Titulares Diocesium, quae Mauri occu-
parunt, seu heretici, si Provincia recuperentur
a Christianis gaudent illis, quia providentur in
tempus, quo Dioceses recuperentur, & habent
ea, quae sunt ordinis, & dignitatis, & vocem
in Concilio.*
- 30 *Sponsalia inter consanguineos, sustinentur sub con-
dicione, si Papa dispensaverit.*
- 31 *Habens facultatem instituti maritum, potest
nati in facorem filii sponsi sub condicione, si
capax fuerit, & legitimetur.*
- 32 *Adiuratus potest reliqui sub condicione contraben-
di cum consanguineo, si Papa dispensaverit.*
- 33 *Regula, quod paria sunt facere tempore habili,
vel inhabili si cessat coactura, in tempus habi-
le limitatur, quando lex restituit initio.*
- 34 *Alien. non potest inanimiter in rebus, quo sit
major.*
- 35 *Mulier non potest contrahere conferendo esse in
tempus solui maritum.*
- 36 *Finium contractus debet esse ab initio tempore
contractus.*
- 37 *Mulier si post solutum matrimonium ratificaverit ac-
tum, valet ex tempore ratificationis non retro.*
- 38 *Secus in contractibus conditionalibus validis, quia re-
trotrahitur.*

- 40 *Limia si condicio fuerit postposita, & postulat
exempla.*
- 41 *Qui stipulatus est sub condicione ea pendente dicitur
creditor.*
- 42 *Maritus potest vent i relinquere.*
- 43 *Venter potest legitimari.*
- 44 *Ventri concepti restituitur in integrum.*
- 45 *Ventri concepti actio negotior. gestor. non antea
privilegi non prelatio.*
- 46 *Ventri datur non retrahendi rem parimoniam.*
- 47 *Ventri potest donari, & datur curatur, qui na-
mine ventris accepta.*
- 48 *Stipulatio acquirunt ventri.*
- 49 *Hadie lege Regia ex donatione facta absentis obli-
gatur, quis absque acceptatione.*
- 50 *Si pater stipulatus fuerit operas, pro se & filii
conceptivitate existens in utero.*
- 51 *Qui pregnantem uxorem reliquit, non videtur sine
liberi decessisse.*
- 52 *Legatum alicui relictum q. anticumque liberis
habuerit, si decedat ux. re prag. ante condicio cen-
setur impleri.*
- 53 *Ad uno lege, Regina pregnantem relicta, debet pre-
fari hominum Regi existenti in utero, ac si na-
tus fuisset.*
- 54 *Alien in nepote ex filio primogenito, quia prefer-
ri debet patri.*
- 55 *Privilegium, quod datur pupilla in bonis generatis
qui regentia, non datur ventri in bonis conuen-
tis antea quam casus sit.*
- 56 *Ventri etiam curri praescripto, in quo est deterio-
ris condicione, quam pupillae cui non curri per
tempus pupillaris aetatis.*
- 57 *Nec est pupilla, qui in utero est.*
- 58 *Venter non revocat donationem a patre factam,
donec nascatur, nec rumpit testamentum, nec ad-
mittit ad partem hereditatis.*
- 59 *Plura sunt, quae ventri non conceduntur, sed om-
nia referuntur illibata in tempus nascendi.*
- 60 *Iura filii restituntur in tempus nascendi, &
natus post mortem patris est, ius, licet non fuerit in
ejus potestate.*
- 61 *Reservatio natura est, ut conservet integrum ius,
non tamen, ut per quem queratur ius de novo.*
- 62 *Reservatio nihil operatur, si non habeat aliquid
reservabile.*
- 63 *Reservatio conservat regulam exclusivam respectu
eorum, quae non sunt expressa.*
- 64 *Reservatio solum sui eorum, quae iuri competunt.*
- 65 *Reservatio dat casum Curiae, intellige data cae,
pacitate iudicis.*
- 66 *Reservatio ventri iura est competentia conditio-
nalia.*
- 67 *Nec sufficit existens in utero nasci, nisi viro
nascatur, & concurrat alia requisita.*

Ventri potest legari, & sic in legato filibus re-
licto venter continetur, & posthumus debetur,
l. qui quartam §. §. si quis. l. qui filibus §. 1.
delegat. 1. quia nomen filiarum, sui naturam post-
sumam comprehendit, & ita ventrem, l. nomen
filiarum de verbob. significat, & si queras, quare in
d. l. qui filibus requisita sunt nominatio posthumus
in aliqua parte testamenti, ut comprehendatur in
legato filibus relicto, dic rationem esse, ne post-
huma nata videretur, per obiventionem omnia, &
sic rumpere testamentum, ut in §. posthumus insti-
tuta de exheredatione liber. vel, ut ait Dominus
Antonius Richard. collega mens in hoc Principio

- 1 *pratorio, in §. si quis instituta, qui testam. inter da-
ri poss. quod licet nomen filiorum dispositione le-
gis proprie in posthumum cadat, ut in d. l. nomen
filiorum, tamen in dispositione hominis, non ita
est indubitabile, atque ita requiritur aliquam volun-
tatis coniecturam, ut comprehendatur in disposi-
tione testatoris, sique succum iureconsultum con-
jecturam voluntatis, in d. l. qui filibus, ex men-
tione facta posthumae in aliqua parte testamenti
quae est maxima coniectura vocationis. Ludovic.
de off. §. 19. num. 4. & condecit. l. si testamentum, C.
de insti. & substi. sub cond. factis. ibi: Si autem
condicione quaedam in quavis parte testamenti pos-
sunt, videri ab initio conditionalem esse & institutio-
nem. Sed Francisc. Ferrer in consuet. Catalaunz,
lib. in pubere, gloss. §. num. 67. postquam proceden-
tibus numeris a n. 64. dixit, quod in datione
4 tutela. pater exercet officium patrum, sed in le-
gando ostendit affectionem, ait, d. n. 67. quod
com pater sciret uxorem esse pregnantem, & fecerit
posthumam mentionem, videtur adhaerere affec-
tionei eius, & naturam, & sic videri de ea sen-
tenti: post itaque legari ventri.*
- 5 *Et ita Guillelmus Benedicinus cap. Reynanus, in
verbo & suboles, quam gestabat in utero, nam 4.
referens Baldum in repetit. l. 1. Cod. de sacrosanct.
Eccles. dicitur legatum relicto pro dote puellae
nuptiarum, nam est filium, quia in eo veratur
vel executione, licet dicat ut procederet, si puellae
nascitur, si autem non nascitur, si non nascitur
dum sit pauper legataria, five non, quia
dota causa est pia, l. cum his qui Pamphilius, §.
sive ea opinione, de condi. indubit. ibi: Si in ea opi-
nionem sit multae, ut creditur si pro dote obligatum
quidam dotis nomine dederit non reperit, soluta
enim falsa opinione relinquuntur pietatis causa, ex qua
solutum reperit non poterit, & hoc sive relinquatur
pauperi, five diviti, ut dixi, lib. 1. de amittit. cap.
11. n. 10. Joan. Bate. de off. §. 4. n. 1.*
- 6 *Secus si legatum filii relicto debetur ei, qui
tempore testamenti erat in utero, Bartol. l. si cog-
natis de veris dubiis, & Leon. ita, §. de legat. 2. Be-
nedicti. in repet. cap. raynatus verbo, & suboles,
num. 37. licet contractum sentiat, Aret. in substi-
tutione ad consuetud. 114. Bart. Socin. de sed. tenem.
his non obstantibus, volum. 1. & licet ab eo videat-
ur dissentire, Mier. l. pari. de majorat. §. 11. n.
10. & 2. editioe, n. 30. & 2. editioe, n. 121. &
7 §. 114. tenens posse fieri in existentibus in utero,
& non conceptis virtute licentiae, ad faciendum
majoratum in uno ex filijs, tamen in legato vide-
re sequi Aretini sententiam, perius est, etiam
in legato ventrem admittendum eum, & filius in-
tellegatur, tempus enim conceptionis, expectan-
dam plerisque placuit, & sufficere esse conceptos
tempore testamenti, ut veniant appellatione fi-
liorum, sicut Titus de retrat. §. 1. gloss. 1.
n. 87.*
- 8 *Et quod magis est, quod si testator legaverit
cuiuslibet nepoti, qui tempore mortis vivat centum
admittere ad legatum, qui est in utero ex Dingo
tradit Alciat. l. intelligit §. 13. n. 2. de verb. sig-
nif. sequitur Paul. Montan. de test. c. 30.*
- 9 *Et solum potest ventri legari, sed & quemad-
modum legata quorum discessit vivo legatario
transfunt ad haeredit. l. qua legata 18. de reg. jur.
l. post item §. quand. dicit leg. etiam eodem modo
transfunt in existentibus in utero, l. si in persona 21.
Perez de Lara de Vita Hom.*

Cod. de fidem. Anton. Gomez. 1. tot. var. c. 3.
non. 9. & licet iure antiquo posthumo alieno, qui
si naceretur tempore testamenti, non erat futu-
rus suus haeres testatoris, nihil poterat relinquere,
l. Gallus, §. ille casus de lib. & postum. §. posthu-
mo quaque instit. de leg. postum. quae, Alieno institui-
ter antea legabatur, est autem alieno posthumum quatenus
inter sua haeredit testatoris futurum non est quem tex-
tum non intelligat, ut dicit, quod posthumus alienus
nascitur inter suos, sed lege ponendo committit
verbum suum, ut adest in posteriori pagina, ut
sic separatim legatur posteriora verba, una spui-
tibus unione in finem, & sic sensus, quod ille nasci-
tus haeres testatoris, quia non nascitur nisi futurus
hic est melior sensus quam dicere, quod pronomen
fuit intelligitur respectu conjunctionis san-
guinis, ut in l. tale postum. §. si, de post. ibi, apud
heredem suum fratrem marceret, & l. pere, 71. §.
mater de leg. 2. ubi mater vocat filium suum, &
l. qui in aliena §. §. interduum, de acqui. heredi. ibi:
Patrem enim suum sine additione facit heredem, &
quidem necessarium, nam ex eius iuribus pronomen
fuit, non adiungitur nomini haeredit. sed est ad-
jectivum nominis filii, & fratris, nec extrema sunt
op. ad sustinendam, cum feminis non habentur. si-
lios in portate, nec filii sunt sui haeredit. sed ex-
traanei, ut in §. caeteri instit. de hered. & qualis, &
differens, & ita poterit ibi cadere in dubitationem,
quod resp. d. matus in haeredit. ut dicit Guido Par-
de off. §. 148. num. 1. ubi de clausula, qua mulier
instituit suos, & in d. l. postum. quae, qui lo-
quatur respectu p. tris, dum dicitur, quod post-
humo alieno instituit antea legataria, tamen
in principio, & in l. post. de leg. 1. ibi: Et si
tunc G. l. sententia alieno quod postumum legi-
timum nobis haeredit. ceteri.

Non tamen intelligit Gallum Aquilinum aliquid
novi induxisse eum ejus consilium, etiam de ja-
nari de veris dubiis, qui solum declaravit, &
explicavit modum, quo posthumus alienus
possit iure institui, ut placuit Salomoni, &
Aemilio Ferrero, d. l. Gallus in princ. nec ex eo
dicitur consilium Gallii esse inutile, cum conti-
neat, optimam Regulam utilem ad nostrum pro-
positum, & ad multa, & ea est, quod incaus
potest institui si conceptus in tempus quo possit
capere, iuxta textum in l. tempus §. 1. de hered. in-
stituta. l. filius 17. in fin. de auro. & arg. leg. filii
ut valent relictoque indagatur dilatum in tempus,
quo filii sui iuris est, atque ita in nostro casu,
qui est in utero.

Si superius qui haeres a patre institui neque
potest institui in tempus legitimacionis, Gual-
denf. de ar. testand. tit. de his qui non habent res-
tum factum. num. 15. plures Roland. cons. 22. lib. 3.
num. 19. Gregor. l. 10. tit. 13. p. 6. verba manda.
Roderic. Sarr. allegat. 27. in fin. Anton. Gomez.
l. 9. Tit. num. 21. Peralta, l. si Titio, §. et si n. 3. de
legat. 2. Jul. Clar. recepta, §. testamentum §. 1. cons.
penult. & ante eos Ludovic. Sard. tract. de natu-
ral. lib. 3. de ventre, n. 2. Peregrin. de iure sibi
lib. 3. c. 15. n. 8. Paris enim fuit aliquid fecerit
in tempus habili, vel inhabili si effectus conferat
in tempus habili, Abb. c. de uxor. n. 7. de sibi, l.
quod sponsa, C. de don. ante. optim. Valsc.
consul. 77. num. 4. sic alienatio, seu venditio rei
C. 2. feudalis

Compendium vite hominis.

20 feudalis sub conditione, si dominus censuatur, valet Joan. Gutier. c. 22. canon. num. 7. Sanch. de matrimonio lib. 3. disp. 5. num. 17. sic inter litigantes super beneficio potest pacifici constituendo pensionem, si Papa dispensaverit, qua conditione seculata est simoniacum, Thom. Sanch. ubi sup. c. 11. quod potest Episcopus emittere votum religionis sub ea conditione, si Papa dispensaverit, & licet difficultat concedatur, ut in cap. nisi cum pridem d. remota, & ea que pendet à voluntate principis censentur impossibilia, maxime si non sit solutus concedere, tenent omnes per text. ibi. in l. idem Jubaen, & consil. de leg. 1. ubi lat. Jac. n. 15. dicit communem opinionem, & additionem margi. l. 4. §. 1. de jdcicem. libert. & optime declar. Alv. Valafcus d. partit. c. 13. n. 62. §. 63. non tamen excusabatur promittens si à Principe non postulaverit, etiam si difficultat concedatur non foret concedi, Aymon. Craver. conf. 64. num. 6. §. conf. 121. n. 10. Cephal. conf. 304. n. 123. lib. 3. Dec. conf. 37. n. 5. Mier. de major. 4. p. q. 40. n. 11. Gam. decif. 32. n. 2.

19 Sic valet constitutum collatum in tempus mortis, cum clausula ex tunc prout ex nunc, Tiraq. de jure conf. 1. in n. 1. §. 16. Guid. Pap. decif. 168. tradit Barb. l. dicitur. 2. p. n. 12. fol. mar. i. ban. de signor. p. 2. m. n. 4. Cavalc. decif. 42. n. 20. Laur. nec. Sylvan. conf. 97. n. 1. sic, & beneficium potest per Papam conferri, etiam laico in tempus, quo constituitur Flamin. Parib. lib. 4. de resignatione beneficiorum, 2. p. n. 12. §. 18. sic donatio facta eorum rerum, que sunt apud hostes, & aliquando fuerunt propria valet in tempus quo recuperatur, Ruin. conf. 2. §. lib. 2. Mieres de major. 1. p. q. 2. n. 8. & 4. p. q. 1. limit. 3. num. 40. ubi quod etiam si sine Regia coronæ, possunt eo casu incedari, quod intelligas, si recuperentur à Domino, nam cum facti in dominio hostium jam videatur priorem dominum illa amississe, quia que capiuntur in 23 confidit belli, sunt capientium, l. 1. §. 1. versum bello capta, de acquirend. possif. & si capiuntur in difficultate territorij, juxta dist. tradit à Salicet. l. ab hostibus, la. 1. de captiv. & possif. versum franchi. decif. 162. n. 3. sed tunc die, quod aut ipse Princeps recuperat bona coronæ, & valet in feudatione ab eo antea facta, aut recipit bona vassalli capta ab hostibus, & sunt restituenda domino, etiam non solutis Principi expensis factis in recuperatione, l. si captivus 20. §. expensis hostibus de captiv. & possif. Grammatic. conf. criminal. 11. n. 48. & hoc quia Princeps teneat defendere oppida, & terras vassallorum, si tamen culpa & negligentia notabili vassalli ab hostibus essent occupata, Princeps non teneat restituere, post Ioann. Andr. tradit Abb. Panorm. ead. audientiam, n. 13. de prescrip. & est l. 1. §. 1. ubi Greg. non pot. fa culpa, c. l. ad fin. Barb. l. dicitur. §. interdu. §. 9. fol. mar. aut recuperantur ab alio, non Rege, & tunc non teneat restituere priori domino, nisi solutus impensis factis argumento, l. sumptus de rei vend. l. sed an alio, §. 1. de negot. gest. num. cum utiliter negotium domini gesserit evipiendo oppidum seu terram à manibus hostium expensis hoc factis sunt solvenda, tradit Bolog. Zaff. lib. 1. c. 1. §. 1. Menoch. de resp. rem. d. 1. n. 18. & pro impensis potest retineri casum, donec solvantur l. servus de pignorat. actioe in terminis Curt. l. un. conf. 41. num. 10. Aut bona sunt amicorum capta

præda & recuperantur antequam sint inter prædilia hostium. Vel etiam intra prædilia hostium recuperantur per milites infrequentes, & tali casu debent prioribus dominis restitui, & ex intervallo, & loco hostibus securo, ut portu, vel armata, & solvata omni spe recuperandi, & eo casu spectant ad capientes, ita tradit Mall. decif. 150. n. 12. & Doctores in l. 1. de acquirend. possif. §. d. l. ab hostibus, la. 2. de captiv. & possif. ubi sequitur Vincent. de Franch. decif. 268. n. 4. §. 5. ubi ait, ita respondisse Confules naurarum, & dicit communem opin. Theaur. lib. 2. forensium, q. 97. n. 1. & idem tenent in rebus recipiuntibus possessionem, Beringur. l. 1. de acquirend. possif. & Socin. ibi, n. 64. que sunt res nobiles, l. possessionem 19. l. hostes in fin. de captiv. & possif. ubi glossa verb. prædium, in fin. ait captos ab hostium piratis effici eorum servos, & habere locum jus possessionis, quia ibi reputantur inimici, antea quæ n. 15. dicit communem opinionem, & additionem margi. l. 4. §. 1. de jdcicem. libert. & optime declar. Alv. Valafcus d. partit. c. 13. n. 62. §. 63. non tamen excusabatur promittens si à Principe non postulaverit, etiam si difficultat concedatur non foret concedi, Aymon. Craver. conf. 64. num. 6. §. conf. 121. n. 10. Cephal. conf. 304. n. 123. lib. 3. Dec. conf. 37. n. 5. Mier. de major. 4. p. q. 40. n. 11. Gam. decif. 32. n. 2.

Et circa dicta de donatione rerum, que sunt apud hostes in tempus, quo recuperantur, ad possessiones Episcopatum, eorumque dioceses hostes occupantur, ut Philipp. Casarez Troie, Medaui Bugie, & similia, quia valet talium Episcopatum provisio interim, quod tales Provincie à Christianis recuperentur, & postea illis gaudebunt, licet sint solum titulares Episcopi, ex traditis per Mandol. reg. 2. cancellarias. q. 4. Dominie, & Buz. & alij. cap. Albas fund. de re iudic. lib. 6. Parif. cap. 1. de prescrip. Didae. 8. in princ. & ibi, in addit. marginali ejusdem auctoris, & tales non possunt aliquem ordinare etiam commensalem, licet licentia Episcopi, nec in loco nullius diocesis, & exempto Campan. 106. 9. cap. 9. num. 6. nec vocantur ad concilium, Gra. cap. 291. n. 60. habent tamen dignitatem Episcopalem, & omnia que cohærent personæ, & possunt omnia que sunt ordinis, & dignitatis Episcopalis, & idem de Episcopis, qui renunciant Episcopatu, loco scilicet tantum, Gra. ibi, n. 61. Si tamen predicti accedant ad Concilium, habeant jus dandi vocem, ut & alij, qui habent Ecclesiæ acta, quia non ibi agitur de speciali jurisdictione istius, vel illius Ecclesiæ, sed de universalis, & Episcopi existentes in Concilio ad ibi tractanda recipiunt jurisdictionem à Papa, & non ratione aliquis Ecclesiæ, & sic idem erit de commendataris, Abbat. Jacob. tradit de Concilio, lib. 1. art. 2. à. num. 1. & idem de Patriarchis & Episcopis, qui propriè dicuntur tales, quoad dignitatem, licet nuda nomen teneant, Gratianus ibi, num. 63.

Sic & sponsalia inter conjugueos futuræ sub conditione, si Papa dispenfet, Navarr. de sponsif. conf. 23. num. 2. Boët. d. dicens receptam sententiam, decif. 264. num. 27. Gregor. l. 3. verb. Cajar. tit. 4. p. 4. Ioan. Gutier. canon. q. 22. n. 17. Thomas Sanch. de matr. lib. 3. disp. 5. q. 1. num. 24. §. habens facultatem ad faciendum majoratum, potest uti ea in favorem filij spurij sub conditione, si contrahendum cum consanguinea, si Papa dispenfet, Molin. lib. 2. de primog. cap. 13. n. 7. & post librum primog. in annotationibus, num. 11. Mier. de major. 1. p. q. 50. num. 2. sequitur Fachin. lib. 3. contror. cap. 36. ubi respondet ad e. fin. de condit. ap. possif.

Et licet ea regula quod paria sunt facere tempore habili, vel inhabili si effectus consecratur in tempus habile, limitetur, ut non procedat, quando lex restitit initio, secundum Inf. l. fin. n. 8. Cod. de possif. Aymon. Craver. conf. 197. num. 8. ut in minore, qui non potest in manumittere in tempus, quo ipse futurus sit major, l. si minor 4. de servit. expul. tendis, nec mulier potest contrahere consecrando effectum in tempus solut. Matr. Mier. de major. 1. p. q. 2. num. 8. Barbol. l. 1. §. p. m. 40. solut. matr. Gregor. l. 19. in §. 3. p. 6. ante eos Imol. l. cum vir. n. 11. de vif. cap. & in 2. cum uxore, n. 12. de jur. vinctum. contractus debet esse ab initio, in contractibus enim id tempus spectamus, quo contrahimus l. Rutilia Polla de contrahend. emp. l. si filium famulæ reg. jur. & ita si uxor post solum tempore ratificatis, tamen valet contractus, tradit Peral. l. hereditas, n. 7. pignus 196. de leg. 1. sequitur Alvaras de con. ed. lib. 2. cap. 1. num. 26. p. 3. §. 1. §. 2. §. 3. §. 4. §. 5. §. 6. §. 7. §. 8. §. 9. §. 10. §. 11. §. 12. §. 13. §. 14. §. 15. §. 16. §. 17. §. 18. §. 19. §. 20. §. 21. §. 22. §. 23. §. 24. §. 25. §. 26. §. 27. §. 28. §. 29. §. 30. §. 31. §. 32. §. 33. §. 34. §. 35. §. 36. §. 37. §. 38. §. 39. §. 40. §. 41. §. 42. §. 43. §. 44. §. 45. §. 46. §. 47. §. 48. §. 49. §. 50. §. 51. §. 52. §. 53. §. 54. §. 55. §. 56. §. 57. §. 58. §. 59. §. 60. §. 61. §. 62. §. 63. §. 64. §. 65. §. 66. §. 67. §. 68. §. 69. §. 70. §. 71. §. 72. §. 73. §. 74. §. 75. §. 76. §. 77. §. 78. §. 79. §. 80. §. 81. §. 82. §. 83. §. 84. §. 85. §. 86. §. 87. §. 88. §. 89. §. 90. §. 91. §. 92. §. 93. §. 94. §. 95. §. 96. §. 97. §. 98. §. 99. §. 100. §. 101. §. 102. §. 103. §. 104. §. 105. §. 106. §. 107. §. 108. §. 109. §. 110. §. 111. §. 112. §. 113. §. 114. §. 115. §. 116. §. 117. §. 118. §. 119. §. 120. §. 121. §. 122. §. 123. §. 124. §. 125. §. 126. §. 127. §. 128. §. 129. §. 130. §. 131. §. 132. §. 133. §. 134. §. 135. §. 136. §. 137. §. 138. §. 139. §. 140. §. 141. §. 142. §. 143. §. 144. §. 145. §. 146. §. 147. §. 148. §. 149. §. 150. §. 151. §. 152. §. 153. §. 154. §. 155. §. 156. §. 157. §. 158. §. 159. §. 160. §. 161. §. 162. §. 163. §. 164. §. 165. §. 166. §. 167. §. 168. §. 169. §. 170. §. 171. §. 172. §. 173. §. 174. §. 175. §. 176. §. 177. §. 178. §. 179. §. 180. §. 181. §. 182. §. 183. §. 184. §. 185. §. 186. §. 187. §. 188. §. 189. §. 190. §. 191. §. 192. §. 193. §. 194. §. 195. §. 196. §. 197. §. 198. §. 199. §. 200. §. 201. §. 202. §. 203. §. 204. §. 205. §. 206. §. 207. §. 208. §. 209. §. 210. §. 211. §. 212. §. 213. §. 214. §. 215. §. 216. §. 217. §. 218. §. 219. §. 220. §. 221. §. 222. §. 223. §. 224. §. 225. §. 226. §. 227. §. 228. §. 229. §. 230. §. 231. §. 232. §. 233. §. 234. §. 235. §. 236. §. 237. §. 238. §. 239. §. 240. §. 241. §. 242. §. 243. §. 244. §. 245. §. 246. §. 247. §. 248. §. 249. §. 250. §. 251. §. 252. §. 253. §. 254. §. 255. §. 256. §. 257. §. 258. §. 259. §. 260. §. 261. §. 262. §. 263. §. 264. §. 265. §. 266. §. 267. §. 268. §. 269. §. 270. §. 271. §. 272. §. 273. §. 274. §. 275. §. 276. §. 277. §. 278. §. 279. §. 280. §. 281. §. 282. §. 283. §. 284. §. 285. §. 286. §. 287. §. 288. §. 289. §. 290. §. 291. §. 292. §. 293. §. 294. §. 295. §. 296. §. 297. §. 298. §. 299. §. 300. §. 301. §. 302. §. 303. §. 304. §. 305. §. 306. §. 307. §. 308. §. 309. §. 310. §. 311. §. 312. §. 313. §. 314. §. 315. §. 316. §. 317. §. 318. §. 319. §. 320. §. 321. §. 322. §. 323. §. 324. §. 325. §. 326. §. 327. §. 328. §. 329. §. 330. §. 331. §. 332. §. 333. §. 334. §. 335. §. 336. §. 337. §. 338. §. 339. §. 340. §. 341. §. 342. §. 343. §. 344. §. 345. §. 346. §. 347. §. 348. §. 349. §. 350. §. 351. §. 352. §. 353. §. 354. §. 355. §. 356. §. 357. §. 358. §. 359. §. 360. §. 361. §. 362. §. 363. §. 364. §. 365. §. 366. §. 367. §. 368. §. 369. §. 370. §. 371. §. 372. §. 373. §. 374. §. 375. §. 376. §. 377. §. 378. §. 379. §. 380. §. 381. §. 382. §. 383. §. 384. §. 385. §. 386. §. 387. §. 388. §. 389. §. 390. §. 391. §. 392. §. 393. §. 394. §. 395. §. 396. §. 397. §. 398. §. 399. §. 400. §. 401. §. 402. §. 403. §. 404. §. 405. §. 406. §. 407. §. 408. §. 409. §. 410. §. 411. §. 412. §. 413. §. 414. §. 415. §. 416. §. 417. §. 418. §. 419. §. 420. §. 421. §. 422. §. 423. §. 424. §. 425. §. 426. §. 427. §. 428. §. 429. §. 430. §. 431. §. 432. §. 433. §. 434. §. 435. §. 436. §. 437. §. 438. §. 439. §. 440. §. 441. §. 442. §. 443. §. 444. §. 445. §. 446. §. 447. §. 448. §. 449. §. 450. §. 451. §. 452. §. 453. §. 454. §. 455. §. 456. §. 457. §. 458. §. 459. §. 460. §. 461. §. 462. §. 463. §. 464. §. 465. §. 466. §. 467. §. 468. §. 469. §. 470. §. 471. §. 472. §. 473. §. 474. §. 475. §. 476. §. 477. §. 478. §. 479. §. 480. §. 481. §. 482. §. 483. §. 484. §. 485. §. 486. §. 487. §. 488. §. 489. §. 490. §. 491. §. 492. §. 493. §. 494. §. 495. §. 496. §. 497. §. 498. §. 499. §. 500. §. 501. §. 502. §. 503. §. 504. §. 505. §. 506. §. 507. §. 508. §. 509. §. 510. §. 511. §. 512. §. 513. §. 514. §. 515. §. 516. §. 517. §. 518. §. 519. §. 520. §. 521. §. 522. §. 523. §. 524. §. 525. §. 526. §. 527. §. 528. §. 529. §. 530. §. 531. §. 532. §. 533. §. 534. §. 535. §. 536. §. 537. §. 538. §. 539. §. 540. §. 541. §. 542. §. 543. §. 544. §. 545. §. 546. §. 547. §. 548. §. 549. §. 550. §. 551. §. 552. §. 553. §. 554. §. 555. §. 556. §. 557. §. 558. §. 559. §. 560. §. 561. §. 562. §. 563. §. 564. §. 565. §. 566. §. 567. §. 568. §. 569. §. 570. §. 571. §. 572. §. 573. §. 574. §. 575. §. 576. §. 577. §. 578. §. 579. §. 580. §. 581. §. 582. §. 583. §. 584. §. 585. §. 586. §. 587. §. 588. §. 589. §. 590. §. 591. §. 592. §. 593. §. 594. §. 595. §. 596. §. 597. §. 598. §. 599. §. 600. §. 601. §. 602. §. 603. §. 604. §. 605. §. 606. §. 607. §. 608. §. 609. §. 610. §. 611. §. 612. §. 613. §. 614. §. 615. §. 616. §. 617. §. 618. §. 619. §. 620. §. 621. §. 622. §. 623. §. 624. §. 625. §. 626. §. 627. §. 628. §. 629. §. 630. §. 631. §. 632. §. 633. §. 634. §. 635. §. 636. §. 637. §. 638. §. 639. §. 640. §. 641. §. 642. §. 643. §. 644. §. 645. §. 646. §. 647. §. 648. §. 649. §. 650. §. 651. §. 652. §. 653. §. 654. §. 655. §. 656. §. 657. §. 658. §. 659. §. 660. §. 661. §. 662. §. 663. §. 664. §. 665. §. 666. §. 667. §. 668. §. 669. §. 670. §. 671. §. 672. §. 673. §. 674. §. 675. §. 676. §. 677. §. 678. §. 679. §. 680. §. 681. §. 682. §. 683. §. 684. §. 685. §. 686. §. 687. §. 688. §. 689. §. 690. §. 691. §. 692. §. 693. §. 694. §. 695. §. 696. §. 697. §. 698. §. 699. §. 700. §. 701. §. 702. §. 703. §. 704. §. 705. §. 706. §. 707. §. 708. §. 709. §. 710. §. 711. §. 712. §. 713. §. 714. §. 715. §. 716. §. 717. §. 718. §. 719. §. 720. §. 721. §. 722. §. 723. §. 724. §. 725. §. 726. §. 727. §. 728. §. 729. §. 730. §. 731. §. 732. §. 733. §. 734. §. 735. §. 736. §. 737. §. 738. §. 739. §. 740. §. 741. §. 742. §. 743. §. 744. §. 745. §. 746. §. 747. §. 748. §. 749. §. 750. §. 751. §. 752. §. 753. §. 754. §. 755. §. 756. §. 757. §. 758. §. 759. §. 760. §. 761. §. 762. §. 763. §. 764. §. 765. §. 766. §. 767. §. 768. §. 769. §. 770. §. 771. §. 772. §. 773. §. 774. §. 775. §. 776. §. 777. §. 778. §. 779. §. 780. §. 781. §. 782. §. 783. §. 784. §. 785. §. 786. §. 787. §. 788. §. 789. §. 790. §. 791. §. 792. §. 793. §. 794. §. 795. §. 796. §. 797. §. 798. §. 799. §. 800. §. 801. §. 802. §. 803. §. 804. §. 805. §. 806. §. 807. §. 808. §. 809. §. 810. §. 811. §. 812. §. 813. §. 814. §. 815. §. 816. §. 817. §. 818. §. 819. §. 820. §. 821. §. 822. §. 823. §. 824. §. 825. §. 826. §. 827. §. 828. §. 829. §. 830. §. 831. §. 832. §. 833. §. 834. §. 835. §. 836. §. 837. §. 838. §. 839. §. 840. §. 841. §. 842. §. 843. §. 844. §. 845. §. 846. §. 847. §. 848. §. 849. §. 850. §. 851. §. 852. §. 853. §. 854. §. 855. §. 856. §. 857. §. 858. §. 859. §. 860. §. 861. §. 862. §. 863. §. 864. §. 865. §. 866. §. 867. §. 868. §. 869. §. 870. §. 871. §. 872. §. 873. §. 874. §. 875. §. 876. §. 877. §. 878. §. 879. §. 880. §. 881. §. 882. §. 883. §. 884. §. 885. §. 886. §. 887. §. 888. §. 889. §. 890. §. 891. §. 892. §. 893. §. 894. §. 895. §. 896. §. 897. §. 898. §. 899. §. 900. §. 901. §. 902. §. 903. §. 904. §. 905. §. 906. §. 907. §. 908. §. 909. §. 910. §. 911. §. 912. §. 913. §. 914. §. 915. §. 916. §. 917. §. 918. §. 919. §. 920. §. 921. §. 922. §. 923. §. 924. §. 925. §. 926. §. 927. §. 928. §. 929. §. 930. §. 931. §. 932. §. 933. §. 934. §. 935. §. 936. §. 937. §. 938. §. 939. §. 940. §. 941. §. 942. §. 943. §. 944. §. 945. §. 946. §. 947. §. 948. §. 949. §. 950. §. 951. §. 952. §. 953. §. 954. §. 955. §. 956. §. 957. §. 958. §. 959. §. 960. §. 961. §. 962. §. 963. §. 964. §. 965. §. 966. §. 967. §. 968. §. 969. §. 970. §. 971. §. 972. §. 973. §. 974. §. 975. §. 976. §. 977. §. 978. §. 979. §. 980. §. 981. §. 982. §. 983. §. 984. §. 985. §. 986. §. 987. §. 988. §. 989. §. 990. §. 991. §. 992. §. 993. §. 994. §. 995. §. 996. §. 997. §. 998. §. 999. §. 1000.

Capit IV. de ventre concepto.

Stip. conf. 23. num. 2. Boët. d. dicens receptam sententiam, decif. 264. num. 27. Gregor. l. 3. verb. Cajar. tit. 4. p. 4. Ioan. Gutier. canon. q. 22. n. 17. Thomas Sanch. de matr. lib. 3. disp. 5. q. 1. num. 24. §. habens facultatem ad faciendum majoratum, potest uti ea in favorem filij spurij sub conditione, si contrahendum cum consanguinea, si Papa dispenfet, Molin. lib. 2. de primog. cap. 13. n. 7. & post librum primog. in annotationibus, num. 11. Mier. de major. 1. p. q. 50. num. 2. sequitur Fachin. lib. 3. contror. cap. 36. ubi respondet ad e. fin. de condit. ap. possif.

Et licet ea regula quod paria sunt facere tempore habili, vel inhabili si effectus consecratur in tempus habile, limitetur, ut non procedat, quando lex restitit initio, secundum Inf. l. fin. n. 8. Cod. de possif. Aymon. Craver. conf. 197. num. 8. ut in minore, qui non potest in manumittere in tempus, quo ipse futurus sit major, l. si minor 4. de servit. expul. tendis, nec mulier potest contrahere consecrando effectum in tempus solut. Matr. Mier. de major. 1. p. q. 2. num. 8. Barbol. l. 1. §. p. m. 40. solut. matr. Gregor. l. 19. in §. 3. p. 6. ante eos Imol. l. cum vir. n. 11. de vif. cap. & in 2. cum uxore, n. 12. de jur. vinctum. contractus debet esse ab initio, in contractibus enim id tempus spectamus, quo contrahimus l. Rutilia Polla de contrahend. emp. l. si filium famulæ reg. jur. & ita si uxor post solum tempore ratificatis, tamen valet contractus, tradit Peral. l. hereditas, n. 7. pignus 196. de leg. 1. sequitur Alvaras de con. ed. lib. 2. cap. 1. num. 26. p. 3. §. 1. §. 2. §. 3. §. 4. §. 5. §. 6. §. 7. §. 8. §. 9. §. 10. §. 11. §. 12. §. 13. §. 14. §. 15. §. 16. §. 17. §. 18. §. 19. §. 20. §. 21. §. 22. §. 23. §. 24. §. 25. §. 26. §. 27. §. 28. §. 29. §. 30. §. 31. §. 32. §. 33. §. 34. §. 35. §. 36. §. 37. §. 38. §. 39. §. 40. §. 41. §. 42. §. 43. §. 44. §. 45. §. 46. §. 47. §. 48. §. 49. §. 50. §. 51. §. 52. §. 53. §. 54. §. 55. §. 56. §. 57. §. 58. §. 59. §. 60. §. 61. §. 62. §. 63. §. 64. §. 65. §. 66. §. 67. §. 68. §. 69. §. 70. §. 71. §. 72. §. 73. §. 74. §. 75. §. 76. §. 77. §. 78. §. 79. §. 80. §. 81. §. 82. §. 83. §. 84. §. 85. §. 86. §. 87. §. 88. §. 89. §. 90. §. 91. §. 92. §. 93. §. 94. §. 95. §. 96. §. 97. §. 98. §. 99. §. 100. §. 101. §. 102. §. 103. §. 104. §. 105. §. 106. §. 107. §. 108. §. 109. §. 110. §. 111. §. 112. §. 113. §. 114. §. 115. §. 116. §. 117. §. 118. §. 119. §. 120. §. 121. §. 122. §. 123. §. 124. §. 125. §. 126. §. 127. §. 128. §. 129. §. 130. §. 131. §. 132. §. 133. §. 134. §. 135. §. 136. §. 137. §. 138. §. 139. §. 140. §. 141. §. 142. §. 143. §. 144. §. 145. §. 146. §. 147. §. 148. §. 149. §. 150. §. 151. §. 152. §. 153. §. 154. §. 155. §. 156. §. 157. §. 158. §. 159. §. 160. §. 161. §. 162. §. 163. §. 164. §. 165. §. 166. §. 167. §. 168. §. 169. §. 170. §. 171. §. 172. §. 173. §. 174. §. 175. §. 176. §. 177. §. 178. §. 179. §. 180. §. 181. §. 182. §. 183. §. 184. §. 185. §. 186. §. 187. §. 188. §. 189. §. 190. §. 191. §. 192. §. 193. §. 194. §. 195. §. 196. §. 197. §. 198. §. 199. §. 200. §. 201. §. 202. §. 203. §. 204. §. 205. §. 206. §. 207. §. 208. §. 209. §. 210. §. 211. §. 212. §. 213. §. 214. §. 215. §. 216. §. 217. §. 218. §. 219. §.

tantummodo nocet filio in his que ex persona patris proveniunt, non in his que filius aliunde habuerit, l. 3. de interdict. & relict. l. 1. §. penult. & l. 1. §. si emancipatus, de bonor. poss. contra tabul. l. cognovimus, Cod. de hereticis, cum aliis traditis à Bart. l. Gallus, §. quid sit n. 2. de liberis, & postum. & à Fachino lib. 3. contravers. cap. 97. & veric. huius leg. accedit, & quod avus relinquat nepoti, non profectum ex re patris, sed aliunde adventitium iudicatur, Bart. & Angel. in l. quisit. de leg. 1. gloff. Bart. Paul. Alex. & lat. & communiter Doctores, l. qui in aliena, §. interdictum, de acquir. hered. Peregr. de iur. fisci, lib. 3. tit. 18. n. 30.

Tertium requiritur, quod avus non instituat nepotem contemplatione filij (purj), ut quia pater noluit aliquid filio acquiri, vel non poterat ei acquiri, quia mortuus, vel quia nepos erat ex filia spuria, vel erat nepos emancipatus à filio, quibus casibus cum patri, vel matri per filium, nihil queratur, in aperto est non esse institutum nepotem, filij contemplatione, Peregrin. de iur. fisci, lib. 3. cap. 18. n. 44. in fin. & melius, n. 40. sed & præter casus supra relatos, si avus impiecerit instituat nepotem, qui sit in potestate filij (purj), non præsumitur ejus contemplatione institutus, sed impiecerit utpote contemplatione, Bart. quem sequuntur communiter Doctores, ibi in l. Gallus, §. quid sit n. 3. de liber. & postum. ubi ait, iudicatum fuisse per magnum Doctores illarum partium, dicit communem opinionem Anton. Gab. lib. 4. consilij, tit. de heredib. institut. consilij, §. Paleos, de nuptiis & spur. c. 53. Andz. Gall. lib. 2. differat. 115. num. 5. ubi testatur ita pronuntiatum in auditorio, Peregr. de iur. fisci, lib. 3. c. 8. n. 49. Franch. d. decif. 17. n. 9. Parlat. differens, §. 2. à nom. 4. usus fructus autem bonorum patri spurio, non quo eum, sed remanebit cum proprietate penes nepotem, Bartolus, & Doctores locis supra relatis.

Sed & si avus exprimat filij nomen in nepotis institutione, dicens, instituo nepotem ex filio meo, N. vel (quod magis est) si dicat instituo Joannem, quia est filius filij mei, adhuc non sufficit hæc filij contemplatio, ut videtur institutio, nam non est causa filialis, & proxima institutionis, sed remota, non magis, quam si quis habet amicum à se dilectum, cujus causa contraheret amicitiam cum ipsius amici amico, & hunc secundum amicum institueret heredem, nam eo causa primus amicus fuit causa institutionis, quia fuit causa a vicinie, ex qua provenit, quia est causa causæ, est causa causati, l. §. si amicus, §. ad leg. jul. de adulter.

Et tamen ea causa non fuit proxima institutionis, sed remota, proxima autem fuit amicitia cum instituto heredem contracta, ita Bart. d. §. quid sit n. 3. quem sequuntur Vincent. de Franch. & alij supra relati, licet non ita clarè, & sic dicitur, & Bart. sequitur Ceval. q. 796. commun. contra communem.

Sed quamvis pater cum instituerit nepotem ex filio spurio reliquit ulamfructum bonorum filio ad alimenta, non dicitur, contemplatione filij factam institutionem, imò ipse filius habebit usufructum pro concurrenti quantitate necessaria pro alimentis, & reliquum usufructus cum proprietate ad empotrem institutum pertinebit, ita fuit pronuntiatum per Senatam Neapolitanam, ut testa-

tur Franch. d. decif. 17. num. 7. & 8. & eam sententiam tenet Peregrin. de iur. fisci, lib. 3. cap. 18. num. 51. Tirac. de retrall. municipal. §. 1. gloff. 9. num. 71. & 72.

Et si testator filio spurio aliquid simpliciter reliquit, præsumitur relictum in causam alimentorum, tradit Lara, l. si quis à liberis, §. idem re- scripti, num. 68. de liber. agnos. Nam cum possit pater, & teneatur relinquere alimenta filio, & dotare filiam spuriam, utque ad quantitatem alimentorum à Bald. conf. 267. n. 6. lib. 1. D. Etius d. 117. n. 7. Barbol. l. 1. 4. p. num. 70. vers. ande, in materia solut. marit. quando simpliciter pater reliquerit filio, vel filiaz spuria, videtur reliquere, eo iure, & titulo, quo potest, & sic pro alimentis, & clore relictum ad quantitatem alimentorum per regulam l. 2. ff. de testamentis militi, & si dos relictæ, seu data filiaz parie sit commentata sed qualiter alimentorum debitorum pro vita alienæ filie, vel habere respectu ad computationem, l. hereditatem ad l. Falcidiam, vel ad l. regni de sociis relictis, non debet relictum patri, vel ejus heredibus mortua filia, sed remaneat apud ejus filios, vel heredes secundum Baldum, conf. 448. num. 1. lib. 1. Buer. decif. 127. num. 7. Anton. Gab. lib. 6. commun. consilij, tit. de alimentis, consilij, 1. num. 11. Rodic. de iur. de toto bono, n. 26. in fin. Vincent. de Franch. decif. 183. num. 25. ubi dicit, ita fuisse iudicatum, sequitur Barbol. l. 1. 4. p. n. 74. vers. pater tamen spurio, Rod. Suar. solut. marit. ubi autem dos exsuperat quantitatem alimentorum, mortua filia spuria est relictenda patri, vel ejus heredibus, quia incepta fuit excessus, ut tenent communiter Doctores, Bald. l. eam quem n. 41. Cod. de fidei- commissis Roland. conf. 74. num. 51. Menoch. lib. 2. de arbitrar. casu 169. num. 10. Matienq. l. 8. titul. 8. lib. 5. ordinam. gloff. 3. num. 1. Lara, l. si quis à liberis, §. idem scripti, n. 30. de liber. agnos. dicit communem Barbo. l. 1. 4. p. num. 74. solut. marit. ubi tenet, eo casu filiam spuriam non transmittere dotem ad filios. Sed cum DD. scripserint, & teneant nepos institutionem factam contemplatione filij (purj) vitari, ex prædictis videtur fere non esse casum, quo ea opinio possit verificari, & prædicari. Verumtamen, id poterit contingere, si testator instituat nepotem, ut filio spurio det, scilicet, patri nepotis, vel extra testamentum declaraverit se facere institutionem ea intentione, his casibus, & aliis similibus institutio vitabitur, l. 1. Cod. de natural. liber. que prohibet etiam per mediam personam filio spurio dare, & bona per veniente ad personas in ea lege expressas, & l. 10. tit. 13. p. 6. quibus tacentibus, & non contradicentibus per duorum mensum spatium fides ea capiet, ut in dictis iuribus habetur, licet alij doctores voluerint admittentes alios consanguineos, & venientes ab intestato, Peregr. lib. 1. de iur. fisci, cap. 28. num. 97. Utum tamen casus, quod si rogatus de restituendo spurio, accommodat fidem, teneatur in conscientia bona fide dare, Bartol. l. fin. de his qui in, ut indig. Campan. rub. 11. cap. 15. num. 50. Alie autem confectura non concludentes, non sunt admittende ad privandum nepotem hereditate, nam privatio non est inducenda, nisi in casibus expressis, ex glossa communiter recepta, in cap. fin. verb. ex vi de iure patron. Chacher. decif. 147. n. 4. Franch. decif. 11. n. 23. Quia processus privationis debet esse liquidus, secundum

secundum Baldum c. 1. si vassal. studo prio. Franch. decif. 167. num. 3.

Et si conjectura Rosenfis Doctoris antiqui relati à Bart. d. §. quid sit n. 1. quam dicit octabulum inter omnes conjecturas, Peregrin. dist. lib. 3. de iur. fisci cap. 18. n. 48. Nempe videtur contemplationem filij spurij personam, si nepos ex eo pupillus, vel infans sit, in quo nulla merita considerari possint, non placuit Bart. ex quo potest quis instituire heredem ignotum, nec mihi unquam placuit, quia secundum omnes præfati avus instituit nepotem natiuitum ex filio spurio, ut tradit Joseph Ludov. decif. Paris. 8. num. 34. ubi alios refert & Parlat. differens, §. 2. num. 7. & §. 5. & decif. Senatus Neapol. relata à Vincent. de Franch. d. decif. 17. fuit in casu quo fuerant instituti nepotes procreandi ex filio clerici in facris, & fuit admittus nepos, & quod magis est, quod in casu illius de conditionis filio primo loco institutus filius spuris, & casu quo non possit capere, instituit nepotes ex eo procreandos, & quod natiuitus, ex filio spurio possit pater relinquere, tradit Masc. de probat. consiliosum. 116. num. 24. ubi quod licet non possit dici avum moveri propter merita filiorum, quos nondum habet, tamen possit dici primotum filios ad relinquendum propter conjunctionem sanguinis, quæ intercedit inter avum, & nepotes nam ubi quis legat, seu relinquat propinquo, videtur ratione propinquitatis relinquere, l. tutor pretur §. 1. que à tutoribus de excusationibus tutorum, ubi licet tutor amittat, filio relictum à patre impuberis, si se excuserit à tutela, non tamen amittit, si fuerit frater impuberis nominatus tutor, & rationem ponitur dicens, cum iudicium patris, non filius, non ut tutor promoveri, ex quo textu desumitur à Doctores regula, quod relictum consanguineo confetur, sui casus relictum non officij, Andreas Tiracquelus l. si unquam, verbis, donatione largius, num. 74. de revocand. donation. Pelaez Mieres de maioribus. 1. part. quest. 19. n. 7. in fin. Franc. Mant. de conjecturas mente defuncti, lib. 4. tit. 30. num. 19. & lib. 11. cap. fin. num. 30. Aleat. reg. 1. praesumpt. 10. num. 1. Corneff. Miccelan. cap. 4. & in repetitione, l. frater à fratre, 1. p. num. 58. de conditione indebiti, Covarr. cap. requisit. num. 8. & cap. cum joannes, num. 3. de testament. Didac. Perez l. 1. tit. 4. lib. 5. ordinam. verbis, de patris, §. 160. Baldinus ad titulum instituit per quas personas nobis adquiretur, verbo, castrensis, & quia fraternitas est maximum vinculum sanguinis ad succedendum, & ita frater spuris, etiam ex damnato coitu succedit fratri spurio, ex damnato coitu, Afflic. dist. 96. & majori cum ratione nepos confetur institutus, & ob id non lucratur fructus, minus potest dici, quod filij contemplatione fuerit nepos institutus.

Neobitabit, quod si nascatur erit in filij potestate, quia poterit prius mori filius spuris patris ventris, ut alia consideravit Jurecon. l. fratris §. 1. & Corneff. solut. lib. 1. de iur. fisci, & l. Gall. in princ. de liber. & postum. & si pater vivo nascatur nepos, non pertinet ad patrem vivo-fructus, si inceptus sit, nec si expresse legatus esse filio spurio, usufructus poterat præjudicari institutioni nepotis, ut ea institutio diceretur facta contemplatione filij, quia quod est acceptum in testamentum, ut legatum, non debet inficere in principio, id est institutionem, & quæ testamentum pendet, argumentum capiti, super ea, ubi omnes de probat.

Sciatis, quod si facti postquam filij (sic) instituti, & confiderimus, ne dicamus, id factum in favorem militis, cuius causa nulla specialia in iure inveniantur, militibus concessa, & in d. si cum allegari remanet hereditas penes fratrem, tunc facietur, de confuctu ad affectionem fratris auxit, ut novavit glossa d. cum allegari, in cuius casu concurrebat duplex vinculum fraternitatis sanguinis, & amicitie; nam amicus pro fratre reputatur, & instituitur nomine fratris, l. non dicitur, §. 1. qui spurij de hered. instit. l. verum in princ. pro socio quibuscumque, & præfatur amicitia consanguinitatis, nam habetur, Proverb. 8. n. 24. Vir amicitiosus ad fratrem suum, & amicus erit, quem Prater, Joseph. de Rustico, l. cum avus, lib. 1. cap. 7. num. 114. & 146. de iur. iura committere nominant prius amicos, quam consanguineos, text. ff. plures, §. in arrogato ubi, amicus, vel cognatus, de vulgari, & pupillari, l. Teopompus, ubi, amici mei, & cognatis de dose prælegat. l. si servus plerumque, §. vel iure de legatis, l. 1. affectibus de donationibus, sed ff. de iur. n. 12. Amicis, & proximi mei, ad servum l. 1. & carera, & plura de prælatione amicitia, tradit Tiracquelus, l. si unquam, verbo, libertas, à n. 96. ubi n. 99. ponit notandum, quod licet conjunctione non permitatur stipulari, ut in conjunctione libertetur ab obligatione, ex glossa quam dicit communiter receptam, in l. si de iur. §. 2. verbo, neque, de do- pælis, tamen vale stipulatio ad favorem amici, ex glossa, in qua ubi notant communiter DD. in l. si natus, §. 1. verbo, videmus de patris, & alia iura de præfatis amicitia tradit Segura, l. Imperator, §. n. 17. ad Tribul. Didac. Perez, l. 1. c. 4. lib. 5. ordinam. verbo, de amig. pag. 160. Carolus de Graltrast. de effectibus amicitia, qui est in fine tractatus de effectibus clarioris, & vide tit. 27. p. 4. & experimento habemus, quod dicitur ab aliquo potente, seu Principe, præfatur in gratia consanguinitatis, quæ ad ipsi cognati ipsorum quærent ad intercessorem, etiam tamen tales dilecti, vulgo privados, ne abutatur potestate, & gratia Principis, imittendo tamen in Principi relevatas, per ea que dixit tenent in cap. p. n. ff. de officio de officio legum, in hæc verba: Nisi præfatus illa dicitur, quæ ad personam tuam habuimus, & habeas ipsam motum animi nostri temperatam pama dicitur, & cognoscere quantum excessit, §. 1. & Ayman conf. 18. n. 1211, quod committit erient lætæ in iustis, quia famis Principi relevata.

Et ut ad nostrum propostum redeamus, dico, quod si avus nepotem ex filio spurio existentem in utero instituat heredem, cum tempus, quo est in utero, non sit in potestate Paris, l. fin. de collation. Tirac. de verbor. limit. gloff. 9. §. 1. num. 78. & ob id non lucratur fructus, minus potest dici, quod filij contemplatione fuerit nepos institutus.

Neobitabit, quod si nascatur erit in filij potestate, quia poterit prius mori filius spuris patris ventris, ut alia consideravit Jurecon. l. fratris §. 1. & Corneff. solut. lib. 1. de iur. fisci, & l. Gall. in princ. de liber. & postum. & si pater vivo nascatur nepos, non pertinet ad patrem vivo-fructus, si inceptus sit, nec si expresse legatus esse filio spurio, usufructus poterat præjudicari institutioni nepotis, ut ea institutio diceretur facta contemplatione filij, quia quod est acceptum in testamentum, ut legatum, non debet inficere in principio, id est institutionem, & quæ testamentum pendet, argumentum capiti, super ea, ubi omnes de probat.

- 31 *Præbend. nec principale debet confirmari, vel institui ab ecclesio. l. quod per manus traditum est sine ecclesio. quod est sine dubio. q. uita accesorium sine principali per se stare non potest. Menochius de recuperand. possessione, remedio 15, num. 449.*
- 32 *Et licet validitas legatorum hodie non pendat ab institutione hæredis, & abique ea conferentur legati, ut in auctoritate. Cod. de liberis præteritis, & melior textus in l. 1. tit. 4. lib. 5. reop. Tamen quando adest hæredis institutio, & est præcipua, & principalis dispositio testamenti, & qua & omnia regulantur ad actiones activas, & passivas, quæ sunt exercenda cum hærede, ut in tit. Cod. ut ad hæredem ab hæredibus, & sic legata percipiuntur de manu hæredis, qui debet tradere, l. 1. ff. quæram legatarum, quia hæredes censentur eadem persona cum defuncto auctoritate de iure, utando à mortuo præstito, & l. 13. in fin. tit. 9. p. 7. de quo Daen. reg. 177. Anton. Gom. l. 45. Tauri, num. 139. Greg. verbo, calazar, l. 1. tit. 13. part. 6. Menel. l. si quis mater, num. 50. de transactio-nibus.*
- 33 *Et ita cum testator non tradit rem legatam, hæres facere debet, n. si concessit facultatem apprehendendi propria auctoritate legatario, ut in l. Titia, §. Læcia de legat. l. ibi, ubi nota causa si stipul accipere quem testator ad id excolant S. i. ceteris, & Alexand. l. non dubium, C. de legat. & alij, quos referet, & sequitur Rodolph. Suar. l. quoniam in prioribus, in declaratione legis regni, quæ 7. n. 18. ubi in prælegato loquitur, quia aliis sine facultate apprehendendi ab hærede est petendum, nec potest prælegatarius melioratus petere se mitti in possessionem, ex l. fin. Cod. de edicto Divi Adriani, Menoch. de adipiscend. remedio 4. quæ 17. & 18. Achilles personalis de adipiscenda, num. 138. Val-dei, in additione ad Suar. l. quoniam in declaratione legis regni, q. 9. num. 19. c. m. r. in tamen contra Suar. defendit Paribolus, lib. 2. verum quod cap. fin. 1. p. 9. num. 7. quod scilicet, competet melioratio in §. 5. remedium, l. fin. Cod. de edicto Divi Adriani, & ibi etiam tenet potest testatorem concedere facultatem apprehendendi possessionem rem legatam, sed & aliarum rerum pro securitate legati, quia in testamento potest testator pius constituit, l. non est in iura, de pignoratitia actione. Et hæc facultas apprehendendi concessa à testatore legata io, operatur, quando testator possidebat rem legatam tempore testamenti, & moris; nam si tunc temporis non possidebat, non potest concedere talem facultatem, ut in l. 1. tit. 9. p. 17. n. 18. in prima editio, qui enim dat talem facultatem debet posse tradere, non videtur quasi tradere Mier. de minor. 1. part. q. 19. num. 4. & 6. in nova editione, qui loquitur in majorata, licet possit institui illum revocare ante apprehensionem, quia facultas apprehendendi non est traditio, ut ibi ait Mieres n. 7. licet per clausulam tradidit, cessavit dicitur concessa facultas apprehendendi propria auctoritate, Massa de clausulis clausula 189. part. 1. & si cum facultate capiendi propria auctoritate, sic clausula constituit, potest ingredi etiam non facta liquidatione, Menoch. de adipiscend. poss. remedio 9. num. 140. cum fecus sit sine clausula, ut tradit latè Menoch. dicto remed. 5. à num. 47.*
- 40 *Et ad eundem modum est in contradibus pactum de capiendi possessionem propria auctoritate,*

l. creditor, Cod. de pignoris. l. 1. tit. 13. & l. 14. tit. 14. p. 5. ubi Gregor. Tiraquell. de iure confis-titur. 1. part. n. 37. M. noth. de recuperand. remedio 1. quæ 12. & remedio 5. quæ 8. n. 28. Car-ton. de remed. exceptioni 6. n. 11 ubi num. 14. quod habet locum in incorporabilibus, & n. 3. quod in sententia fecus in fideicommissis, ut ibi n. 10. Et stante eo pacto potest apprehendi sine citatione, Affl. de decif. 126. ubi Ursilius additionator, num. 4. & 5. quod virtute huius clausule, & precarij, potest puellestem exerceere contra singularem fideicommissorem, etiam testentem Carthar. decif. 11. loquitur Riccius collect. 7. quod difficile videtur cum terius sit audiendus; nam ut inquit textus in c. li-cet Episcopus de præbend. lib. 6. forsam tus posse com-putare restituendi, & si causa iusta resistat, qui dedit facultatem non potest sui facultate, Menoch. de ad-ipiscenda, remedio 5. n. 78. & est bonum consuetum adne iudicem, etiam stante clausula constituit, si res sit penes tertium, Guier. de iuramento confir. 1. p. cap. 23. n. 32. & conducit, quod tradit Cal-das de emptio. & vendit. c. 15. n. 4. & Constan-tianus Rogere. de pœntia legis, §. fin. num. 13. ubi quod etiam illi esse dictum, quod potest ingredi eo invito.

Et iñas. quod actum ingrediendi propria au-thoritate non inducit obligationem bonorum, sed ipius contentent s. per textum in l. creditor, §. post divisionem, ff. qui pœntores, quem textum, dicit non esse alibi in toto iure. Bar. l. creditor, Cod. de pignor. & ita fuisse decusum in Senatu Neapolitano, testatur Affl. d. de iosepho 1. 10. & adde quod si hæ-bens facultatem capiendi propria auctoritate adie-rat iudicem pars est citanda, & an eo caso potest relinquere iudicium, & uti facultate, infra, cap. 19. a. num. 10.

CAPUT VI.

An Pater possit substituere ventri, & venter possit alteri substitui, & possit ventri dari tutor.

SUMMARIUM.

- 1 *Pater non habet in potestate existentem in utero, donec nascatur, nec interim dicitur suus hæ-res.*
- 2 *Pater possit ventri substituere pupillarem.*
- 3 *Vulgaris substitutio exp. est ventri facta etiam ma-ior existens in medio, contra tacitam pupilla-rem conditionalem.*
- 4 *Tacita, & expressi l. cet. sit idem iudicium pupillaris tacita non excludit matrem, ut expressi.*
- 5 *Ita substitutio minus plus operatur expressi ejus, quod tacita iuris.*
- 6 *Regula. quod tacit. & expressi idem est iudicium, præcedit cessante forma dote.*
- 7 *Tacita pupillaris, ut non excludit matrem, in reo animo, nisi iussu consensu voluntatis con-tracta testatur, nisi à substituto testator non-ri legavit, non à pupillo.*
- 8 *Pupillaris comprehensa in comprehensa semper ex-cludit matrem iure communi & ius q.*
- 9 *Pupillaris comprehensa in comprehensa dicitur ex-pressi.*

- 10 *Mater excludit per pupillarem, si in ipsa, est alenda à substituto.*
- 11 *Substitutio non tenetur in conscientia restitutio matris hereditatem, ut aliqui volunt.*
- 12 *Substitutio ventri datur, si est constitutio, si mes-culus nascatur, & ereda famulans, a se tarant, pœnti pleno ventre adire, & si interim dicitur hereditatem transmitti v.*
- 13 *Constitutio aliqua aff. in iur. à Matre ad cog. ef-cendunt, ut matris gravidæ gest. in utero mes-culum, vel facinoram, licet sibi fallatur.*
- 14 *Si apparerit mulierem esse pregnantem, substitutio adire sequit.*
- 15 *Ventri, quod moram faciendam substituto, ha-beatur pro nato, & coheredibus, quod pœntem nasciturus competentem.*
- 16 *Filius cuius mater est gravida, interim solum admittitur ad quartam hereditatem.*
- 17 *Testator instituit ventrem, si filius nascatur, & fuerit ota filia, qua moritur, si postea scito ventri filius extrahatur, institutio valet.*
- 18 *Testator si instituit ventrem uxoris suæ, & su-perveniat, apparetque uxorem non fuisse preg-nantem tempore testam. ut, & cum post a mortuo, appareret uxorem esse pregnantem, admittitur ventri, & substitutio ventri facta valet.*
- 19 *Testator si instituit ventrem uxoris suæ, non solum intelligitur institutum, qui ex ea uxore, non quem tunc habet natus fuerit, sed et alia quæcumque, mortua prima.*
- 20 *Ventri instituitur comprehendit omnes postumum, etiam non conceptos temp. re testamenti.*
- 21 *Ventri post aliq. dari substituitur.*
- 22 *Mater potest dari tutorem ventri: temp. nascen-di.*
- 23 *Pater dando tutorem filio, constituit dare ventri, & postumum.*
- 24 *Illorum appellatione continentur postumum, ex-cepti certis casibus.*
- 25 *Ventri tutor datur non potest, quia non est pu-pillus, cui datur cum iure datur persona iuden-da.*
- 26 *Ventri datur curator, qui tenetur scire, nisi ex inquisitione datur, quia tunc non satis-dat.*
- 27 *Mater tenetur potest curatorem ventri, ni-jam nato, & si non petatur iura sex men-ses privatur successione.*
- 28 *Mater tenetur potest tutorem ventri etiam quod ventri sit datus substitutus, licet ipse substi-tutus non sit etiam.*
- 29 *Qui in ventre portatur non dicitur homo, sed quod h. mo fieri speratur, secundum ius civile, sed contrarium est verum.*
- 30 *Fœtus dicitur, ex quo anima carni infunditur, & quo tempore id continet.*
- 31 *Existent in utero dicitur esse in rerum natura, & insens dicitur.*
- 32 *Reprehenditur opinio glossæ in l. qui utero, n. 7. ff. de statu hom. dicens, quod anteq. am naf-catur, n. n. est animal.*
- 33 *Verbum ius. et. sui, denotat substantiam.*
- 34 *Existent in utero, hominis appellatione continetur.*
- 35 *Reprobatur opinio Alberici, dum ait perfectionem hominis pendere à nativitate, quasi non sit homo, donec nascatur.*
- 36 *Dni f. si homo factus in infanti incuncta-tis, ut quo facte infans anima carni, & ver-Peret de Lara de Vita Hom.*

hinc assumpti humanam naturam non terminan-dum, sed terminanda illam in propria per-sona.

- 37 *Pœntem antequam edatur mulieris pœnti dicitur secundum leges.*
- 38 *Pregnans vae solvis vellestem pro existente in utero, nec mater pro testante.*
- 39 *Pœntium, quod datur capienti lupam non au-getur si capiat lupam pregnantem, nec hæ-rebit præmium pro iugulis lupæ.*
- 40 *Existent in utero non habentur pro nato ad sui institutionem, sed ad sui continuationem.*

Licet autem pater non habeat in potestate existentem in utero, donec nascatur, l. fin. de col-latione bonorum, & de tradit. Avend. responso 28. num. 1. nec dicitur suus hæres. l. 1. Cod. de honor. poss. contra ubi Jaf. & l. 1. §. testis, de testam. in poss. mittend. tamen potest ventri substituere pupillarem l. fin. in fin. Cod. instit. & substitutio, ubi tunc au-tem tanquam modo substitutionem admittimus cum postumum, minime editus fuerit, vel post ejus partum mater prius decedent, in quo textu etiam vulgaris substitutio expressi ventri facta, etiam matre existente in medio continet tacitam pupillarem conditionalem, scilicet, si mater non suc-cedat, vel quia prius moriatur, vel repudiet, at-que ita, inquit, esse intelligendam dictam le-gem finalem, Barcl. Conventio n. 4. de vulgari, ubi Alex. n. 13. Caliana n. 4. contra glossam ibi.

Nec obstant argumenta dicuntur, quod si stante matre vulgaris comprehendit pupillarem tacitam per eam excluderetur mater, ut per ex-pressam cum taciti, & expressi, idem sit iudicium, Nam responde ut, quod uraque in substitutio-nibus, plus operatur expressio ejus, quod tacite inest, ut tradit Alexand. dicens communem esse opinionem, l. Cretensis, num. 6. in fin. de vulgari, per Ripa num. 61. §. 76. Cephal. n. 18. de vulgari procedit cessante forma datur, tunc enim tantum operatur tacita, quantum expressa l. fin. Cod. de testam. militis, & non solum mater non excludit per tacitam pupillarem, sed nec avia paterna, vel materna, Antonius Faber. de off. 3. Cod. de in-pub. & alij, nisi ad sint cooptatæ voluntatis testatoris volentes excludere matrem, & aviam, ut tradit idem Faber de off. 4. cod. tit. ut si à substituto matri testator legavit, non tamen à pupillo, quia censetur voluisse substitutum matri præferri, An-ton. Faber de off. 6. C. de impub. & alij. subf. Ric-cius collect. 440. pupillaris autem comprehensa in compendiosa, semper excludit matrem plures referens tradit Peregrin. de fideicommissi. l. 3. n. 19. ubi ait, se obtinuisse in duobus casibus iudicio contradictorio, Aquilini, de substit. n. 16. 2. Fran-c. Perret. de impub. gloss. 7. n. 50. ubi invenitur contra aliquos tenentes contrarium, per l. fin. Cod. de instit. & substit. cum ea lex loquatur in pupillari tacita, comprehensa in vulgari, quod autem pupillaris comprehensa in compendiosa excludat matrem probatur, l. 1. ff. de p. 6. & dicitur pupillaris expressa, quibus innumeris referens de off. 3. n. 1. ubi quod non habet contradictorem, dicit tamen, quod si mater est inops, tenetur substitutus cum alere, ut legitimum præstat, per l. si quis à liberis, §. item rescriptum de liber. apud Perret de Lara de Vita Hom.

34 in utero hominis appellacione non comprehendit, ut loquatur de homine in lucem prodito, quia tractat de subrogando cum officio, & de pena imponenda, non autem, quod dicit non esse hominem existentem in utero, quia in veritate homo est post infusionem anime, ut probavit ex symbolo Athen. & quod dicitur homo qui in utero est post infusionem anime, Ludovicus Sard. tractatu de naturalibus liberis, §. de ventre, numero 1. sic per contrarium facta anima à corpore non est homo, ut inquit Sanct. Thomas 3. part. quest. 50. art. 4. in corpore, unde male Alver. l. qui in utero num. 4. de statu hominum, dum dicit perfectionem hominis pendere à nativitate, sic ait Hoc etiam in symbolo cantatur in missa, dum dicit, & natus ex Maria Virgine, & homo factus est, quasi factus hominis fit in Nativitate, hæc Alver. sed fallitur quidem, quia in symbolo Missæ non legitur, nec cantur, prout ipse refert, sed in hunc modum, & incarnatus est de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine, & homo factus est, ita etiam scriptum adest in oecumenica Tridantina synodo sess. 3. decreto de symbo-
36 bula fidei, Deus enim fuit homo factus in instanti Incarnationis, in quo fuit infusa anima carni, & Verbum assumptum humanam naturam non terminatum, sed terminando illam in propria persona, ita ut utriusque nature sit, unum suppositum, vel una hypostasis, S. Thom. 3. part. q. 1. art. 3. in corpore. Et in hunc sensum intelligendum est quod tradit Guillelm. Benedic. in cap. Raynbertini, de resurrectione, & solent, quam referunt in utero, n. 29. Nec intelligatur quod in Christi Domini Incarnatione prius terminata fuerit natura humana, quàm in Verbo: quia nunquam, neque in instanti, humana natura terminata fuit in seipsa, ut advenit ipse Bened. ibi, verus nec tamen intelligendum est (ut dicit Sanctus Thomas,) quod caro Christi prius fuerit concepta, & postea assumpta à Verbo Dei, quia nunquam habuit aliquam hypostasim præter hypostasim Verbi Dei, & facti Christi corpus in instanti fuit conceptionis formatum, non expectata organizatione quadragennaria, S. Thomas, 3. p. q. 35. art. 1. Et licet qui in utero est, sit homo post infusionem anime, non tamen talis reputatur, donec elementa confecta suas imagines membrisque suscipiant, c. ficut. 4. p. 1. Vel quantitas in lucem non prodierit, Mandat. de minor. stat. n. 47 ubi quod in utero dicitur homo in potentia: partus enim antea quam edatur, mulieris portio est, l. §. 1. vers. partus enim, de ventre inspiciend. atque ita pro
38 existentem in utero mater prægnans non salve videtur, seu pensioem, Alciat. l. non est pupillus 164. num. 5. de verborum significat. Anton. Gom. tom. 1. variat. c. 1. num. 14. Textus est ad id expressus in l. sed addit 21. §. si quis mulierem loc. ubi text. ampliat ad lactancium, quia censetur unum corpus cum matre & eius substantia & li-
39 queat aliter, secundum Paulum, & Doctores ibi. Sequitur Anton. Gomez. d. n. 14. Et sic stance statuto quod qui cepit lupum, non habet decem, si capiat lupum prægnantem, non quia omnes unum cum matre censentur, Paul. Casserius. & omnes, l. qui in utero 7. de statu hominum, Alc. l. quod dicitur 211. num. 2. de verbor. signific. Et licet Bald. l. fin. C. de liber. causam extendat ad lu-

patinos lazaros, & idem existimant Alex. Imola, quos refert Horoz. d. l. qui in utero 7. vers. com-
modis, n. 1. ipse tamen tenet contra eos: quia & si parvuli sint, multa accidere possunt, per que non capiuntur, l. in laqueum, de acquirenda rerum domini.
Et cum ut dictum est, pensio, seu vectura non solvatur pro existente in utero, nec habeatur pro nato, quia de incommodis ejus agitur, si ageretur de ejus commodo, haberetur pro nato, ut in dict. l. qui in utero 7. de statu hominum.

CAPUT VII.

De commodis mulieris prægnantis, qualiter, & à quibus sit inspicienda, custodienda & alenda vidua, quæ dicit se gravidam remansisse, & cujus expensis, & quod generaliter alla judicialia sunt expensis petentium, & quando urruisquitigantur.

SUMMARIUM.

1. Vidua si sentiat se gravidam debet muliere com-
pescere in præsumptionibus quorum interest non esse prægnantem. Et si sunt præstanda alimenta licet dicit si.
2. Alimenta data viduæ suæ pariat, si sine abortum faciat, non debet restituere.
3. Mulieri dicitur si gravidam esse credendum ad hoc solum, ut inspiciatur, quæ ad præsumptionem requiruntur obstetricæ, nec sufficiens testis.
4. Mulieri facti creditur ex animis alii consensibus, ut testis de facto proprio creditur cum aliis.
5. Quæ ex accidenti habentur, non ex natura potius præsumuntur non esse, quam esse.
6. Mater si negat se gravidam, quæ veluti dissimulare, se prægnantem debet inspicere petentibus consanguineis.
7. Periti ad declarandum in omni materia sunt à parti-
bus nominandi.
8. Fallit in obstetricibus, ut aspiciant mulierem à
judice sunt eligenda.
9. Vidua quando dicitur an sit gravidam, est cogenda unius, & distractione pignorum, ut se
inspicere pariat.
10. Mater si est custodienda expensæ custodiam solven-
da sunt à consanguineis.
11. Generaliter debet prestare expensæ, quæ ali-
quid faciendum pariat iudice, & sic si prætor
administrator, vel negotiorum gestor insu-
rarius, à quo potius redditis rationibus vni admi-
nistrata missas fuerit, extra suam patriam, et
est standum saltem.
12. Aliquis petens à iudice, quod iure adversariis
absens debet solvere expensæ, & pro excavan-
dis testibus absensibus, vel egregis præsumis, vel
agradine impeditis, vel muliere prægnante vel
virgine, aut vidua honesta, vel sine ad quem
demon. secundum esse.
13. Egredia persona dicitur Episcopus, vel prælati
vel miles præfatis.
14. Adversarius dicitur egredia persona etiam depositarius.
l. quod dicitur 211. num. 2. de verbor. signific. Et licet
Bald. l. fin. C. de liber. causam extendat ad lu-
15. Licentiam, dicitur egredia persona.

16. Egredia persona non possunt retinebunt iure ha, sponde
reveligie.
17. Per, ut carceratus custodiatur, vel si potius
remissionem delinquentis carcerari debet sicut
expensæ.
18. Item si potius, quod causa remittit v. assideri,
sua consilium, vel quoad assatur tertius à ju-
dice excusata.
19. Index si motu proprio assumat consilium assideri
expensæ sunt communes partium.
20. Aliqui Doctores tenent expensæ sui endas esse ad
eum, à quo recipitur iuramentum calumnia, sed
contrarium est verum, & ita servatur.
21. Licentia si cum potius sufficit parati per assideri
se obtinere vis, quia solus expensæ, v. l. habe-
bitur pro confis. n.
22. Petens equum, vel aliud animal sequatur, &
desperat solus expensæ, & quid de petente,
quod aliquid in carcerem an tenetur aliter.
23. Inspectio oculorum, quæ est ex officio sit expensæ
utriusque partis.
24. Index si ponat custodes carcerem in causa necessa-
ria solvens sui expensæ de bonis condemnati.
25. Obsterice, quæ inspicit mulierem non debet
ventris, & negat ea sentia ne signatur adversus,
seu adversus, & i. quo differat, hæc veritas.
26. Obsterice dicitur, non esse prægnantem
creditor, & si discordantibus fuerit majori
parti.
27. Obsterice dicitur habere scientiam obstetricæ
& medicinæ.
28. Per major numerus melior zelus esse præsumitur,
& major pars dicitur sanior.
29. Obsterice si una fuerit in loco sufficit ad inspectio-
nem, & sufficit una artefex peritus, vel unus
architectus, si non sint alii.
30. Peritus si habet auctoritatem à publico ei facti cre-
ditur, & sic creditur ex assenti (vulgo contracti)
sed & merito.
31. Obsterice inspectio est faciendæ expensæ peten-
tis, & professor autem tempore alii probationi, &
si facta inspectio dubitatur, an prægnans sit
ad hoc sunt ei præstanda alimenta.
32. Obsterice si visis ut tre multaverint non esse
prægnantem, mulier autem dicit esse, & pitea
si crediderit ne dubitatur de partu suis expensæ fieri
debet custodiam.
33. Mater si non univovetur esse prægnantem iux-
ta formam à lege Regi præscriptam non præ-
dicat ventri.
34. Prægnans, si sit minor restituit adversus negli-
gentiam non denuntiat.
35. Prægnans si sit ultimo supplicio damnata suspen-
ditur excoctio, donec pariat etiam si venter
adulterini sit.
36. Si potius partum non invenitur matris pro lac-
tando infante mater est indennis servanda,
ut eum nutriat.
37. Si sit matris, & mater non habet bona, a cadu
est infans de publi. co.
38. Prægnans membri mutilatione puniri ne-
quit.
39. Prægnans non potest argui, & si prægnans,
licet non perititur confisio in tormentis facta
ei nulla.
40. Prægnans non potest verberari, nec subitus cadi.
41. Prægnans non potest compelli ire ad iudicium
pro testimonio dicens, quomodo alius per-
fuit, & etiam si quibus excusatio in causa dubi-

42. Partus non debet inferri damnum, etiam ob
matris culpam, nec alii, & sic adhiberi delin-
quentium est veri. matris & carcerari delin-
quens differtur parati delicti, donec ratiari, res-
ponderit.
43. Quamvis non potest considerari commotum aliquid
ventris non habetur pro nato ad factum in ter-
minis, ut ad excusandum patrem à tutela ob non-
natum liber rum.
44. Ventris si interest non habetur pro nato, & ita
in excusatione filiorum non comprehenditur
posthuma.
45. Si ventris non interest, quod infans cepit
cum defectu transtas in eum non tran-
sit, licet Gregorius dubitet.
46. Si tempore conceptionis partus non potest
contrahere matrimonium, & potest tem-
pore natiuitatis attenditur id tempus, ne
sit naturalis, & non spuria.
47. Spiritus dicitur, quasi extra partum natura
potest contrahere matrimonium, vel par-
tus partus potest contrahere: venter &
posthuma potius præsumitur naturalis, quam
spuria.
49. Filius potius præsumitur naturalis quam spur-
rius, quod maxime procedit si reperitur in
posthuma filij naturalis, etiam si pater con-
trarium affirmat.
50. Expensæ, præsumitur legitimæ, & non spur-
riæ, atque ita potest ad ordinem promovetur.
51. Naturalis gaudet nobilitate patris, & possunt
portare arma, & insignia domus, & dicitur
de dono & casta.
52. Quomodo non est frater filij præsumitur
nobilitatis, & ceteris hoc sufficit, ita & venter præ-
sumitur si super iure rati, sanguinis promissum
omnibus, saltem ceteris ex eadem conditione
natis, sit & utro existens.
53. Recognitio facta à patre filij naturalis præsumit
omnibus, saltem ceteris ex eadem conditione
natis, sit & utro existens.
54. Similitudo lata in iure reali ad infantiam omnia
prodest omnibus partem habentibus in ipso
prolio.
55. Sufficit partus potest contrahere matrimo-
nium tempore conceptionis, vel tempore par-
tus, ut filius post contractum matrimonium
officiatur legitimus.
56. Inter plura dicitur, & necessitas, quæ ven-
trum conceptum committitur, maxime est
contractus originalis culpa, quæ omnes com-
mittitur.
57. Excipitur Deipara Virgo Maria, quæ suis
præservata quod deservit, & ostenditur.
58. Nisi corpus baptizati tangatur aqua cum pro-
latione verbi, non fit Sacramentum.
59. Existens in utero non potest baptizari, sed si
aliquid membrum fuerit extra uterum, non
possit aqua tangi licet non sit capax poterit
baptizari.
60. Mortua accide prægnante, debet fieri factio ven-
tris, ut in eo existens baptizetur, matris an-
tem viventi, viscera non sunt scindenda, ne
infans baptizetur.
61. Si mortuus matris proles occisa sit, existens in
utero salvatur.
62. Si partus cocuit tempore, quo mulier fuit mens-
trua conceptus, & nascitur leprosus.
63. Prægnans si purgationis menstrua præcedat non
est

- 32. *etiam facti, ut non sit sanus, non tamen sufficit unica purgatio, sed plures.*
- 64. *Mortis informatio contra vultus, & occasione abusus prebit.*
- 65. *Pregnantis si aliquid videretur operari, & ipsarum desideria frustrentur, casus abortus.*
- 66. *Tumores scroti nocent.*
- 67. *Excessus in utero non habet angulum costatum, qui homini a Deo datur et qui nascitur in matris secundum Dicum Thomam & alios.*
- 68. *Petrus conceptus, quando est in utero, non tollitur est a matre separatus, sed per quandam coalescentiam est aliquid eius, sicut & fructus pendens in arbore est aliquid arboris.*
- 69. *In computatione annorum, non attenditur tempus, quo quis est in utero, quia tunc a vivitate enumeratur.*
- 70. *Anni Domini enumerantur Roma ab eius incarnatione in vestra Hispania a Nativitate, in aliis provinciis a Circumcisione, & in aliis a Resurrectione.*

Non solum venter sibi prodest, sed & matri, cujus utero gestatur: nam statim, quod factum esse pregnantem, vel ipsa sentiat se gravillam, & nuntietur conflagratione proximis, iuxta l. 1. §. de infirmitate ventre, & in §. denuntiat, ubi de ventre infirmitate, & Forman tradidit, d. l. 16. tit. 6. par. 6. Sunt et prestantia alimenta, etiam ipsa pregnantis dives sit, l. curator 5. de ventre in poss. mittend. Roman. l. divorzio, num. 15. §. de mari. mon. ubi Socin. num. 16. in fine, Ioan. Petrus Sardan. de aliment. tit. 1. quest. 44. n. 11. Mandof. de minor. state, n. 7. Tulch. littera V. consil. 7. num. 2. 9 & si vel patriat, vel abortum faciat non debet restituere alimenta sibi data, Mietes de maritib. 3. p. q. n. 36. Boer. decis. 124. Covarr. quest. 6. par. 1. n. 7. Affl. d. decis. 151. num. 4. sed & mulieri dicenti se gravidam esse credendum glossa in l. illud, ff. si pars hereditatis p. ubi Angelus num. 4. Affl. d. decis. 136. n. 4. tamen ad hoc solum, ut infirmitate, quia ad approbationem requiruntur obsterices, nec sufficiunt testes Pariti, de infirmitate, q. 150. n. 167. bene tamen verum est, quod si tantum aliis congeritur mulieri crederet, ut dicit Ioseph. de infirmitate, l. cum avus, lib. 4. cap. 15. num. 15. & 16. d. conditio. & demonstratio, nec obstat, quod deponat de factio proprio, ut dicit Angel. ubi supra, nam & testi deponat de factio proprio non creditur sine aliis medicis, l. quero 58. in fine, de ad. lito edicto, ubi: Si alia indicia prioris fuge non desunt, tunc etiam verbi resposito credendum est, quod maxime procedit, si deponant in sui favorem, l. non vover, §. a barbari, de re militari, ubi quia in sui favorem deponat miles attenditur, si antea bonus miles existimabatur, ut ex eo sumatur in dictum veritatis, & potius per amittere non esse pregnantem, quia quae ex accidenti habentur, non esse natura potius praesumantur non esse quam esse, Monachus quest. 47. n. 11. & 11. Mafcard. de probat. consil. 1154. num. 7. sequitur Marius Garcia, d. decis. 18. n. 11.

Si autem negetur esse pregnantem, vel ipsa mulier neget, se gravidam esse, et vel voluerit dissimulare, ut dicitur in l. 1. §. 1. ff. de ventre, infir. ubi: si mulier dissimulare se pregnantem, vel etiam negare, sunt eligende honestissimae feminas, & domus, in qua sine obsterice peritissimae,

& artus, & filici quae eam incipiant, Menoch. lib. 2. de arb. centur. 1. casu 69. Mafcard. consil. 160. de probatissimis, & si omnes, vel duae gravidam esse renuntiaverint persuadenda est qualiter, ut castrodes admittit, d. l. 1. in princ. de ventre infirmitate, & licet alias perit sit a partibus nominando, l. hoc editali, C. de secund. nupt. nihilominus, praedictae tamen mulieres, & obsterices non a partibus, sed a iudice sunt assumende, & eligende, d. l. 1. §. ex hoc rescripto, vers. Et notandum, ubi quod si ipsa se infirmi non pariat cogenda est, ad hoc multum, & districtione pignorum, & hoc intellige petentibus conflagratione, iuxta lib. 17. tit. 6. par. 6. ubi: E la guarda de ella muger, deve ser de ella pafia, que el juzgador de aquel lugar do esto acordado, ff. si las parientes del muerto la demandaren, & postea ubi: Puden poner las parientes del finado tres hombres, y tres mugeres libres, e ayon ellas dos compañeras, y ellas dos compañeras que la guarden, & ita experite custodiam fore solvenda per conflagrationem, tradit in terminis, Vincent de Franch. decis. 333. n. 3. & 4. est enim generalis regula, quod quando quis aliquid petit, ipse debet praestare expensas, text. in l. fin. Cod. de erogation. militum, non. lib. 12. l. quoniam libri, C. de testibus, & Bald. l. generaliter, §. his de presentibus, vers. deinde nota, Cod. de rebu. credit. Campanillus in divorzio, §. si quis iuris, rubr. 7. cap. 6. n. 131. et quo nota, quod si procurator, vel negotiorum gestor, seu administrator missus fuerit, de uno loco ad alium causa excedens negotiationis, vel administrationis cum certo salario, si postea est remoto ab officio petatur a constituto reddito rationis, quae debet fieri loco administrationis ut per titulum, Cod. ubi de ratio. agi oportet Gregor. l. 31. tit. 2. p. 3. in fin. verb. la casorena, Avendañ. lib. 1. de exequendis mandatis, cap. 1. n. 16. debet et solvi salarium per tempus, quod duraverit rationis reddito, tradit Campanillus, ubi supra, Amyon consil. 178. n. 11. quod nota ad praesens, ut omnes sumptus faciendi sint expensis petentis Ursil. ad Affl. d. decis. 177. num. 2. Covarr. practica. q. 11. vers. 14. non immerito, Boer. decis. 303. n. 2. Ioseph. Ludovic. decis. 74. n. 2. & ita si alter ex litigantibus petierit, quod alter juret, qui absens sit, vel producat testes absentes, vel si non sit absentes, sunt tamen egregie persona, ut nobiles, vel agerudine impediti, vel mulier pregnantis, vel virgo, aut vidua honesta, vel senex sepuaquina annorum pro quorum declaratione, & testimonio eundem est ad eorum domos, ut in l. ad personas egregias 15. de iurjurando, & l. 22. tit. 1. par. 1. vel Episcopus, seu praetor, vel miles existens in presidio, vel aliter jures, de quibus in l. 31. tit. 16. p. 4. vel Advocatus etiam deposito officio, ut tradit Roland. consil. 11. lib. 2. n. 22. Menoch. lib. 2. de arbitrat. l. casu 70. n. 10. Phebus Arzob. 56. & tradunt glossa & Doctores, in d. ad personas egregias, Barbol. l. 7. par. n. fin. sicut. notatur. Quia Advocatus conceditur hominibus, Phebus Arzob. 58. sed & licentius inquit Roland. d. num. 22. Et alij de quibus Ioan. Garcia de not. licent. glossa 48. §. 1. & 1. Revard. l. tom. varior. lib. 4. c. 15. Menoch. lib. 2. de arbitrat. cent. 3. casu 218. Covarr. lib. 5. varior. cap. 13. n. 1. & cap. quoniam pallium, 2. p. iustitia, n. 8. Cacheran. decis. 123. n. 3. cui privilegio non potest renuntiare, Didac. Perez, l. 1. tit. 4. lib. 4. ordinant. 16.

- par. 8. in fine. Oratoria de nobilitate 5. p. principati.
- cap. 19. vel si patet, quod excoctus cubidians ab hominibus, vel si peat renuntiationem delinquentis carcerati, vel quod causis remittatur alij flosi fore consulti, vel peat assumi solum iudice ab eo recolato in omnibus iis, & similibus expensis solvenda sunt a petente, ut tradunt Baldus, Vincent, de Franch. Menoch. & alij supra relati, n. 10. & 11. Gratian. cap. 3. num. 3. ubi num. 4. quod si a iudice mora proprio assumatur consilium allestori, expense funt communes partium, ut per Sardan. de alimentis, tit. 1. quest. 6. & ibi: Quod si iudex simul cum Notario seu tabellione accedit ad aliquem locum pro negotio litis, sunt praestande expense ab eo, qui petit, ubi non tamen sunt ferendi iudices, qui veli ca a recant per loca juridiciana, ut percipiunt salaria, ob quod in senata Gallazae datur ordinata provisto, ne iudices excentes per jurisdictionem percipiant salaria, Quod non ita avarè & rigide est accipiendum, ut iudex litis ex officio mittit, cum a sua domo discedit ex jura, & gravi causa, quo casu et debet assignari salarium.
- 10. In visitatione autem locorum jurisdictionis non debent percipere salarium, sed partes partem, quae a lege habent.
- 11. Et licet plures Doctores teneant, & non sine magno iuris fundamento, expensas factas pro sumendo iuramento calumniae & similibus, solvendas esse per absentem, per l. 2. §. defendi, ubi glossa & Doctores, ex quibus causis in poss. datur iuramentum, & q. 2. tit. 1. par. 3. verbo, si fute a tua parte, in fine, testatur, in regularibus auditorijs, de consuetudine solvi expensis petentis, quem sequitur Pasalator. lib. 2. rerum quoditionarum, cap. fin. 5. par. §. 1. num. 28 ubi etiam testatur miribus receptum, Ioan. Gattier. lib. 1. par. 1. quest. 6. n. 1. sed ferbitur contrarium, & licet expensis absentes, quoties ex presente iudex parti iusserit iurare, & se absentaverit, vel habebitur pro confessa, iuxta l. 1. tit. 7. lib. 4. Recop. & per Doctores in d. l. 2. §. defendi, & ex quibus & ussi in poss. eorum. Regulariter autem expensis petentis sit, & se petens equum, vel aliud animal sequentem & deponi, debet solvere alimoniam, Boer. decis. 103. n. 3. per l. si in alia 12. §. 1. descripti ubi: Si velis aliorum expensis, iuaque periculo rem perferri. Item tenent Petrus Sord. de alimentis, tit. 1. p. 70. n. 51. ubi de petente, quod aliquis incarcerationi, ut tenetur cum alere, & q. 2. n. 2. Pheb. decis. 3. n. 1. & 2. & est l. 1. tit. 16. lib. 5. Recop. Sed si aliquid horum iubeatur a iudice fieri ex officio, veluti inspectio oculorum, in casu l. si irratione. finem repudi. 2. quae indicant, de praescript. vel utatur declaratioe peritorum, vel consilio allestori ad pronuntiandum, debet fieri expensis communibus partium litigantium, Ioseph Lud. d. decis. 109. n. 1. quod expensis solvenda sunt de bonis condemnati, & de vicis debentibus de publico, l. leg. Corn. 21. in princ. ad filiam, ubi: Aut si inde ea quantitas redigi non possit de publico accipiat.
- 12. Sed ut ad propositum inspectionis pregnantis redeamus, advertas, quod dum inspicitur ventrem obsterice invita muliere non debent ventrem tenere, ita text. in d. l. 1. §. denuntiat. Perez de Lara de Vita Hom.

ri, de ventre infirmitate, l. 17. tit. 8. p. 6. ubi: Demeretur, qui non la sanguis contra su voluntate, ubi Gregor. inquit, id esse, non fore ex tabulari figuratur abortus, si est pregnantis in primis mensibus, vel abortus sit ultimus prope partum, iuxta distinctionem positam infra c. 9. de abortu, n. 2. Quod si plures non esse pregnantem renuntiant nulla erit causa cotulioe, d. l. 1. in princ. ubi: Si autem omnes, vel plures, nam peritis discordantibus statim majori parti, Ioseph. Mafcard. de probat. consil. 1169. n. 41. bonus textus in l. cum quidam 30. §. quod dicitur a signando, vers. finge obsterice dicere, & ibi: Si secundum multorum opinionem, & de acquenda haereditate, maxime in hoc casu, quo dicit l. 1. vult eredi pluribus, nam obsterice dicuntur habere scientiam obstericandi, ut legitur Exod. 1. n. 19. l. 1. §. sed obsterice audiant de vo & cogitavitibus, & licet Greg. l. 16. verbo, & conecitorem, tit. 8. par. 5. dicit discordantibus peritis peritionibus esse credendum, quod melius esset, nam ut inquit Anton. Gamma d. l. 1. num. 2. plus creditur aliquibus prudentibus, quam toto populo, sed quia hoc disparate odiosum, majori parti, si ea adhibenda est loco, ubi maior adest numerus, ubi melior reus esse praesumitur, & dicitur 37. de electione, & quod fit a majore parte dicitur fieri a favori, c. 1. de his qui non a majore parte cap. ubi: Quod pluribus, & favoribus, & ibi, quod a majore, & favori parte, textus in cap. Nicena 11. dist. glossa verbo majoris, cap. ex nescitur de his que sunt a Pralato, sine consilio, cap. & licet facta declaratioe, & peritis si allegare lapsu possit ferre probatio per alios peritores, tamen ultra secundam deputationem peritorum non est facienda alia nominatio procedatur in infinitum ut ex multis tradit Gratian. cap. 6. num. 18. & 19. & plus creditur peritis, quod non contradicant, Howald. consil. 31. num. 46. num. 1. Gratian. d. d. cap. 6. num. 16. quia ut ipse inquit, n. 5. participat de iudice, de teste, & periti dicuntur iudices, l. ceteri viri, Cod. de iudicij, ubi: Quod enim obsterice ubi homines qui aliter rei peritiam habent de ea iudicant, cap. quia indicant de praescript. & arbitrator, dicitur Sord. consil. 451. n. 3. vol. 3.

Sed si non fuerint in loco, nisi una obsterice, & difficulte alia invenitur, una sufficiet; arguendo text. in authenticis de non alienand. & primariand. §. quod autem dicitur, ubi: Duo bus inspectibus mechanicis, aut architectis, aut etiam uno, si nonnulla civitas habeat, Avil. c. 1. n. 2. praeterea, verb. ninguno n. 9. Stephan. Gratian. in consil. d. d. cap. 15. num. 39. c. 69. Quod maxime procedit, si certus habet Auditoriam a publico, nam sufficit unus, l. 1. C. de pondere, lib. 11. & nominatus a iudice, habet publicam auctoritatem, ut dicitur de nuntio qui creditur, Mafcard. consil. 189. 290. Tiraq. de veritat. linq. glossa 9. n. 1. de cubito, & fultuario, dicit Avendañ. lib. 1. de excoquend. mandatis cap. 1. num. 16. Matierq. l. 1. tit. 17. lib. 5. Receptation. Grammatic. decis. 107. Capic. decis. 45. n. 3. Amyon consil. 196. n. 7. Et licet mulieres ab omnibus officijs publicis arceantur, l. feminas, de reg. jur. non tamen in his quae ad mulieres pertinent, Harodiscus l. 1. num. 3. legibus, & quantumvis ubi sit copia, debeat.

beant duo obliques inficere ventrem, nec sufficit una, quia eorum iudicium fallax est, cap. nec aliqua 20. q. 1. & tradit Farinae, de falsitate, cap. 150. q. 1. & fecus erit, si duo haberi non possint per supradicta. Et hanc inspeccionem debet fieri expensis penitentis, ut omnis alia oculo inficere, Franck, de offi. 132. num. 7. & hanc probatio ex aspectu praefertur cuiusque alij, Ludovici, de offi. 575. num. 6.

32 Sed si facta inspeccione dubitetur, an praegnant sit, adhuc ei sunt praestanda alimenta, l. 1. §. sed si incertum, veris factis est, de ventre in poss. miteret, ubi: Satis est enim sub incerto esse qui dicitur, ut aliam non. Sed & si omnes obliques vilo ventre autem dicitur non esse praegnantem, mulier autem dicitur esse, & peat cultodiri, ne postea dubietur de partu suis expensis fieri debet; nam sepe oculus obstericum fallax est, sed & manus, dicit. cap. nec aliqua 27. quae. 1.

33 Sed si mulier non renuntiaverit esse praegnantem, iuxta formam, l. 1. §. denarius, de ventre, inspicend. & l. 16. rit. 6. p. nec fuerit venter missus in possessionem, non ob id praedictae filio in proprietate bonorum, & haec recitate; nam consilio de partu, & peccata filiatione, haec etiam filio consequetur, vigonolus, conf. 156 in fin. sequitur Tuleb. l. 1. §. conclus. 26. num. 4. Si tamen praegnant minor sit, 34 restituetur adversus negligentiam in non denuntiendo, l. 3. §. si haeres, de minor. Aymon conf. 204. num. 26. Arc. in cons. 67. num. 3. Mier. de ma. orat. 1. part. quae. 4. silvanus 8. num. 7. in 1. editione.

35 Sed si praegnant sit ultimo supplicio damnata suspenditur executio donec pariat, l. Imperator, de statu hominum, Quintilian. declam. 277. sup. plia (inquit) praegnantium, lex differri in diem parum iubet, & hoc etiam venter adulterrinus fit, ita Horolius, l. Imperator, n. 10. de statu hominum.

36 Quimò, si non invenitur nutrit pro lactando infante nato, est indeminis servanda, ut tradit Benedictus, in c. Raynanti verbo, & foboles, num. 60. veris quo casu servari debet, de relam. post Bart. l. praegnantis, de partu cum eadem fit rat o servandi tam mater enim, quam praegnantem, Bart. d. l. Imperator, n. 6. ubi Horolius n. 9. si tamen repariatur nutrit, tamen matri non sit bona, alitur infans de publico. Bode, de offi. 103. num. 6. Sardi, de alim. rit. 1. quae. 8. n. 1.

37 Sic & praegnantis membri mutilatione puniri nequit, ex quo ultimo acquiparatur supplicio, authentic. de collaribus, §. ad hoc problema, ubi: Circa tamen novissimum supplicium, aut membrum infirmum, Bart. d. l. Imperator, n. 5. & ibi: Horolius, n. 6.

38 Sed nec praegnantis torqueri potest, etiam in quadraginta dies post partum, Bart. l. praegnantis, de partu, Alex. l. 1. §. si non propter, ff. si quis caecus, Horolius, ubi supra, n. 8. & si torquetur, licet non periret confessio erit nulla, Benedictus cap. Raynantius, verb. & foboles, n. 6. in fine, ubi ex Bald. in l. Imperator, de statu hominum, tradit, quod licet torqueri non potest, ita nec verberari, nec flagellari in hoc enim consideratur utilitas ventris, Alciat. l. quod di-

ctum 13. n. 6. de verb. signific. Sed nec compelli potest ire ad iudicium pro testimonio dicendo, vel alio adu si parvi periculum possit esse, quantumcumque actus sit personalis, l. 2. §. si non propter, ff. si quis cautionibus, post Bartolum, & Hippolytum, tradit Horolius l. 2. in §. gravida, num. 4. eod. rit. & in l. Imperator, n. 14. Benedictus ubi supra, n. 60. Et haec erit legitima exculatio, ut talis dicitur, ne vadat ad curiam pro testimonio dicendo in causis nobilitatis, & alit. Nec requiritur, quod mulier sit gravida, ita ut jam ventre gravetur, quia sit in mensibus temporibus praegnantis, sed quocumque tempore conceptione, Horolius, d. l. Imperator, n. 2. de stat. hominum, Quomòdò magis periclitatur fetus in primis mensibus conceptione, ut dicitur infra, n. 64.

Nec enim fetui damnum inferri, etiam ob matris culpam, ne aliter culpa praegnantem contra iura regulam. Ob quam rationem etiam in administratore, curatore, & negotiorum gestore delinquente differtur pene executio, donec rationes reddat, Bartol. l. servus legatus, §. servus, de legat. 1. Cepol. cautela 1. Felin. cap. minutus, n. 12. de acceptionibus, Horolius, dicit. l. Imperator, n. 11. §. 12. de statu hominum.

Quomòdò autem non veritatis, nec proel con- siderari commodum aliquod ventris, non habetur pro nato; & sic excludendam patrem à tutela, non numerat inter liberos, qui est in utero, l. 2. §. numerum autem, de excusationibus tutorum, quem text. expendit Alciatus, l. quod dicitur, n. 6. de verbor. signific. per text. ibi sic dicentem, Quod dicitur, eum qui nasci speratur, pro superstiti esse, tunc verum est, cum de istis iure quaeritur, alii autem non prodest, nisi natus sit. Imò & si interet ventris non haberi pro nato, non habetur pro tali, & ita in exheredatione filiarum non comprehenditur postuma ut per l. Titius in princ. de liber. & posthumis, tradunt ibi Doctores contra glossam ibi, sequitur Benedictus, cap. Raynanti, verb. & foboles, n. 6. de relam. venter enim solum habetur pro nato in sui commodum, d. l. qui in utero 7. de statu hominum, & sic si non interet comodo ventris, quod instantia cepta cum defuncto, transcat in ventrem, non transibat; secus alias, licet Gregorius reliquit cogitandum, l. 3. rit. 13. p. 4. verb. a pro ad, in fin. nec aliquid dubium esse potest cum solum in sui commodum pro nato habeatur, ex d. l. qui in utero.

Sic si tempore conceptionis parentes non poterant contrahere matrimonium, & tempore nativitatis, poterant attenditur tempus conceptionis, sed Nativitatis in eius commodum, ut sit naturalis, & non spurius, l. super, Cod. de natu. liber. ubi: Et hoc favore facimus liberarum, n. editionis tempus servamus, est inspicendum exceptis iis casuummodo casibus, in quibus conceptionem magis approbati infantum conditionis nullitas expulsum. Idem disponitur, l. 11. Titius, qua hodie est, l. 9. rit. 8. lib. 5. Receptionis, ubi: Quae tunc non si dicantur per hunc naturales, quando à il tempore quo natus o fuerat concubitus sus pades podan caser con sus madres iustamente fin dispensacion, con tanto que el padre lo reconoca por su hijo, de que lege ultra glossatores illius, & in dicit. l. 9. Receptionis, vide Covarruviam

10

in 4. 2. part. cap. 8. §. 4. num. 7. Avendañ. in dictionario, verb. hujus naturalis, Suar. l. 1. rit. 6. lib. 3. n. 77. Mensuram l. naturalis, in princ. n. 11. de praescriptis verbis. Habilitas itaque parentum ad contrahendum uno ex didis temporibus sufficit, ut filius sit naturalis, & non spurius, qui ita dicitur, quasi extra puritatem natus, Allici, de offi. 96. n. 10.

39 Sed & si dubitetur, an tempore conceptionis, vel partus parentes poterint contrahere matrimonium, praesumendum est in favorem ventris, & nati, ut sit naturalis: ita arguendo Burg. de Part. inter ceteras, de praescriptis, tradit Burg. de Part. conf. 26. n. 44. quia potius praesumitur naturalis, quam spurius Peregrin. de fideicommissis, art. 11. num. 90. Sardi, de aliment. rit. 1. quae. 10. num. 37. Mantica, de consuet. ment. lib. 4. titul. 39. num. 30.

40 Quod maxime procedit, si postea filius reperitur in possessione filij naturalis, ex glossa verò, comenzi, Matreos, C. de praebition, tradit ibi Angel. Bald. Paul. Castelli, & Saliceti, Mier. de majoribus 3. p. in initio, n. 5. 1. editione, & 2. editione, n. 2. ubi quod contraria affectio patris non praedjudicat filio existenti in possessione filiationis, cap. transmissa, qui filij sui legitimi, l. Imperator, §. fin. de probat. l. 9. rit. 4. p. 3.

41 Sic expositi praesumuntur legitimi, & non spurij, Ioann. de Anania, cap. 1. de infantibus expositis, Palcos de nobis & spuris, cap. 63. tenens, in hoc contrarium tenet Mendel. de minor. aratione n. 24. & de signatura grae, tit. de dispensatione super natalibus.

42 Sed & tales naturales gaudebunt nobilitate patris, l. 1. rit. 11. part. 7. Avendañ. in dictionario, verb. hujus naturalis, veris: Ista tamen regula, & 3. Rosas de successione, cap. 15. Menel. l. naturalis, in princ. num. 9. & sequentibus, de praescriptis, verb. ubi: Et poterunt portare arma, & insignia domus, Bartol. tradit de insigniis, & insignia domus, Benedict. de Barci, n. 6. de filiis non legitime nati, in princ. num. 1. Azevedus conf. 14. num. 27. & 29. ubi quod fund de domo & castro, num. 14.

43 Et quemadmodum uno ex fratribus pronuntio nobilitati, ceteris hoc sufficit, Gregor. l. 88. rit. 15. part. 4. glossa, in fine, & Ott. verb. wafalac, pag. 894. ita & ventri proderit, si nascatur Hoc, super iure reali sanguinis pronuntietur, ut post Otaloram tenet Ioann. Gare de nobilitate, §. glossa, n. 48. Pheb. de offi. 30. n. 14.

44 Sicut recognitio facta à patre unius filij naturalis, prodest ceteris ex eadem concubina natis, si quis liber, Cod. de natu. lib. lib. authentic. licet matri & avia, & §. ad hoc autem, in fine, Alvaradus de consuet. mente, lib. 2. cap. 3. num. 77. in fine, proderit & existit in utero.

45 Quemadmodum sententia lata in iure reali, ut servitus, ad infantiam unius operatur quoad omnes habentes patrem, seu ius in ipso praedio, text. in l. laci corpus, §. si fundus, ff. servitus venditor ubi: Et victoria unius alit proderit, l. qui in ipso praedio, §. finali, de negot. gest. ubi: Uno defendente casum communis aquae sententia praedat datur, l. Imperator, de publicano, & veris, Ay. conf. 206. n. 8. Marit. Freccia de subfudis, lib. 4. quae. Petre de Lara de Vita Hom.

39. num. 27. §. lib. 3. in princ. p. 1. num. 22. Sed & hi; quorum parentes, vel conceptio- nis, vel partu tempore, poterant contrahere matrimonium, per matrimonium postea contrahuntur efficiunt legitimi, ut post Holtensium, Andr. aut. & Cardinal. in cap. tanta, qui filij legitimi, tradit Covarr. in 4. p. c. 8. §. 2. num. 2. sequitur, Fichin. lib. 3. controversiar. cap. 10.

46 Sed cum initio capitis dixerimus, hominem repletum multis miseris, & quod hominem, etiam dici existentem in utero, cum omnia fuerit à nobis scripta tendant ad commodum & utilitatem illius, ne in eo verificari à nobis affici incommodum, nec in eo verificari à nobis initio tradita, licet licet inferre damna & nocumenta ventris. Et ut ab initio extoriamur, & à majori damno, dico, quod primus effectus conceptionis, si postea animi infundatur, est contractio originalis peccati, iuxta illud Psal. 50. n. 7. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis conceptus mater meae, ubi Sardi, Augul. relatus à glossa ordinaria, ait: Non peccatum est miseri conjugibus, sed quod de carne peccata sit, & quod de corpore mortuo propter peccatum seminat, cum vitulo, & casti nascitur. Et glossa interlineari ait: Non hoc casum in conjugio, non habet culpam, sed origo peccati in utero tradit debitam panem, & Job. 14. num. 44. Equi potest facere mundum de timida concupione, nisi in qui solus est? & Petrus ad Ephe. 8. n. 9. Primus hanc filijra, Augulini, ait: Ita de propagine iniquitatis, de multa peccati, explicat didum locum Pauli, text. in cap. benedictime, de consecratione, d. 8. Eam tamen labem non comprehendit Diparam. Virginem. Martiam, sed praeservatam fuisse à peccato originando, quod S. Thom. 3. p. 2. art. 1. dicit agere de nativitate in corpore, ponit haec verba: Sed contra est, quod Ecclesia celebrat Nativitatem Beatae Virginis, non autem celebrat infum in Ecclesia, nisi pro aliquo peccato, ergo beata Virgo in ipsa Nativitate fuit peccata, et quo sequitur quod cum hodie ab universali Ecclesia celebratur festum Conceptionis beatae Mariae Virginis, tibus celebrantur. Clem. 1. de Reliquiis & venerabilibus, §. tempore hoc Sardi, Thom. scriberet, idem tenet, per rationem ab eod. traditam pro resolutione illius articuli: accedat Conceptionis octava die mensis Decembris, & sic novem integros annos, ut dicimus esse praeservatam à labi originali, quae contrahitur in ipsa animatione, qui in instanti puncto anima mundi, mundissime capni fuit infusa, accedent diei gratiae & beneficii. Pro quo facit quod legitur Genes. 8. num. 21. Dominus possidet suum in initio civitatum suarum, antequam quidquam fuerit à principio, qui locus secundum unum sententiam convenit Deiparæ Virgini.

47 Sed quod praesumendum sit, Virginem praeservatam, iure defenditur, ex l. stratus 19. §. Titianus, de lib. legat. ubi: Responsum est, quod inter narratum affectum facit omnia patri videtur concessa, nisi aliud sensisse referretur, & haredibus

10

bationis, l. quoniam, in fin. C. de hereticis, quia utilitas testificandi est communis auctoritate de testibus, in principio.

Admittitur tamen pactum, siante statuto vel consuetudine, vel si fuerit juratum Guiter. ubi supra num 4. Dicit autem ibi n. 6. quod postquam solvitur, si non habet aliam probationem, succurritur ei per denuntiationem Evangelicam. Masarata de ordine iudiciorum 6. p. principalis. cap. de denuntiatione, num. 4. & 5. fol. mibi 345. Et

statuto statuto, quod probetur per iuramentum, post si probari per testes promissio de celebrando iuramentum, ad effectum ut fiat Sardi. dicitur 41. n. 7.

Sed si fuerit renuntiatio probationi testium cum iuramento, non poterit testibus probari, cum propter auctoritatem iudicij ut dicit Guiter. ubi supra, cum etiam ubi vim iuramenti, Aymon conf. 116. num. 1. Poterit tamen probari per confessionem partis. Menes. d. l. cum 12. n. 8. Cod. de transact. Roland. consil. 88. num. 7. lib. 3.

Et cum de essentia sententiae sit scriptura, quia debet fieri in scriptis, l. 3. C. de sentent. ex preter. vicit. ibi: Cum scriptura non esset, nec nomen quidem sententiae habere videtur; & debet recitari l. 1. cod. tit. ubi si non ipse recitavit. Nec poterit fieri in nocte authentico de iudicib. 8. f. de hinc, c. consilium, ubi gloss. & Doctores de officio delegat. etiam in prima hora noctis. Sigonori conf. 31.

Poterit tamen in nocte fieri sententia interlocutoria. Communem dicit Villalob. verb. sententiam, n. 31. Sed & sententia definitiva poterit fieri in nocte de consensu partium: vel si de frequenti iurisdictione spiraret, vel si iudex esset impeditus multitudine negotiorum, vel esset iudex arbitri voluntarius; qui poterit de facto procedere, vel esse confutator in contrarium. Et in omnibus dictis casibus posse fieri sententiam in nocte, tradunt Doctores c. consilium, de officio delegat. in l. non minorum, de transact. pluribus relictis Carroc. de except. 37. n. 2. & 3. ubi n. fin. ait: quod de hislo feratur, ut nocte feratur sententia, Vanitas de nullitatis act. de def. l. iur. dicitur in ordin. num. 123. Menoch. de arbitrio q. 2. Franc. Marc. decif. 301. 2. p. Soc reg. 339. f. 11. 2.

Sic & testamentum fieri in nocte poterit, l. ad testam. 22. §. post de testam. tamen debet esse lumen, Manica de conjectura mente, lib. 2. tit. 8. num. 87. quia testes debent cognoscere testatorem, l. si non specialis, Cod. de testam ubi Bald. & alij notant. Tiber. conf. 63. n. 20. vol. 1.

Erit contractus, seu actus qui nocte celebratur, sit ante mediam noctem, tributur precedenti diei; si post sequenti, Abb. c. consilium, n. 6. de officio delegat. quia dies a media nocte incipit, & sequens noctis media parte finitur, l. more Romano, de testib. licet proterit dies intelligatur, quando est Sed super teream l. hoc verba, ille aut ille 124. de verb. signif. l. 2. C. de confessione ver. cap. si perjuratus, de homicidio, c. Joann. 11. n. 9. Respondit Jesus. Nonne. duodecim facta hora diei: si quis ambulaverit in die non offendit, quia lucet supra mundi videt. Marc. Anton. Fugem. conf. 48. num. 3. ubi quod factum in nocte, improprie dicitur factum de die, & sic cum verba debent intelligi proprie merito, diei intelligi debet de artificiali, ut ibi num. 5.

maxime si actus nocte fieri queat.

Regulariter autem omnes actus possunt in nocte fieri, nisi specialiter prohibeantur. Mantie. lib. 3. de contrahib. tit. 15. n. 17. Et si celebrati in nocte habeant praesumptionem contra fe: Felice. consilium. l. 19. de officio delegat. text. in c. Anselm. 19. dist. quia ex clandestinitate praesumitur contra factorem, l. in fin. de rit. nuptiarum, etiam contra rusticum, glossa l. 1. Cod. de interdict. maritum, quam ad hoc expendit Gregor. l. 13. tit. 7. p. 6. verb. Aldano nocio, Menoch. de arbitrio. casu 194. n. 1. licet in multis excoletur rusticus, & iuvenatur, ut ibi refert plures casus, & alium casum, 1614. n. 17. & dist. casu 194. num. 18. quod facilius praesumitur ex actu clam glori 2. facta enim in occulto, suspicio non caret, cap. 1. ut Eccl. si iusti beneficia. Aym. consil. 321. num. 2. Menoch. centur. 6. casu 319. Quod maxime procedit, si possit in die celebrari. Sed & testamentum nocte confectum sine tot luminariis, quibus manifeste cerni possit persona testatoris ac testium, praesumitur dolo factum. Menoch. lib. 4. praesum. 11. n. 5. sequitur Dom. Joan. Cast. lib. 3. controvers. c. 1. n. 74.

Partus autem cum non sit actus voluntarius, sed naturae necessarius loco tempore, contingit in die, vel in nocte, praeter praegrans voluntatem. Providet omen Jurisconsulti, quod si nocte contingat, sunt tria lumina, licet in actibus praesumatur unum lumen, in hoc autem, cum sit magni momenti, ob periculum subijciendi partum, tria requiruntur, ut dicit Menes. l. non minorum, c. de transact. n. 22. nisi ob paupertatem deficiant, ut diximus supra, n. 12. Et tria est magni momenti ut pena suppositi partus sit capitalis l. 1. in fin. ibi: Cum periculum capitis solent, c. de falsis. Petr. Gregor. Tolosani super jur. lib. 36. c. 3. n. 1. & pena mortis, dicunt plures Lud. Peguera decif. 80. n. 8. Fatim. de falsis q. 150. n. 242. ubi plures refert: licet mortis penam solum servis imponendam dicat ibi n. 243. post Menoch. lib. 2. de arbitrio. casu 356. n. 3. Conclanone tamen opinioes ex eo, quod pena civilis capitalis, pro pena mortis habetur, l. si necem. §. si deperatatis, ibi: Qui mortui loco habentur, de bonis liberat. l. 2. in prin. de partu. Antonius Gomez librum finem Taveri a monro 12. ubi quod per partu supposito pena falsi imponitur, quae regulariter est deponationis cum publicatione bonorum, l. 1. §. fin. de falsis. Sed quod hodie fit pena exilij sine publicatione, tradit Menochius lib. 2. de arbitrio. casu 306. n. 3. sequitur Farin. de falsis q. 150. n. 242.

Credo tamen, quod ex qualitate personae, cui partus supponitur, & ejus facultatibus augeri, vel minui debeat pena: nam si ex partu suppositione nulli damnum sequeretur, saltem considerabile, ut pura si esset uxore pauperis, aut inopis qui nihil haberet in bonis, quae partum supposuerit, foret ut matris affectionem haberet, ferè nulla pena esset ei imponenda, nam falsitas, ut puniatur, duo continere debet copulative, dolum & damnum tertij, ut tradunt Cyn. Bald. Salycete & omnes in l. neque exemplum. C. de falsis dicit communem opinionem Gomez. de Leon in sua censura, folio 22. n. 1. Sed & falsitas commissa in re modica, leve dicitur delictum, etiam quod dolus interveniret, ut ex multis tradit Aymon conf.

conf. 46. num. 12.

Et sic ubi nulla adest spes lucri, cessant praesumptiones suppositi partus. Farin. ubi supra, num. 266. in fin. post Menoch. lib. 5. praesumpt. 24. num. 26. nam ut praesumptiones operentur, requiritur quod sit aliqua causa quae movere possit ad supponendum partum, ut post Bart. l. post contractum, num. 3. §. 7. de damnationibus, tenet Botius de partu supposit. n. 16. ubi exemplificat, si partus supponeretur, ne deficientibus filiis feuda transirent in flicum, Mascard. dist. 1147. num. 28. ut in bonis donatis à Rege Henrico secundo, redgit Henricus, quae in defectum filiorum velud ad Regiam Coronam ex causa filia testis menti dicit Regis, per l. 11. tit. 7. lib. 5. Responsum, quae censetur data jure primogeniturae. Bald. ad Suar. l. quoniam in declaratione, l. Regis limitat. 6. Molin. lib. 1. de primogen. cap. 6. num. 21. Et semper servare dicta bona Henricus suam naturam, licet transiret in tertium titulo oneroso, Domin. Christophor. de Paz de tenent. 2. part. cap. 57. num. 64. nisi dominus Rex venditioni consentiat D. Ioannes Castil. contrav. cap. 89. n. 11. his enim casibus, si ultimus possessor non haberet successorem, plus operatur conjectura suppositi partus, & probatur suppositione, major pena est imponenda; & maxime, si ageretur de successione alicujus status, fed Contractus, si idem esset, si ageretur de opulenta hereditate: nam magnum esset delictum, & majori poena quam exilij puniendum. Et migrum falsitatem appellat, l. 3. tit. 7. par. 7. ibi: Eft delictum quae ex gran falsitatem, faciendo, & ponendo hujus agere per hereditatem in los bienes de su marido. Et dicitur etiam grave, quando poena est capitalis, vel à relegatione supra à glossa in l. Cod. de requirere, veris. Francisc. Marcus decif. 907. num. 11. part. 1. Et de gravitate delicti suppositi partus Jacobus de Graf. lib. 2. casum reservat. c. 30. n. 4. Et potest imponi in participes humiles poenam in metalem, Capit. decif. 63. Farinac. in praxi, 4. part. tit. de pena pecuniam dantis, quest. 121. num. 44. pag. 215. Scipio Rovitus pragmat. 2. de jurisdic. invidiam non turband. num. 63. Et condemnatu ad vitreae, licet ad tempus dicitur mortuus civitatis. Cancr. 2. p. novis. cap. 4. ubi quod talis condemnatio perinet ad vitrea Imperium, & quando poena est arbitraria, potest quae arbitrari usque ad penam capitis Bart. l. invidiam, §. quod iustitiae, de publicanis, Bald. Ioan. Faber, Angel. Atrium. in §. inopia, de poena iuramento firmanda, Francisc. Marc. decif. 907. n. 2. Tulch. veris factum conclus. 364. num. 45. sed limitat Menochius in iudicibus supremis, Vi de in fine hujus capituli.

Et potest in hac causa suppositi procedi ad torturam; nam cum de falso civitatis agitur, tortura locus est, praecedentibus iudicij, Bald. l. factu. Cod. de falsis, modò tamen non accitior torqueretur, Francisc. Marc. decifion. 906. num. 6. Partum autem suppositum qui possint accusare, habetur l. 3. tit. 7. part. 7. ibi: Et ad falsitatem como esse pcedit accusat et marido a la muger, & si fuerit maritus, pcedit a acusar todos los parientes mas propinquos. Idem dispotat l. lege Corne. l. 5. §. 1. ad legem Cornelianam de falsis, ibi: De partu supposito, sili accionem parientes, ut ibi ad quos ea res perinet, non quilibet de populo, ut publicum Petez de Lara de Vita Rom.

accusationem intendat. Nec obstat l. 1. §. 1. §. quomodo, de venere suspiciendi. ibi: Publici enim interest, partu non suscipi, ut ordinem dignitas, famularum publicum, ut post Bos. de alios tradit Farinac. de falsis, quest. 150. n. 262. ubi quod ob id iudex potest procedere ex officio, licet non admittatur ad accusandum, nisi hi quorum in dantur ad tunc huius populi jus, l. 1. de populariu. actionibus, Azevel. in Curia Pijana, cap. 18. num. 45. lib. 2. & competunt, quando principaliter injuriam publicam, seu jus populi prosequuntur, Alciat. l. §. cui 12. verb. ex populari, num. 2. de verbor. signif. ut si in publico aliquid fiat, omnes cives novam operam possunt, l. 3. §. fin. de novi operis nuntiatioe. Nam respondetur, quod in nostro casu suppositi partus, principaliter agitur de conservando jure patris, & mariti, vel confanguineorum, quibus per suppositionem partus auferitur hereditas; & ita datur etiam contra eum qui non fuit participes delicti, Mascard. d. concl. 1147. n. 40. & sic in accusantibus pinguis succurritur, cum actio popularis possit intra annum proponi, l. fin. ubi, nisi lite concelebra, l. §. cui 12. de verboru. signif. & si unus succumbat, ceteris procedit via, si non probetur colloquio, l. 3. de populari. action. l. 1. §. si tamen, de libero homin. exhibend. Durol. lib. 4. cap. 9. in fin.

Actio autem suppositi partus, & ejus accusatio non perimitur tempore, l. qui falsum, §. 1. ad leg. Cornel. de falsis, ubi Alber. quod nec viginti annorum spatio extinguatur, Petrus Gregor. §. 1. §. 1. tit. 7. p. 7. verbor. pudes acular. Farinac. de falsitate, quest. 150. num. 141. Leonardus Galganus de iure publico lib. 1. c. titul. 41. n. 15.

Et licet filij veri, quorum interest, non possint mactem suppositi partus accusare, poterunt tamen civiliter agere ad interesse pecuniarium, & ut possessionem recipiant, l. falsis, Cod. de falsis, l. hi tamen, §. liberi, de accusatioe. Gregor. l. 3. verfic. a su marido, tit. 7. par. 7.

Sed & mortua uxore quoque vitro partum suppositi, possunt complices delicti accusari. Petrus Gregor. §. 1. §. 1. tit. 7. p. 7. verbor. pudes acular. Farinac. de falsitate, num. 2. Farinac. d. quest. 150. num. 144. Molin. de iust. §. jur. tractat. 2. §. 1. §. 701. n. 2.

Sed est vit & uxore sibi partum supposuerit, in praedictum vocaturus, si non habuissent filios: uterque poterit accusari, & eis mortuus, tradaverint; nam, ut inquit Farinac. ubi supra, num. 246. talis tractatus dicitur figuratus, ut magis credatur quod sit verè filius Mascard. d. concl. 1147. num. 46. Ut per contrarium non creditur confessioni matris dicentis suppositum partum, nec praedictum filio existentem in possessione filiationis, Menoch. lib. 1. de arbitrio. casu 89. num. 18. §. 1. §. 1. praesumpt. 124. n. 24. Mascard. conclus. 288. num. 2.

Contrarium tamen tenent Socin. conf. 90. num. 4. vol. 1. Botius de partu supposit. num. 11. Farinac. d. quest. 150. num. 247. Quod maxime dicitur

procedere, si sit mater in extremis constituta, ex quo coniectur facta ad exonerati. non conscientia; vbi si sepius facit concessio repetita. Sed conium opinio procedit, si cum constituta concurrunt multae coniecturae, ut dicit Aciat. *praesumptio. regul. 3. praesump. 1. n. 10.* Mascard. *consil. 1147. num. 21.* Facinac. *ubi supra. n. 247.* Vel si alij portetis supplicationes dicunt. Mascard. *lib. 2. n. 35.* ubi n. 46. etiam iuraverint se non manifestatos; quia tunc veniunt contra iuramentum temerarium & illicitum: sola tamen confessio matris non sufficit, *C. neque praescriptio. C. de testam. l. Imperatores. in fin. de probat. l. si postulat. l. 4. in de lib. & postum. etiam confessio sit iurata. l. 3. & mater iuravit. de iur. cap. per tuas. de probat. Mascard. *consil. 316.* Anton Gom. *l. 9. Tau. num. 2. & 3.* ubi plures refert, & Cyrum, in *l. si vicinis facientibus. q. 57. Cod. de iust. dicentem, filium iuxta conscientiam posse retinere regnum a majoratum, vel hereditatem patris, licet mater in vita, vel mortis articulo dicat, non esse filium matris, sed alterius, Abb. *cap. per tuas. num. 4. de probat. & cap. transmissio. num. 4. qui filij sui legitimi, ubi praepit. n. 3.* dicit esse communem opinionem. Quod sine dubio est verum, si filius matri non crederetur, ut dicit Menoch. *ubi supra. & Varlador. diff. 12. §. 2. num. 1.* Anton Gom. *ubi supra. & ibi: Quod secus erit, si crederetur, & sic habeat laesam conscientiam, & Mascard. consil. 778. num. 41.* ubi de filio qui nimis creduus tenuerit regno, Jean Guiter. *1. para. canonice. cap. 38. d. n. 19.* qui laet materiam tractat, ubi quod mater non tenetur se perdere, sed refacere damnum in quantum potuit: quod ante eum tenentur Abb. & Covar. *esp. officij. de testam. & regula peccatorum. 1. para. §. 6. vers. 10.* quos sequitur Parlador. *diff. 11. §. 2. num. 1.* plures refert Coned. in *consil. ad d. cap. officij. de penitent. & remission. si praenitentiis eius mulieris admittitur ab Ecclesia. Sed & Jacobus de Graffis. de arbitriis confessorum. c. 64. num. 11.* tenet mulierem, nec cum peccato moritur, nec cum discrimine famae tenet se procedere, etiam si certo sciat, suam declarationem profecturam, ne filius spurius patrimonium matris habeat.**

38 Coniectura autem ad probandum partem sufficit suppositum, erit: si mulier quae dicitur peperisse, fuit maior quinquaginta annorum, cum mulieres ejus aetatis non solent concipere, ut diximus, non tamen erit evidens coniectura, sed admodum magnum suspicem ex eo, quod ejus aetatis mulieres non solent concipere a communiter accidentibus, Mascard. *consil. 1147. num. 4. & sequenti. Menoch. lib. 3. praesumptio. 24. d. num. 6.* Fasini. *de falsi. quest. 150. num. 1.* Quod autem mulier antea apparuerit sterilis per aliquod tempus, non est sufficiens coniectura cum solet evenire malis, & postea concipere, Facinac. *diff. quest. 150. num. 149. ubi supra. num. 11. & 12.*

39 Sed si mulier non apparuerit praegnantem, nec vocaverit obsterites; imò se contulerit in locum solitariu, vel sur tempore asserti partus erit praesumptio suppositio. *Bois. de part. susp. num. 12. vers. & cum esse. Facinac. diff. quest. 150. num. 151.* Menoch. *de praesumptio. 24. num. 16. & 17.* Quae enim in occulto sunt, suspitione non carent, ut supra num. 38. & infra num. 61. si

autem calu nullus praefens fuerit, quia ob brevitate partus non habuerit tempus vocandi obsteritatem, vel aliat mulieres quae sibi opem ferrent, ut solet contingere, non praebet suspitionem, Menoch. *ubi n. 10.* nisi solitudo fuerit procurata & affecta; quia pluries coningit, praegnantem abesse, & parere, etiam ignorantibus conjunctis, & proximioribus, ut in *l. Titius, testam. 23. §. 1. de lib. & postum. libi: Et haberes nepem ex filia praegnantem vna agentem, & iterum ibi: Absentes celo rari enixa est, & ibi: Licet ignoret velatore, ubi sustinetur iniquitate de natiuitate facta, cum jam tempore conditi testamenti natus esse non ignorante velatore.*

Sed & idem erit, si cum dixerit se praegnantem, non passa sit de inspicere, & cultodiri; qui enim male agit, odit licem, & cap. consilium, de officio delegat. & sic admittit omnes eam coniecturas, Menoch. *diff. praesumptio. 24. num. 15.* Joseph. de Rufficis. *l. cum avus. lib. 4. cap. 11. n. 17.* ex Socin. *conf. 90. num. 1. colum. 1.* Aymon. *conf. 124. n. 29.* Mascard. *consilium. 1147. num. 11.* Facinac. *diff. questio. 150. num. 259.* Probitas tamen & bona vita mulieris excludit falsi praesumptionem, Menoch. *diff. praesumptio. 24. num. 27. & ejus hilaus.*

40 Erat etiam coniectura, si vifa fuerit portare culcitram super ventrem, ut praegnantem se fingeret: Mascard. *ubi supra. n. 15.* & Menoch. *lib. 3. praesumptio. 24. num. 18.* Quod maxime procedit, si vifa fuerit portare culcitram ultimis mensibus prope partum, quibus si esset gravida, non teneret ventrem aliquo extrinseco, quod ventri dantium afferret.

Sed & erit coniectura, si ad locum partus fuerit allatus infans recentis natus ex alia, & traditus familiari mulieris dicens se peperisse, Bois. *ubi supra. num. 16.* Mascard. *diff. consilium. 1147. num. 11.* Facinac. *d. q. 150. num. 16.* Menoch. *de praesumptio. 24. num. 17. vers. certum.* Sed in hoc advertendum est, quod solet asseri infans, ut fugat mammillas puerae, ad eas à lacte levandas, & exonerandas puerae parum à lacte, quod ad ubera ejus possidet.

41 Ex quo etiam sequitur, quod si in ea quae dicit se peperisse, non invenitur vestigium lactis in uberibus, sed fuerit ejus ubera sicca, vel die quo dixerit se peperisse, non apparent signa partus, nec emissio sanguinis, nec haerentia secundinae (vulgo pars) quae naturaliter partum sequuntur, erit iudicium maximum suppositi partus. Et licet sint qui existiment, posse interdum naturaliter fieri, ut mulier sine secundinis, aut sordibus pariat, ut videtur femine Cornel. Iansen. in *monach. cap. 10.* etiam ad id Aristotelem; tamen, ut inquit Suar. in *1. para. D. Thom. quest. 35. d. num. 6. dist. 11. sect. 2. pag. mibi 234.* & Aristotelem. *lib. 7. de hist. animal. cap. 9.* dum de partu loquitur, ut naturales partus ponit secundinas, in illis verbis. *Deinde furis invenit utero, & secundinae nudae relictas, furas vult in latere.*

42 Excipiunt autem ab his sordibus sanctissima Deipara Virgo Maria, quae absque secundinis, & sordibus peperit Salvatore, ut colligitur ex sexta Patrum Synodo, *actu 11.* & tradit S. Sophronius in sua epistola, quam vocat partum incorruptibilem; quia sine sordibus sanguinis, aut simili passione perfectus est. Et Epiphanius *lib. 1. contra haereses, in fin. inquit: Natus est circa pueritiam*

Caput VIII. de custodienda parvuriente.

facillime impolluta alioque inquinamenti. Et Cyprinus in sermone de natiuitate Christi, ait, *Matria genitrix & obsteris, nulla natura contumelia in pauperis. Et Aug. lib. 29. contra Faustum, cap. 3. & A. & lib. de quinq. haer. lib. 1. cap. 1. ait: concubitus cum homine parit: Et idem videtur fecerit D. Thom. 3. p. q. 35. artic. 6.* ubi negat cum mulierum obsteritum, ac materum fecunditatem; quae (inquit) non parum essent necessaria, si beata Virgo sordibus puerepji esset obnoxia, & ob id sancti dicunt, beatam Virginitatem non indiguisse purificatione; quia germinans genuerit sicut lilium. Et Cyprian. *ubi supra. ait: Sole. Quae exempla Sanctorum fuerunt, ut ostendat Virginitatem pariter, ut tradit Suar. d. q. 35. art. 6. dist. 11. sectio. 2.*

43 Quod dixerit Petrus de Peramato Medicus *lib. de hominis praecognitione*, à conceptu in partem, in appendice, quid naturale, quid miraculosum in conceptione, & para Domini nostri Jesu Christi interfuerit, non modo, *vers. quomodo autem, melius sentit Sancti Ildelphonus in litigantia contra eos, qui disputant de perpetua virginitate sanctae Mariae, & ejus perturbatione, cujus refert frat. Franciscus Vivet in libro de conceptione, in titulo Sancti Patris vindexi cap. 11. Ildelphoni vindicari, §. 2.* quae alia sunt. *Hinc ergo colligitur, quod suppositus sit illam sanctitatis, & superflua dispensatio, qui dicitur officia vindexi, & videtur eum (id est Christum in sua natiuitate) aperuisse, & secundum spiritum sanguinis; ut ceteros aperiret, & secundum spiritum sanguinis; in quibus omnibus generis, & dicit nullipliciter, tristitia & arum augentur, & nemo sine laet partus filium. Sed alibi à coribus fidelium ut tale aliquid suspicetur de Maria Virgine, quae pro maledicta prima originis benedictioe avitit mundo. Hac S. Ildelphonus.*

44 Sed est mulier peperit, potest dari suppositio partus. Nam si obsteris, vel alii ministrant parturienti, praevenerit vere natum, & ejus loco alium subrogaverint, & natum exposuerint, erit gravissimum delictum; maxime si natus erit successore alicuius magni status, vel majestatis, seu opulentissime haereditatis; quod poena capitalis erit puniendum. Pura enim concubitus in hoc delicto, & furum magnum, quod fit parentibus proprii filij, & eorum bona, quae naturali filio auferunt, supposito tribuntur: tum quia est plarium opinio, magno furto imponendam mortis poenam, sequenda doctrinam Bald. in *auch. sed non iure. n. 1. de falsi signi malef. cujus opinio recipitur praecipue ab Angelo de Masili. l. unius. §. coisuratum, num. 79. de quest. 11. Abbas cap. 1. praecorruo, verbo, derelictante, num. 11. Covar. *lib. 2. variat. cap. 2. n. 7. vers. sic sunt, quibusdam visum est restat consuetudine esse receptam. Peguer. decis. criminal. 27. d. n. 6.* Plures refert Cavallos *communiis contra comm. quest. 741. d. n. 4.* Facinac. *de furis. quest. 67. n. 43.* Et licet erit sic, & committitur contraria sententia, ut constat ex traditis à Facinac. *ubi supra. n. 47.* & eam semper sequutus sum, & servabo, quantumvis furum fuerit magne quantitatatis; tamen si concurrat qualitas quae magis*

operè aggravat delictum furum magis, aliter iudicetur, & forsam mortis poenam imponerem; non iam vidi iustè imponam furum argenteum positum in monumento in nocte Cenae Domini; vel si fecerit cum effratura Templi, vel publice domus vel alia modis postis, l. 18. tit. 14. part. 7. ubi Greg. vel stantibus magnis circumstantiis quae ad id possent iudicium iustè movere; ut exemplo terrerent alij, ut sentit Avil. *d. cap. 1. Prator verbo, derelictante, n. 15. versar. ego in hoc tenore. Quia & arbitrium potest extendi usque ad poenam mortis in furto, ut tradunt Doctores, quos refert. Tulech. verbo, forum, consilium, 194. num. 45. Bonifac. *d. foris. §. fin. §. 8. in fin.* Et licet hoc dicit Menochius *lib. 2. de arbit. cemar. §. casu 191. n. 9. in finem* procedere in iudicibus supremorum tribunalium; non tamen in ordinariis, quibus consili, ut consilium superiores; tamen cum hoc casu tot circumstantiae concurrant, & magnum poena exemplum requirit, & in delicto imponenda est poena mortis, si expositus subreptus obisset, vel non non inveniatur, nec de eo constaret; probato tamen quod eum expositurum.*

CAPUT IX.

De abortu, & praebente causam abortitionis: Et an, quando praecedit culpa, & sequitur casus, culpofus tenetur de casu: & qua poenatur poena causam abortum fetus manimari: & an incurrit irregularitatem. Et an possint Medici uti remediis curatiois morbi praegnantis, si ex eis timetur abortus: & an sit licitum procurare abortum, ob matris sanitatem.

SUMMARIUM.

- 1 Abortum causans punitur ut homicida, ac si natum in esse perfectum, ut infra.
- 2 Nihil interest, occidat qui manus proprias, vel causam abortitionis praebet.
- 3 Arguuntur solummodo ab aetologia vocabuli: & homicidium dicitur ab hominis cade.
- 4 Legit occidit in adultis & parulis suis strili: in intelligenda.
- 5 Abortum causans, non dicitur homicida occidere, sed solum animam extinguere, & n. 18.
- 6 Lex loquens de homicidio, intelligenda est de homine in esse perfecto, quia antea non reputatur homo.
- 7 Facisse non intelligitur propriam formam, quae ex consummatione coningit, non dederit, nec dicitur factum, dum aliquid superest agendum.
- 8 Verba legis quando non possunt adaptari, non habet locum dispositio.
- 9 Familiaris & conjunctus praesumptus scite facta committit.
- 10 Partus factus non esse, & non apparere.
- 11 Plurimae & praecipue distinguuntur delicta.

fit, & antependa fit salus anime saluti corporis, ut diximus supra cap. 8. n. 25. cum natus salutem spiritum consequatur per Baptismum, quod existit in utero non datur, ut supra cap. 7. n. 59. inquit optime text. in d. 6. de generat. favorabilem esse causam partus, ex quo agitur ut in lucem edatur, ut scilicet recipiat Baptismum, & salvetur spiritualiter. Sed cum hoc incognitum fuerit Romanis gentibus illius legis tempore, altitudo querendum est de ratione quam de ea quam lex exprimit ibi dicens: Partus natus in hoc favore, ut in lucem produceret favorabiliter igitur est causa natus ex qua sequitur baptismus, & que postea nato obveniat. Sed & in partu concurrunt favor corporalis vite pueri, & matris, & sic agitur de duobus vita, que ut pravelet: Solent namque in puerperio mater & fetus mori, l. mater, Cod. de inoffic. testam. ibi: Sed cum eam in puerperio vita deservit pro parte, l. affluis, C. qui potiores in pigore habeant, ibi: Propter periculum partus. Abbas, cap. Postpartum in fine, de officio viduar. Alcat, l. non esse populum 162. n. 5. de verbor. signifi. & Genesii 114. n. 28. legitur, quod Rachel pre nimio dolore partum interit: & l. Reg. 4. legitur de uxore Phinees, quod subitis doloribus interitibus peperit simul & perit. Sic & Joann. 16. n. 21. dicitur: Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius. Sed & partus favore, si mater pregnans decesserit in puerperio, vel ante, sic factio veniens, ut fetus in lucem produceret, ut l. postpartum 6. in fine principii, de inoffic. testamento, ibi: Similis modo, & cum qui post testamentum matris factum exstiterit contra extraneos est, l. unde cognati, ibi: Si qua pregnans decesserit, & necro exstiterit partus sit viduus, l. quod dicitur de liberis, & postum. l. 1. §. sed & si mater ad Tertullianum, l. etiam mulier 141. de verb. signific. que jura tali filio extracto à ventre matris tribuant possessionem bonorum, & in eum transferunt omnia jura, que competunt filii ordine nature nati. Bart. l. Arcthusa, a. n. 20. de statum. ubi Paul. n. 4. Benedic. cap. Raymannus, de testament. verbo, & sibi, n. 16. Tiraquel. l. si unquam, verbo, susceptor, a. n. 139. ubi quod revocat donationem, & n. 141. & 142. quod ita natus scilicet ventre, admittit ad emphyteosim pro se & filius ex se natus, & excludit substitutum: & quod habeatur pro nato in omni materia quantumvis odiosa, & restringibili, l. referet Baldum, & Paulum, Albericum, & alios ita tenentes, sic ut conditio nati venisset in eo, licet conditio debeat impleri in specifica forma, per l. Marcius, & l. qui heredi, de cond. & demostre, quia, ut ipse inquit, cum habeamus jus sit effectum, non est curandum de modo, l. si mater, C. de inoffic. testam. l. in §. non monasti. Honded. cons. 88. n. 70. vol. 1. Tamen si Titio legetur fil. Arcthusa peperit, & ea mortua, filius exstiterit, non habebit legatum. Salicet. l. in c. de heredi. insti. Alcat, l. amovetur 132. n. 19. de verbor. signifi. quia, ut inquit textus ibi in fine, factum est eam peperit, cui mortua filius exstiterit est, licet cum moritur, dicatur habere filium ea mulier, quod exilio ventre edere possit, l. etiam 194. de verbor. id tamen fictione legis, ut tradit Alcat, ibi n. 1. Sed & partus inepus tribuit favorem libertatis, l. Arcthusa, de fact. hom. ibi: Incipiente partu existens conditio officii, ut ex libera nascatur.

Partus autem cognoscitur à jure ad succedendum, si tempore à lege prescripto nascatur, si scilicet sit septimo mense, nono, vel decimo, l. septimo mense de stat. homin. ubi omnes Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 48. §. 1. n. 3. Benedic. cap. Raymannus, verbo, & sibi, n. 25. Et sufficit tange- re duos dies septimi mensis, ut si nascatur centesimo octuagesimo secundo die à tempore conceptionis quo parentes coierint; ut ex testimonio Hippocratis tradit forensis, l. inflato, §. post decem, de suis & legitim. hered. & de sep- timo, nono & decimo mense, et l. Gallus in princ. de liber. & postum. ubi Bart. & Doctores, Anton. Gomez. l. 13. Tauri, n. 4. Mascard. de probat. conclusi. 1146. n. 32. Tiraq. l. si unquam, verbo, susceptor, a. n. 210. Et commaniter mense nono partus editur: & ita habetur Machabiorum, n. 2. c. 7. n. 27. ibi: dicit parva voce: Fili misere mei, quia te in utero novem menses portavi, & lac trionio dedi, & l. 4. tit. 23. p. 4. ibi: Que nate facta in los nure misere: & est quanto es mas infido, ubi Gregor. quod potius pre omittit quis natus in nono mense, licet qui nascitur in decimo mense, dicatur magis vitalis, de quibus fuit Salomon, ut constat Sapientia 7. n. 2. ibi: Decem mensium tempore conculatus sum, ubi Nicolaus de Lya id advertit.

De partu autem undecimo mensis, an admittatur ad succedendum, dubitari potest per textum in auct. de restitutio, & ea que partit in undecimo mense §. 1. ibi: Neque enim in tantum tempus conceptionis, extenditur est, & per textum in l. inflato, §. post decem, de suis & legitim. hered. l. 4. tit. 23. p. 4. ibi: Tlo mas que la suagez preñada puede irar la crianza en el novena non diez meses. Admissum tamen fuisse in supremo Ulyssiponensi Portugallie Senatu, testatur Melchior Phebo deest. 51. num. 3. & 4. ex fundamentis ab eo traditis, a. n. 26. & ibi n. 27. respondet ad dict. Melchior. de restitut. & dist. l. iustitiam, quod loquuntur secundum iura presumptionem, contra quam admittitur probatio in contrarium. Ayon. cons. 238. num. 13. Menoch. lib. 1. presump. q. 1. num. 2. nam præsumptio cessat, si apparet de veritate in contrarium, l. 15. fin. in prin. quod necesse causa, l. in partu, in fin. de iure dotum, & cum de nobilit. de probat. cap. his qui fidem de sponsal. cap. quicumque 82. dist. Sed & vob. dist. deest. 51. num. 6. post Tiraq. in l. si unquam, verbo, susceptor, num. 110. ex Arist. Avicen. & aliis, tenet, posse feminam partum edere duodecimo, & decimo, & decimo quarto mense, quod latè probatur Ceter. l. 13. Tauri, n. 31. & talis partus an sit naturalis, cum occurrer judicandum est testimonio Philosophorum, & Medicorum; nam ex eo statuit, l. inflato, §. fin. de suis & legitim. hered. Natus autem l. sexto mense, abortivus judicatur, Mascard. de probat. conclusi. 1146. n. 1. Boet. deest. 220. per totam, Afflic. deest. 236. n. 4. & ult. Anton. Gom. l. 13. Tauri, n. 4. & Avendañ. eadem l. 13. gloss. 4. n. 1. in fine, & n. 2. Arist. lib. 1. de hist. animal. c. 4. ibi: Partus qui matris quam septimo mense prodeat, nullo pacto vitæ esse, licet contra habeatur Edict. 4. cap. 6. n. 21. ibi: Et prægnantes immaturo partu infantes, triam & quatuor mensium, & vivunt. Nam liber ille non reputatur inter Canonicos, ut constat ex sancto Concilio Tridentino, sess. 4. Decretis de Canonici scripto- rum.

19. ubi solum liber primus & secundus Edicti inter Canonicos ponuntur.

20. Difficillimum tamen est probare, natum fuisse ante septimum mensem; cum nec ipse mulieres fecerit quando conceperit, gloss. cap. cum causa §. dist. & Aristot. lib. 7. de hist. anim. cap. 6. ver. Latet enim mulieres concepti initium, canonic. l. 1. num. 193. si certum preterit, ubi dicit hinc multas mulieres, non putantes se gravidas, cum essent, & multas per contrarium intuscente ventre cogitantes se prægnantes, cum non conceperint, & postea evanescere, & nullum editum partum, quem refert, & sequitur Mascard. de probat. conclusi. 1146. num. 114. ubi n. 21. ait, posse probari, si honestissima femina contraxisset matrimonium, & statim cum viro coisset, quo mortuo, ante septimum mensem mulier pareret, nam tunc præsumptivè judicari debet pro matrimonio. Ita Cognol. ubi supra n. 196.

21. Si tamen ante matrimonium quis habuisset in concubina mulierem, cum qua contraxit, & pareret breviori tempore quam à jure præfixo, præsumeretur ante matrimonium ex viro concepit, ut arguuntur, l. miles, §. defunctus, de adulteri, tenet Gomez. lib. 13. Tauri, num. 4.

22. veris. quod itorum limita. At quando eo casu quo vir duxit uxorem, quam alius habuerat in concubina, si pariat tali tempore, quod potuit concipi in matrimonio, puta septimo mense, est præsumendum conceptum in matrimonio, per d. §. defuncto, quem text. ad id notant ibi DD. per singulati, & Bald. l. si marit. C. de suis, & l. 1. lib. sequitur Anton. Gom. l. 13. Tauri, n. 4. ad finem.

23. Video tamen, quod Petr. de Peramato Medicus Hispanus, qui plura, & doctè scripsit, lib. de hominis procreatione à conceptu in partum cap. 8. affirmat, se certo scire, aliquos per pervixisse natos factos, & etiam quatuor mense, quos refert, & nominat eorum parentes nobiles, & dicique posse naturaliter contingere, quare si casus similes contingat, medici sunt consulendi, quorum sententia standum erit, l. semel canaria, Cod. de re militari, lib. 11. iuncta bona vita & fama mulieris, vel contra, quia mulieris probitas excludit præsumptionem mali. Regulator autem immaturus partus non admittitur ad successiorem, l. uxoris abortu, de postum. hered. l. 15. Uxor abortu (inquit) non solvi testamentum vitæ, ubi omnes.

24. Si tamen nascatur octavo mense, communitè abortivus judicatur. Plures refert Antonius Perregius de falsi commisso. artic. 43. num. 30. & Mascardus de probat. conclusi. 1147. num. 1. Afflic. deest. 236. num. 4. Et hoc in tantum, quod licet vivat per dies aut tres dies, adhuc reputatur ac si natus non esset, l. uxoris abortu, C. de postum. hered. inflato, ubi Barol. Baldus, & Doctores, text. in l. quod certarum, eadem ratio, ibi: Si vivat per dies natus est, Tiraquel. l. si unquam, verbo, susceptor, n. 209. Nec dicitur natus, si non perfectè natus sit, & tempore vitali, ut dicit Paulus dist. l. quod certarum, n. 1. ubi Alexand. ait, paria esse non nasci, vel vivere non posse. Ayon. consil. 210. num. 6. Perregius, de falsi commisso. art. 43. veris. & novissimè, nec dicitur factum, quod non durat factum, l. inter Aristellianum, de Perce de Lata de Vita homi.

arbitri, glossa, in cap. non & 199. de verborum significat. l. ex his, de condition. indubiti, & eo casu, etiamsi vixerit ultra viginti annos horum, & fuerit baptizatus, & sic restat Deo i cæmen quoad successorem non habebit pro nato, nec attenditur decedisse, l. 13. Tauri, D. Christophorus de Paz de tenencia, cap. 68. num. 3. etiam lex intelligenda est in terminis habitibus, in eo qui nascitur legitimo tempore, & sic fit maritus in partu intermissivo, non succedit et taliter natus, & agitur solus de successione matris, non vero nati, quia vivere non potest, Michall Scot. lib. Philosophomica, c. 40. & ita tenet Tiraq. l. si nati, verbo, susceptor, n. 103. dicens ita fuisse judicatum per Senatorem Neapolitanum, & eo non re- lato, tradit Didacus Perce, l. 1. tit. de les. testa. mator, lib. 3. pag. 102. & pro hoc sententia ponderat, l. 13. Tauri, que vult, natum debere esse tali tempore, quo naturaliter vivere possit. Que verba etiam intelligi possunt iuxta decisio- nem, l. 17. in fin. tit. 4. part. 6. lib. 1. de modo de ser. provada, que la crianza nacera della en tiempo que pudiera ser filo, & fia de sus pai, vel alieno, filium cum d. primus, de his qui facti sui, vel alieni, jur. & non solum de ostentibus partu.

Sed videt quod Tiraquel. l. si unquam, verbo, susceptor, n. 201. & Cuvillus Barro. consil. 18. n. 49. dicens octavo mense vitales nasci, & semper in Naxo insula, & non solum in ea insula vitales nascuntur ostentibus sunt, esse vitibus affi- mat D. Doctores. Sed etiam in nostra Hispania contingere, ex viciniam tradit Benedic. cap. Raymannus, verbo, & sibi, n. 31. & Aristot. lib. 7. de hist. animal. 14. veris. qui autem mense octavo, Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 48. §. 1. num. 3. Sed & Doct. Petrus de Peramato lib. de hominis procreatione à conceptu ad partum, c. 9. plures refert, & ait se vidisse Ostentibus vivere, & de filia Comitis de Baylem, & alius octavo mense nati, quare inquit merito legem lores à legiti- mitate hæreditate octavo mense natum non ex- cludit.

Et potest intelligi dictum Didaci Perce ubi supra casu quo loquitur, quando octavo mens partus solum vitæ suos, aut tres, vel paucos dies, quo casu præsumitur mortuus, quare non naturaliter partus natus, & sic ex præcedenti edict. ut dicimus de animalis vendito, cap. 1. vel b. ve. mortuo intra triiduum, quod præsumitur mortuum ex ægritudine generata apud venditorem, & sic mor- tuum venditum fuisse Joseph Ludov. deest. final. in Paris. her. deest. 121. n. 11. ubi plures refert Didac. Perce, l. 1. tit. 7. lib. 3. ordinariorum, §. 202. 191. veris. sed circa præmissa est dubium, quod maximo dicit, si habent aliqui signum vitæ, ut esse maculentum, vel fecur corruptum, vel alia huiusmodi, & ibi pag. 192. in princ. idem de ovibus mortuis minori temp. ve ante triiduum, licet tandem dies relinquendum tempus iudicii arbitrio. Et in terminis defuncti Paris. consil. 16. n. 6. vol. 2. situm ex immaturo partu, qui quatuor dies vivit, pro non nato ha- beri & reputari, & abortivum iudicari: & sic in- successibilem. Afflic. deest. 236. ubi ait, ita pronuntiatum à Senatu Neapolitano. Guillem. Benedic. cap. Raymannus, verbo, & sibi, n. 27. & aij quos retulimus, supra, n. 24. admittitur tamen ad successorem hæreditatis, si partus octo-

Compendium vite hominis.

54 emonit iudicium: atque si mutuum fiat mercatorum...

multis, que concurrere possent in eadem personam...

Caput XI. de concursu diversarum qualitatum.

officio, non, 9. in fin. & num. 10. Menel. l. 3. n. 3. Cod. de fideicommissis...

qua ita intelligitur, l. ad hunc lib. pignori 29. ad Trebellianum...

ad iudicium, quos refert Padilla, l. y. n. 16. C. de fideicommissis. Sed contrariam sententiam dicit communiter approbatam Soc. l. frater a fratre, num. 41. 36. de consil. indubit., tum quia per beneficium abstinendi suus heres redactus est ad similitudinem extraneorum, l. non emancipatus, de legat. 1. tum etiam, quia aditio necessaria non inducit actionum confusionem, l. debitor, ad Trebellian. Padilla ubi sup. Et ibi, quod cum hodie filius suus respectu eorum, que ibi utilis sunt, adhuc iudicatur eodem iure, quo censetur tempore duodecim tabularum (suis atque necessariis) in his tamen que ei damno esse possant, efficiunt voluntarias, l. filius qui patri, de vulgari.

47 Sic & si creditor defuncti heres vendiderit hereditatem, non fit confusio actionum, quasi actum sit ut emptor ab initio fit heres, l. si cuius, C. comman. praedict. ibi: Quia id agitur, ut quod in heres videtur extitisse, Metel. l. 3. num. 1. Cod. de fideicommissis, cessat enim repugnantia.

48 Et cum heremphroditus in sexu a se electo possit contrahere, si contrahat iuramentum adiungitur, ne alio utatur, Steph. Davoz in iuris indicat. verb. heremphroditus, Thomas Sanchez ubi supra.

49 Et si ut masculus contraxerit, mortua uxore non poterit alio sexu contrahere tradit Maiol. lib. 3. de irregularitat. cap. 31. num. 16. Thomas Sanchez contrarium sentit, lib. 2. de impedim. matrim. disputat. 104. n. 8. eo quod non invenitur in iure prohibitum: nam satis prohibet status matrimonij precedens, & sufficit firmari in iustitia publice honestatis, argumento leg. scire 13. §. conjugatus, & excusation. tutorum.

50 Si autem lectus, quo prius contraxit, a nuptio matrimonij frigidat, alter autem coalescit, & se continere nequeat, consulat Romanum Pontificem, qui poterit ei licentiam indulgere. Nec mirum quod fiat mutatio caloris de viro sexu ad alium; sequidem & fetus mutatio fit, & sepe contingit, pluribus, comprobatur Torrelanca de Magia, lib. 2. cap. 17. de sexu mutatione.

51 Sed licet heremphroditus, cujus neuter sexus prevalet alteri, possit in sexu a se electo contrahere matrimonium: non tamen poterit religionem ingredi, ex aequo fit femina ac vir: quia licet in quantum vir, sit capax religionis monachorum, est incapax quia femina: est ut femina possit ingredi monasterium Monialium, nequit tamen quia masculus. Tradunt Henricus, lib. 4. de irregularitat. cap. 3. num. 6. Navar. consil. 8. num. 3. de statu, & qualitate, & consil. 47. num. 3. de regular. Thomas Sanchez lib. 2. de dispensatione 1. 6. num. 3. Et si prevalet in sexu femineo, est incapax ordinis clericatus iure divini, & etiam benedictorum: sed si in masculino, est incapax iure canonico, quia reputatur infamis, cap. si iustus 4. quod 4. Filius de legitimis, cap. 5. num. 3.

Et ex eadem ratione non admittitur ad ordines: qui aequo est masculus & femina, femina quia repellitur; tradit Carlin. Turrecrernata cap. si iustus §. heremphroditus, num. 1. & 4. quod 3. Sanchez ubi supra num. final. Deteriores autem conditionis sunt Eunuchi, qui nec masculini, nec feminini generis dicuntur qui telle S. Basilio, epist. 87. ubi vocat ingominiosum, & modis omnibus penitentiam Eunuchorum genus, qui nequeunt contrahere matrimonium, ut infra cap. fin. num. 38. & plura contra eos Patet Mendocza, l. Reg. cap. 8. n. 15. fol. 104.

CAPUT XII.

Si mulier statim post viri mortem cum alio contrahat matrimonium, & nascatur filius tali tempore quo possit esse primi & secundi viri, cuius erit iudicandum. Et quid operetur possessio filiationis, & matris assertio. Et de gemellis simul natis, quorum nascendi prioritas ignoratur, quis sit preferendus in Regno, seu majoratu. Et de prioritate, quod adquiratur per punctum & momentum: & concurrentibus pariter, & non successivis.

SUMMARIUM.

- 1 Si mulier post viri mortem brevi tempore secundam nubat, in eo natus ex ea filius putetur esse primi & secundi viri, cuius filius reputabitur, varia referuntur opiniones: & num. seqq.
- 2 Filius praesentis viri, in cuius possessione filiationis reperitur, & num. co.
- 3 Lex non fingit super aliquo impossibili.
- 4 Veritas sub imagine naturae, non debet obstruere, & gestorum erroribus non mutatur.
- 5 Filius a tempore natus, quod possit esse primi & secundi viri, est adimittendus nisi vel alteri, ex legitis naturae, seu ratione Philosophiae, & peritiam iudicium, & si appareat non possit, secundo viro esse adimittendum, & seqq.
- 6 Cum res in obscuris est dandus favor probationibus.
- 7 Iudex ubi res est difficultis probationum non debet evadendum facti capessere, sed humanam certitudinem.
- 8 Latelligunt difficultes textus in l. liberorum, §. 1. de his qui not. infam. ibi: Propter turbata enim sanguinis, & num. seqq.
- 9 Reprehenditur Rescius, dum dicit iure consuetudine solere allegare matris rationes, fundatas in ratione allega. d. l. liberorum.
- 10 Quod dicitur de muliere eo trahente post mortem primi viri, habet locum, si matrimonium suum dissolutum iudice Ecclesiae, quod vinculum, vel primo viro absumptum, & reverso. Et in dubio, & iudicatur filii eius, qui est in possessione, & de commodis possessionis, remissive.
- 11 In filiatione probanda non est standum assertioni matris, licet non modicum praesumptionem faciat: dicens autem se patrem, non creditur: nisi praesumptioe matrimonij videtur.
- 12 De filio nato ex coitu cum demone ex femine per eum transito & immisso in matris utero, quid dicit dicit Augustinus.
- 13 Cum non sciam quae nascatur, & ignoratur quis eorum prior natus fuerit, ut succedat in regno, vel majoratu, quid sit agendum, dicitur: & n. 19.
- 14 Incertum dicitur, quod nec a natura, nec ab homine habet certa prioritas, & non probari non potest, vel quod non apparet.
- 15 Scriba non intelligi non possunt, pro non scriptis habentur.

- 16 Scripta per cifras, non probant.
- 17 Prioritas adquiritur per momentum, & num. seqq.
- 18 In additu: eadem hora gestus attenditur durius causa.
- 19 Esau vocatur prophanus, quia vendit primogenituram, cui erat annexum sacerdotium.
- 20 Momentum qualiter accipitur: & est tempus ad quod magis intellectus percipi potest.
- 21 Momentum sui naturae significat duplex tempus infantiam.
- 22 Altitas humani instantaneae fieri non dicitur, quia in eis praedictur ad punctum & ad momentum.
- 23 Momentum sui punctum duplex est, aut temporis, aut intellectus: temporis, in motu distulio per prius & posterius: naturae momentum dicitur modicum intervallum.
- 24 De concurrentibus eodem puncto seu momento successivo, vel non successivo.
- 25 Quando plura concurrunt pariter, non successivo, ut omnia volubunt, si ad validitatem altitatem est necessitas quod unum procedat aliud.
- 26 Ubi est suus heres, nunquam iacet hereditas.
- 27 Si vir uxori donaverit, vel ei contra, & deinde simul, valet donatio, & transactio ad heredes.
- 28 Quando necessarium est quod unum procedat, ut aliud valeat, si concurrant pariter, altius videtur.
- 29 Referuntur opiniones circa successum alterius ex gemellis, quando ignoratur prioritas nascendi remissive ad Dactores eas disputantes.
- 30 In eo quod lege expressum est, non est ulterius habendum.
- 31 Expensarius, l. 12. tit. 33. part. 7. quae disponit, marem praesentem: & si ambo masculi sint, simul admittendum. Et quod ea lege decisum est, habet locum de iure, est majoratus habet dignitatem.
- 32 Decisa legis Partia diffinitur post sustineri in successione Regni: & quod inter se, Regnum per nonum regi.
- 33 Divisio Regni bona Republica adorsatur: & ad id expensarius, l. 1. tit. 2. part. 1.
- 34 Rex propter regnum factus est, non regnum propter Regem.
- 35 Causa plus insit in scriptis, quoniam in causata.
- 36 Mandatum Principis contra publicam utilitatem non valet.
- 37 Principis voluntas non valet utilitatem sua preferri.
- 38 Quae specialiter nota dicitur sunt, non debent sub generalitate comprehendunt.
- 39 Difficultates nascuntur ex admisione utriusque gemelli ad successorem, & n. seqq.
- 40 Filius Regis honorarium praestatur vivo patre.
- 41 Et si ante perplexitate in electione Regis, consulendus est Romanus Pontifex: quod iure observatur.
- 42 Et idem, si regnum accipit sic in dando iuratur Regi, vel gubernatore Regni.

mo conjugis, & a secundo, factis controversionibus inter Doctores, cujus mariti filius iudicandus est natus. Et rejecta distinctione Iacobi de Belosio quem refert Ruttica, Leon avou. lib. 4. cap. 8. num. 11. ut ei succedat, cui affinitatur quod tenent plures Doctores, quos refert Stephanus Gratianus de dispensation. fornic. §. 6. n. 3. & si necesse similibi fuerit, et cuius respectu est in possessione filiationis: argumentum, solum cum definitum, de his qui sunt vel alieni iuris, & l. §. vicini scituibus, Cod. de nuptiis, & si respectu nullus sit in possessione filiationis, & si respectu nullus sit in possessione filiationis, quae ex cogitatione conceptionis contingit, partem alteri affinitari, glossa in l. quae sit aliquis, de verborum significat. Et rejecta opinione Dyni in l. §. de alimentis legat. & Angeli in l. duo socii, de hereditibus institutis, dicitur, ibi a natura non fingit, Bartol. l. eadem in principio, de duobus viri. Aym. de antiquitate, §. part. in primo, n. 2. & tradit gloss. excludatur, ad fin. ibi: Quia hoc erat impossibile in l. Gallus, §. si quis, de liber. & postum. glo. l. in l. 1. §. pro socio, glo. finalis. l. de his qui pro socio 30 de legat. 1. & natura impossibile est habere duos patres.

Et conclusa opinione Lambertini de Ramponibus, quem refert Cynus, l. vulgo concepti, de status homin. & ibi Iacobi de Raben, tenentium, neutri demonstrare propter incertitudinem, quia patrem succedere non potest, quoniam opinionem sequuntur plures quos refert Hieron. Cervall. q. 1. n. 27. commentum contra communes, quia ea ea sequeretur, quod filius qui in veritate, est legitimus, haberetur pro vulgo concepto, quasi & sine patre nato quod dicit per iniquum & impium Iosephus de Rullis, ubi supra, n. 2. 2. repobora opinione Marii Salomonij leg. Gallic. in principio, in divisione, n. 6. in fine, tenentis, sequendum quod favorabilis sit naturae concepti, si fuerit, §. fin. & leg. qui duos, §. si non filio, de rebus dubis, & sic ad iudicandum naturam nobilitari potius quam humiliter, & dicitur potius quam pauperi: licet eam sequatur Telus Fernand. leg. 1. 2. Tam. num. final. post Alciatum quem refert.

Quia nullus potest iura sanguinis mutare, & quod natura dicit, §. sed iudex, in fine adoptionis, & §. sed naturalia, in fine de iure naturali, §. §. viri. Et per notitium affirmare vel negare veritas rei non immutatur, leg. illucitas §. veritas, de officio Praefati, leg. assumptio, ad municipalem, §. quia veritas tempore una est & gestorum erroribus non immutatur. Socin. consil. 2. m. 6. §. 17. vel. 1. & est iustum iudicium, quod sequitur veritatem, Iosephus Ludovicus de iure l. c. 4. n. 1. & veritas sub imagine naturae non debet obumbrari, leg. filio non patre 2. de liber. & postum. ut ellet, si eligeretur ille, qui in veritate pater non erat, & nomine patris privatae suos consanguinitatis eju successione, maxime, cum possit ad aliqua veritatis indicia recurri.

Nec indistincte admittenda est Baldi opinio, in l. §. mater, n. 1. consuet. d. c. de ius & legitimus liberis, quem sequitur Inol. leg. Gallic. in principio, dicens, si succedere, in cuius domo natus est; nam possit nasci infra unum, vel duos menses a matrimonio contracto, nec dicitur filius mariti, qui legitimo tempore natus non est, ut in authentico de restitutione, & ea quae parit in undecimo menis, & diximus supra c. 10. num. 13.

Ed quia contingit, quod mortuo viro, intra paucos dies mulier secundam nubat, si nascatur filius tali tempore, quod poterit generari a priore, de Lara de Vita Hom.

intell. eius, & voluntatis potest esse in statu. Sicut Thom. 1. 2. q. 113. art. 7. in corpore, & 3. p. q. 5. art. 1. in corpore.

23. Conclude igitur, quod momentum, quod percutit duplex; aut temporis, aut intellectus. Tuncdem seu momentum temporis est, quando tempus invenitur in motu diffundum, in quo datur prius, & posterius in intellectu; licet in tempore naturali fit unum & idem instant: quam distinctionem post Bald. in l. *Arrestosa*, in princ. *Arrestosa*, n. 7. *verf. extra quare*, & *Arrestosa*, n. 2. *de statu homin.* tradit Fanotius de *momento temporis*, cap. 24. n. 3. & 4. ubi exemplificat secundam partem distinctionis, per id quod tradit Bart. Bald. & Doctores, l. *in fin. de iur. de per quem factum est*, ubi ex promissione iudicio fitendi, extincta prima actione tempore, nascitur eodem instanti, contra impediendum ad iudicium venire, ad interesse; & in naturitate harum actionum in motu non invenitur prius & posterius, licet in intellectu dependat nam consideratur quod prius est ortu ad interesse ex promissione fitendi; contra reum, & post ad actio ad interesse contra impediendum. Quando autem sumus in momento nature, quod dicitur modicum intervallum, ut in l. *continuis actus* 137. *de verborum obligation.* in princ. & in l. *cum antiquitas*, Cod. de testamentis, ubi *est quidem*, nulla est ambiguitas, cum evidenter cognoscatur prius, & posterius. Et quando duo, plures concurrent eodem puncto, seu momento, ubi non repetitur, ita intervallum, vel non est intervallum, dicit Bartol. l. *si post mortem*, de leg. 1. A. et. 6. in possessore, de his qui sunt sui, quos sequitur Pharus. d. *cap. 14. num. 5.* quod aut concurrent successivè, aut non successivè, sed pariter. Si concurrent successivè, ita ut statim, distinctione uno, aliud incipiat, iudicatur unum per prius aliud per posterius, ut in l. *Arrestosa*, de statu hominum, ubi legata libertate *Arrestosa*, si tres pepesisset, cum primo partu unum pite sisset, & postea tres, solus quartus filius dicitur vales ex hereditate, quia eo momento quo tertius nascitur, ipsa consequitur libertatem, & iudicatur per posterius libertas matris, quia successivè contingit post tertii nativitate, & ipse nascitur ex ferva.

25. Aut concurrent pariter, & non successivè; & tunc, si ad validitatem eorum de quo agitur, non est necesse, quod unum precedat aliud, omnia esse sunt quod unum non legatur aliud, omnia que concurrent, vultbunt, text. in l. *si post mortem*, 21. in princ. *verf. sed*, *præter quom.* de leg. 1. ubi si relinquatur legatum servo post mortem domini sui, & dominus eodem servo reliquit libertatem, inquit Iurconsultus, quod hæres domini percipit legatum, quia legati dies ante cessit, quam aliquis hæres domini exisset, quod secus dicit esse, si suus hæres aliqui domino ex testamento fuerit, tunc enim, inquit textus, quia in unum concurrat, ut hæres exisset, & dies legati cedat, ad eum cui restitutum est legatum pertinet. Cujus rei ratio est, quia ubi est servus hæres, nunquam facit hereditas, gloss. in l. *cum hereditas* 9. *verbo*, *successivè*, Cod. de post. Molin. lib. 1. de primogen. cap. 11. num. 22. Anton. Gomez. 1. tom. cap. 9. num. 7. & sic communiter recepit Pater Molin. *verf. 224. n. 1. verf. quævis autem*.

legatum sibi, & non heredi acquirit.

Sic in l. *primogen.* 9. de rebus dubiis, si vi uxori donaverit, & simul decedant, valet donatio, & ad hæres uxoris transit, quia, & ut inquit textus sufficit quod maritus non supervivat, l. *si hi qui invicem*, de donat. can. mor. Covare. lib. 2. *variarm.* cap. 7. num. 8. *verf. sed*, quia hinc oritur Sarmiento lib. 3. *señal.* c. 5. num. 9.

Quando autem necessarium est, quod unum precedat, ut aliud valeat, tunc si plura concurrant pariter, & non successivè, actus vitatur, & non valet, l. *si sita fuerit* 11. in princ. l. *quod de pariter*, 1. de rebus dubiis, Covare. lib. 2. *variarm.* cap. 7. n. 8. ubi etiam ponderat l. *idem est*, 18. & l. *sed & in illo* 19. de reb. dub. quibus iuris actus vitatur, quia ad validitatem requiritur, quod a ter supervivat.

Quando autem ignoratur prioritas nascendi in gemellis, ita ut omnino incertum sit, quis prior, & quis posterior editus fuerit, quod agendum fit, laicæ & arce Doctores disputant, & gloss. in l. *idem est*, de statu hominum, diversas ponit sententias; & eam quætionem petraclat, plures referens sententias, & opinionem, Joan. Licier. de primogen. lib. 1. *quæst.* 6. & 7. *quæst.* 111. laudatque Tiraquel. de iur. primogen. *quæst.* 17. ubi refert duodecim opinionem diversæ, quarum unamquamque eleganter persequitur, & post eum Anton. Gom. 1. 40. *Taur.* n. 68. Molin. lib. 3. de primogen. cap. 1. n. 19. cum sequentibus. Lazarus Phanusus *verf. de momento temporis*, cap. 24. num. 8. Hieronym. Zavallio, *quæst.* 248. communiam contra commutet, Castolo in *proxi*, *verb. Rex*, num. 10. Pater Molin. de *post. iure*, *verf. 2. de dispensatione*, 614.

Sed quia super eo quod decemum a lege, non est ulterius hactenus, l. *enclitæ*, Cod. de *partis*, ubi: *Nihil iuris quæstio est*, ubi glossa addit, *sententia dubitabilis, quia est casus legit. Aym. conf.* 17. 10 num. 7. ubi idem dicit de casu instrumenti, & sententia; & um in nostro Regno *lege* 12. *tit.* 33. *part.* 7. fit statutum, eo casu maleculum esse præferendum, & quod si ambio mares, aut feminae sint, utrumque admittendum decemur, ubi: *Antob. dicit*, *verf. quæstio hæres*, & hereditamento, *que oria el que ante nascitæ*, & que dicitur in Latin, *primogenitus*. Et vultum est Gregorio ibi, *verbo ambio*, & decisione dictæ legis Partitæ cessante ut Doctorem opinionem super gemino partu 25d non est ita, quia licet fere omnes supra relati, tam habentes notitiam legis Partitæ, quam non habentes, teneant, utramque gemellium admittendum esse in hereditate, & maiore ad eam, quæve fit primogenitus vocatus, etiam si habeat dignitatem, arguendo text. in l. 31 *ex duobus*, de vulg. & pupill. *post. l. qui dicitur*, de rebus dubiis, l. qui ex liberis in principio, de *bonorum possessione*, secundum tabulas, l. qui sita, 8. 1. *ff. de testamentaria tutela*, l. qui filius, §. 1. *Tit. testatorum*, *ff. de leg. 1. l. si quis Titio*, §. 1. *hæres*, de leg. 2. l. 2. de liberis & postum. l. duo *seci*, de hereditate institutis, l. 2. §. *duobus*, *ff. de adimodis & transvendendis legatis*, l. *Libo*, §. 1. *ff. de statu liberis*, l. cum inter, l. si quis in testamento, C. de fideicommissariis liberatis, l. fin. C. de testamentaria munitione, text. in *cap. cum quis*, de *sepulchris*, & eam opinionem dicit communiter recepit Pater Molin. *verf. 1. de disp.* 224. n. 1. *verf. quævis autem*.

Et licet idem servandum esse in maioribus habitibus dignitatem Comitatus, Marchionatus, & Ducatus, & etiam in Regno, teneant communiter Doctores, præcipue Alex. *conf.* 70. num. 11. *vol. 51. Ruyñ. conf.* 29. num. 18. *vol. 1.* Andreas Tiraquel. de *iure primogeniture*, *quæst.* n. 26. & *quæst.* 17. *opinion.* 4. n. 33. Molin. lib. 3. de primogen. cap. 1. num. 22. Lazarus Phanotius de *momento temporis*, cap. 24. n. 8. Antonius Gom. d. l. 40. *Taur.* num. 68. Ceval. d. *quæst.* 248. num. 71. Video tamen, quod Pater Molin. *diff. disp.* 624. num. 1. ad ea opinione diffinit in Regni successione, amplectens opinionem dicentium, forte eligendum Regem, si in id proceres regni, procuratoresque civitatum conveniant ad regnum integrum individuumque servandum. Eaque fortes, etiam invitato atque ignominibus geminis, de consensu Reivero ad destructionem Tiraquell. de *iure primogen.* q. 4. num. 6. Molin. lib. 1. de primogen. c. 11. n. 15. ubi n. 6. quod procedit in regalibus dignitatibus, & ordine nature unum debet esse Princeps, *cap. in apibus* 7. q. 11. In apibus (inquit textus) Princeps unus est: *gens unus* sequitur ordine literarum Imperator unus, videtur unus publico expedire, talis eventus gemini pariter debet essei exceptis communi lege à Republica lata: & ita ad eam spectat statueri quid eo casu ad bonum Regni, & ejus pacem & conservacionem, conveniat. Quod etiam expendit pro tutore Regi dando, Anton. Gomez. 3. tom. cap. 1. n. 16. Sicut & tempore schismatis, quando duo essent summi Pontifices, & facta accurata diligentia, licet non posset quis eorum esse indubiatum, reliquum Ecclesie corpus, Concilium generale, illis esset literariis, ut etiam eis invitato statueret, ac pronuntiaret, quid eo evenia esse faciendum, quodque Ecclesie bono expediret.

Cujus opinio, quamvis post legem Regni latae inter nostras singulari sit, non ob id est rejicienda, cum tot rationibus fulcatur, & authoritate gravissimum Doctorem, juxta ea que tradit Anton. Gomez. 1. *Taur.* n. 9. ad jus Malcard. de *probatione*, *conclus.* 1138. num. 3. Et opinio Patris Molinæ iure fundatur, nam quod in primis afferit, dicit ad id tendendum, et eo, quod jus Regni à Republica emanavit in Regem juxta leges ad eo præscriptas, consistit ex l. 1. in princ. de *legib.* & *constitutio Principum*, & *sed & quod Principi placuit*, *instit.* de *iure natural.* Anton. Felb. in *rationibus*, *tit. de consuet.* Princ. Quod si in lege Regia, vel de regno lata, casus fuerit omnibus, de quo cogitasset populus, veniunt tunc illi, de quo cogitasset populus, dicitur Aristot. 3. *Ethicor.* cap. 10. ita dicens: *Com igitur lex quidem universales legatur, in his autem præter universales quodammodo, quod recte esse habet, ut ea parte, qua legislator amittit atque præcipit absolute locum, emendatur defectus: quod & ipse legislator si adesse, hoc modo dixerit: & ipse servasset, in hunc legem instituit.* Hæc Philoſophus, de quo est celebris gloria immensis, in l. *vale patrum*, §. *fin. de pactis*, que sic ait: *Item nota, idem esse de iure servandum, licet non sit statutum, quod verisimile est statutum fuisse, si hoc quæsitum fuisset, ubi additio marginalis inquit, idem esse de mente Balii & aliorum Doctorem, & eam glossam dicit communem & singularem Joan. Gutier. de juramento confirmatorio, 1. *part.* Perez. de *Lara* de *vita Hom.**

cap. 9. n. 2. & habet locum in omni materia, legendum Cæcheranum *de iur.* 14. *numero final.*

Nec inficit aliquis, facti verisimile esse, nonuisse populum unquam duos Reges simul habere, quia id repugnat regali dignitati, que sui nature indivisibilis est, & ejus divisio bono publico ad primogen. *quæst.* 4. num. 13. cum sequentibus, & Aristot. 12. *Metaphysicor.* cap. 10. in *finalibus* *verbis*, ait: *Non est bonum plures principatum: Unus vero Princeps*, Gregor. *verf. suscipit nactus*; *leg. 1. tit. 1. part. 1. multis imperare, malum*; *Res natus glo.* ait Homer. 2. *Illud, non bonum unum multorum dominum, vel domus unum, & Rex: quod Eobanus verit non multorum regnare bonum, Rex natus glo.* & illud Ovidij: *Non bene cum sociis Regna, sed unusquisque sua*.

Unitas enim est ad conservacionem; dualitas vero ad destructionem. Tiraquell. de *iure primogen.* q. 4. num. 6. Molin. lib. 1. de primogen. c. 11. n. 15. ubi n. 6. quod procedit in regalibus dignitatibus, & ordine nature unum debet esse Princeps, *cap. in apibus* 7. q. 11. In apibus (inquit textus) Princeps unus est: *gens unus* sequitur ordine literarum Imperator unus, videtur unus publico expedire, talis eventus gemini pariter debet essei exceptis communi lege à Republica lata: & ita ad eam spectat statueri quid eo casu ad bonum Regni, & ejus pacem & conservacionem, conveniat. Quod etiam expendit pro tutore Regi dando, Anton. Gomez. 3. tom. cap. 1. n. 16. Sicut & tempore schismatis, quando duo essent summi Pontifices, & facta accurata diligentia, licet non posset quis eorum esse indubiatum, reliquum Ecclesie corpus, Concilium generale, illis esset literariis, ut etiam eis invitato statueret, ac pronuntiaret, quid eo evenia esse faciendum, quodque Ecclesie bono expediret.

Pro quo facti optima *lex* 2. *tit.* 15. *part.* 2. *ibi*: *Però con todo esse las honras saldas, & consuetudine que ella particion no se podria fazer, en en Reynos, & que destruydas no fueren, segun nuestro Señor Jesu Christo dixio, que todo Reyno partido seria destruydo, reziviron por derecho que el fivario del Reyno non lo deviesse sino el hijo mayor.*

Et tunc videmus, quod cum Deus optimus maximus voluit, populum Israeliticum per Reges gubernari, non duos, sed unum constituit; & lex regni lata de uno fuit, l. *Reg.* 9. & *Deuteror.* num. 17. n. 15. Idem & populus Romanus unum, scilicet Numæ Pompilio, lege de ejus imperio lata, regnum tribut, Joan. Garce de *nobilit.* in *inscriptione*, n. 6. & et l. 1. *tit.* 1. *part.* 2. *ibi*: *Cum magis los Romanos que antiquamente ignorar con su poder el fivario del mundo fivissimo temporandor, & le avoragion todo el poder y fivario que avian sobre las gentes, para manerare, & defender derechamente el pro communal de todos.*

Nec est opus ostendere, Monarchiam meliorem, & utiliorem regno esse, ut testatur communiter Philoſophi, & ostendit Socrates *verf.* 41. *Volaret*, lib. 36. *Philologie*, S. Augul. lib. 2. de *Civitate Dei*, c. 18. cum seqq. *Arif.* 3. 4. 1. & 6. *Politico*, lib. 8. *Ethico*, Cicero, lib. 3. de *legib.* & Simon Eicherardi lexicon, *verbo*, *Monarchia*, ubi quod primas tenet unum principatum, S. Thom. de *regimine Principum*, lib. 1. c. 2. & l. 7. *tit.* 1. *p. 2. ibi*: *E por ende fue menester por derecha fuerza, que oviesse uno que fuesse cabeza de los, por cuyo fivisse acordassen, & seguisen, & se*

mandata per la cabeza, Bobadil. lib. 1. cap. 1. n. 11. politica. Quare ergo in damnum regni duo admittendi sunt Reges?

- 34. Facit etiam, quia Rex propter regnum factus est, non regnum propter Regem, ut ex Philo- sophis tradit Menchaca contro. illustr. cap. 2. num. 3. & 4. Alphonsus Guarrero in speculo Romanorum Pontificum, Imperatorum, ac Regum, p. 4. num. 1. Felicianus de Solis de conspi- rum. lib. 3. cap. vnic. num. 19. Et cum causa plus influat in scilpa, quam in cauto, & omne suo potentius operatur in ipsa antequam, multo magis, C. de sacrosanctis ecclesiis, Clement. si Dominum, de reliquiis & consecratione Sanctorum, Paulus Cal- tenci. conspi. 1. 9. videtur. 1. & sic cum quid est propter aliud patius consideratur ut propter quod est, l. & si non clavi, & perentians, de auro & a gento legato, & dixi, lib. 1. de univer- sariis, cap. 24. n. 1. Et hinc est, non valere rescriptum, nec mandatum Principis contra pu- blicam utilitatem, l. fin. Cod. si contra ius, vel utilitatem publicam, opinio Roderici Suarez, allegat. 12. num. 44. & 48. & l. 1. per totam. 12. 64. lib. 1. recopiat. etiam cum clau- sula, Non obstantibus: quia inducitur & creatum al utilitatem Regni, non debet contrarium effectum operari per regulam, l. legatus minister de legat. 1. Tiraquel, ad tit. rei iure alii dicit, u. 10. & tradit. de mort. saluti, 6. part. declarat. 1. num. 1.

Si ergo ad commune regni equivoque conser- vationem congruit per unum regem, & gubernari, quia paci & tranquillitati melius per unum con- sultur, lib. 1. §. sed quia difficile, de origine iur- pocius debet attendi bonum commune regni: & hoc esse debet de mente Principis, iuxta verba Im- peratoris Justiniani. l. unum in finibus verbis, ad de caduc. tollend. ubi: Non ambigunt privilegium exercemus, sed quod communiter omnibus proficit hoc rei privata nostra utilitati preferendum esse censuimus, text. in antient. ut iudicis sine quoquo suffrag. & confirmavimus.

38. Nec l. 12. tit. 12. part. 7. que ambobus gemi- nis tribuit p. magorum, siante difficultate, in qua nostri Hispani fundatur, loquitur de regno; quod non debet sub generalitate comprehen- di: quia specialis nota dignum, l. item apud La- beonem, §. ait prator, de iniuriis, nec majora continetur expellente minorum capam. Apostolica de servitiis.

39. Sed & Doctores tenentes, didam legem Par- titur dignitatem regalem comprehendere senten- tias damnium regni; affiant regem iungen- dum esse in filio, qui ex geminis primò natus fuerit, ut bono regni consilium, ut tradit An- ton. Gam. sequitur Molina, l. 66. Tauri. num. 68. & dum Antonium Gomezium sequitur Mo- lina, lib. 3. de primogen. cap. 1. num. 26. & ait, dif- ficile esse id ex iuris principis deducere; & casu quo deducatur; non tamen facile executioni tradant posse, est non exprimat. Difficultatis causæ manifeste apparent; nam admissi regnum in causa ambiguo promissæ ad geminum, cur alterius jam admissi filius in quo nulla adest per- plicitas, est repellendus, quodammodò in vi- ta patris Rex constituitur: argumento l. in fin. de libertis & postumatis. Et conductit illud Psalmi 71. num. 1. Deus iudicium tuum Regi da, & iusti- tiam tuam filia Regis; ubi interlinealis glossa ait.

Idem non usurpat regnum, quia filius Regis. Et h- ceter loquatur de persona Christi Dammi, ut ibi inquit Nicolaus de Lira; nam secundum huma- nitatem est filius David Regis, & ita congruit locus filio Regis, reputat Rex; ob quod & 40 vivo patre ei homagium prestat. Facilius ita- que possit unus ex geminis non admitti, ob perplexitatem, quam repellere filium jam admissi; turpibus enim eiecit, quam non admitti- tur hospes capite quemdammodum, de iurejurando. Sed & considerationis est, quod genelli præma- tu è contraheret nuptias, ut prius filium, & suc- cessorem regni procrearet: est damnium senti- tiant in regimine duorum, & dicant ob id solum ad mittendum ex geminis primò natum, & quare est diffidendum bonum publicum, video, autem quòd Molina lib. 3. de primogeniti, cap. 1. in fine, ten- tiens difficultatem, ait, Deum summe deprecan- dum, ne casus iste in Hispaniarum regni con- tingat; ego autem dico, quod & in omnibus Regnis Catholicorum Principum, in quibus non ita sicut in amplissimis Hispania Regni datur commoditas ad iudicandum Regni geminis, in quibus jam vidimus separari Comitatum Flandria, & datum serenissimi Elisabethæ. Infanti Gallie pro conjugio cum Archiduce Alberto, quomodo si ad hunc pertinet, apud eorum descendentes perpetuo remaneret; atque ita p. l. eo. afa, in- specta temporis opportunitate, & bellorum in- genium, convenire, partem aliquam magna regni adjudicare alteri ex geminis, rem pro alteram remanere; & in forte fieri in infanti- ginorum erate. Et eo modo videretur satisfac- tum communi opinioni, & sententia doctissimi Patris Molina.

Miror tamen Doctores tractantes de hac ardu- questione, & magni ponderis causa in tam du- bio & incerti iudicio, & in quo bonum Repub- lice Christiane aliqua ex parte versatur, obli- visse fuisse summi Ecclesie Amicis Pontificis Ro- mani, qui omnino consulendus esset, iuxta illud Deuteronomi 17. n. 8. Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perpexerit inter fratrem, & san- guinem, causam & causam, lapsum & lapsum, & iudicium inter partes tuas viderit verba caritari surge, & stans ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, vernisque ad Sacerdotes levitici gene- ris, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, qua- reque ab eis, qui indicabunt tibi iudicium veritatem, & Qui locus in novo testamento intelligitur de Apostolica Sede, ut dicit textus in cap. per ve- nerabilem, qui filij sunt legitimi, in illis verbis: locus enim quem elegit Dominus, Apostolica Sides esse cognoscitur, & ibi: sunt autem Sacerdotes leviti- ci generis, fratres nostri, qui nobis iure levitico in- executione sacerdotalis officij adjuvare existunt. Sic textus in cap. fundamenta, vers. decet, de elect. tit. 6. ait: Decet namque ipsi Romano Pontifici, per fra- tres suos sacrosanctæ Romana Ecclesie Cardinales, qui sibi in executione officij sacerdotalis coadiutores assignant, libera pervenire consilio.

Si enim deservimus summi Pontificis, & Eccle- sie consilium in tam perplexo negotio, ad quem ibimus; ut utar verbis Petri Apostolorum Prin- cipis, relatis Ioan. 6. num. 68. cum ita perplexi sint scribentes, ut vix audeant suam sententiam proficere, & si quam profertur, eam invenimus magnis difficultatibus implicatam. Romano enim Pontifici incumbit, paci & tranquillitati populi Christiani

SUMMARIUM.

ipse enim non querit aliena, nec quæ sua sunt, sed quæ Dei sunt, ut ipse inquit, dicit. cap. per venerabilem, ubi: Perum in aliis regionibus, certis causis inspectis, jurisdictionem temporalium casualiter exercemus, non quod alieno iuri præiudicare volumus, sed quia sicut in Dacionem continetur, si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perpexerit, & ubi gloss. verb. certis causis, ait, esse eam requiritur sanctissimus Papa. Et meo videri casus iste talis est, in quo omnino est requirendus, & consulendus à Regno Christiano, cuius consilio & iudicio omnia, prout bono Regi & eius paci, & tranquillitati expedierit, perscrutentur.

Pro quo facit quod vacante imperio, eius iurisdictionis pertinet ad Romanum Pontificem extra- vangiunt unica, nec Sede vacante, Ian. 22. Sed idem vacante principatu non recognoscere superio- rem, dicit Felin. in cap. lites ex sepe. col. 1. de fora comp. lenti, sequitur Leandri. Galsande iure publ. lib. 1. c. 13. n. 14.

42. Et ad idem facit quod tradit Ioan. de Imol. cap. grandi, de supplend. negligenti. pralar. ubi Domi- nie. Anchor. & Ioan. Andri. nonpe ad Romanum Pontificem pertinere, dare curatorem Prin- cipi minori, cum representet in terra Deum, & Dominum nostrum, qui est Dominus universalis in mundo, quem sequitur Aur. Gomez. 3. tom. de delict. cap. 1. num. 16. in fin. & l. 40. Taur. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l. si curatorem habens, verb. hunc contractum, num. 48. dicant veritatem esse sententiam non pectare ad Romanum Pon- tificem, nisi in regnis Ecclesie dominio tempora- li subiectis; quos sequitur Ioannes Gut. de iust. n. 9. ad fin. Et si Ioan. à Terra Rubra, lib. 2. artic. 1. concl. 4. & 6. Cald. l.

- 11 *Nomen quod in Baptismo ponitur dicitur proprium & pronomen sumitur ab eventu & cognomen a cognatione.*
- 12 *Communiter apud Catholicos in Baptismo imponitur nomen aliquo sancti, quia bonum est habere bonum nomen.*
- 13 *Fiduciosissimum patet retinere quod sub conditione assumendi nomen bonissimum.*
- 14 *Nomen eius qui legavit reipublice in operibus publicis inscribitur, sed & arma, & licere iure dicere ostenditur.*
- 15 *Delatis nominis & armorum debet esse continentia.*
- 16 *Divitia non requiritur continentiam, sed quod utatur ea prout consuetum est.*
- 17 *Dilatatio nominis, & armorum si iniquatur per modum, sufficit adimplere postea tenore con- tinguere, nisi a iure a dispositione iubeatur.*
- 18 *Conditio nominis, & armorum factis adimplenda est, ali. i. p. tribuitur velitis gravari, & res- tinguere cum iustitibus a tempore quo ponit adimplere sine uno furit iniquitatem in contrarium, sicut in ultima voluntate.*
- 19 *Aditus operatus de iure nomen & arma, si non implentur, respiciuntur ad ius conditionem non impletam.*
- 20 *Modus requiritur interpellationem, non tamen quid post eam tempus elabatur, nisi necessarium pro implentem.*
- 21 *Quando non imponitur e' ut ferendi nomen, & arma, possessores majoratus non tenentur ea ferre.*
- 22 *Privatio iuris est panis, qua non imponitur nisi in casu nisi a iure expressis.*
- 23 *Onus ferendi nomen & arma, solum non sufficit, ut imbeciles majoratus, nisi iustis aliis volentibus consistat.*
- 24 *Onus ferendi nomen & arma, non inducit vocacionem agnatorum, & excoisitionem seminarum, & fuzione portant nomen & arma a' ajorum.*
- 25 *Gravatus portare arma, potest ea de iure mixta cum aliis.*
- 26 *Sub suspensibus quando mixtum continetur: & arma accipiuntur majoratus sunt propoacita: & quando iunioris.*
- 27 *Si singuli majoratus habeant preceptum deferendi nomen & arma principibus, non possunt in eodem possidere consistere.*
- 28 *Duo beneficia possunt uno a quo principaliter in eadem persona, & ali. dignitatis secularis, & duo regna.*
- 29 *Ordo servituti denat ordinem prioritatis, & majoris honoris.*
- 30 *Dextera est non presentatur, & honoratur.*
- 31 *Nomen quod imponitur, si sit turpe & inhonestum, gravatus non tenetur illud assumere.*
- 32 *Ex nomine arguitur qualitas.*
- 33 *Paritate data indicium inter plures, incipienda est veritas ab habente meliorem nomen.*
- 34 *Nomen patet quilibet sibi mutare, modo sine fraudis faciat, & in ius in sacramento confirmacionis mutans nomina.*
- 35 *In creacione Romani Pontificis mutatur nomen, & quare.*
- 36 *Mitius sibi nomen fraudulenter, punitur pena fustis, ut quando sit causa fraudandis p' digna, vel alia erubna.*
- 37 *Nomen mutans fraudis, non excusatur, si dicat se errasse, quia non presumitur in suo nomine*

- 48 *Nomen alterius assumens ponitur, & si vocetur Licentiatu, Magister, seu Doctor, cum non sit tali gradu decoratu.*
- 49 *Quod procedit, licet in re scriptis Principi eo gradu nominetur, etiam ex certa scientia.*
- 50 *Intelligitur verus in Clem. deinde sent. excomm. ut procedat solum in beneficiis: ibi adit nomen nominatio Principi ex certa scientia tribuitur.*
- 51 *Liberitatem potens dare servo, si nominat eum filium, liberum facit.*
- 52 *Si Princeps nomen violenter, vel collegium, sufficit ut pro talibus habeantur: & si Papa videt illegitimum ex certa scientia, dispensare videtur.*
- 53 *Nominatus dicitur, qui propria nomine nominatur, vel appellativo, si uni soli conveniat, nec possit in alio verificari.*
- 54 *Appellativum non est, est naturale, ut filius, pater, mater, & avus, & num. loq.*
- 55 *Certum dicitur, quod appellatur per verba idem importans, licet non sint specifica.*
- 56 *Gravatus imponitur aliquibus nominis proprio, non excusatur ad iura.*
- 57 *Nomen proprium vel appellativum ut inspicitur, uti datur novitia d' p'oret 1, de qua si non apparet, statim appellativo.*
- 58 *Commodus est, aliquando quem p'onom iari nomine appellati o: communiter autem vitiosus est nominari nomine proprio.*
- 59 *Identitas persona probatur ex nomine & cognomine.*
- 60 *Natus dicitur a matre intra triennium, ostendit a patre, nisi sit filius illegitimus, qui etiam trans- fuso triennio, ab utroque parente al' debet: & si non ostendat patrem, ipsa mater alere debet partum.*
- 61 *Mater si sit nobilis, cui indecens sit lactare, se- cundum regionis consuetudinem; non tenetur alere intra triennium: & transi' onus alendi ad patrem. Et ad idem de spuris, & naturali.*
- 62 *Mater si sit inopis, pro suo vitio ut reat manibus operari, lactare non tenetur, & onus erit patris.*
- 63 *Mater potius tenetur sibi providere, quam filius & liberis sibi potius quam patrone: nec redar- gendus est, qui se plus altero diligit.*
- 64 *Pater si sit pauper, mater vero divos, ipsa tenetur post triennium alere.*
- 65 *Quod dicitur eo mare inope, intelligere etiam de inope lactis, quia e' us ubera succo carent, & eo casu patris impensa alit.*
- 66 *Nutrices quilibet debent esse, de carum quali- tatis.*
- 67 *Si aubo parenti ita egeni sit, ut nequeat si- li in alere, a Republica est alendus.*
- 68 *Parentes non habere, vel habere imiles, idem est.*
- 69 *Parentes reprehenduntur, qui in infante nata, con- sulunt astrologos super futurum aspectibus, ut p'romittat futura coniugencia nati. Et pla- ra contra Astrologos iudiciorum.*
- 70 *Licet tamen ut iudicium Astromum ad cognoscen- dum corporales effectus, ut temporetem, ser- vantem a'ris, sanctam, inferitatem cor- poris, ubertatem & sterilitatem frugum, vel ad navigandum, seu seminandum.*
- 71 *Voluntas hominis non est subiecta necessitati Ast- rorum.*

Requenter autem patris est unius poeri, seu puella, sed & si respiciatur, s' fin de iudicis, sibi: Licet et ubi inquit textus, potant plures edi, de fi legitimo tempore contingat partus, nullam est d'licem. Latetur mater oblita prioris p'fessur, quia natus est homo in mundum. Joanni 16. nemo 26. Ipse autem, quia in vallem lacryma- rum natus, primam vocem emittit plorans, Sapientia 7. n. 4. Ubi Nicolaus de Lyra etiam a glossa ordinaria ait, lacrymari natos conquirentes de transgressione primi parentis, vel quia incipit iugum grave, quod est super filios Adam a die exi- tus de ventre matris, usque ad diem sepulture, Ec- clesiasticus 40. num. 1. & natus conquiretur omnia iura mista a natura, que dicitur a nascendo. Sancti. Tom. 1. part. quest. 19. art. 1. ad 4. lexi- con Simonis Schardi verba, natura: significatque conditionem cuius rei infinitam & tributam, 4. 1. 8. fin. de aqua pluvia arceda, & secundam eam omnes homines liberi nascuntur, l. 4. de iusti- tia & iure, ius autem gentium servitorem indu- xit iuri naturali contrarium, l. libertas, de sta- tu hominum, s. ius autem gentium inhi. de iure na- 4. vari, licet videatur natura non advenari; nam & in situ inenge nature homo nihil dextri- menti possit necurre, ita ut si Adam fuisset in originali, iustitia, filios filii similes generaret potentes non mori: glossa ordinaria, ex Lyra sapientia 7. n. 1. tamen quia p' peccatum, Ad- mus intravit in omnes homines, Rom. 5. num. 1. i. non est natura homini naturalis, l. si plures, s. fin. de p'piti, sibi: Naturalem interitum mutato statu primæ nature & facta cognatione quam natura inter homines constituit, ob quam nefas est ho- minem homini insidiari, capere bella, qui- bus homines ob turalem corporis, ut possant, se defendunt, & iure facile existimantur, l. ut rim de iusti tia & iure, & quia bello homines necatur, potuit induci servitus, ut vita servetur argumen- to, cap. de occidendi 23. quest. 5. juncto cap. qui cul- pantur, 23. quest. 1. nam dicitur, l. 4. de statu hominum, in fine Imperatoris captois vander, & per hoc servare eos: & non occidere solent, ubi Horo- cius, Imperatoris, & eadem verba referit Jurecon- sultus Pomponius, l. pupillus 239. de verbis. sig- nific. atque ita servitorem iuri nature non consti- tari dicit: Phebo de offi. 51. num. 17. Et eam naturæ matris conditionem sequatur quoad statum, ut dicitur, c. 1. n. 5. si nascatur ex libero ventre, liber est: si ex servo, servus.

Utilitatem autem habet expositus, quia in ge- nus pot' amittit, l. fin. de institutionibus expositi. Man- d. d. de minor. auct. num. 24. & five liber, five servus nascatur inter Catholicos magnopere curan- dum est, cum liberate a servitute peccati origi- nalis, & liberabitur sacro Baptismo, sine quo nullus adipiscitur regnum Dei, Joanni 3. num. 3. vitatur etiam periculum lamiarum, vulgo braxæ, que quærent trucidare infantes non- dum initiatos sacro Baptismo, ut ex aliis tradit Torcebi, lib. de magia, c. 38. n. 19.

Et ad Baptisum parentes & cognati loquuntur de nomine baptizandi, inter eos solet con- troverti et contigisse legitur, Luce 1. n. 59. in nativitate sancti Joannis Baptiste volentibus cog- nati vocari natum nomine patris, nempe Zachariam; nam convenit nomine patris vocari, l. i. natus de manassei responsorio, qui arguitur de P'ec. de Lava de Vita Hum.

stirpe, & progene natus, ut dixi lib. 2. de Ca- pellanis, cap. 4. num. 131. licet fortior sit p'æ- sumptio ex nomine familie, quam ex nomine proprio; Barbof. in rubr. sicut. marini, 1. part. 8. num. 21. & in dicitur Elizabeth. Volentibus nato Zacharie nomen imponere nequam, sed vocabatur Joannes, dixerant ad illam, quia nemo est in cognatione sua qui vocatur hoc no- mine, sed quia divinitus imponebatur, Zacha- riam petens pugillarem scriptis dicens, Joannes est nomen ejus, cui cum effecto aperuerunt p'pectus Spi- ritus sancto, propheticæ de Joanne, professus Canticum Benedictus Dominus &c. quod notat Guillelmus Benedic. in cap. Raynon. verb. & sicut quem egisset in vitro, num. 22. dissi- de Dominum de jilo, Math. 11. numer. 9. etic plu- quam Propetiam, quia alij prophetarum de iosep, ut ibi; & Malachie 3. numer. 1. Ecce ego mitto Angelum meum, sed & obiter pondero pro excel- lencia sancti quod a nullo vidi animadversum, nempe quod cum facti Canones in honorem Dei jubetur, flere iudicia per septem dies ante Nascem Domini, jubent etiam flere per alios sep- tem dies ante nativitatem Joannis Baptiste: text. in expositio 23. quest. 5. in illis verbis: Septem dies ante Nascem Domini usque in altissimam Epiphania; & a quoque septima usque in altissimam Pasche, & sep- tem dies ante nativitatem S. Joannis Baptiste, quatuor ad altissimam Epiphania, octidubus ante liberum habeatur servat. Sed & nuptie que pro- hibentur, in adventu Domini usque ad Epiphan- iam, prohibentur ante nativitatem sancti Joannis Bap- tiste, per tres hebdomadas, cap. mag. operis 33. q. 4.

Sed quia vidi aliquo laborare, circa intelli- gentiam verborum, que protulit Dominus, Mat- thi. 11. n. 11. Inter totos mulierum non fuerit melior nomine Baptiste, qui ut eximant Christi Do- mini personam, non quia possit Christus Do- minus comprehendere, qui infinitus est major Joanne; & ipse Joannes dixit, non esse dignum solvere corrigiam ejus calcemini, sed intelligendo ea verba, sicut non dixit de Virgine, sed mulierem, ita Augustinus form. 2. 1. de fustis, cum & sanctissima Depara Virgo mulier ap- pellata sit a Domino, Joanni 2. num. 3. Quid mihi & tibi, mulier, & Joan. 19. num. 16. Mulier ecce filius tuus, & ad Galatas 4. num. 4. ibi; & P'et'is plenitudo temporis misit Deus filium suum factum, & quod tradit Barbof. l. divortii; 12. s. si vir, n. 55. ff. solut. marim. quod quando Dominus locat, feu vendit reditus confirmationis, non intelligitur de ea confirmatione que veniet facienda propter delictam commissam in perfo- ram locatoris. Sed & Confirmatio intelligitur sine prajudicio confirmans Baldus cap. omnia- tes, num. 4. de iurejurand. Avend. 1. part. de exce- quendis mandatis cap. 9. n. 5. Tamen quando ser- vus

caput. 10. num. 11. et 14. per lib. 1. §. iustit. de administrat. iurorum; & ibi quod potest stipulatione iudiciali, & pratorias celebrare, ut iudicio fisti, iudicium solvi, & de novo optetudendo, de quibus l. stipulation. §. de verbor. obligat. in princip. & l. 1. de prator. stipulation.

36 Ex quo enim potest contrahere, potest etiam iudicio adesse, in quo contrahitur textus in l. 3. §. idem scribitur, de penito. ibi: Sicque stipulatione contrahitur cum filio, ita & iudicio contrahitur. Authentice, qui semel. ibi: conventione iudiciali, Cod. quando & quando iudex, lib. solenn. 61.

37 Cio, ut ex iudicari actione, innovetur prior contractus l. fin. §. et ideo, vestigi enim, Cod. de iur. rei iudicatae, nec ita contrahitur, ut fiat deterior conditio agentis, l. aliam 29. ff. de novat. ibi: Nec enim deterior causam nostram facimus actionem, sed meliorem, ut adjecti dicit in his actionibus, qua tempore, & morte sunt postea, & est textus in l. non solum 81. de regul. jur. Nec hypotheca exinguitur per iudicari actionem contra principalem, nec huiusmodi, l. grege 13. §. etiam, de pignoribus: licet divilio fiat obigationis per sententiam facta condonata actione sempiterna, etiam si condemnati essent per contractum insolvidum obligati. Afflic. d. 2. l. 1. §. 1. m. 11. Cavalcan. d. 38. m. 2. §. 1. p. & et l. 1. §. 1. in fin. p. 1. ibi: Magis se excusat obligando cada non potest ad la factam, qui excusat solvendo, & de iure, de iure. Quod adeo verum est, ut si in sententia non sint condemnati solidam, licet sit petitum tenetur pro virili. Virgilius in additionibus ad Afflic. d. 2. l. 1. §. 1. m. 11. ubi limitat, si in fine sententiae sit cautela, non meliori modo, quia ex ea censetur condemnari solidum. Et hoc quod dicitur de divisione intellige si agatur ex sententia, non autem si extra sententiam executionem, alio iudicio exequatur insistentium; in quo non obstat sententia; nam licet in iudicio contrahatur, ut supra n. 37. in contractu secundo non fit novatio prioris, nisi expresse agatur, l. fin. Cod. de novat. l. 1. §. 1. m. 11. p. 1.

38 Nec ex iudicio debet fieri deterior conditio, nec novatio, ut supra n. 38. Et cogitur in eo contrahitur ad effectum, ut partes cogantur in eo perseverare, & d. autem, qui semel. Cod. quando & quando iudex, ut supra n. 37. Tenetur stare sententiae, non quoad alios effectus, quos contractus producit Bartol. l. dicitur, ff. de iur. v. §. 1. velle, ratio colligitur, sicut. marim. l. m. 2. & differunt contractus, & iudicia in eo, quod in contractibus dubia interpretantur & declarantur contra eum, qui apertionem legem potest conferbere, l. velle, ff. de pactis, in iudicari autem dubia intentio declaratur in favorem actoris, quamvis ipse possit clarius agere, l. inter stipulationes 83. §. si sicutum, de verb. obligat. ibi: Non stipulatio ex utriusque consensu videtur: iudicium autem etiam in invitum redditur. Et ideo petitus actori credendum est; alioquin semper negabit reus se confensisse, l. in contrahendo 17. §. reg. jur. quod explicat Faber. l. quies idem sermo. 67. §. num. 11. de reg. jur. Et licet in contractibus scriptura celebrata requiratur testes, ut in l. 13. tit. 2. l. 1. §. 1. Recop. Burgos de Paz l. 3. Tit. 2. n. 126. Parlatodorus, lib. 2. verba quotidianum, cap. 20.

39 Ad m. 16. tamen in actibus iudicialibus non requiruntur, nec tabellio tenetur eos adhibere,

l. in donationibus, Cod. de donationibus. gloss. verbor. duo viros, in fin. cap. quoniam contra falsum, de probat. ubi Decr. 19. dicit omnes Doctores tenere, Bald. in vrb. Cod. de iud. instrument. quos refert & sequitur Azeved. l. 13. tit. 23. lib. 1. recop. num. 38.

Et tabellio habet vicem duorum testium, gloss. verbo, duo viros, cap. quoniam contra, de probat. Grammatici, descript. 73. num. 33. §. l. 1. tit. 23. lib. 4. recop. Et aliquando titum, cap. plene, §. de his autem, in illis verbis, vel si scribit tabularius non habeat, cum trium testium subscriptione 16. quest. 3. nec obstat, l. Dominus Labeo, ff. de testam. ibi: Plus enim quam videlicet est adhibere, ut aliquis iure testis adhiberi sit, quoniam idem & tabulari testamenti scriptura: ex quo deducunt doctores quod tabellio non facit maiorem fidem, quam unus testis: Nam id procedit, quando adhibetur et testis, non ut tabellio. Valde, consil. 89. num. 3. & est textus in cap. cum iudicium de iud. instrument. ibi: Tabellionem quoque qui confecerat instrumentum, non enim ex testibus in instrumento, subscriptis, ad id probationem induxit. Et quod ibi tabellio adhibitus fuerit ut testis, constat, quia erat super gestis in presentium, de quibus tabellioni non creditur nisi ut testi, tradit Hippolyt. popular. 49. §. incipienti notario, ubi quod ut notario ei non creditur, nisi de eis que coram eo sunt, quando celebratur actus Aym. conf. 88. num. 20. §. 2. & quod ei non creditur de gestis in presentium, Afflic. d. 48. n. 2. §. 3. Aymon. conf. 17. m. 1. Bertrazol. conf. 170. n. 6. volano. 2. Solum enim creditur tabellioni imperinentibus ad ejus officium. Capitius, d. 94. & Calder. conf. 162. num. 2. de testibus, conf. 174. v. creditur ergo. Alex. conf. 98. §. conf. 119. n. 4. velle, quia respondet, volano. §. conf. 179. n. 4. lib. 2. Aym. d. conf. 88. n. 20. §. 2. Quando autem exercet officium tabellionis ejus assertio probat, etiam in verbis enuntiativis instrumenti, si verba sunt necessaria ad validitatem actus: & ita intelligitur decisio, l. epimann, Cod. de contrahend. & committend. stipulatus, tradit plures referens Valde, conf. 89. n. 4. Sed si fuerit adhibitus ut testis, licet falsum dicat, non punitur de falso ut tabellio, sed ut persona privata, Hippolyt. sing. 461.

Sed quia dubitari solet an tabellio sit adhibitus tanquam testis, vel ut tabellio, advertens, quod si adhibeat solemniter requirit ad instrumentum censetur adhibitus, ut tabellio Gratian. decis. 104. m. 4. §. 5. vel si appositum instrumenti officij, ut ibi, post Alex. conf. 48. vol. 5. In dubio autem censetur adhibitus ut tabellio, maxime si necessarium sit pro validitate actus: Gratian. ibi n. 3. sed si scriptura non sit solemniter, non potest tabellio recipi ad supplementationem sui instrumenti, sed ad probationem negotii pro teste uno vivae vocis. Additionator Bart. d. l. Dominus, littera A. de testamentis.

Cum curatore autem infans non potest in iudicio adesse, quia curator non datur nisi presenti, & intellectum habenti ad preteritum, l. 1. §. 1. §. si pupillus, junctis gloss. verb. infans, de tutel. Cald. si curatorem habens, in princip. n. 11. versus, ex quo non videtur, ubi quod circa hoc solent iudices errare. Et Cecher. descript. 89. Fedemont. num. 1. Afflic. decis. 261. n. 5. Marcus Antonius Genuen. in pract. q. 766. Datur tamen infanti adtor. l. d. c. 1.

creto 15. in princip. de administrat. iur. §. in inf. de curat. ubi gloss. fin. ait, talem actorem, alius dicit curatorem: & ibi ponit varia nomina eorum, qui aliorum negotia gerunt, seu facta agunt; & juxta hunc sententiam gerunt, seu facta textus in cap. fin. de iudic. lib. 6. quatenus loquitur de curatore infans. Sed verus est quod de iure Canonico est correctus textus in dist. 13. §. si pupillus, Marcus Anton. Genuen. in pract. q. 766. n. 2. Joann. Bapt. Ferrer. consil. 1. 7. lib. 1. & ita datur infanti curator ad licentiam.

50 Sed an infans possit sponsalia contrahere, potest dubitari, cum septem anni requirantur ad ea contrahenda, c. literas, de desponsatione impuber. cap. ad desponsandum, eodem tituli. ibi: Nec sponsalia sive contrahenda, cum evocet, puellem videndum ad septimum pervenisse. l. in sponsal. ff. de sponsal. l. fin. in fin. tit. 1. p. 4. Tum quia eis iuribus praestitur aetas septem annorum, ex quo frequentius pueri in ea aetate usum rationis habent, si ante eam aetatem apparuerit de malitia, que eam suppleat; vel quia via ordinaria fuerit accelerata usus rationis, vel miraculose potere infans ante septem annos sponsalia contrahere. Sanctus Thomas in 4. dist. 27. q. 1. artic. 2. ad 7. Plures Doctores ita tenentes refert Thom. Sanchez, lib. 1. de sponsalibus, disputat. 6. num. 9. ubi n. 14. post Ant. Gabr. à le reatum, dicit communem sententiam, & eam sequitur Campan. rub. 7. c. 6. n. 124.

aliments; Et operibus: Et an mirantur alimenta; Et qualiter taxentur pro incrementis aetatis; Et de interpretatione legis tertiae; Et l. cum Titio 55. & l. hereditatum 68. ad legem Falcidiam Et qua sunt usure tritent, de communi rei usure.

SUMMARY.

- 1 Infans potest de fundo investiri sine distinctione infantis aetatis.
- 2 Juramentum non est de substantia fidei: quia magis habet naturam beneficij quam contractus.
- 3 Infans potest fieri miles, & habere militis stipendia. Quod praecipue conceditur filiis militum.
- 4 Commenda sine infirmitate causa militaria, & sine militibus sine concedenda, nec tenon spera fructibus.
- 5 Filij officium & ministrorum Regis sunt alius preferendi in officio patris, si idonei sint.
- 6 Interligitur, l. unica, Cod. de filijs officiorum.
- 7 Moruo Rege, si Principes remanent in infanti aetate, debet rex coronari, sed ei est providendum de turribus.
- 8 Si a patre non relinquatur tutores, sunt eligendi à principibus Regni: & qua forma.
- 9 Regem etiam puberem debere recipere curatores, multi tamen non. Sed contrarium est verum.
- 10 Consilarii, seu Senatores Principis, quorum officio Principis gubernare, sufficit pro tutoribus.
- 11 Potentissimus Rex noster Philippus successit in Regno decimo sexto sine aetate anno, ex quo gloriosè imperat: & eius praetores Carolus Quintus capti Regna gubernare decemseptimo aetatis sine anno, & alij.
- 12 Rex Josias octo annorum regnare cepit, & impus sacra Scriptura quod fecit bonum coram Domino.
- 13 Licet cor Principis in manu Dei sit, qui quatenusque voluerit inclinet illud, non est querendum miraculum, sed debemus uti medijs humanis, exemplo Christi Domini.
- 14 Qui non utitur remedijs opportunis ad actum, est in culpa.
- 15 Reges maiorem consilium Angelorum habent, quam ceteri homines.
- 16 Magnates Regni debent accipere curatores, & sint eis providendi consilio Regis.
- 17 Jus civile curam illatissimam & clarissimam personarum ad finem Principis voluit pertinere, qui Principes reprobavit.
- 18 An ad providendum de curatore ad licentiam magistratus, sit consulendus Princeps.
- 19 Magnates non coguntur accipere curatores: si sint nec alij; tamen coguntur suscipere viros doctos, vel saltem unum sufficientem ad status regimini.
- 20 Tutoribus magistratus, si eorum reditus magis sint, non est donata decima, sed assignandum illud moderatum salarium.
- 21 Jure Canonico officium tutoris, erat gratuum, licet ex parte tutoris, daretur ei salarium.

CAPUT XVI.

Infantes quorum rerum capaces sint in temporalibus. Et de Principe remanente in infanti aetate, quod debet coronari & de eius tutoribus, & magistratum Regni. Et an debeat decima reddendum. Et an eorum tutela recipiat conditionem, cum sit alius legitimus. Et quid de conditione de preterito, & de praesenti; Et plura de actibus legitimis; Et qui tales dicantur: Et an infantes possint ad iudicium citari, & capaces delicti; Et qualiter eum eis sit prosequatur; Et quod facti puberes deponant de gestis tempore suae infantiae Et de eorum

- 21 Infans potest esse dicitur, & de consilio, & caput collegii, non tamen officium exercere.
- 22 Infantes possunt emancipari, sed rescripto Principis debet fieri, postquam, vel absentis infans, & sine rescripto nequit fieri in absentia emancipatio.
- 24 Emancipatio fit in absentia rescripto Principis, ad hoc requiritur ejus ratificatio.
- 25 Cum emancipatio fit actus legitimus, qualiter requiritur ratificatio, dicitur, & declaratur.
- 26 Rescriptum Principis tribuit ius absentis, & habet vim legis.
- 27 Lex jubemus, in fin. Cod. de emancip. liber. qua requiritur consensus absentis emancipati, declaratur.
- 28 Actus legitimus ex sola legis potestate, sine ulla hominis ministerio, habet executionem firmam, & non potest esse in suspensio, ut aditio hereditatis, qua statim omnia jura ad heredem transferuntur.
- 29 Quid pendet, non est pro eo quasi fit, & sic actus legitimus non est in suspensio.
- 30 Electio est actus legitimus, nec recipit conditionem.
- 31 Regula leg. actus legitimus, de reg. jur. non restringitur ad casus in ea expressis, qui ponuntur gratia exempli, ut indicat dictio veluti.
- 32 Exempla non nullam regulam, licet declarant in quibus terminis regula accipienda sit.
- 33 Relativum Quis, vel qui, positum sine copula, restringit.
- 34 Limita, quando relativum Quis, vel qui, ponitur qualitatis, que in se ambobus inclusit sub genere, quia positum declarativum.
- 35 In actibus legitimis non potest expectari aliqua ratificatio, quia non possunt esse in pendenti.
- 36 Conditionis natura repugnat actui legitimo, & opposita voluntati actum, & sic emancipatio non admittit conditionem, suspensivam, vel ratificationem.
- 37 Datio tutoris, que ponitur in dicta regula l. actus legitimus, recipit conditionem, si fiat in testamento: sicut si tutela deferatur a iudice.
- 38 Tutela data a iudice sub conditione, si iuris deditur, valet: quia conditio que a iure inest, non facit aliam conditionalem.
- 39 Condicio si satis deditur, non inducit conditionem, sed executionem officii.
- 40 Condicio si satis deditur, licet suspendat executionem actus, non tamen ipsam dativam tollit, & alium.
- 41 Condicio, si satis deditur, non respicit substantiam actus, sed executionem que non suspendit actum.
- 42 Condicio alio, si liberis non habuerit, ponitur per eum modum qui est inest, & non facit actum conditionalem.
- 43 Intelligitur l. si ita expressum 69. de condit. & demonstrat. & l. si ita legatum 65. §. illi si volet, de leg. 1.
- 44 Legatum ante acceptationem tacite queritur legatario, licet postea illud repudiet, & ei queritur legatum, & emolumentum.
- 45 Si legatarius repudiet legatum, retro hereditas in se intelligitur, & si ageretur, retro ipsi legatarij.
- 46 Fideiussor legatus medijs temporis ad legatarium pertinet, nec heredi prætata bene fidei a præstatione defenditur.
- 47 Legatum non acquiritur legatario effectualiter, nisi prævia animi declaratione.
- 48 Legata præferuntur etiam cum mala fide, si ad se sitentia legatarij.
- 49 Legatum non queritur irrevocabiliter, ita ut non possit legatarius nolle legatum.
- 50 Legatum usufructu transiit in legatarium à morte testatoris directè.
- 51 Legatum relictum sub conditione si velis legatarius requirit declarationem voluntatis legatarij, nec antea ei queritur.
- 52 Conditiones præfati, & de præterito an suspendant alium legitimum, rescribitur in §. 55.
- 53 Condicio proprie est, qua in futurum confertur.
- 54 Absolutio iuramentalis an recipiat conditionem, & an valeat collatio beneficij sub conditione si vacat.
- 55 In actibus legitimis non admittitur conditio de præterito, nec de presenti, & quare.
- 56 In actibus legitimis, qui lego modo ita appellatur, quia lege aliqua confirmantur, admittuntur conditiones etiam de futuro.
- 57 Sententia potest fieri sub conditione.
- 58 Infans in potest emancipari, ita & legitimari.
- 59 De emancipatione ad legitimatorem valet argumentum.
- 60 Legitimatio fit à Principe, & ab alio de eja commissione expressa.
- 61 Infans potest adoptari.
- 62 Eorum que lege ponuntur, ordo est servandus.
- 64 In arrogatione requiritur vocatio consanguineorum, quia in ea possunt laedi infantes.
- 67 Infans potest substitui à Principe.
- 68 Infans de iure beneficium conferri non potest, quia non potest ordinari.
- 69 Infans potest ordinari ex dispensatione Romani Pontificis, & ei conferri beneficium: & qualiter expendantur littere.
- 70 Indicia sumpta ex actibus infantis, sunt in magna consideratione.
- 71 Pensio licet non sit beneficium, nec pensionarij teneantur recitare horas canonicas, sed solum officium Beatae Mariae; tamen infans non est capax pensionis.
- 72 Romanus Pontifex, si faciat mentionem infantilibus etiam in reservatione pensionis, vel collationis beneficij, confertur dispensatio.
- 73 Scientia inhabilitatis induci dispensationem, & non facta etiam mentione reservationis pensionis, iudicialiter subreptitia.
- 74 Infans in spiritualibus requirit in iudicio comparari, sed est dandus curator ad litteram ab Episcopo, seu eius officiali, & qualiter intelligatur. Clerico minoris datur curator a iudice laico.
- 75 Major infans cum auctoritate Episcopi, seu Praecurati, vel curatoris potest constituere procuratorem.
- 76 Infans non potest citari.
- 77 Condicio furiva non potest agi contra infansem.
- 78 Iudicium cum infante agitur, est nullum, quia non potest citari.
- 79 Qui vult convenire heredem alicuius, debet diligenter investigare, an aliqui eorum sit infans, ut non ciet eum, sed tutorem.

- 80 Si contra infansem agitur de bonis maternis, & admissio, citatur pater, ut legitime administratur, cui iurante pater, non datur tutor, & in parvis defensionem vocatur amici, & consanguinei infantis.
- 81 Ad agendum contra infansem sufficit citare tutorem, & si simul citatus fuerit infans, non est id irritum processus.
- 82 Si infans solus fuerit citatus, licet comparatur tutor, & causam defendat, non valet processus, nec infans currit tempus.
- 83 Infans non potest esse fidei, nec factus major post processum testimonium de illis que vidit in infantis aetate.
- 84 Limitatur in his que cadere possunt in infansem, ut si deponeret de aetate sui socij in fidei, & similibus.
- 85 Infans dicitur quam probatorem faciat.
- 86 Infans non queritur per sententiam.
- 87 Infans pro officio non punitur, quia tenet eum innocentia consilij.
- 88 Infans, si sit dolus capax, potest puniri in aliquo casu particulari.
- 89 Infans si aliquid proderit, vel corruerit, non punitur, & si damnus dederit, lege aequitas non tenetur.
- 90 Infantis opera non est in consideratione, & nulla reputatur, nec opera infantis non ministerium alimentorum, nec aliquid ob ejus servitium dicitur.
- 91 Infans expositus, aliter ab Ecclesia, vel à communitate, vel ab hospitali.
- 92 Impensa alimentorum infantis expositi non reputatur ab Ecclesia, nec à consanguineo, sed de iure nobis.
- 93 Nobilitas profertur donare, & idem de consanguinitate.
- 94 Donatio infanti alicui, est irrevocabilis, maximo pro eo acceptante.
- 95 Alimenta si relinquuntur infanti, qualiter fit computatio ad Falcidiam rationem habendam.
- 96 In anno relicto qualiter fit computatio pretij ad Falcidiam.
- 97 Falor alimentorum variatur pro incrementis actus.
- 98 L. cum Titio §. de leg. Falcid. procedit in legato particulari.
- 99 In legato relicto Reipublice a qualiter fit computatio ad Falcidiam. Et trientes usura que sunt.
- 100 Ex summa legata annuatim Reipublice, pro singulis quotus computatur census ad Falcidiam, & pro alio ducatur.
- 101 Usura censura sunt exarate ad Infirmitatem.
- 102 Computatio, l. hereditatum, ff. ad l. Falcid. an habeat locum in relicto ad vitam præter eorum eisdem leg. §. de n. uop.
- 103 Computatio, l. hereditatum, non prejudicat veritati, si plus minusve vixerit alimentandus, secundum Suar. sed contrarium est verum.
- 104 Senil approbata reprobari non debent.
- 105 Decisio l. hereditatum, restringitur ad casum in quo loquitur.
- 106 Taxatio valoris alimentorum fit, attenda consuetudine regionis aetate & vultitudine alimentandi.
- 107 Annuum relictum seniori, minus valet quam Petrus de Lara de Vita Hom.
- 108 Oneratus dare aliquid annuum perpetuo liberatur si emat consensum pretio excreta communitate.
- 109 Hædit in nostra infans iussu dare aliquid annuum pro vitali, cuius potest dare censum vitalitum.
- 110 Falor rei immobilis consideratur respectu valore reddituum, & fructuum viginti annorum.
- 111 Infans non dicitur irregularitatem, nec irregularitatis impunitus pro culpa que non cadit in infansem.
- 112 Infans nequeat excommunicari, cum non habeat usum rationis, & excommunicatio contra eos loca, est nulla.
- 114 Interdictio populari non comprehenditur infante usum rationis caretet.
- 115 Infans licite admittitur ad claustra Monasterium.
- 116 Infans tempore interdicti non spectatur in Ecclesia.
- 117 Infantis aliquando acceleratur malitia, & peccati, ex Greg. & S. Thom.
- 118 Infantis non conceditur Eucharistiam sumere, si alij de talis eis detur communicatio, recipiunt gratiam, & idem in amensibus perperis infans gratiam peccatis an detur Eucharistia, si existat in articulo mortis.
- 119 Infans in baptismo parvus esse non potest, & si de talis tenetur baptizatum, non contrahit obligationem spiritualium.
- 120 Infans parvus potest possidere matrimonium contrahere cum baptizato, sicut erit, si tempore quo eam levavit a face, erat dolus capax.
- 121 In infanti etate committitur administratio, & quare.
- 122 Episcopi negligenter omittentes confirmare, & quare peccant.
- 124 Confirmatio sacramentum facti à Christo infirmitatem.
- 125 Infans sacramentum Ordinis non administratur, sed si de facto ei administratur, imprimi characterem.
- 126 Sacramenta que imprimunt characterem, actione suspensivum non requirunt, & sufficit quod alij assistant.
- 127 Infirmitas & amensibus non administratur sacramentum Unionis.
- 128 Unionis sacramentum dicitur executionem & infirmitatem, & non datur vultibus contrahit ad bellum, nec in bello existantibus, nec navigantibus, licet eis detur in periculo mortis.
- 129 Sacramentum Unionis non datur damnatis ad mortem, licet eis detur existantibus in agone extra sensu, ex presumpcia comminatione voluntatis.
- 131 Voluntas presumitur continuata.
- 132 Animi perseverantia presumitur.
- 133 Sacramentum Unionis à Christo Domino fuit institutum.
- 134 Ius diocesanus probatur ex eo, quod olim obtinuit ab Episcopo consecratum (que est materia Sacramenti Unionis) ministratum, & ministratum in parochia.

ex sua liberalitate convenitur; nam liberabitur dando quindecim annorum redditum, ut dicit G. at. cap. 13 non. 5. hodie autem lege nulli regni ad rationem viginti. Ergo pari ratione gravatus date aliquid annuum pro via alicujus, poterit dare centum vitalium, quod hodie est a diec. et milia. Non ergo habebitur ratio l. hereditatis, quia si liberetur, plus daretur pro relicto ad vitam, quam pro perpetuo, ut considerat Covarruvias lib. 3. variorum. cap. 9. non. 3. vobis. ceterum, nam valor etiam rei immobilis calculatur respectu valoris reddituum viginti annorum, text. cum glossa in ant. de non alienandis. aut perennandis. gloss. alicet. & alij. amb. perper. Cod. de sacrosanct. Eccl. Pined. l. 2. v. part. cap. fin. non. 29. de restitu. Et in computatione l. hereditatis in e. idem infans, & minoribus viginti annorum, ad illorum vitam, enumerantur triginta anni.

111 Et reduendo à quo digesti sumus ex non. 87. & 88. quod infans non incurrit peccatum ubi relictum, adde, quod nec incurrit irregularitatem, Abb. cap. 1. non. 6. de delict. puerorum Mandol. de non. aut. cap. 3. non. 9. sequitur Cenedo in collectanea ad Comenianum si furus, n. 3. in l. de homicid. & tradi. Syst. de censur. v. 7. cas. 8. non. 9. ubi quod infans & baptizatus non efficitur irregularis; quia cum irregularitas sit poena quae imponitur pro culpa, ut colligitur ex cap. placet, & cap. qui. pod. 1. part. 4. que casus non cadit in infantes, & est poena. Argue ita in teligis text. in cap. qui in quibus. etate. t. c. 7. imponentem peccatum rebaptizatus intelligatur de doli capacibus.

113 Sed nec excommunicari possunt infantes, cum non habeant usum rationis. Sicut, de censur. d. 1. per. 1. & 2. non. 17. quia infans non possunt peccare mortaliter, & excommunicatio lata in eos est nulla. Innocent. cap. Romana in fin. de sententia excommunicat. lib. 6. Abb. cap. ab excommunicato. non. 4. de rescriptis. Syst. de censur. v. 7. cap. 16. non. 3. Et si populus interdicatur non comprehenduntur infantes a rationis carentes, quos mater, aut pedagogus dicit ad Ecclesiam, qui non excluduntur à Missa in loco interdicto, ex quo non magis videtur moraliter praesentes modo humano, quam brutum animal, ut dicit Syst. de censur. cap. 4. non. 2. v. 1. modo autem. Sic etiam ob causam infantes licet admittantur ad claustra Monialium Cordova casto. par. 1. Henric. lib. 13. de excommunic. v. 1. inter. cap. 41. §. 3. in annotantibus, litera S. Et hoc non obstante excommunicatione lata à Concilio Tridentino sess. 15. cap. 5. de regular. quae infantes non comprehendit. Et quod non liceat interdicere infantes ubi rationis carentes, ultra Stryam ubi supra, tradunt Aug. in summa, v. 1. interdictum l. non. 5. Rodella verbo, interdictum, t. n. S. Sylvest. verb. interdictum v. 1. de excommunic. spirituum, Cordova in summa, quod. 1. 7. dicitur.

116 Infans autem tempore interdicti non legitur in Ecclesia; non quia habet aliquam cognitionem, sed quia eo tempore Ecclesia nullum corpus, seu cadaver admittit. Syst. de cen. v. 1. 7. cap. 4. non. 11. Aliquando tamen infantes acciteria multa peccant, nam, ut referunt Hensienf. Jean Ande. & Abb. cap. 1. de delict. puerorum ex D. Gerg. lib. 4. dialogorum, cap. 10. ubi

fans quinque annorum blasphemus à manibus & suis pariter à demone ereptus fuit: ex quodator intelligi, in e. etate posse ad ille malitiam nam alia divina iustitia tale non permitteret, ut dicit Mandol. de minor. etat. cap. 10. non. 11. & Anton. Gom. 1. tom. c. 1. non. 57. v. 1. & licet reperimus, alij. d. maculose factum fuisse, & quod ea quae nata Dei aguntur, non sunt sub aliqua lege, cap. dicit. 19. quod. 1. Et licet alij. cui tenerit, infantum illum non peccasse mortaliter, nec fuisse damnatum: sed quod fuerit visio quae appaerit patri infans, ut cum trilitia afficeret ob negligentiam in correctione infans: tamen d. Thom. in supplement. ad 3. part. quod. 42. art. 2. ad 2. tenet eam opinionem expresse contrarie intentioni Beati Gregorij dicentis, quod pater negligens animam filij parvuli, non parvam peccatorem quibusque nutritur. Hieronym. Campanil. v. 7. cap. 1. non. 9.

Et licet Eucharistiam sumere est reverentiam tantum Sacramenti, non concedatur pueris, nisi cum ad annos discretionis pervenerint Concil. Trident. sess. 13. cap. 9. & sess. 21. cap. 1. de quo infans dicitur; tamen tenetur D. Gores quod si in infans datur communio recipere gratiam. Victor in verb. Eucharistia non. 84. in fin. Pet. Ledem. in summa, verbo, Eucharistia cap. 1. 3. Sicut. 3. tom. dist. 62. sessio. 4. Alios dicit Barhol. in semibonibus ad Concilium Tridentinum sess. 21. cap. 4. ubi ille de amensibus perperis, quod de infans. Valer. Reginald. in praxi fore parviteria l. 1. l. 2. n. 78. ubi non. 75. quod non administratur Eucharistia existentibus in articulo mortis amensibus parviteribus. Henric. in summa, lib. 8. cap. 4. §. 3. in fin. Suarez, 3. tom. dist. 69. sess. 2. doctrina. 1.

Et infans patrinus in Baptismo esse non potest, quia ulum rationis non habet, ut baptizatum doceat cap. vos autem 105. de consecrat. dist. 4. & S. Thom. in 4. dist. 6. quod. 2. art. 2. Et si infans de facto tenet baptismum, non contrahit cognationem spirituale, & poterit postea cum baptizata contrahere matrimonium absque dispensatione Syst. libro 4. tit. 6. d. 1. ubi quod fecus erit si fuerit doli capax, ita quod possit mortaliter peccare. Et in etate infantili communiter administratur sacramentum Confirmationis, ut omnibus est notum, & fuit antiquus mos Ecclesiae confirmandi statim post Baptismum, ut dicit Petr. à Soto de institut. sacer. Paul. de sacramento Confirmat. l. 1. & Vivald. in suo can. delibro, Kubr. de confirmat. n. 39. at confirmandus esse infans aetate annorum, modo sit liber in Ecclesia, ubi deservit. Sed Cardinal. Bellarminus in libro, qui intitularur, declaracione de la doctrina Christiana, cap. de la confirmacion, fol. 118. ait, hoc Sacramentum Confirmationis esse administrandum ulum rationis habentibus. Veracumen est, quod licet infans dicitur pueri vel adultis eussiliter etate conveniens sit administratio huius Sacramenti. cap. quomodo 19. de sententia excommunicat. lib. 6. ibi: in confirmatione que nunciam pueris, sed & adultis, &c. Curandum tamen est administrare in infantili etate, ut sicut corpus robur recipiunt, recipiant etiam robur ad vitam spirituale. cum ad id, & cooperandum ad perfectionem salutis, detur hoc

Caput XVII de infans capacitate, &c.

hoc Sacramentum; est enim spirituale augmentum promovens hominem ad quod quodam spiritus vite etatem. Sanct. Thom. 1. part. quod. 72. art. 1. in corpore, & in resposione ad 3. & Catechismus Romanus de sacramento Confirmat. ait: In Baptismo ablutur; post Baptismum vero confirmatur. & ita Genent in suo mandati Patrum, cap. 4. n. 1. ait graviter peccare Episcopos negligenter obtinentes confirmare: nam licet hoc Sacramentum non sit de necessitate salutis, est tamen necessitas quoad bene esse spiritualis vite: S. Thom. 1. part. quod. 65. art. 4. ubi quod est periculosum omittere receptionem Confirmationis ex contemptu, sed non dicitur contemptus, si quis non curat accipere, ut tradit in resposione ad 3.

Et hoc Sacramentum fuit institutum immediate à Christo Domino, non exhibendo, sed promittendo Sanct. Thom. 1. part. quod. 72. articulo 1. ad 1. quod. & idem juxta illud Joann. 16. non. 7. Si enim non dicitur. Paracletus non veniet ad vos, nisi antea dicitur, vobis ego ad vos, ubi quod in hoc Sacramento datur plenitudo spiritus sancti, quae non erat danda ante Christi resurrectionem & ascensionem juxta illud Joannis 7. n. 39. ibi: & Spiritum sanctum dicitur, quia Spiritus sanctus erat in principio.

117 Ordinarius tamen Sacramentum non administratur infans, ubi de facto est consecratus, recipiunt caracorem. Tradit Catechismus Romanus, verbo, de Sacramento Ordinis, tit. qui Sacramentum dicitur, non. 33. in hac verba: Pueris autem, & senilibus vel amensibus, qui usum rationis non habent, hoc Sacramentum dandum non est, quoniam si illi quoque administraretur, Sacramenti characterem in eorum animis imprimeret, certo crederetur esse. Et ratio est, quia Sacramenta quae imprimunt characterem, actum suscipiendum non requirunt Sot. in 4. sententiarum, dist. 1. 1. quod. 1. art. 1. conclus. 3. & fuit quod abbat zelus. Ceter. Grat. de off. 9. n. 12. de in que vi inesse cau à fiant, sequitur Campanil. v. 7. n. 99. & v. 7. n. 130.

118 Sacramentum autem Undionis infans non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit Catechismus Romanus editus à Pio IV. tit. de extrema unctione, cap. 9. & cap. 12. Summa Angelica, verbo, unctio, n. 4. ubi dicit communem sententiam, & solum datur existentibus in mortis articulo ex infirmitate, & ob id dicitur Sacramentum eorum, non datur, nec amensibus ab oca, fua nutritur; & tales unquid non sunt, quia hoc Sacramentum debet precedere Penitentia & Eucharistia, tradit

- 90 communi, ut in emphyteosibus, quia con- tinetur Manibus ejusdem ordinis.
- 9 Regula procedit in decessu l. 44. Tunc ut etiam proce- dit in faminis.
- 10 Regula procedit, quando relatio quis, vel qui adhaerit terminus communis.
- 11 Et quando vel tunc quis vel qui additur ter- mino, communis, ut homo, vel major, licet in multis partibus, cum praevisis relationibus Quis, additur, vel qua.
- 12 Mel a additur a Jure Confessis ob anxiam quorundam dubitationem tollendam, dicens idem hic.
- 13 Natusus practica & R lus dicitur alia ad notorem securitatem servandam.
- 14 Si dispositio contractus, vel status loquatur per commune nomen, sub masculino comprehen- ditur femininum, sed pupilla appellatione non continetur pupillus.
- 15 Pupillum aut infirma appellatur a Jurecon- sulta, & terminatur in masculinis decimoquar- to aera, in femininis ad octavo.
- 16 Pupillus infans proximus quis dicitur, & nique ad quod tempus.
- 17 Pupilli in vita proximi vocantur secundi gene- ris, & haec aliquam interdictum, licet non in eorum distinctionem.
- 18 Infans proximus non habet uelle, nec nolle, nisi appia tutoris auctoritate.
- 19 Infans proximus non tenetur ex delicto, nec potest de crimine accusari.
- 20 Infans proximus non incidit in penam, si si quis in tantum, Cod unde vi.
- 21 Infans proximus non committit furum, nec casum ingratitudinis.
- 22 Infans proximus non tenetur ex mutuo, vel nio con- alii, licet aliquid ad eum pervene- rit, tenetur tamen conditione sine causa in id quod ad eum pervenit.
- 23 Infans proximus non obligatur sine tutoris, etiam jure naturae, quia in eis deficit intel- lectus.
- 24 Infans proximus infanti equiparatur.
- 25 Pupillus si est factus locupletior, datur contra eum actio, sed non tanquam contra obliga- tum, sed tanquam negotio ejus ergo, ut datur contra furum.
- 26 Infans proximus si aliquem intellexit ha- buerit, patet si acquirere possessionem, non tamen de jure possidere.
- 27 Post interitum habentis consideratio opera pu- pillae, & alimentaria ei datur contentione sum- marie iustitiae.
- 28 Si pueri septem annorum baptizentur, ipsi res- pondere tenentur ad interrogata, quia facti pupilli.
- 29 Infans proximus ex tempore quo egressus est infans non tenetur confiteri, si quis post peccat: sed & ante, si delinquit post.
- 30 Confessio facta a Christo Domino infans post Baptizatum lapsi.
- 31 Eadem pueri facti pupilli compelluntur ad con- fiteendum per coactum, non tamen per coactum cogentem puerum aetate.
- 32 Impubes ab infans non potest excommunicari, & sententia excommunicationis in eum lata, est nulla: scilicet in eum excommunicatione ad iure, quoniam incurrendi delicti, & n- 33.

- 33 Eucharistia Sacramentum sumere, non conce- ditur pueris usque rationis aetate, sed ad aetate discretionis pervenisse.
- 34 Fidelitas ad receptionem Sacramenti intelli- gitur ex discretionis aetate, non ad decimum, aut quatuordecimum annum.
- 35 Infans proximus, completo septennio, potest testari, non aetate.
- 36 Infans proximus non incurrit irregularita- tem.
- 37 Infans proximus non potest excommunicari, & intelligitur textus in cap. ultima, de sen- tentia excommunic.
- 38 Infans proximus, si manus in clericum in- e- rit, non erit excommunicatus, secundum Franciscum Martini, & major abscisi potest a iure deligato a latere de per- sone Ecclesiastica.
- 39 Ad inveniendam censuram a iure latam sufficit pupillum esse doli capaxem, qui comprehen- ditur in casibus reservatis, & in excommuni- catione ad hominem, requiritur puer aet.
- 40 Impubes sufficiens non est ad intelligendum ar- dinem iudicium, & non admittitur ad se defendendum.
- 41 Impubes doli capax, si contumax fuerit, valet- batur contra eum lata.
- 42 Ecclesia interdicta, comprehenditur impube- res doli capax.
- 43 Civitas per edictum, potest excommunicari, duobus convenerit.
- 44 Pupilli proximi infans nequeunt etiam eum tutore eligere sepulchrum.

Quia pupillaris aetas in tres partes dividitur, in infantia, & ea quae est infans proxima, & proxima pubertati, & colligitur ex l. pupillum 112. ff. de regul. jur. & 6. pupillus 117. n. 6. ff. de verborum oblig. & iam supra, de infans factis dictum sit, nunc de pupillo de infans factis dictum est. Pupillus ita- infans proximo agendum est. Pupillus ita- quod nomen est diminutivum, à Pupo, quod puerum significat. Sim. Schard. in Lexico, verb. pupillus, sic Martialis. epig. lib. 4. Dicit se ostentam, cum sit Caerilia pupa, Pupam se dicit Gel- lio, cum sit annos. Et dicitur pupillus, qui im- pubes de patris potestate est, morte, vel emancipatione, l. pupillus 239. de verb. signifi- gloss. penult. l. si quis, ubi pupillus educari debet, gloss. pupilli, in princ. Inst. quib. mod. tuel. fia. Covarr. pract. c. 6. n. 2. Gratian. discept. cap. 182. n. 1. & si matre caret, dicitur Orphanus Re- bus. de iur. proposit. gloss. ult. v. q. ff. secundo or- phani, unde verus: Pupillus patre caret, orphanus est sine matre, sed magis est proprie orphanus, cum caret utroque.

Et cum decimus de pupillo, de pupilla etiam intelligimus, l. servus legatus 8. in princip. de leg. 3. gloss. in l. haec autem, de adopt. quia masculinum conceptit femininum, l. 2. §. 2. de consuet. pen- culo. l. 3. in princip. de negotiis gestis, l. cum in adoptione, §. que in silio, Cod. de adopt. l. pen- ult. in fin. Cod. de prop. sacri cubiculari, & in bene- ficis, & in dispositione legali, Alex. cons. 62. n. 3. vob. §. 5. & si sit eadem ratio in contractibus, sententiis, statutis, relictiis, & confusio- tudinibus, & privilegiis, & in materia odio- sa, & penali, ut tradit ex multis Tiraq. de retract.

- 3 retract. lignag. §. 1. gloss. 9. a. n. 211. & seq. & hoc interpretatio extensiva, ut dicit Baez. de dubio, cap. 1. n. 2. Et quod ibi n. 4. ait, cam regulam non procedere in contractibus, & Avil- l. cap. 1. Pratorum, vob. aliquam persona, num. 8. Et ibi: Patet editis tollenda dubitationis gra- via hic dicitur, ut qua dubitatio iosephus, & est practica duplicandi acta pro securitate certiorationis, ut in l. Sempronius 49. de leg. 2. ibi: Bina tabula testamenti, eodem tempore exemplarij causa scripta, ut vobis fieri solent, & communicet in licetis cambi, vel saltem ultra literam mit- titur episcopa, de usuro. Quod autem Doctores aliqui tradunt, praedictam regulam non proce- dere in contractibus, statuta, & aliis dispositio- nibus, quibus est exclusio extensio, intelligendum est, si dispositio loquatur per nomen, Masculus locus si per nomen commune ut supra dictum est, & exemplificatur in pueris, quorum nomine comprehenditur puella, d. l. servus legatus 99. de leg. 2. non tamen puella, vel pupillae appellatione pupillus continetur, d. l. servus legatus, vobis ancillis vero, ibi: Et pueri etiam legatus, puella de- betur: id non agere in puellis dicendum est, & quod puella appellatione pupillus non continetur, te- rminetur in masculis decimoquarto in feminis duodecimo anno, §. vobis puerorum, Inst. quibus modis tut. fiat. l. igneus l. exceptorum, num. 7. ad Syllaniam. Farin. quest. 92. num. 8. Quo tempore impleto iusta incipit aetas, l. ai dicitur 16. de iure iust. ibi: Cuius aetas sit in, qui si decessit, vobis iustis, an pupillaris, & ibi glossa. Non ta- men aequitater, uniformiter iudicatur de ac- tibus pupillarum, & nam alter de proximis in- fantiae, alter de pubertati proximis à iure dif- feruntur, licet in multis conveniant, ut inferius apparet. Dicitur autem quis infans proximus, si masculus sit, quae ad decem annos cum dimi- diis, femina, usque ad novem & dimidium, §. pu- pilli, ubi glossa vobis, infans proximus, & ibi Theophilus, de inutil. stipul. l. 9. tit. 1. part. 2. Anton. Gom. 3. tom. cap. 1. num. 57. ubi dicit communem Memoch. de vobis, cap. 7. a. num. 11. Hondel, consil. 82. num. 18. vobis, l. Cald. l. si caritatem habent, vobis, ad test. §. 2. dolo, num. 53. Farinac. quest. 92. n. 4. Montan. de tuel. cap. 5. n. 30. ubi quod hos pupillos vocat secundum generis. Zafius, l. 1. §. 4. adpiscum, de acquir. poss. ff. Et hoc, quia habent aliquem intellectum, licet non perfectum dicuntur, & sunt linguae gnari, rerum autem ignari, ut dicit Cajac. §. pupilli, Inst. de inutil. stipul. & nihil scire gloss. verbo, non videtur, l. qui iussit 26. de iure, & eorum aetas quid videat ignorat, l. 1. in fin. C. de falsis moneta.
- 17
- 18
- 19
- 20
- 21
- 22
- 23
- 24
- 25
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30
- 31
- 32
- 33

Et pupillus proximus infans non creditur habere velle, nec nolle, nisi apposta tutoris auctoritate l. pupillus 150. de regul. iur. & ita non tenetur ex delicto, quia doli capax non est l. pupillus 112. de regul. iur. de terminis nomen l. 3. §. 2. vobis, de stipul. vobis l. 3. tit. 1. part. 7. ibi: Et si per auctorem et que locutus errado, faveo memor de dec. anno y medio, in fin. dicitur dicitur nungund pena, l. 3. tit. 8. part. 7. in fin. Cald. l. si curato- Perez. de Lira de Fua dom.

- 1 Inreconfulis ob anxiam & morofam quorundam dubitationem, ut in l. stipulationis commu- ditione, de verbor. oblig. l. qui mutuum, in princip. ff. mandati, l. que dubitationis, ubi Dec. de regul. iur. l. 1. §. 1. sed videndum, de additio edi- cti, ibi: Patet editis tollenda dubitationis gra- via hic dicitur, ut qua dubitatio iosephus, & est practica duplicandi acta pro securitate certiorationis, ut in l. Sempronius 49. de leg. 2. ibi: Bina tabula testamenti, eodem tempore exemplarij causa scripta, ut vobis fieri solent, & communicet in licetis cambi, vel saltem ultra literam mit- titur episcopa, de usuro. Quod autem Doctores aliqui tradunt, praedictam regulam non proce- dere in contractibus, statuta, & aliis dispositio- nibus, quibus est exclusio extensio, intelligendum est, si dispositio loquatur per nomen, Masculus locus si per nomen commune ut supra dictum est, & exemplificatur in pueris, quorum nomine comprehenditur puella, d. l. servus legatus 99. de leg. 2. non tamen puella, vel pupillae appellatione pupillus continetur, d. l. servus legatus, vobis ancillis vero, ibi: Et pueri etiam legatus, puella de- betur: id non agere in puellis dicendum est, & quod puella appellatione pupillus non continetur, te- rminetur in masculis decimoquarto in feminis duodecimo anno, §. vobis puerorum, Inst. quibus modis tut. fiat. l. igneus l. exceptorum, num. 7. ad Syllaniam. Farin. quest. 92. num. 8. Quo tempore impleto iusta incipit aetas, l. ai dicitur 16. de iure iust. ibi: Cuius aetas sit in, qui si decessit, vobis iustis, an pupillaris, & ibi glossa. Non ta- men aequitater, uniformiter iudicatur de ac- tibus pupillarum, & nam alter de proximis in- fantiae, alter de pubertati proximis à iure dif- feruntur, licet in multis conveniant, ut inferius apparet. Dicitur autem quis infans proximus, si masculus sit, quae ad decem annos cum dimi- diis, femina, usque ad novem & dimidium, §. pu- pilli, ubi glossa vobis, infans proximus, & ibi Theophilus, de inutil. stipul. l. 9. tit. 1. part. 2. Anton. Gom. 3. tom. cap. 1. num. 57. ubi dicit communem Memoch. de vobis, cap. 7. a. num. 11. Hondel, consil. 82. num. 18. vobis, l. Cald. l. si caritatem habent, vobis, ad test. §. 2. dolo, num. 53. Farinac. quest. 92. n. 4. Montan. de tuel. cap. 5. n. 30. ubi quod hos pupillos vocat secundum generis. Zafius, l. 1. §. 4. adpiscum, de acquir. poss. ff. Et hoc, quia habent aliquem intellectum, licet non perfectum dicuntur, & sunt linguae gnari, rerum autem ignari, ut dicit Cajac. §. pupilli, Inst. de inutil. stipul. & nihil scire gloss. verbo, non videtur, l. qui iussit 26. de iure, & eorum aetas quid videat ignorat, l. 1. in fin. C. de falsis moneta.
- 17
- 18
- 19
- 20
- 21
- 22
- 23
- 24
- 25
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30
- 31
- 32
- 33

Compendium vite hominis.

rem habens, verb. vel aduersarij dolo, num. 51. Plaga de delict. lib. 1. cap. 31. n. 10. Nec potest de crimine accusari, §. 1. n. 1. par. 7. ibi: Empero si fuerit minor de diebus...

10. Nec proximus infantie incidit in penam, l. si quis in tantum, Cod. unde vi. Menoch. de re. cap. post. rem. 9. qu. 1. nec committit fut. 2. tum, l. impubertem de furti. nec causam ingratitudinis, Ant. Gom. 1. tom. var. 4. n. 11. in fin. Nec proximus infantie tenetur ex mutuo, vel alio contractu, licet aliquid ad eum pervenerit, in id tamen tenetur conditione sine causa, vel ad exhibendum §. de dation. §. 1. ubi additio marginalis, l. si quibus modis re contrahitur obligatio.

13. Nec pupillus proximus infantie obligatur sine tutore, etiam jure nature, gloss. verb. non erit, l. hoc jure 30. §. penult. de donation. gloss. in l. pupillus 1. §. de reg. jur. gloss. verb. non obligari, l. 1. de inuit. stipul. §. l. i. iusta gloss. verb. obligator. de evict. penult. et additio marginalis ad glossam verbo datione, in §. 1. ubi si quaque. Insuper, quibus, mod. re contra. oblig. deficit enim ante eam etiam plena intelligentia, i. a ut eadem confensum habeant, gloss. verb. si pupillus, l. si pupillus 1. in princ. ff. ad leg. Falcid. Anton. Gom. 1. tom. varior. cap. 14. num. 1. Cavalcant. dec. 1. num. 13. Molin. 1. tom. de just. §. jur. tract. ad interpretat. 224. num. 30. alios refert Thom. Sanchez. de matrim. lib. 6. dispensation. 38.

14. Infanti enim proximus infantie acquiritur, §. pupillus, l. si de inuit. stip. ibi: Nam infans, §. qui infantie proximus est, non nullum a futuris distat, quia hujusmodi etatis pupilli nullum habent intellectum, Ex quo est, quod licet factas sit locupletior, non obligatur; cum obligatio nascatur ex consensu, l. 2. de atitib. §. obligatio. & lex que detrahit consensum infantis & infantie proximo, detrahit obligationem naturalem, que ex consensu nascitur, l. 1. ff. de p. l. i.

15. Et licet detur actio in quemvis pupillum, quantum locupletior factus est, l. pupillus in princ. de auctor. tutor. ibi: Nam in pupillum non tantum tutor, verum etiam cuiusvis alij aditorem in quantum lo upletior factus est, dandum est divus Pius respicit de quo late dicimus infra cap. 18. n. 22. §. 4. num. 34. tamen in proximo infante non datur actio adversus eam tanquam contra obligatum, sed ut negotio ejus gesto, contra negotiorum gestorum; quales datur contra furtivum, si aliquis negotia furtivi gesserit, l. 3. §. pupillus, verb. §. si tutor de negot. gest. Domel. l. si pupillus 12. §. num. 7. §. 8. de verborum obligat.

16. Sed est proximus infantie aliquem intellectum habeat, potest acquirere possessionem, l. 1. §. adp. l. cum, in fin. de acquir. poss. l. i. §. 1. in princ. cod. tit. Simon de Pract. de interpret. ultim. voluar. lib. 5. adit. 3. num. 51. par. 464 ubi solum vult, quod fit major infante; non tamen poterit definire, possidere animo, corpore tamen poterit, l. possessionem 29. & ibi gloss. 1. de acquir. poss. Et licet videatur difficile, quod acquirit possessionem, & non amittit animo, l. 3. §. in amittenda, l. quemadmodum 8. cod. tit. de rationem esse, quia

lex facit pupilli in acquirenda possessione, licet plenum effectum non habeat, ut in l. de nat. arum, Cod. de acquir. poss. Secus in eorum dandum, ut erit ad eam amittendam.

Et post septennium habetur consideratio operæ pupilli, & incipiunt alimenta data patris componari cum hereditis, Magonius, dec. 9. num. 25. cam sequenti. Barbat. consil. 83. n. 9. Gam. dec. 216. §. 460. Lara l. ff. qui a liberis §. si mater, n. 70. de liber. agnos. Cancertus, 2. par. varior. cap. 1. 4. n. 112. & in casu noverca & privigni, Ruinus consil. 94. num. 6. volum. 3. Infantis autem operæ non sunt in consideratione, ut diximus supra cap. 16. n. 90. nisi sint institutiones, ut infra cap. 10. num. 96.

Et si pueri septem annorum baptizentur, ipsi responderent tenentur ad interrogata. Hostiensis in summa, tit. de delict. puer. num. 2. & ab hoc tempore tenentur abstinere a carnibus, & lactaciniis in quadragesima, & vigiliis, vide in cap. fin. num. 41. sed & peccata tenentur confiteri pupillus infantie proximus ex tempore quo sit egressus infantiam, id est, post septimum annum ad minus, quia peccata postulantur, Mandos. de minor. atq. cap. 4. num. 6. Sylvest. in summa, verbo confessio n. 4. vers. quinto & antea, si capax fit doli, ut pluries contingit: nam cum preceptum Ecclesie confitendi peccata, omnes comprehendat, cap. omnium utriusque sexus de penit. & remissio. licet etiam distinctio non sit, ut dicit Catechismus Romanus Pij V. de confessione, n. 45. tamen, ut ibi inquit, illud universè statuendum videtur, ab eo tempore confessionem pœro inductam effectum inter bonum & malum dicendi vni habet in ejuoque mentem doli cadere potest.

Et cum confessio faciat à Christo instituta post Baptismum lapsis, Concilium Trid. sess. 14. de penit. cap. 5. consequens est, ut quavis etate post Baptismum lapsus confiteri teneatur. Et quod fit à Christo Domino instituta confessio, constat ex Joanne, cap. 20. num. 23. Quorum remissionis peccata, remittuntur eis, & quorum remissionis, retenta sunt, Matthæ 16. n. 19. §. cap. 18. n. 18.

Et sic Ecclesia pueros sub precepto compellit ad confitendam peccata sua, non tamen per censuras cogit, donec quatuordecim, vel duodecim annos attingerit, Henricus in summa Theologia moralis, lib. 4. cap. 5. §. 2. Soc. in 4. dist. 18. qu. 1. artic. 3. conclus. 5. Hieronym. Campan. in diversorio juris, reg. 7. cap. 1. num. 5.

Nec potest quis ante pubertatem ab homine excommunicari, Campani, rubr. 7. cap. 6. num. 156. Suar. de censur. disp. 1. §. 1. num. 17. & sententia excommunicationis in eam lata, etiam nullam. Sair. de censur. lib. 1. cap. 16. n. 3. Secus autem erit in excommunicatione à jure; nam statim quod puer fit doli capax, in eam incidit, cap. fin. de sent. excommunicat. ibi: Pueri qui in casum inciduntur sententia promerentur, sine autem, si post pubertatem possiderit se ab hoste, potest dicitur Episcopus absolutio: beneficium impetiri, qui textus intelligendus est de doli capaxibus. Suar. ubi supra n. 18.

Eucharistia tamen Sacramentum sumere, non conceditur pœris, ut diximus supra c. 16. n. 118.

Cap. XVII. de pupi. & proximo infantia.

118. ex Concil. Trid. sess. 13. c. 9. & sess. 22. cap. 4. ubi non conceditur usurariis carerebus, sed cum ad annos discretionis pervenerint: non tamen intelligas de primo gradu discretionis, sed de secundo, scilicet cum ad pubertatem pervenerint, ut explicat Suar. in 3. par. 5. Tom vol 1. §. 80. art. 1. disp. 70. sect. 1. sequitur Camp. rubr. 7. cap. 1. n. 4. Et ad hoc intelligo pubertatem ex discretionem cujusquam, non tamen præciè de quatuordecimo, vel duodecimo anno, cum plures ante eam etatem capaces sint discretionis ad sumendam Eucharistiam, quod arbitrio prudentis confessoris deliberabitur.

13. Et puer infantie proximus, statim impleto septennio, potest tonsorari non antea, c. nullus, de temp. ordinar. lib. 6. ubi gloss. fin. Clement. fin. de stat. & qual. Casp. l. formis, §. impuberes, n. 14. de reg. jur. Mand. de minor. atq. c. 4. n. 12. Tolet. in summa lib. 1. cap. 25. n. 15.

16. Et infantie proximus non incurrit irregularitatem. Morl. in empirio sur. 1. p. tit. 12. §. 4. n. 2.

17. Nec excommunicationem incurrit, ut diximus de infante cap. 16. n. 113. Nec obstat textus in c. ult. de sent. excom. qui loquitur de excommunicatione impuberis; nam intelligendus est de doli capax. Suar. de censur. disp. 1. §. n. 1. alibi etiam cum excoisbit. Et hoc in excommunicatione à jure impossit; nam ab homine ante decimum quatuor annum nequit excommunicari.

18. Et si infans, vel infantie proximus, qui à patre indicatur manus in clericum injecerit non est excommunicatus. Franc. Marc. de sent. 169. n. 2. & quilibet major absoluitur à Nuntio delegato à Latere de percussione Ecclesiastici (etiam Sedi Apostolicæ reservata) Patet Mol. de just. & jur. tract. 1. disp. 6. n. 4.

19. Et licet ad incurrendam censuram à jure latam sufficiat pupillum esse doli capax qui delinquere potest, l. pupillus 112. de reg. jur. & tradit Campan. in diversorio juris canonici, rubric. 7. cap. 6. num. 156. ubi quod comprehenditur in casibus reservatis: tamen excommunicatio ab homine, ut inferatur, requiritur pubertas, ut ex aliis tradit Vgolin. de censur. cap. 17. §. 3. n. 9. sequitur Suar. dist. disp. §. sect. 1. n. 19. ubi ait, rationem esse, quia impuberis etas sufficiens non est ad intelligendum ordinem sententiarum, & sic non admittitur ad se defendendum in judicio, cap. fin. de jud. lib. 6.

21. Si tamen necessaria precedant in impubere ad censuram, ut si fit contumax censura contra eam lata non erit nulla: & idem si Ecclesia interdicatur; nam comprehenduntur impuberes doli capaces, cum jam possint & debeant facere interese utendo illis rationali modo, Suar. dist. disp. §. 2. §. num. 19.

24. Et sic citatus per edictum, potest excommunicari deobis probatis, & quod fuerit affirmum in vicinis partibus, & quod ad ejus notitiam verisimiliter potuit pervenire. Felin. cap. quoniam frequenter, n. 20. ut lite non concessa. Marc. Anton. Eugen. in pract. Ecclesia, qu. 711. ubi refert ad id decisioes Rosæ.

24. Nec pupilli proximi infantie possunt sibi eligere sepulchrum; nam impuberes non doli capaces non possunt eam eligere, cap. licet, de sepulchris, lib. 6. F. hoc in tantum, ut nec cum auctoritate de Lata de vita Etem.

toritate tutoris possint; quia effectus electionis sepulture conferunt post mortem, cap. de xxore, de sepulchris, ubi quod ob id mulier conjugata potest eligere sepulchrum, quia conferunt in tempus quo est soluta à lege viri: & cum tutoris auctoritas eo tempore extinda sit, nequit electioni sepulture auctorari; nam licet faciat tempore habili, cum conferatur in tempus inhabile, est ac si id fecisset tempore inhabili: ad tradita supra, cap. 6. n. 11. atque ita quod tutor nequeat auctorari electioni sepulture ab impubere factæ, tenet Sebastianus Medicus de sepulchris, §. 8. num. 11.

CAPUT XVIII.

De pupillo proximo pubertati: quod obligatur naturaliter sine tutore: & ut ea obligatio sufficit ad fidejussoriam, sic & ad hypothecam, & novationem causandam prioris obligationis, etiam trivis. Et an accessiones confundantur, si creditor pupillo succedat, & soluto debito naturaliter possit repetere, nisi solverit conditionis implenda causa: & si fuerit factus locupletior, an civiltur obligetur, ut si habeat pecuniam salvam, vel emerit necessaria seu ceterorum bonorum fuerit relictus; & an teneatur solvere mortuaria; & eorum fructus relinquere. Et an pupillus dives teneatur docere matrem, & forem pro matrimonio, etiam spiritali, & alere fratres, & alios collateralis: Et an si contrahat matrimonium, ejus bona sint obligata pro dote, & possit alios contrahere gerere. Et an tutoris auctoritas debeat esse præsentialis, & verbalis. Et quid in iudicio somnietur: & an possit ad iudicium vocari, & ipse alios vocare & accusare.

SUMMARIUM.

1. Pupilli pubertati proximi quando dicantur, & n. 4.
2. Intelligitur, l. non tantum, in principio, de exculat. tutor.
3. Tutor non excusatur de tutela susceptione, ab tutelam pupilli, cui solium deficiunt sex menses ad pubertatem.
4. Proximus pubertati licet regulariter dicatur locupletior decem annos cum dimidio, verum est, id relinqui arbitrio iudicis.
5. Pubertati proximus obligatur naturaliter sine tutore, & n. 15.
6. Fidejussor pupilli compromittens obligatur, & ad e. p. est exigenda.
7. Fidejussor servus obligatur, quia servus naturaliter obligatur, & n. 15.
8. Fidejussoria obligatio non subsistit sine principali obligatione; & idem de hypotheca, & tutor.

- 9 Fidei iuris obligatio & h. potestatem in conficitur, sufficit quod prior obligatio sit civilis, vel naturalis.
- 10 Pupillus implet conditionem, & liberatur a naturali obligatio.
- 11 Obligatio naturalis pupilli sufficit ad nona iorem custodiam, licet obligatio naturalis, sit civilis & naturalis.
- 12 Legatum pecunie debite a pupillo ex omnia pecunia accepta sine tutore, valet, quasi relictum sed conditione si solvatur.
- 13 Aditio hereditatis, si fuerit pupilli sine det, cui sine tutoris auctoritate creditur, liberatur fidei iussor, & pecunia redacta ex pigore eadem aequaliter ad satisfactionem debiti naturalis & civilis.
- 14 Debitum pupillo, cui relictum est legatum, si solvitur, ut percipiat legatum, est solvendum ea sua conditione implenda, & in Falcidiam heredi imp. tut. vide iur. 26.
- 15 Naturalis obligatio oritur ex consensu, & vinculum equitatis, quo solo subsistit, conventionis a mutuo dissolvitur.
- 16 In leg. l. pupillus 38. de act. & obligat.
- 17 Pupilli obligatio necesse, & prodest fidei iussoribus, & accessibus; & ostenditur quomodo id fiat.
- 18 Obligatio qualifcumque sit, potest novari, dimitti, sequi obligatio, aut civilis sit, aut naturalis.
- 19 Fidei iussor licet obligatur procedere naturali obligatione, ac si pro civiliter obligatio fidei iussor.
- 20 Pupillus obligatione naturali non nocet sua persona, & si solvatur, repetit in qua non sit debitor, sed quia persona repetitoris locum facit.
- 21 Privilegium pupilli, cum personale sit, ad fidei iussorem non extenditur, nec ad ceteras accessiones.
- 22 Ob natura equitatis pupillus si solvatur, non repetit, quando iuris factus lecupletur, ne lecupletur cum iam sit aliena: & eo casu pupillus tenetur etiam civilis actione, & n. 24.
- 23 Pupillus & si non sit factus lecupletur, obligatur naturaliter, & in oblig. ius praesertim, & nec quod aliter efficitur.
- 24 Creator dicitur, cui ex aliqua actione debetur, qui possit agere: & pupillus a creator habere creditorem, si est factus lecupletur: & indebitum dicitur ex obligatione naturali, que agi non potest.
- 25 Pupillus solvens pecuniam filii sine tutore mutuatam conditionis implenda causa, non repetit, num. 26.
- 26 Datum conditionis implenda causa, in Falcidiam non imputatur.
- 27 Intellegitur l. eius 64. ad Senat. consulti. Trebellianum.
- 28 Flores effectus proveniunt miles ad praevium ex naturali obligatione pupilli.
- 29 Obligatus naturaliter, tenetur in suo conscientia.
- 30 Qualiter ius legatum dicitur h. ad. Quos naturalis non obligat, conscientia non ligat, & n. 32.
- 31 Obligatio naturalis de iure canonico est effectus ad agenda.
- 32 Illud quod est de iure naturali, est de iure divino.
- 33 Pupillus non obligatur civiliter, nec naturaliter, quando lex respicit contractum; ut si contrahat cum suo tutore, vel promittat rem prohibitam alienare, vel pro mutua pecunia a se recipere.
- 34 Si precipiat lex aliquid fieri cum certa solemnitate, qua ommissa sit in contractu pupilli, & ob id res sit ei restituenda, tenetur pupillus reddere pretium, in quantum fuerit factus lecupletur.
- 35 Et melioramentum necessaria tenetur solvere, & fructus melioramentorum relinquere mutuatanti.
- 36 Lecupletur dicitur pupillus si habeat pecuniam solvam, vel erogatum eius facultate, vel si rem necessariam ex ea emerit; & num. 39.
- 37 Lecupletur censetur, si a diminutione ceterorum honorum suorum fuerit relevatus; vel si debuit solvere, & n. 39. vel provivum sit necessitati.
- 38 Petens a pupillo, tenetur probare, verum in eius utilitatem; & est probanda species lecupletur etiam.
- 39 In pupi. non semper datur actio, in quantum est factus lecupletur.
- 40 Tempus quod inspicitur, ut pupillus dicitur lecupletur factus.
- 41 Pupillus non proficiunt factus lecupletur, nisi probetur, secundum veritatem facti am.
- 42 Senepet est probandum pupillum factum lecupletur sine differentia; valet, vel non contractus, & tenetur si dolo certij fuerit lecupletus, vel aliquis ad eum provocaverit; vel ex delicto alienus vel ex metu per alium illatus, & de differentia actionis de dolo & metu.
- 43 Nulla est obligatio naturalis, qua non sit iuris genium, & e converso.
- 44 Ius civile potest impedire effectum naturalis obligationis.
- 45 Fidei iussor potest obligari efficacius quam principalis.
- 46 Pro pupillo compromittente accipitur fidei iussor.
- 47 Pupillus, etiam proximus pubertati, non obligatur sine tutore, neque ex contractu tenetur.
- 48 Intellegitur, no tenet pupillo, & tutore, scus si ex licet stare contractus; quia in pupillo claudicat contractus licet irregulariter non permitatur claudicatio; & ibi in quibus admittatur.
- 49 Licet alium sit de nullitate contractus, per sententiam fuerit nullus declaratus, potest pupillus ponere, & dicere se velle stare contractus.
- 50 Ponitur cautela, ut pars sit secuta a variatione per seque privilegia.
- 51 Pupillus potest eligere ad emphyteusim.
- 52 Pupillus non potest eligere, & quare, cum possit presentare.
- 53 Pupillus potest eligere ad emphyteusim.
- 54 Potest illi obligatur civiliter pro dote: & non tenetur dotare matrem.
- 55 Pupillus tenetur dotare sororem ex eodem patre

- 56 Pater majoratus tenetur alere, & dotare sororem, etiam non descendat ab institutore majoratus.
  - 57 Frater dicitur tenetur dotare sororem egerent: & non minus extendatur ad alios collaterales, & ad nepotes ex fratre, vel ex sorore, & avunculo.
  - 58 Quod dicitur de dote, intelligitur, si soror nubat, sive efficiatur monialis, vel certaria vulgo Beata, colubem vitam agens.
  - 59 Si pupillus contrahat matrimonium bona eius remanent obligata pro dote, sine tutore & iudice.
  - 60 Pupillus sine tutore potest meliorem conditionem facere, sibi acquirendo, sine matris obligatione.
  - 61 Pupillus deteriorem suam conditionem nequit facere: & sic non alienare de suis bonis, nec servum manumittere, potest neque aliam rem remittere, nec legatum repudiare.
  - 62 Pupillus non potest pacisci, nec donare sine tutore sed potest solviam numerata cognatis mittere.
  - 63 Pupillus non potest novare, nec transigere sine tutore & iudice, nisi lecupletur factus si poterit tamen solvere debita defuncti cui successit.
  - 64 Pupillus non potest adire hereditatem, nec tutor, si voluit, est exigenda auctoritatem praestare tenetur tamen iuxta iudicium.
  - 65 Pupillus nequit ad iudicium vocari sine tutore, & processus erit nullus, & tutor est citandus, quem suum habeat, iudex providet, vel de curatore ad licem, si causa requirit soleritatem, vel est tempore peritura.
  - 66 Quid si, citatus pupillo, comparuerit tutor ante licem contestationem, vel alia persona, qua debuit citari quod pupillus defessus citationis etiam si comparcat ad allegandum nullitatem.
  - 67 Pupillus dicitur ad iudicium, ut provideatur ei de tutore vel curatore, vocatis consanguineis.
  - 68 In substitutione pupilli sumitur consuetudo ex affectione patris in favorem suorum consanguineorum, potius quam pupilli.
  - 69 Nihilominus consanguinitas officium curatoris ad licem iudex providebit.
  - 70 Pupillus licet non possit citari, vel interpellari, potest fieri non apparente tutore, ad evitandum moram vel praescriptionem, vel penam, vel pro evulsionem.
  - 71 Auctoritas tutoris debet esse praesertialis, non per nuntium, & qui dicitur presentis.
  - 72 Auctoritas tutoris debet interponi verbis expressis, nec sufficit presentia, si tacet tutor.
  - 73 Aliter simulatus induci auctoritatem tutoris pupilli patris licetiam viri.
  - 74 Pupillus non potest accipere, nisi matrem patris vel avi, vel de eius testamentum agere.
  - 75 Etiam proximus pubertati non potest excommunicari ab homine.
- A** B eo tempore quo pupilli desunt effe proximi infantem, dicuntur pubertati proximi gloss. fin. in l. 1. ff. de novation. versit. ad hoc

dicunt quidem, & gloss. 1. in §. pupilli. ff. de tutel. ff. Nec intelligit dicit pubertati proximum illum, cui solium deficiat sex menses ad pubertatem, juxta l. non tantum, in princ. de tutel. ff. tutor. quia ibi non ponitur regula de pupillo proximo pubertati, sed exemplum pupilli existentis prope pubertatem, ut non excusetur tutor a susceptione tutelae quae tutelam quam habebat tam brevi tempore perituram; quia pupillo solium deficiente sex menses ad pubertatem, quasi iam esset finita; quia quod parum distat non videtur distare, ex l. fin. familiaritas de militari testam. Sed intelligit pubertati proximum, post decem annos cum dimidio. Petrus Uicola in prati artic. notarius 6. de iur. personarum §. 1. n. 4. qui est inter tractatus Doctorum, & est communis opinio telle Montano de tutel. cap. 5. n. 32. & tradit Cald. l. si curatorem, verb. ut adorsarij dolo, num. 35. pag. 1173. column. 1. Aut. Gomez. 3. tom. cap. 1. n. 57. Mauritius de in iure restitut. cap. 15. n. 8. H. undecim conf. §. 1. n. 18. v. lumen. Nata conf. 434. in fin. lib. 2. dicit communem Jal. l. pupillum 112. de reg. iur. §. 1. 6. tit. 5. p. n. ibi: Et mox major de diez años y meses, a que llaman en Latin proximo pubertati, & de que litem en l. 1. p. 77. Menoch. rament. lib. 2. de arbit. aut. 1. casu 57 tenet relinquendum esse iudicis arbitrio, qui inspecta conditione persone, & qualitate adus, & regionis, ubi quis natus est, arbitratibit, an censetur pubertati proximus, & doli capax; & hanc dicit veritatem, & magis receptam sententiam, quam sequitur Montan. de tutel. cap. 5. n. 69. Idem tradit Joan. Bapt. Villalob. in antonomasia Juris civilis, & regni, littera P. n. 43. & Thom. Sanchez. lib. 1. de spons. dispus. 51. n. 24.

debet, Sicut de alimentis, tit. 3. quod 6. non 3. 4. m qua aliquis ponit ditionibus, Menoch. cas. 58.

- 63 Sed an si persona sit honesta, & frugis vitæ, possit etiam tutela sine satisfactione. Et videtur quod sic legitur, ff. de legi. i. tit. 1. Ut si persona honesta sit, remittatur et satisfactoria maxime si substantia modica sit. Et facti. l. i. de i. 1. §. cor. ff. de tut. c. cor. 1. dicit ubi ibi: si non facit auctorem, nec dignitas sui sufficiens est ad fidem, ut bona electio, vel voluntas, & ut adijciunt. Plus enim valet boni mores, quam facultates, l. nec et, in fin. ff. de adimpl. l. i. Interdum & auctorem permititur adquiret pauperiorum, si vita qui sebricitas clara sit, vel affectio honesta, & ibi glossa. Sed cum honesta persona datur, quæ vilis non est, ut dicit Menoch. lib. 2. de arbit. cas. 69. non 8. fere semper decerneretur tutela sine satisfactione, cum canen. l. 9. tit. 18. part. 3. ultra quod tutores sint bonæ famæ, requiratur satisfactio, ut constat ex verbis leg. 1. ibi: Parque his ballaron que erant homines benevolentes, & de bono testimonio. Et ibi: dicitur fador, atque ita quod adhuc probare vitæ homines, si exierint tutores, teneantur satisfactio. tradit Guicciar. de tutel. lib. 1. c. 14. n. 13. nisi dentur à iudicibus superioribus cum inquisitione, quia cum intervenit datus & inquisitio majoris iudicis non est necessaria satisfactio. Salicet. l. 1. Cod. de tutore & curat. qui satis non dedit, & est glossa, verbo, ager, in aut. ut ij qui obligatas se habere perirent res minor. 3. ibi: & plures referens tradit Petr. Sard. de off. 91. n. 3. ubi n. 4. quod iudex superior & major dicitur Senatus, qui de præsentat Principem, & de Senat. cap. 1. n. 58.
- 64 Et obiter scias, fili-jussorem tutoris, seu curatoris non possit petere, quod cum tutor existat à tutela, ut tradit Ant. Gern. 2. tom. var. riar. c. 11. non. 10. & hoc quia natura talis dejectionis est, durare per tempus limitatum tutelæ, vel curæ, à qua administratione tutela, vel curator nequit se abstrahere: quod fecus est in fideiussore ceteris, quia & est perpetua census prelatio, & est in imponens voluntate, & potestare cum redimere ut tradit Cenc. de censibus, 2. p. cap. 2. q. 1. art. 4. n. 7. quidquid contrarium dixerit Felicianus.
- 65 Tandem debet tutor librum rationum conscribere, in quo accepta & data, reditus existus & expensas, & omnia tangentia administrationem clarè & sigillatim declarat cum expressione dieti, casu quo necesse sit pro vivanda confusione solutionis, seu acceptorum, & expensarum, l. 1. §. officio de tutel. & rationibus distribued. l. apparitiones. Cod. de excusatorib. tribuar. lib. 1. c. 1. §. qui, de cond. & demors. l. statui. l. 1. §. fin. de stat. lib. Rom. consil. 116. Joan. Guicciar. de tutel. 3. p. 1. à num. 54. Plures alios refert Montan. de tutel. cap. 3. §. regul. 8. à n. 11. ubi quod si obcurat potuerit, juratur in item contra eum, quem vide, & de omnibus premissis supra relatis, dist. cap. 3. ex principio usque ad reg. 3.
- 66 Sed et mater & avia, quibus à lege tutela defertur, teneant adimplere omnia requisita supra relata: interim tamen administrant; sicut & tutor, cui testatur dedit potestatem administrandi, ut supra est dictum. Nec dicitur ege-

bus contravenire, ut non dicitur, quod toto facit, quando sequitur id quod testatur voluit & ordinavit, Tiraquel post leg. com. lib. 8. 67 n. 194. Nec annullatur a sententia ex restitutione minoris, l. 1. c. ff. adversus vendit. p. 19. Ufill. ad Aff. ff. de off. 1. 2. n. 9.

Item tamen verum est, quod licet præterit minoris ætatis non restitatur minor in casu, dist. l. 2. potest tamen restitui ex capite ignorantie, vel impairmenti, ex clausa à generali, si qua mihi iusta causa, &c. quæ majori conceditur, tradit Corralius de recondit. exceptio. ne 2. quæ. 2. n. 20. unde n. 21. submittit, nisi tutor sit solvendo, quia tunc potest agere contra tutorem si verò tutor non est solvendo contra tertium: & adde supradictis, quod licet bona matris & avie sint, hypothecca tacite pro administratione tutela usq. tam requiritur expellam, l. item Cod. quando mulier officio tutelæ, auctoris, ut sine prohibitione, nota Bartol. auctent. matris & avie, non. 19. Capiculus. de off. 50. de off. de off. 2. n. 100. quia multi sunt effectus expressæ hypotheccæ, ut in ca. l. i. dist. 4. Cod. qui potiores.

Et licet mater & avia teneantur dare filios, ut tradit Joannes Guicciar. de tutel. lib. 1. cap. 12. non. 16. D. Joan. Castillus de off. p. lib. 1. cap. 3. n. 1. 3. sufficit dare eos quales possunt (sufficientes tamen) tradit Montan. de tutel. cap. 15. n. 71. ex notatis per Raph. cum Fulgol. l. de exactionibus, C. de Episcopali auctoritate per textum, ibi: Fideiussio in quantum possibile est, quia propter matris amorem erga filium præsumitur quod curabit non minuire ejus facultates, sed augere, quia & suæ ei cupit relinquere, l. nihil. §. de bonis liberis, ibi: Cum omnia qua nostra sunt liberis nostris ex voto parentis, & sic filii mater & avia alimenta filii dederint, materno affectu & pietate d. filii videntur, & ea repetere non possunt, l. aliter. ta. 11. Cod. de neg. gestis. Quod sine debito prodeat; si non fuerint prodeat, vel si alio modo constituit dedisse alimenta animo repetendi, l. si proterno assilui, ubi Bartol. Cod. de negotiis gestis, & Gregor. verb. fœderis & contractus, l. 19. tit. 1. part. 5. si tamen de contraria voluntate non constituit, videntur dedisse donandi amicitia facile præsumitur donatio ascendentes erga descendentes. Aymon. conf. 84. n. 17. ver. tertio dico, & conf. 164. non. 6. ubi quod si e contra non ita præsumitur descendentes donare ascendenti tamen in alimentis præstitis ascendenti, eadem est præsumptio, quia & in fratre præsumuntur alimenta fratri animo donandi. Aym. Cravet. conf. 86. n. 21. & sufficit quem esse in domo alicuius, ut præsumatur ab eo altius, nisi contrarium probetur, l. fin. Cod. de aliment. pupill. præstend. ibi: Si ea per alium se confingant non probat, sumptus recusat, quæsi vixerit. Lars, l. si quis à liberis, §. idem referri- pterant, non. 69. Elucbar de rationem. cap. 21. n. 3. sed si expensæ factæ à matre in alimentis fuerint magnæ, potest repetere. Angul. de molaration. lib. 3. p. 1. §. 2. n. 78. & 81. Ayer. de partitionibus, 2. part. cap. 17. non. 45. Et si incuti pietatis aliquis alimenta præstiterit, non poterit repetere, l. ex duobus 28. §. fin. ff. de negotiis gestis, quia officium pietatis non debet

bet esse venale, l. finemur, ubi Bald. Cod. de infensibus expulsi, qui gestus aliorum, de quibus late est l. 1. de amoveris, cap. 11. ubi multi Doctores an eadem dixerunt, teste Tiraquel, qui præf. de nobis cap. 13. n. 31 sic sit: vult coluere in se, vultum alterum juris ei- que scribit in l. quidem eum filium. ex his verbis videtur sed & id affirmat Bern. Chover. vel. Pover. & Zarza frater, ibi: Ut Bar- tolus vponit in l. quid in eum filium, d. verborum & ad hoc e contra quidam fuisse expulsum, sancti Jacobus juxta postea sancti Sabina & Testa, ubi apparet tanquam expulsum in Hospitali fuisse multum in lectur in quodam d. l. Gal- tui. ff. de compulsiis 1. tom. tractatum, & idem refert M. Manua vultum in Epitome vi- rorum illustrium, verb. Bartol. non. 47. in fin. qui ff. de compulsiis 1. tom. tractatum.

Sed & ipse Bartolus dixit se legitur in m à Carolo Quarto Imperatore, in extravagan- di ad referendum, Q. onodo in c. i. in l. 1. Ma etatis pro cedere in Rubrica, ibi: Et me inique potest, quæ legum Doctores esse confiteri legitimum, & consilium vultu- me etatis, adique privilegij & gratia à vera- tui, & in tractatu de insignis, & armis. non. 3. aut eundem Imperatorem Carolum IV. sibi concessit, quod potest pro armis Leonem rubeam cum duobus caudis in cam- pulo aureo, & rosulme tamen est, quod si Bar- tolus haberet ascendentes notos eorum arma portare, maxime cum effect vir magne aucto- ritatis, & Consiliarius Imperatoris, non ergo sine causa expulsi eum ut immodeste à A- phnusa Caranga, lib. de parat. cap. 4. de partu expulsi, §. 1. n. 1. §. 1. 3. 9. non est nostrum evolere spuerius parus, nec n. 15 male de Alvoctis, cap. 10. ut ad vocas no- stia calumnie dicit, sed & contra plures alios Scriptores diversarum facultatum, ita lo- quitur; uti ex eius scriptis apparet.

71 Sed ut redimus ad profectionem materie nostræ capituli scias quod tutela decernitur etiam die feriato in honorem Dei, quando non d. si- dicitur à lege, quod conferunt cum inquisi- tione, quæ tunc requiritur casu cognito, l. qui habet 4. quilibet, ff. de tutel. l. nec man- dat, ab his Lanfranc. B. bus, de off. 122. Simon- celus, de decretis, 1. part. tit. 1. §. 1. n. 8. in fin. ubi non. 87. quod ubi imminet, neces- sitas potest decreti die feriato, etiam cum cau- se cognitione.

Et licet communiter deat decima terti, l. nostri Regni, & etiam ultra decimam fructuum, si tutor agricola sit, & Sordis ab raverit co- lendo manibus præstium pupilli seu minoris, ut tradit Guicciar. de tutel. 1. part. cap. 2. n. 19. ta- men tutor, vel condutor Regis: non datur decima fructuum, nec de tutoribus magnorum, nec aliorum domiorum habentium magnos redi- tus, sed constituitur eis m. serarum statum, ut diximus c. 16. n. 20. & tradit J. an. Guicciar. de tutel. 3. p. cap. 11. & 21. ubi idem de cond-

toris Episcopi. Sed nec datur tutori, vel cura- tori clericis de redditibus Ecclesiasticis. Bağa de decima, §. par. cap. 2. à n. 1. sequitur Joan. G. ter. de decima, §. par. cap. 2. à n. 1. Nec debetur ma- jor à similitantibus Bağa, dist. tract. cap. 13. à n. 1. sequitur Guicciar. ubi supra c. 11. n. 1. ut nec iudici negligenti, l. iudice, Cod. de man. & re- bus, lib. 10.

Et pro complemento scias, quod si mari mi- nori non datur tutela, l. fin. Cod. de legit. i. 2. nisi sit confectus in contrarium. B. E. de off. 11. 2. n. 7. & interim quod sit major, datur tutor à pratore. Guicciar. de tutel. 1. p. cap. 7. non. 57. & idem in tutor testamento dato si minor sit. G. g. verb. mayor de vray, & cinco años, l. 4. tit. 18. p. 6. & adde tutorem finita tutela, non compelli suscipere curam aucti, seu puber- ritis l. 3. tit. 17. part. 6. resti. Orosi ff. de minor. G. terius, de tutel. 1. part. cap. 10. §. fin. primo, non. 50.

CAPUT XX.

An impubere jurante contrafactum, habeat locum deceptio authentica sacramenta puberum: & quid si tutor pro se juraverit, & de iudicio cum pupillo sine tutore, vel cum tutore, negligenter agitor, seu cum falso, & eius satisfactio, & de impuberis doli capacis testimonio, & matrimonio, & quæ testamento ex principis indulgentia condito, & an prejudicium substituto pupillari, & de aliis.

SUMMARYUM.

- 1 Contrafactum à pupillo proxi & pubertati gesti an fructuum, juramento, contra factum inter Ductores.
- 2 Spoliata contra à pubertati proximo cum juramento inaffidabiliter obligatur.
- 3 An illi doliore, tenore deceptio in authentica Sacramenta puberum, habere tenore in pubertati proximo necesse, sed curat in vultus si- fal. & auct. Sacramenta pubertum, C. si adverte, vendit.
- 4 Impuberes facillime decipiuntur in contrafactibus, & ita in juramento & confirmantibus.
- 5 Pubertati proximo obligatur juramento, dovec relaxatur.
- 6 Pubertati proximo si se puberem dicit, ut alius cum eo contrahat, habere locum deceptio auct. Sacramenta pubertum, si pupilli sciat se esse impubem.
- 7 Pupillus non tenetur, si tutor juraverit contrafactum pro pupi a: nec impudere restitutor, si si lesse Scm est in juramento emanato, vel emanati in iudicio emanato, quæ p. a. vultus et, sicut Prelati Ecclesie.
- 8 Pupilli proximos pubertati testificandi acie magnum præsumitur.
- 9 Testificatio luvius, ff. de testib. in legatus de iustis proximis, §. c. de proximis pubertati.
- 10 Pupillus

- 11 Pupillus semper sufficitur in crimine laesa Ma-
- 12 Testis debet ferre excomitari & declaratio
- 13 In illis semper admittitur, quando alia pro-
- 14 Pube scilicet potest testificari de his que vidit
- 15 Limita, quando testis puberes requiruntur pro
- 16 Iniqui etiam non doli capaces, & omnes, ar-
- 17 Testes alii accentur a te, inonio propter cri-
- 18 Iudicium pupilli suppletur ex iudicio tuto-
- 19 Juramentum in litem, quod deferitur pupillo,
- 20 Pupillus non potest iuramentum remittere.
- 21 Confessio facta per tutorem in responsione ad pa-
- 22 Censura non potest imponi pupillo, si de errore
- 23 Censura non potest imponi pupillo, si de errore
- 24 Tutore non potest imponi pupillo, si de errore
- 25 Si ante obligatus sit nomine proprio, contra
- 26 Tutore non potest imponi pupillo, si de errore
- 27 Tutore non potest imponi pupillo, si de errore
- 28 Iudicium agitur cum pupillo alique tutore,
- 29 Sententia in favorem pupilli lata sine tutore,
- 30 Pupillus in contraveniens eius favorem habet
- 31 Pupillus non potest acceptare sententiam in nuan-
- 32 Sententia in favorem pupilli lata sine tutore,
- 33 Sententia in favorem pupilli lata sine tutore,
- 34 Sententia in favorem pupilli lata sine tutore,
- 35 Sententia in favorem pupilli lata sine tutore,

- 36 Sententia lata ab arbitro, quamvis expli-
- 37 Iudicium agitur cum filiofamilias sine consen-
- 38 Tutore, abique eo quod comparant in iudicio,
- 39 Pro tutoris constitutus a pupillo cum auctoritate
- 40 Alia que sita in officio, est finitio, non perit.
- 41 In illis legibus suis prestanda alimenta, si exat
- 42 Tempore pupillaris etatis cessat questio statu
- 43 Carbonianum habet locum in majoratu, sine fue-
- 44 Etiam legatarius datur beneficium Carboniani,
- 45 Tutor in causa pupilli potest ascendere strata
- 46 Tutor potest iudicio adesse ad defendendum pa-
- 47 Pupillus dicitur indefensus, si ejus tutor non
- 48 Pupillus etiam dicitur indefensus, si tutor non
- 49 Non utens remediis opportunis ad aliam, est in
- 50 Negligentia in eo, cui ex officio tenetur aliquid
- 51 Negligentia in eo, cui ex officio tenetur aliquid
- 52 Tutor negligens reputatur dolosus, & tenetur
- 53 Pupillo non officii res iudicata, si culpa tutoris
- 54 Sententia non necesse successerit, si eius res accessit
- 55 Fratri & cellulo pro ut ex ipso quod vitulus
- 56 Pupillus majoratus, etiam si alii testis, ac
- 57 Pupillus potest iudicium accipere, cum doli capax
- 58 Pupillus licet tenetur ex actio, non potest pro

- pro homicidio decipiente ad trivium dante
- 60 Pupillus non puniatur ex delictis in ostendo.
- 61 Pupillus doli capax conditio de eorum est, quam
- 62 Pupillus ignorantia, qui per atatem contingit,
- 63 Mulieres majores excusantur ignorantia iuris,
- 64 Impudicibus etiam majoribus, in delictis par-
- 65 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 66 Testamentum sibi factum non valet, sed sustinetur
- 67 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 68 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 69 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 70 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 71 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 72 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 73 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 74 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 75 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 76 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 77 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 78 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 79 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 80 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 81 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 82 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 83 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 84 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 85 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 86 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 87 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 88 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 89 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 90 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 91 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 92 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 93 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 94 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 95 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 96 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 97 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 98 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 99 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur
- 100 Similitudo a iure non paritur, nec solis succurritur

- more per testamentum, si Principi tollat
- 85 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 86 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 87 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 88 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 89 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 90 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 91 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 92 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 93 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 94 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 95 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 96 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 97 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 98 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 99 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 100 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 101 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 102 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 103 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 104 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 105 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,
- 106 Pupillus, cui est facta substitutio pupillaris,

dotifas, *decif. 43. d. 9.* In eius autem favore
 favoris lata fuit tutore, vel non legitimo, va-
 lebit si pupillus fit major infans, *l. non eo
 minor, Cod. de procurat. l. si tutor. ff. in qua-
 bus causis in integ. re. in. non est necessaria. Alex.
 l. furiofo, de re. jud. Bald. l. neque, Cod. de con-
 tr. huc. & committendi. Pipul. & idem in mero-
 re, *50. d. de off. 70. n. 4.* de quo infra, *cap.
 27. num. 21. & num. 28. cap. 8. d. non. 28.*
 30 *h. de contractibus.* Et hoc, quia in concentra-
 tibus eius favore, minor & pupillus habent le-
 gitimam personam standi in iudicio, *vald. &
 Jal. l. contra iuris in princip. de p. d. Secus erit,
 si sententia lata fit contra alium pupillum le-
 gitimam, ut infra, *2. n. 13.***

31 Nec contra maiorem poterit pupillus accepta-
 re sententiam, in quantum eum in sui favore; &
 quia tum potest in quantum eodem iudicio re-
 judicata in parte valere, & in parte non vitari, ut
 inquit Iureconsultus, *l. in hoc iudicio, in fin. ff. fa-
 mi. a heredi. de sententia enim individua est.*

32 *Catheran, decif. 29. num. 1.* & ubi pupi-
 lus condemnatus in parte sententia, & in alia
 reclusus non potest resisti ad eos, si partem so-
 lam in qua est damnatus, *l. etiam 40. §. ex
 causa, de minorib. fecus autem erit si sententia
 contra ad diversa capitula non e. h. causa, nec
 unum alteri, ut colligitur ex d. 8. ex causa, ibi:
 Si ipse in qua pupi. a. in in. g. num. v. si in d. si
 decet ceteris spectibus non collatur, nisi propo-
 sita non sententia re. d. alio pupillum admodum.*

33 *per. 1.* Nam separata dicuntur, etiam quod sunt
 inconvincunt, & in eadem. Sic pura si fuit de
 veris rebus Menoch, *de arbit. lib. 1. cent. 1. ca.
 95. num. 9.* Et quod si capitula sententia
 non sint coniuncta, sed separata, sit dividua, &
 34 illi pro parte accepti & excepti, & pro parte
 appellati, res illi e. *decif. 93.* & tenet plures
 relectores Paulador, *lib. 2. venon. quod. cap. 50. §.
 part. 2. 11. non. 0.* Et idem dicit de re iudic.
lib. 2. decif. 128. num. 4. Plures referet
 Carocius *except. 31. Capic. decif. 31. num. 5.*
 35 Sed si sit erratum in interpolatione decreti in
 parte, in totum vitatur, *Rol. conf. 99. num. 31.
 vol. 1.*

36 Secus erit in sententia laudata ab arbitro,
 quia etiam si capitula fuit separata, nequit
 pro parte accepti, *l. de iud. §. 1. de arbitrio.
 Franck. decif. 17.*

37 Et idem in si familias agitante iudicio
 sine consensu patris, quia in eius favore valet.
*Alex. conf. 19. lib. 2. quod est notabile pro li-
 mitatione, l. in fin. princip. & off. testifica-
 re per officium iudic. C. de bon. qua. lib. Et
 quod dicitur de iudicio cum minore agitato,
 & cum filiofamilias, procedit etiam in contrac-
 tibus nulliter ab i. si gestis, ut tradit plures re-
 ferens Thraqu. *tratt. morte. fallit. 7. p. declar. 1. n.
 6. & Petr. Sord. decif. 70. a. n. 13.* ubi de
 contractibus de dolo iniur, & *decif. 179. n. 18.*
 & ubi quod minor potest stare contractus, si ve-
 lit, *4. ex contracto. l. i. i. quibus aliena, l. i. i.
 vel non in principio. l. i. de antor. tuor. Ater.
 conf. 9. a. n. 10.* poterit tamen major agere con-
 tra minorem, ut delibetur, au velit stare con-
 tractui, *l. Julianus, §. si quis colludens de ac-
 tio. empti ubi Paul. & Fulgo. Bald. l. dolum,
 n. 2. ubi Silvec. n. 1. Cod. de peric. & commo-
 rei vend. Sord. decif. 179. num. 19. ubi n. 20.**

quod fractas sunt resistenti minori nolenti
 stare contractu.

Potest autem tutores, absque eo quod
 compareant in iudicio, constituere Procurato-
 rem, qui admittitur eorum & qui pupilli no-
 mine, ostendendo mandatum cum clausula rita-
 tum tutela, ut ob errat praxi, & tradit Gail,
*ubi supra n. nec ad id exp. d. abatur iudic. de-
 cretum, ut antea requirebatur, l. 3. Cod. de
 allate seu curatore dando.*

Et procurator constituitur a pupillo cum au-
 38 ditate tutoris, durat finita tutela, *l. si quis
 mancipis 17. §. si impubes, ubi additio morg-
 nal. ff. de usufructu. ad. Et ad eandem modum
 dicitur, quod si actio quaerita in officio eo finito,
 non perit, *sect. in l. praeor. ait. §. si etiam,
 quem ita summat Bald. ff. edendo, & cum tex-
 tum dicit notabilem Mastri. l. decif. 12. n. 7.
 Et pupillo litiganti, si egest, sunt praesentia
 alimenta, modo foveat istam causam, *l. si in-
 flirma, §. de officio. l. b. Propter impo. pupilli,
 de iust. re. om. & etiam si e. f. testator. Gualther.
 conf. 4. n. 8.* ubi idem dicit in quali bet alio.**

Et tempore pupillaris aetatis cessat quatio
 41 flatus mota contra pupillum, etiam si per ex-
 ceptionem opponatur pupillo petenti bonorum
 possessionem patri, nam ei datur p. s. i. i. i. i.
 flatum, & differtur causa flatus, vel legitimatio
 in tempus pubertatis, *l. 1. in princ. ff. de iur. i.
 edict. l. 1. §. 1. n. 14. part. 6. §. 1. n. 7. tit. 22.
 part. 13. Molin. lib. 3. de p. n. g. cap. 13. a. n. 14.
 Metes de majorat. 3. part. in intro, n. 15. & in
 2. edit. n. 78.* ubi quod procedit in bonis ma-
 42 joratus fuerit institutus in testamento iure in-
 stitutions vel non, siue fuerit factus in con-
 tractu, tradit dominus Christophorus de Paz
 de tenen. 1. part. c. 17. n. 40. per textum in
 l. arbitrium ff. de Carbon. edict. iudic. gl. i. i. i.
 verbo, & eam. ubi quod etiam legatario datur
 43 beneficium Carbonianum; & procedit etiam,
 si legatum, vel fideicommissum a patre non
 proveniat, & tunc dicitur ex interpretatione,
*l. 3. in princ. ff. de arbor. l. i. in l. de bono. n. 1.
 eodem tit. 12. Pars. de tenen. d. 3. n. 5.* Causa au-
 tem agitatae contra pupillum defenduntur per
 tutorem, quia causa pupilli censetur propria tu-
 toris cura, & sollicitudine, *Paul. Caster. l. re-
 cultus, §. praeceps, num. 2. ad medium, de pe-
 culio, sequitur Gratian. cap. 2. 14. num. 4.*

Et tutor cum administrat loco domini ha-
 45 bere etiam in prosecutione litis; Ex quo infe-
 ro, quod quando permittitur nobis lingua
 in suis causis ascendere ad fraus Aulorum Can-
 cellariae vel audientie Regalis de licentia Sen-
 atus, modò ascendat habitus decenti, ut dicit
 authentica, seu novella Exemplum facie for-
 maz, de appellation. in princ. colom. 10. & hoc in
 patre que iudicibus inferior sit, & altercatibus
 superior, iuxta *l. fin. Cod. ubi Senator, vel iu-
 rissio, vel fideius. p. n. g. & eodem modo
 poterit tutor ascendere in causa sui pupilli,
 cum eius propria censetur. Et idem dicit de
 curatore cum minor non habeat legitimam
 personam standi in iudicio, ut nec pupillus
 standi in iudicio habeat, *de nom. Nisi minor
 sit filius, quia admittitur ad defendendum pa-
 trem, l. exigenda, Cod. de proc. Gratian. cap. 13.
 num. 28.**

38 ubi plures referunt nisi pater consti-
 tuatur procurator, quia conjuncta persona
 non admittitur in iudicio quando alius est con-
 stitutus procurator, *Ludovic. decif. 181. §. 11.
 num. 2.* & ita debet praestari, quando con-
 junctus admittitur, si fuerit eius qualitas, ut
 in suis causis concedatur ei strata; nam po-
 terit ascendere, quia licet sit aliena causa ad-
 mittitur ex propria persona.

39 In d. & pupillus dicitur indefensus, quan-
 do eius tutor non adsit in iudicio, solum in
 principio litis, *l. si proferi, Cod. quomodo &
 quando iudex Nevizanus. confil. 17. Matefili. in
 singulari 105. a. n. 7. Mastri. decif. 73. num. 9.
 & 11.* ubi quod maxime procedit, cum tutor
 habet exceptiones, quas si opponeret, im-
 minere succubisset, ex Ruyno, *conf. 161. n. 21.
 lib. 2. Cepha. confil. 471. n. 1. vol. 2. & Guald.
 Papae. quos refert Thesaur. decif. 99. num. 21.
 sequitur Gratian. cap. 668. num. 25.* Quo ca-
 40 su tutor dicitur culpofus & negligens, ut dicitur,
 quoniam utitur remediis opportunis ad actum,
*Roland. conf. 5. num. 25. vol. 4. Gualther. decif. 4.
 a. n. 5.* & tenetur ad interesse, *l. 4. de impen-
 reb. dotalib. factis, l. 1. et qui, §. fin. de p. n. g.
 l. i. §. 1. n. 6. cap. de rei. vend. Sed e.
 negligens in eo qui ex officio tenetur aliquid
 facere, est peccatum Calderin. *conf. 4. in fin.
 tit. de confusores. Aym. conf. 131. num. 4. Fel-
 se. in resp. Syracusanus, n. 23. in fin. & negligens
 41 ob negligentiam punitur etiam corporaliter, l.
 fin. de off. p. n. g. vigiliis, & reputatur dolo-
 sus, & in terminis tutoris respectu pupilli, est
 textus in *l. nomina, Cod. arbitrium tutela, l. i. i.
 32.* Et si dolo tutoris vel manifeste negligentia
 cessavit tutela iudicio damnosa quod ex cessante
 accipitur pupillo praesentando esse, *Burg. de Paz
 conf. 43. n. 48. opinio Cavalcan. decif. 38. d.
 num. 3.* Et dicitur negligens & culpofus qui
 non petit exceptiones, quas poterat iudicio,
 42 Laurentius Silvano, *conf. 93. n. 1.* ubi optime
 de negligentia facere quod debuit. Sed & si pu-
 pillus culpa tutoris sit condemnatus, non officit
 et res iudicata, *l. ex contr. d. in fin. de re. iudic.
 ibi: Responde, dandum in eui actionem iudicati,
 43 nisi culpa tutoris pupilla condemnata sit.* Quod non
 solum procedit in pupillo, sed & in omnibus alie-
 nam sententia non necet successori, si eius pra-
 decessor licet prosecutus non fuit, vel disces-
 sit a lite, seu alias culpabiliter versatus est, *l. si
 servus plurimum 16. §. 1. de leg. 1. l. qui repudian-
 ti 6. l. l. apiniani, §. memisse, de iust. testa-
 mento, l. si dicitur 16. §. si compromisso, de
 exco. l. i. sententia in princip. & 5. h. i. in fin.
 de appelat. optime Alex. *conf. 84. volam. 1. &
 44 idem in l. i. §. n. 78. de re. iud. Et probatur fraus
 & collusiono eo ipso quod victus non curavit iura
 sua deducere, aut exhibere. Cancr. 2. p. v. arbor.
 cap. 16. n. 115. & ante eum Molin. lib. 4. de pri-
 mag. cap. 8. n. 9. per textum, in *l. si servus plu-
 rimum, §. §. qui n. 41. de leg. 1. ibi: P. d. minor
 plene defendi causam, ubi n. 10.* quod & si pos-
 45 sessor majoratus diligentissime, ac bona fide pro-
 sequutus fuerit causam; si tamen non appellavit
 a sententia contra eam lata; vel non interposuit
 supplicationem, poterit successor appellare, vel
 supplicare, & causam prosequi, *Pinel. l. 1. §.
 part. num. 50. vers. litem teris, de bono. matero-
 ni, ubi quando non fuit prosecutus causa in su-
 per. de Lara de Vina litem.*****

perioibus tribunabus, Et omnes quibus sententia
 in consequentiam nocet, possunt appellare,
 & tempus appellandi eis dicitur a tempore scientiae,
 ut post Innocentium ubi supra, & Ripam *vol. 1.
 sicut famular, §. dicit, n. 62. deleg. 1. Ayrosa
 & Caver. conf. 202. num. 21.* & alios tradit
 Cancr. *1. part. v. arbor. cap. 17. n. 46.*

Sed & pupilli pubertatis proximi doli cum
 47 spacia dicantur, ut tradit Duch. *reg. 259. limit.
 4.* non excusatur a delicto & cum ager non pre-
 beat imputatorem, *l. imputatus, Cod. de p. n. g.
 nec iuratus beneficio restitutionis, l. si ex causa
 10 §. non videndum, de in iurib. & in l. exco-
 munitur ad Syllanum ibi: Trebatini autem Germano
 delegatus etiam de impubere fami. iust. supplicium
 & tamen non sine ratione; nam in patre nec nullum
 a pupillari abere, & ad pedes Domini cubatur, &
 cum occiderit, nec pupilla etiam ejus proderat;
 ut non pupilla fore non potest, *de iur. iudic. l. i.
 filium profectus etiam iustitia certum est; & l.
 uni fallit, §. v. arbor, de p. n. g.* referunt versus
 Honore de Patrolo pueri, qui sodalem suam
 in aere lusu occiderat, & fuit exilio punitus.*

Sic & pupillum doli spacem afficit excom-
 48 munitio Farin. *quaf. 92. n. 159.* Quod intel-
 lige de excommunicatione a iure impedita, se-
 cus ab homine, *Suaz. de censur. disp. 1. §. 11.
 num. 11.* Sed licet pupillus doli capax tenear
 49 ex delicto, ut supra est dictum, & probatur *l.
 1. §. impubere, ff. de commodat. non tamen po-
 terit pro delicto homicidii decapitari. Decius
 cap. de causis in 13. de off. deleg. & sic nec sus-
 pendari.*

Sic & solim poterit puniri ex delicto in com-
 50 mittendo; fecus tamen ex delictis in omittendo,
 quia in eis etiam absque restitutione more iure
 non punitur, *l. 1. §. impubere, ad Syllanum. & post
 Cynum, Bartol. & alios quos refert tradit Turq.
 de p. n. g. temp. cap. 44. n. 14. ubi n. 4. si am-
 plius aliquid ad decimum octavam annorum, vel &
 iure nostri Regum, nequit damnari ad vitium,
 nisi qui decimum septimum annorum aetatis habu-
 51 rit, *l. 9. tit. 11. lib. 8. recop. Et intellige comple-
 xus, quia odia & poenae sunt mollenda, ex
 reg. l. cum quidam, de liber. & postum. Condi-
 tio itaque pupilli doli capax deterior est, quam
 non capax doli, *l. d. n. 18. §. si pupillus peni-
 tino de bono. iudic.***

Sed aliquando est deterior quam maioris illi,
 52 qui autem e. §. si quis eum pupillo, quia in frau-
 dem cred. ibi: Quia pupilli ignorant, quia per
 aratem contrigeri non licet esse capto. creditore
 bus, & ipsi lucrosa. Quod mirum videtur, cum
 & alia majoribus subveniant exceptione igno-
 rantiae, *l. rep. in p. n. g. §. si facti & si quis
 in fin. de iur. & facti ignor. l. 1. §. 1.*

Sed & mulieres majores excusantur igno-
 53 rantia juris, *d. l. reg. 9. in princip. ff. de iur. &
 facti ignorat. Menoch. lib. 2. praesump. 3. Pachin.
 lib. 1. contrav. cap. 1. vers. secundo, intel-
 lige tamen, quod eas solum excuset in casibus
 a iure expressis, ut ibi tradit in fin. alios referens,
 de quo Daniel, lib. 1. commentar. cap. 10. §. 2. 1.
 ubi quando excuset vel non ignorantia juris. Sed
 54 & imputatibus, *l. i. i. Cod. si quis Imperator, nulla. Et
 si simpliciter, l. 1. de lib. n. i. si vana, l. 3. ad
 Manc. Et sufficiens, seu imputatus, l. si quis
 in p. n. g. §. si quis ad causam ad Syllanum, iust.**

propter improbitatem, & infirmitatem. Varin. 2.10. an. 3.1. cum seqq.

63 Solutio: autem non pariter d. l. regula. §. si quis jura in fin. de jur. & facti. ubi dicitur...

66 Sed licet in eo, §. non valent testamentum oblique...

67 Sed & si licet interrogari rigide respondere Jurisconsultis...

68 Solutio: non ita praesumitur, ut in instrumento...

69 Sed quod dicitur, pupillorum ignorantiam...

70 Et adde, quod si pupillus qui habet dominium...

71 Et adde, quod si pupillus qui habet dominium...

72 Et idem erit in qualibet acquisitione legis...

73 Et pupillus tutore auctore addit hereditatem...

74 Sed & pupillus tutore auctore restituit hereditatem...

fama sit, l. restit. 37. §. pupillus ad Trebell. nec pupillus restituit ipsi tutori hereditatem...

66 Sed licet in eo, §. non valent testamentum oblique...

67 Sed & si licet interrogari rigide respondere Jurisconsultis...

68 Solutio: non ita praesumitur, ut in instrumento...

69 Sed quod dicitur, pupillorum ignorantiam...

70 Et adde, quod si pupillus qui habet dominium...

71 Et adde, quod si pupillus qui habet dominium...

72 Et idem erit in qualibet acquisitione legis...

73 Et pupillus tutore auctore addit hereditatem...

74 Sed & pupillus tutore auctore restituit hereditatem...

80 dicendum ut de pubere: Nam quoties lex fundatur in praesentem...

81 Et sic quoties ius iustitiae sit lata, si in aliquo particulari casu...

82 Si est pupillus sic infans, dicitur testator decessit, si sit datus...

83 Et licet testantur impuberes doli capaces: tamen possunt...

84 Et licet testantur impuberes doli capaces: tamen possunt...

85 Pupillarem, qui princeps possit impubere doli capaci concedere...

86 Pupillarem, qui princeps possit impubere doli capaci concedere...

87 Et pupillus tutore auctore addit hereditatem...

88 Sed & pupillus tutore auctore restituit hereditatem...

cedendi quod habet sanguineus non habet subditus...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

l. qui puer 13 l. qui habet 47 ff. de iur. iur. l. qui puer 13...

judicatum, habetur, ac si jam privilegatus litigasset in Curia: & sic in provisione regali quod datur privilegium, excipitur is, & precedens casus.

77 Nec in criminalibus si minor sit reus, quia non debet quis in eodem facto habere privilegium, & penam. l. delegatorum, §. si de interd. & religio.

79 Excipitur etiam casus, quo jam lis fuerit commissa coram iudice inferiori, nec dividatur contentiosa causa, contra leg. ubi capsum, de iudicis: & quia contestando litem, videntur litigantes in iudicem confertis, cum in iudicio contrahatur, l. 3. §. idem scribit, de pcedis, que ita intelligitur, non quod teneatur iure iudicis sententia, sed coram eo litigare, quia non potest quis iudicem quem semel elegit, subvertigere. anst. offeratur, §. ad. de liti. contestat. Et quia qui prevenit, impedit fore mutationem. Azevic, l. si serva, num. 3. si ex locali causa agatur. Substanti Medicis, quise, §. num. 16. & ex eadem ratione preventionis, si aliquis resoritur ad unam, quia fit iudex vel decurto litem, & durante lite, cessat causa si forte eam sibi cum alio non remittitur causa ad iudicem inferiorem: nam lite introducta coram uno iudice, licet celet qualitas privilegii, quae pro dicitur item non debet transferri ad alium tribunal. l. si, Cod. de veteranis, l. 1. de valde, cap. 5. sequitur Guius, decis. 81. num. 11. & quia si licet ab initio esse fundatam iurisdictionem, l. si quis postea, §. de iud. l. amplexum, §. si, Cod. de appellat. Et ad hoc sufficit, quod tempore citationis pertinet lis. Curbi, ad sup. quia citatio licet pendenti inducit glossa, cap. ne aditus, de appellat. clem. 2. ut lite pendente.

80 Sed neque pupillus, nec alia persona miserabilis iuribus privilegii, l. unie, in casu cameraltis obligationis, ut post Mandolum Odavian. Vethom. Antonium Massam Gallicum tradit Flor. de Men. praticum q. 31. num. 48. Gratian. cap. 18. §. a non, §. licet aliis privilegium. l. unie, precacitas En, emica, que non est in corpore iuris.

81 Obligatio tamen cameraltis habet multa privilegia. Vardi, decis. 44. n. 19. Rice, collect. 412. nam contra eam non potest obijci contentio. Sesse, decis. 99. Nec eius executio impeditur per exceptionem non numeratam pecuniam, nisi excipiens probaverit. Mohedan, decis. 1. §. de exceptionibus. Nec sane obligatio cameraltis, habet locum decilio. l. 2. c. de pign.

82 Ex eund. decis. 44. n. 17. & ibi n. 18. quia creditor ex ea potest dismittere viam eadem, & aliam agredi. Et quia licet darum videatur, id innum forma Cameralis obligationis. Et ibi, num. 9. quod contra eam non datur restitutio in integrum. Nec absolutio à juramento quoad est. Gum agendi & excipiendi, tollit effectum eius obligationis. Mohedan, decis. c. de except. Sed ex pto fallitatis admittitur. Vetal, decis. 274. part. 2.

83 Et pupillus potest obligari personaliter per ratorem, etiam obligatione Camerali, Gratian. cap. 27. n. 1. & tenebitur, non secus ac si ipse obligaretur. l. apud Julianum, §. pro. n. 1. ex quibus caus. in post. caus. Paris. com. 59. num. 38. liber. 2. Surdus, decis. 207. num. 5.

Sed & carator ad litem potest obligare pupillum personaliter cum omnibus penis, & clausulis apponi solitis. Fel. conf. 16. num. 3. & 4. & Grat. c. 360. n. 17. & ibi, num. 23. & 14. tenet pupillum ex obligatione Camerali, qua teneatur, posse incarcerari.

Sed & extra casum Cameralis obligationis non jvatur pupillus privilegio. l. unie, Cod. quando imperat. inter pap. in lite capta cum eo casus heres extiterit. Paul. Castren. l. heres absens, de iudic. & pro hoc facit, l. Stichum 95. §. aliquando evenit, de solutio. ubi mulier que fideiussit pro Titio, & ex sua persona jvatur Velleiano, si heres extiterit, nequis iurari, & ait text. Etiam interdum est substatere fecus mulieris que suo nomine periclitetur.

Et sic pupillus succedens maiori, iure majoris uti debet. Horten. Cavalcan. de iurabis regis 6. p. n. 358. quia tunc non consideratur persona pupilli Anton. Massi Galicofus de forma Cameral. oblig. 2. part. q. 2. num. 9. in fine, quia lite jam in r. ducta, prae iudicatur via beneficiis, ut dicit Fanch. decis. 26. n. 3. ubi dicit quotidie servari, quia si comparant persone privilegiate lite accepta, audivunt in statu quo causa reperitur.

Sed si pupillus, vel alia miserabilis persona fuerit auctor laudatus à convento in iudicio jvatur beneficio, l. unie, sed & restitutio. Af. §. de dec. 15. num. 4. hoc si defensio causa pertinet ad auctorem laudatum, Usili, ibi, n. 1.

Et jvatur pupillus in lite cepta cum suo auctore, ex persona sua, & sic in prescriptione cepta, que dormit tempore pupillaris aetatis, l. fens, Cod. de prescrip. 30. vel 40. ann. l. bona fides, de acquirend. venie. dom. Guid. Pap. decis. 13. Caldas. l. si conventionem, verbo, sua facilitate, n. 48. Careri, except. 21. Quo tempore transacto, & sublato de medio continuatur. Balb. de prescrip. 2. part. festa, p. 2. num. 1.

Et electio fori inferioris competit etiam exi. 96 tenet Reges in eodem loco, & in facie iustit. Usili, ad Af. de dec. 117. n. 2. in fine. Et fens decepti gaudent eodem privilegio. Cherubin. in compendio Bull. coeli. tit. 90. Pij IV. Icholer 2. Azor. in summa, §. ad. quando Imperator inter pupil. & vid. Dilac. Perez. l. 1. tit. 3. lib. 3. ord. dia. pagina 271. verbi. Item etiam fens confecti, ubi quod etiam divites sint.

Et privilegio miferationis gratia concessio potest remaneri. Tiraquel. l. si inquam in pref. n. 124. Guius, decis. 42. n. 11. etiam tacite, ut ibi, n. 12. Sed vide supra, n. 1.

Pro complemento adde, quod licet licet litem pendentia in Senatu super poss. sione non p. rabeat casum Curiae in proprietate, & deducens petitorium, sic remittendus ad inferiorem. Ioannes Garc. de nobil. gloss. 1. §. 2. n. 14. Secus erit, si opponens habeat alias casum Curiae; nam tunc Curia est competens, ne ibi, & ita fit in causa possessoria appellerat ad Papam, quia concurre cum ordinariis, cap. omnia per mandum 9. q. 5. Potest deduci ab alterutra parte petitio. Clem. l. de caus. post. Et licet Covar. lib. 1. var. rior. cap. 16. n. 1. & Ioan. Garc. ubi sup. n. 22. cum communi dicant ibi esse casum specialem in beneficiis, ab auctore vitiosus ingressus, ratio

ratio testis generalis est in odium spontantis. Barb. l. si de vi, n. 468. de iudicis, ubi n. 479. verbi. sic, quod si p. lictitiam suspensantis, & petitio. adversarij concurrant eodem tempore, & spoliatus petitor litem contestari super petitorio, sibi p. r. alieabit in instantia, juxta. cap. 1. de restit. spol. tamen spoliatus poterit deducere petitio. namque ad conclusionem, cap. par. adis, de caus. post. Capic. decis. 18. & 35. Barb. ubi supra, num. 478.

CAPUT XXII

De adulto, & iis que ei concedantur, que impuberibus negantur, & in quibus adultus possit contrahere sine curatore, & filius familias sine patre, vel de iure, sicut executio in bonis, quorum pater habet usumfructum, & obdebita uxoris in bonis dotalibus, & quid fit adit hypotheca. Et que possit minor donare, & quando, & an cum auctoritate curatoris, & sine ea possit sustinere majoratum in testamento: & quid in contractu: & an censum imponere: & de ratificatione expressa, vel tacita impositi nulliter, vel alterius contractus non dolo iniiti, & quo tempore fiat factio maiore.

SUMMARIUM.

- 1 Post sub ratem adulescentia incipit, que durat usque ad vigintiannum annorum completum, quo tempore dicitur iusta, plena, & legitima aetas.
- 2 Pubere ante vigintiannum annum appellatur adultus, & juvenes, & parvuli, & minores, & eorum consilium infirmum.
- 3 Minoritas finitur in ultima die vigintiannuarii anni, & tunc dicitur viginti annos compleri, & pervenire ad statum.
- 4 Minores separantur ab impuberibus in multis, sed non in omnibus.
- 5 Verba legis vel statuti comprehendunt minores: sed non antequam impuberes.
- 6 Minores possunt suspensam accusare curatores: impuberes autem nequeunt pro susceptis accusare curatores: & si tutores vel curatores accusati obstant sententiam pro se, sunt eis solvenda expensa.
- 7 Dolus p. aliquid in minore adulto, sicut in impuberibus, vel pupillo.
- 8 Ad alii tutores possunt restituere hereditatem sua curatori, quia ad id curatores auctoritate necessaria non uti, impubes autem neque restitue non tutore.
- 9 Tutor non potest sibi auctorare pupillo, nec maritus uxori, nec pater filio: sed in sui commodum, nec vices consuetudo, quod quis committat auctoritatem in sui favorem.
- 10 Adultus minor potest cretoris solvere: pupillus autem secus: & presentia non transit in Petec de Lara de vita Rom.

creditoris pupilli dominium, nec pupillo suo tutore sibi potest, nec si non sit, tutorem agere: est tamen speculatio de pupillo, si debeat ex conventione. Et an solutus invari de mandate iudicis, & an teneatur debitor appellare, & resistere.

11 Pupillus circa Principi indulgentiam neque testari, & adultus autem potest, & licet tutorem dare, licet ipse curatorem habeat.

12 Adultus, seu minor, potest in re alienata majoratum sustinere: sicut in contractu, nisi curatoris auctoritas interveniat, cum nequeat aliquid curatore contrahere.

13 Adultus, si fuerit dolo inductus ad testandum, datur ventremus ad hoc testis actio, ut ad: vel in factum contra heredem scriptum, ad interest.

14 Adultus, seu minor, potest alios contractus facere, qui sapiam vitam voluntatem.

15 Minor non potest donare causa mortis, licet ea donata sit, nisi auctoritate curatoris: non quoad solennitatem, sediam naturam contractus.

16 Et ad eundem modum mulier sine licentia viri non poterit donare causa mortis, licet in minoribus & conjugata, contrarium tenent Fachin. & Crivellianus.

17 Filius familias non potest donare causa mortis, etiam si sit maior, quoniam iuris est ob partu preiudicium in usufructu.

18 Filius familias licet obligetur ex anni contractu, sicut in bonis, in quibus pater non habet usufructum, & eo casu poterit carere vi.

19 Filius familias pro debito incarceratus, si sub cessione bonorum sit tradendus creditoribus, prius est tradendus patri, ut si servius: quia iudicium usufructum operaturum.

20 Ob debitum filij familias non fit executio in usufructu patri competenti in bonis adversarij filij, sive executio fiat ex contractu, sive ex delicto.

21 Delinquendo non potest quis prajudicari alteri, nisi est ius quodam.

22 Pro debito profructu uxoris contracto ante matrimonium non potest fieri executio in bonis dotalibus, nisi in usufructu: sicut si adit hypotheca.

23 Pro tutela fit executio in bonis dotalibus ad solvendum filij primis maritum, & etiam in bonis secundarij.

24 Filius familias quando nequit obligari sine consensu patris, nec eius fideiussor teneatur, & idem in minore.

25 Generale est, quod contractus non alibi sita solvuntur, & leg. vel facta requisita, non obligetur civititer nec naturaliter.

26 Limita si fideiussor juratoris, quia tenebitur tanquam principalis, licet in pro quo fideiussor sit, nulla obligatio teneatur.

27 Minor cum uxore non potest donare causa mortis: quia ex eo non refertur alteri prajudicium, quoniam contrarium tenent Gregorius Lopez.

28 Minoris iuramento firmantur contractus alius nulli.

29 Minoris donatio, etiam cum curatore & iudicis decreto, est nulla, sicut si cum iuratore.

30 Minor potest donare bona mobilia & fructus.

130 Compendium vita Hominis.

- 30 qua servando servari non possunt, etiam sine...
31 Curator non potest donare fructus, quia donare...
32 In his ad que curatoris auctoritas non extenditur...
33 An civitas donatio, si curatoris auctoritas interveniat...
34 Pupillus non potest donare, etiam si tutorem non habeat...
35 Minor potest conquirere donare propter nuptias...
36 Dos & donatio propter nuptias equiparantur...
37 Hypotheca concepti pro donatione propter nuptias...
38 Pupillus non potest donare propter nuptias, cum nequeat contrahere matrimonium...
39 Minor potest facere donationem remuneratariam...
40 Minor curator non habet si eum non imponat...
41 Et quid, si eum iudicis licentia minor casum imponat...
42 Minor licet utiliter imponat censum, egei iudici decreto, ut ad alienanda bona immobilia utiliter...
43 Causa utilis imponendi censum a minore, est ut ex alienatione situr...
44 Minor ob solam consensum utilitatis sine communi nequit censum imponere...
45 Si minor filius maior solvitur censum mulier impugnet...
46 In contrahendo licentia decem alii ratificatio distulatur...
47 Desista, l. fin. C. si major factus alien. rat. habue. procedit, licet contrahat ob initio fuerit nullus...
48 Ex quinquenniali vel decenniali silentio in contrahibus...
49 Ex silentio decenniali vel quinquenniali non ratificatur...
50 Contrahit dolo iniquo nunquam contrahit...
51 Ut ratificatio contrahit alienum, requiritur, quod ratificans sciat affectum contrahentis...
52 Ignorantia doli deficiat, non potest illam ratificare...
53 Minor res suas alienationem a se fallam, etiam si per quinquennialium tacuit...
54 Idem in fore facturi.

- 55 Adhuc curatoris carens obligatur ex contractu...
56 Minor potest ex promissione super rebus mobilibus...
57 Tutor non potest fructus fructus si e decreto alienare...
58 Minor nequit re. immobilia pignori subicere...
59 Altit & obligatio iudicium nobilit vel immobilit...
60 Res immobilis obligata non potest distrahi a minore...
61 Lex prohibens minoribus alienationem & obligacionem...
62 Solventitas qua res minor in contrahit, requiritur in distractu & si contrahit, requiritur scripturam...

Post pubertatem adolescentia incipit, qua durat usque ad vigesimum quintum annum completum...
Finitur autem minoritas in ultima die vigesimi quinti anni...
Interim autem minores facti adolescentem, & dicuntur separantur ab impuberibus...

Capit. XXII. de Adulto, & qua gerat, &c.

permittere tutores suspectos accusare; pueribus autem seu adultis conceditur suspectus dicere curatores...
In adulto presumitur dolo, ut in maiore secus in pupillo...
Et adulti possunt restituere hereditatem fideicommissariam suo curatori...
Sed si adultus fuerit dolo inducitur, datur heredes ab intestato venientibus scio de dolo...

131 Cod. de tutor. Et idem in thesauratis, l. 1. Cod. de suspensionibus...
Nec pupillus (citra Principis indulgentiam, ut diximus procedente egritudine) potest testari...
Sed si tutorem datur Angel. Aret. §. Jurisprud. n. 2. h. §. qui testatur...
Sed si ultima voluntate majoratum facere voluerit, licet tutorem habeat...
Sed si adultus fuerit dolo inducitur, datur heredes ab intestato venientibus scio de dolo...
Non tamen poterit donare causa mortis sine tutore...

- 30 Unus licet vendens cum pacto de retrovendo...
31 Hæreticis potest cogere coheredem ad redimendum suam partem...
32 Jus pacti de retrovendo potest dari in alium...
33 Unus solus licet pars domini sit, nulli non potest...
34 Jus recuperandi possessionem pro propria auctoritate non potest dari...
35 Venditor cum pacto de retrovendo non potest agere...
36 Emptores cum pacto de retrovendo, valet triginta minus pro censuratio...
37 Emptores cum pacto de retrovendo, non potest retro alienare...
38 Ex pacto de retrovendo an oritur jus reale...
39 In pacto de retrovendo vero transiit dominium...
40 Restituitur ei venditum cum pacto de retrovendo...
41 Pactum de retrovendo potest probari testibus...
42 Minor non potest vendere fundum, etiam si sit solus...
43 Res inveniuntur minoribus in re aliena...
44 Si inveniuntur in re aliena...
45 Minor non potest vendere fundum, etiam si sit solus...
46 Interdum notat habere consensum fundum...
47 A finitio rei sit, ut res valet mita...
48 Inter coheredes vel socios, cum sit divisio...
49 Plus pretii solent offerri pro alio...
50 Qua sunt consideranda ad estimationem rei faciendam...
51 Pretium rei variatur loco et tempore...

32 Pretium rei committitur estimatur ex valore...
54 Testes de valore rei debent sciri res qualitates...
55 Testes in dubio videntur deponere de communi estimatione...
M Inor non potest fundum, seu prædium à se emptum, domum, vel aliam rem immobiliem...
Ex quo questionem est inori dominium, capis non posse obligari...
Et licet Curianus ibi velit intelligere textum...
Et licet dicitur videtur ea decisio, cum forsitan venditor non esset alius venditorem...
Et licet dicitur videtur ea decisio, cum forsitan venditor non esset alius venditorem...
Et licet dicitur videtur ea decisio, cum forsitan venditor non esset alius venditorem...

- lib. 10. de success. curat. §. 10. num. 72. & tandem Materna...
52 Testes in dubio videntur deponere de communi estimatione...
53 Pretium rei committitur estimatur ex valore...

Et ultra quod, ut dicit S. Thom. tracl. de 10 regimine Princ. lib. 3. cap. 5. imperium Romanorum esse auctorem propter opimias leges ab ipsis factas...
Et pro Jurisconsulti defensione in primis ponitur, quod plura contra juris regulas statuta sunt favore minorum...
Nec sine juris ratione, nam Jurisconsultus subtiliter consideravit, quod ad inquisitionem nem quæritur, et traditiorum...
Nec obstat si replices, quod quilibet in traditione rei sine potest approper conditiones quas voluerit...
Et cum constaret eum cum minore, debeat esse ignarus conditionis ejus...

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

em pacto pignoris rei venditur, l. queo 40. de
 alim. empri. l. ibi: *Ne aliquid emptor capiat*,
 qui forte se hoc cognovisset, vel emptor non
 esset, vel minor emptor esset, quia respondeo
 tur, quod si ejus intentionis erat, non vendere,
 nisi praelium maneret pignori suppositum po-
 terat, & debuit id expirare: & eo casu nulla
 est venditio ex defectu voluntatis vendentis;
 quia actus agentium non debet operari ultra
 eorum intentionem, l. non omnia nominatio. ff.
 certum petatur. Aymon, conf. 374. num. 7. Nam
 in his que dependent à voluntate duorum, ubi
 agitur de obligatione contrahenda, si actus non
 valet ut sit, non valet et valore potest, ex Bart.
 16 cap. 16. num. 5. vers. *deside*, quia ubi deficit
 animus obligandi, remota est omnis obligatio,
 l. non solam, de alim. & obligationibus. Dec. l.
 impossibilitatis. n. 4. de reg. jur. quia unicusque
 est libera potestas habendi, vel non habendi con-
 tractu, l. facta, Cod. de action. & obligat.

Sed cum non declaraverit venditor ipse, qui
 appereionem legem scribere potuit, et debet no-
 cere, l. certum est, de pactis. & quando emp-
 tor petit declarare, quod ex lervis emere vo-
 lobit, fit interpretatio contra eum, l. si emptio
 34. ff. de contrahendo empri. & quia contractus
 sunt iustissimi, & accipiendi secundum iuris dis-
 positionem, & utile contra per inuilem adju-
 tionem non debet vitari, l. ut in princ. Cod.
 de rei viciis actione, ibi: *si enim cum non in in-*
strumento stipulatio valida inventatur, alii etiam
voluntatis suam videtur profare fortitudinem,
quem textum ad hanc regulam expendit, Bar-
b. l. si quis 6. num. 17. vers. quod verum non
existimo, solutus matrimonium.

Et sic videmus quotidie in contractibus cen-
 sus redimibilibus apponi clausulas convenientes
 contractibus employentibus, tempore retroctus
 commissi, & aliarum pensionum; quibus non
 non apperitis habitis, contractus tenent Theo-
 ph. Foren. q. 69. num. 4. & 6. Joann. Ga-
 rterius, lib. 2. pract. quaest. 175. per 10. con. Avend-
 dan, de censib. cap. 18. num. 7. & facit quod
 tradit Bald. l. 1. Cod. de pte ex pte, quod il-
 licita pacta, preferunt que non sunt eorum sub-
 stantiam contractus, cui opponuntur, non vit-
 tiant contractum, sed vitiantur, sequitur Nico-
 laus Everardus conf. 150. col. 1. in princ.
 sic tenent, Bald. sic contractum, in quo
 ceteri stipulatio mactem utrarum redigi Prae-
 cedat ad modum iustae executionis, l. cum quidam
 27. de usuris, l. 4. tit. 16. lib. 1. recipiat, ibi:
Secum redidit, y redidit ad dicto pacto. In vi-
talibus autem censibus fecus, quia nulli sunt l.
8. tit. 15. lib. 1. recip.

Sed & quod talis contractus, dempms pactis
 illicitis, habeat executionem passam, tenet,
 Gratian. cap. 14. num. 9. Sed an possit minor
 bona immobilia emere cum pacto retrovenden-
 di? Et posse, tenet post longam disputationem,
 dicens veriore, & aequiore sententiam, Pinel.
 l. 4. §. part. num. 93. vers. iam igitur, de bon.
 mo. quia ea retrocessio duntaxat, que in ven-
 ditorem fit, non nocet, & voluntariam cau-
 sam habet, sed veterem & necessariam, argum.
 l. si tibi pecuniam 20. ff. certum petat, ibi: *Ex*
solventi causa magis dicitur, quam in alterius
obligandi, & voluntaria, in fine, quibus modis pignus
vel hypotheca, solentur, ibi: In pignoris causam res

redit, soluta venditione, & ita ex hoc reven-
 di, pacto oblato pretio realiter, retro transfer-
 tur dominium sine traditione, & potest agi rei-
 vendicatione contra quemlibet rei possessorum,
 Mantie, de contrah. lib. 4. tit. 31. num. 44.
 cum sequentibus, sequitur alios referens Giurba,
 deff. 93. num. 1. & dicit Aretin. l. §. quis ita, l.
 §. ea lege, de verb. oblig. quod contrahens ex ne-
 cessitate precedens obligationis, non dicitur
 propriè contrahere, sed magis fidem absolvet
 & obligationem implere. Tyranpelli, post leg.
 connub. gloss. 8. num. 186. Giurba, deff. 69.
 num. 6. ubi, quod cum retrocessio necessaria sit,
 non est opus decreto iudicis, & plures ad il-
 referentiam Giurba loquitur in pacto de ro-
 trovendo iure à parte minoris, sed tunc enim ex necessita-
 te, & sicut defuncti voluntate, non requiritur
 decretum, l. 1. Cod. quando decretis qui non est
 & lex faveat ei qui facit actum ex necessitate,
 l. si pignus, §. 1. qui facultate eiganur, Ca-
 chistan, deff. 6. §. 1. num. 7. minor in contractu
 empionis sequitur contentum pacto de retroven-
 dendo, & dicit probabiliter, & communio-
 nem sententiam Fachin, lib. 2. contraveniens,
 cap. 5. vers. sed longe prohibitor, & communio-
 per l. si ad res vendam, Cod. de pced. minor. &
 d. l. 1. §. fin. de rebu. eorum.

Tamen censum retrovendere potest minor 23
 sine decreto Galpar. Rodet, de annis reditibus,
 lib. 2. q. 15. num. 80. Folertus de censib. vers.
 infructuum gratia, num. 33. quos & alios re-
 fert & sequitur Cencius de censib. 2. part. cap.
 2. art. 3. num. 1. & 3. part. cap. 1. quosq.
 art. 7. nec est nova emptio redemptio census,
 sed prioris restitutio, tradit Bartolus, l. final. §.
 fin. de publican. Rodriguez de annis reditibus,
 lib. 2. quosq. 18. num. 12. sequitur Cenc. de cen-
 sibus, 3. part. cap. 1. art. 1. num. 5. quidquid
 4. vers. illud vero repeto difficile.

Sic licentia data ad obliganda bona minoris,
 extenditur ad ea vendenda ad debita solutio-
 nem, licet aliàs requiratur expressa licentia, l.
 si pupillorum, §. pupillus, de rebu. eorum Molin.
 lib. 4. de primogen. cap. 5. num. 2. Mier. 4. part.
 de maritoribus, quosq. 3. a. num. 1. ubi num. 10.
 quod licentia ad actum, operatur ad executionem
 actus, Nec licentia requisita in contractu
 promissionis, requiritur in acta solutionis, Sa-
 cin. l. 1. §. facti quoniam num. 5. ad Trebell. &
 plura tradit Simoncelus de decretis 5. part. in-
 spect. 4. num. 38. & n. 43. cum sequentibus, Sed
 dicitur Felician. vel carotus venientes ob dicitur
 an tutoris, vel carotus venientes ob dicitur
 causam solutionis, vel ob aliam sibi presertim,
 possunt dare promissa (valde presertim) &
 posse, tenet Paulador. 2. part. cap. fin. §. 13.
 dummodo non egrediantur iustum, & bona
 fide faciant, Et tunc, quod vendita re ad sol-
 vendum creditonibus, si re vera pretium sol-
 vatur, remaneat libera ab omni hypotheca, &
 empior non potest amplius molitari, Gregor.
 l. 14. tit. 13. part. 5. gloss. fin. Vincentius de
 Francis, deff. 134. num. 4. Et ratio est, quia
 res hypothecata in tantum, quantum valet re-
 manet obligata, & soluto ejus pretio, nihil po-
 test pretendi: & conducti titulus, Cod. ne sifcus
 rem quam vendiderit emeat lib. 10. ubi Garc.
 Toletan. in fin.

Sic alienus Regis femel prelatum in concef. 16
 fione

fione feudi pro dote, non requiritur amplius in
 restitutione facienda soluto matrimonio. Ca-
 piteus deff. 182. num. 3. num. 11. in secunda
 motivat. 4. part. quosq. 3. num. 11. in secunda
 27 editio, quia extremorum est, quod fuit con-
 nexa, l. 1. ff. si quis ius dicenti non obtemp. l. 4.
 §. si minor, de minor. Et sic dicitur Flor. de Me-
 na, lib. 2. variarum, quosq. 21. num. 22. quod
 virtute Regie facultatis, que censum impoluit
 solvat, potest imponere collectam absque no-
 va licentia; nam, ut ipse inquit num. 23. in-
 quum esset, debentes dictos redditus, quot
 annis accedere ad Regiam curiam pro petenda
 licentia collectandi; in quo plus forsan expen-
 detur, contra regulam leg. medi terranea, c. 1. de
 annis, & tribus, libro decimo.

Inò nisi ipsi faciant, compelluntur pro solutio-
 ne indicere collectam, glossa, verbo, Pro-
 consul, vers. sed quid si nihil habet commune, l. 1.
 ff. quod cuique in vive sit, nomine, Bartol. l. 4. §.
 2. num. 1. Francisc. Marc. deff. 805. num. 1.
 & concludit l. 10. tit. fin. part. 3. ibi: *Et si non*
completur, et non fuerit aliqua causa communi,
aut tunc de ven los moradores de aquel lugar pechar
comunidades.

Contractus enim venditionis potest fieri in
 tempus limitatum, Bald. cap. 1. de fundo datus in
 vicem leg. commif. num. 8. Et per venditionem
 cum eo pacto sequuta traditio, & transferunt
 dominium in empotrem, Francisc. Marc. deff.
 801. & quia ex ea solvitur laudemium, Theaur.
 deff. 75. & pari ratione, gubella, & alia que
 ex lege vel statuto debentur ex venditione; & ad
 pactum tranfit ad heredes, etiam extraneos,
 quamvis eorum non sit facta mentio, l. si pignus,
 de probatoribus. In terminis tenet Rol. conf. 28.
 2. num. 2. verum, 2. Corazzan deff. 19. Et si finis
 ex hereditibus empotri solus totam rem pos-
 sedit, vel committitur cum aliis, potest dam-
 nari rem restituere, Post Socin, conf. 253. dubit.
 4. tradit Gregor. l. 42. tit. 5. part. 5. verbo, et
 comprador, in finalibus verbis, Et si venditor cum
 eo pacto, relictis plurius hereditibus decedat,
 potest quilibet illorum uti pacto, & rem reali-
 mere; tenebitur tamen dare partem alii volun-
 tati, Joseph. Ludovic. deff. 112. num. 14.
 Paul. Castren. conf. 121. ante formam, vers. 1.
 quidquid boet. deff. 151. tenet contrarium.

Sed licet licet potest cogere coheredem ad redi-
 tum emus partem, vel ad cedendum sibi Jus
 mendium, l. his consequenter §. Celsus familia
 hereditum, l. heredes mei, §. item juris eod. tit.
 Joseph. Ludovic. deff. 112. num. 10. ubi
 num. 11. idem dicit in lutione pignoris. Sed &
 alium, Roland. conf. 18. num. 14. & 29. vol. 2.
 Plures refert Ludovic. deff. 16. n. 5. & deff.
 17. l. 4. de usufructu, Denel. lib. 9.
 cap. 9. vers. tertia domini pars cedi nequeat,
 l. si usufructus, de iure dotum, l. usufructus, §. 1.
 solut. matrim. (quod intelligit de iure usufructu-
 solut. matrim.) quia in commodate fructuum) quia in-
 separabilis à persona, ut opera officiales, l. si
 non forem, §. libertus, de condit. institut. l. 1.
 opera in rem, de operi liberti, Roland. conf. 18.
 num. 6. & 7. vol. 2. & ita nec Jus recuperandi
 possessionem propria auctoritate, cedit potest,
 Perez de Lara de vita Elm.

Aym. conf. 193. num. 1. Et hoc pactum transit 34
 in creditorem facta cessione bonorum Aymon
 conf. 213. num. 4.

Et venditor cum hoc pacto nequit agere re: 35
 medio 41. 2. Cod. de rescind. vend. quia si ob-
 neat, datus electio empotri, an velit supplere
 pretium, datus vel restituere & cum venditor
 datus pretio post illam confecti, superfluum
 esset agere. Aliam rationem ponit Ludovic. de-
 ff. 79. num. 1. nempe quod debet fieri acti-
 vatio cum dicto pacto, quo res valet minus;
 tringit pro contentariis, etiam habita confi-
 derati effe ultra dimidiam, Sed nihilominus lesio
 potest effe ultra dimidiam, & sic poterit empotri
 rem alienare. Guad. Pap. deff. 49. & si hypo-
 theca subrepti, extinguatur redempta re vice
 pacto, Françh. deff. 64. & 192. & 226.
 & 169.

Et licet hoc videatur difficile, agere ex pacto
 de retrovendendo solum nascitur actio persona-
 lis, que non impedit rei alienationem, nec pig-
 norationem que non afficit rem, ut post
 Alex. conf. 10. num. 8. volum. 1. Ripam l. si
 filius familiaris, §. deus, n. 8. de legat. 1. & alios
 tradit Sylvan. conf. 70. n. 1. ubi quod ex co-
 pacto non potest venditor agere contra tertium
 rei empotrem: & hoc colligitur ex l. 2. Cod. de
 pacti inter empotri, ubi solum datur actio pæ-
 fecti, hoc enim videtur actio, que personalis est.
 Hoc etiam videtur innuere, l. 42. tit. 5. p. 5.
 in fin. ibi: *Et comprador remodo ex de reman la*
cosa en todas puestas, si es en su poder; si en su
poder non es, deve pechar a si vendador todas las
dadas, & los manifestados que si vinieren todas las
terras que el oyo que esse avia vendida, lal, l. ab
empione, num. 8. de pactis, quem sequitur ibi
Jacob. Menochi: eius Adnotationes littere D.
ubi intelligit l. si cum vendiderit, de pignorat. actio,
 quod ibi non fuit venditio rei, sed ius pignoris,
 intelligi Gregor. l. 42. tit. 5. part. 5. verbo, et
 comprador, vers. quia si cum venditor, tenent
 ex pacto de retrovendendo, & nec realiter,
 ne personalem actionem competere venditori con-
 tra singularem successorem: tamen inquit, quod
 dicitum Pauli, si si cum vendiderit, de pignorat.
 actio, tenentis, posse agere contra singularem
 successorem, maxima æquitate felicit, licet non
 possit de stricto jure defendi, dicit tamen, quod
 si pactum conciperetur verba dicitur, ut quod
 solum pretio rei sit inempta non ut eam restitu-
 turt, de quo in deff. l. 2. Cod. de pacti, inter
 empotrem, quod est obliquum; eo casu habe-
 bit locum actio contra tertium, ut contingit in
 pacto legis commissoriae, & additionis in diem.
 Pro quo facit quod Boet. deff. 182. tenet, quod
 non solum in pacto legis commissoriae, & ad-
 ditionis in diem, sed in omnibus similibus re-
 vatorum habens, verbo, Jus facilitate, num. 6. a. 1.
 speciale esse in pacto legis commissoriae, & ad-
 ditionis in diem, quod contractus solvatur,
 manum sententiam, Sed Celsus Perez, l. si re-
 quare dicit id non extendi ad alia pacta, per
 quod contractus rescinduntur. licet sint celebrati
 ex glossa l. 1. ff. de donatiquibus. Sed tandem
 in pacto de retrovendendo post Covarr. lib. 3. 93
 vario

variar. cap. 8. n. 2. Menchac. *comprovisi*. frequen-
 tiam. cap. 69. num. 8. teneo. 7. retro transferri
 dominium ipso jure. & hoc esse verum & recep-
 tus contra Bartol. & aliam communem opinio-
 nem. Et eam sententiam dicit magis com-
 munem Magon. *decif. Lucen.* 80. num. 2. *verf.*
tamen nobis magis placuit. Vivius commun. opin.
comit. 179. joan. Guier. conf. 17. num. 2. &
Tyraquel. de retrac. convent. post. 7. ad finem
tituli. n. 125. in fin. verf. fed & contraria: &
 tandem hanc opinionem pluribus relatis fequitur
 Ludovicus Cafanet. *conf. 7. num. 10* qui
 plures Doctores hanc sententiam tenentes refert.
 Sed an reftituro rei venditur. extenditur ad
 retrovendendo. fit facienda à majore. vel etiam
 à minore cum augmento fundo factio per allu-
 vionem aliqui teneatur. quod fit. quia allu-
 vione adjectum dicitur pars fundi. Gozzadin. l.
 2. n. 180. G. de *pañ. inter emptorem.* Tyraquel. de
retrac. convent. §. fin. q. 14. n. 1. & 4.
 Et quia pactum super pretio. extenditur ad
 alluvionem. Natta. *conf. 286. num. 5.* Sed con-
 trariam sententiam. quod augmentum alluvio-
 nis pertinet ad emptorem indiffinè. tenet
 Thafaur. *decif. 14. num. 41. verf. ego ut teneo.*
 per l. cum pro pretio. Cod. de *usu. cujus de-*
ductionem dicit l. procedere in pacto de retro-
vendendo. ne ea lex fit super indubitabilis: & ita pro-
nuntium fuisse à Senatu. & quod pertinet
 ad emptorem augmentum alluvionis. dicit
 communem sententiam Fachin. lib. 1. *controverf. cap. 6.*
verf. Tertio est sententia. Et quia emptor cum
pacto de retrovendendo efficitur versus dominum
 Tyraquel. de *retrac. convent. §. 2. gloff. mox.*
 num. 34. & ad dominum pertinet augmentum.
 l. id quod. de *pericul. & comm. rei vend. & l. 2.*
 Cod. *cod. tit. Et quia in contractibus est*
 vendenda equalitas. l. si id quod. §. ut ff. de *reftit.*
vend. Ayno. conf. 149. num. 7. diminueretur.
 non potest cogi venditor redimere. & fecun-
 dum naturam casusque rei est. cum sequi com-
 moda. quem fequitur incommoda. Melio-
 ramenta autem deducit emptor. si non sint
 parva. juxta à nobis tradita *inf. c. 25. de mili-*
tariis adultis. n. 61. Et reftituitur fundus cum
 arboribus vi venditoris. Ludovicus. *decif. 15.*
 Et est facienda reftituro cum fructibus pro
 rata temporis. Ludovicus. *decif. 5. num. 2. & 5.*
 ita intelligens l. 2. Cod. de *pañ. inter empt. ibi*
Habita ratione eorum que post ablantem ex pacto
quoniam ex eo fundus ad emptorem pervenit.
 Roland. *conf. 27. vel. 2. n. 1. Bartol. in mo-*
nom. 68. fol. maritim. & etiam reftituitur
 penfiones domorum. secundum Franchesci-
 onem 79.

Sed antequam pretium reftituitur. fructus
 integraliter ad eum pertinet. Ant. Faber de *er-*
roribus pragmaticorum. dec. 10. ro. error. 2. [Et
 licet aliis possidens jure retentionis. compen-
 set fructus cum forte. Matrillus. *decif. 100. n. 1.*
 ubi n. 2. quod potest exculare possessor. pen-
 detur quod debitor solvat. & eo nolente. ven-
 ditor plus offerenti. vel sibi adjudicatur. et si
 debitor solvente. non emptor possidens re-
 cipere. solutionem pretij debet offerens illud
 consignare. ut reftitutor fructum locum fit.
 Bartol. l. si mora. n. 72. ad *fin. fol. maritim.*
 Sed & melior aliena debent solvi emptori.
 & quousque solvantur retinet tunc potest:
 nam facies impensas. ut in re sua. habet re-

tionem. l. in hoc iudicium. ff. *communi divi-*
duo. ibi: Ubi quafi in rem meam impendo. tan-
re volui. Et bene petitor retentio. ubi de-
ficit actio. Riccius collect. 191. ad fin. ubi
 de pluribus in quibus datur retentio. Capit.
decif. 89. ubi de legato relicto. In minus so-
 lemni testamento. Sed & Dominus revoca-
 bilis dedit expensas. l. domus. 16. de *leg. 2.*
 sic licet sit maritus dominus dotis revocabi-
 lis. l. doce ancillam. Cod. de *rei vendic. deductio.*
 l. divoris. §. fin. in *fin. fol. maritim. & feudata-*
 rius. cap. 1. §. si *vassallus. hic finitur lex: & idem*
 de emphyteota. qui repetit impensas finita em-
 phyteota. Valac. *juris emphy. quafi. 25. n. 6.*
 licet contrarium tenet Sarmient. lib. 3. *fol. 11. par. 2.*
 cap. 5. 2. num. 2. Quia quando quis impendit in
 re quam scit alienam. facit animo obligandi
 dominum. d. l. in hoc iudicium. ff. *communi divi-*
duo. ibi: At cum puo rem Titij esse. que fit Ade-
nij. & aut offe mibi communem cum alio. quam offe;
id ego. ut alium mibi obligem. quem textum di-
 cit elegantem Bartol. l. divoris. §. fin. 1. *par. 2.*
 68. *fol. maritim. Ex quo inferri ibi. quod cum*
 pro his melioramentis petendis competat actio.
 non solum potuerit deduci jure retentionis: sed
 & tradita repeti. Thesaurus filius *decif. 71. Ric-*
cius collect. 101. ad fin. & ita in impensis in re-
bus detailibus factis disponit. l. unice. §. taceat.
 Cod. de *rei uxoria aditane. Sic. & colonus espul-*
 fus quia non solvit pensonem. repetit expensas.
 l. colonus. §. in *prin. ff. locati. l. dominus hor-*
vorum. §. 1. ff. locati. Menoch. de recuperand.
rem. 15. n. 51. licet in emphyteuta non sol-
 vente contrarium fit. quia amittit meliorationes.
 ex quo recipit res ad meliorandum pro parvo
 tennium. Lud. *decif. Pers. 34. l. 2. Cod. de jure*
emphyte. authent. qui rem. Cod. de sacrosan-
ctis. ff. Si tamen daretur res concessa ad colen-
 dum. & non amittere emphyteota melioratio-
 nes. Valacius *juris emphyteotici. quafi. 25. num.*
 30. Bartol. *dist. l. divoris. §. fin. 1. par. 2. num.*
 70. & per ea que dicimus *inf. cap. 25. num.*
 61. Et eadem ratione commodatarius deducit
 expensas. l. in *rebus. §. possunt. ff. commodati.*
 Sic etiam in expensis factis in erudiendo puero.
 l. 1. Cod. de *infantibus expositis. licet in hoc*
 casu non deat abrafio. quia eruditio est infu-
 rentio. Bartol. ubi *sup. n. 71. Nec retinens*
 rem ob melioramenta. cum reftituitur fructus
 reftitutorum. nam equitatis ratio id non per-
 mittit. Puteus *decif. 276. lib. 3. quia sunt fructus*
 pecunie à se expensas (quam si non expen-
 dit in melioramentis. in emptionem reditum
 vel aliam rem fructiferam impendere) sed &
 fructus industria. que est sibi damnosa. contra l.
 2. Cod. de *alleviombus. ibi: Ne doloant diligen-*
tiam suam sibi damnosam judicantes intelligant. &
l. in compensacionem §. de compensat. ibi: Ne di-
ligentior quisque deteriori conditionis habeatur
 l. *procuratoris. §. si plures de tributor. adion. §.*
 gloff. verbo. *indulsum. in principi. cap. eam*
 M. Ferrarientis. de *constitutio. Nec minor ad*
 reftitutum. l. quod *ff. minor. §. non semper. ver-*
 fic. Secunda de *minor. l. 6. tit. 13. lib. 9. reco-*
 711

Caput XXIII. de Minore emente. &c.

pit. ibi: *Pera porque la malicia. & ibi: T bon*
pago si indolito. p parte de hacienda. ubi au-
 tem competit retentio pro melioramentis. si
 non sit facta liquidatio. sufficit si deest 98
 nisi in sententia dictum sit. quod reftitutor so-
 litus prius bene factis. seu melioramentis. Ca-
 pit. *dist. 17. n. 7. Matrillus. d. decif. 98. num. 7.*
 & 11.

Quare si emptor nolit recipere pretium. ven-
 ditur debet illud consignare & deponere. ut
 reftitutor fructum locum fit. Bartol. l. si ma-
 ra. num. 72. ad *fin. fol. maritim. per l. si se re-*
 sit per scripturam venditionis. potest probari
 per testes padum de retrovendendo. Malcard.
 de *prob. concl. 242.*

41 Et omnia varietate opinionum scias. quod
 contractus venditionis. si emptio cum
 pacto de retrovendendo. dicitur usurarius. si
 adit modicis pretij. & emptor sit solitus for-
 nerari. Ita reftitutor communem. & vendi-
 torum cap. ad *usur. & cap. conquisit. de 198. mo-*
rit & tradit Valac. consolat. 70. n. 3. ubi di-
 cit magis communem opinionem. & eam tenet
 Cod. *de fideiussor. d. decif. 3. de jur. Gramma-*
tic. decif. 76. num. 16. Tyraquel. de retrac.
convent. in prefacione. num. 5. Afflic. decif. 40.
 Caetan. in *summa. verb. usura exterior. ver-*
fic. Romer. & Hippolita deum affirmat. Et com-
 42 Et vide eundem Valacum *consulat.*
 ubi quod ut contractus iudicetur usurarius.
 sufficit padum de non redimendo usque ad
 quinquennium. & quod id padum facit pra-
 sumere usuram.

43 Et licet minor nequeat vendere fundum
 etiam licitem. l. si fundus *stultis. penultima. de*
rob. eorum. & etiam si fundus sit subiectus peri-
 culo inundationis. & domus ruinæ: quia id
 erit causa interponendi decretum à iudice. ut
 vendatur. ut dicunt Doctores. & Pinel. l. 1. 31
 part. n. 38. Cod. de *bonis maternis. ubi quod re-*
 quiritur decretum. etiam si sit talis. quia cas-
 44 *liber. ibi: Et res sit in hereditate. que tradit non-*
paris deterioris sunt. alio pratore pueri si qui de-
liberati sine prejudicio eas iustis pretis vendere. qui
possit etiam ea que nimium sumptuosa sunt. &
 Menoch. lib. 2. de *arbit. cent. 3. casu 171. n.*
 6. Menchac. de *fac. offic. exco. §. 10. num. 72.*
 45 *emptat. 14. Tamen si invenitur stultus emptor.*
 qui magnam quantitatem pro re immo-
 bili minori. Heret permititur minori aliena-
 tio. Bartol. l. maritum. n. 16. *verf. unde licet*
fundus stultis. fol. maritim. quod dicit esse
 de mente. gloff. verbo *ipse ipse. d. l. fundus. de*
 46 *rebus cor. m. ubi Paul. num. 1. Et potest esse ra-*
 tio. quia minor meliorem conditionem suam
 facere potest absque decreto. & curatoris au-
 thoritate. l. contra *juris. de iusti. gloff. in l. 2.*
 de *acceptat. quam dicit receptam Bartol. l. si*
 47 *constat. num. 128. fol. maritim. Inveniuntur autem tales emptores. qui ob affec-*
 tionem ad rem plus pretio offerant. sasp con-
 tingit. l. 3. ad *egem Falcid. Corneus. conf. 98.*
 n. 12. *colum. 1. & etiam ad ampliandas do-*
 mos vel hortos que quæve erant in angusto
 loco; quia interest nostra habere confines fan-
 dos etiam ultra iustam æstimationem. l. si est
 Perez. de *Lara de via Etam.*

fundus. §. de *leg. 1. qui per unice plus valent*
 l. *Mavim. §. si. fin. famul. hanc fund. ubi æsti-*
 matio rei fit. ut valeat unice non divisa.
 48 Et ob id cum sit divisio literæ coheredes vel
 49 socios. est assignanda portio iuxta fundum quem
 habet socius vel heres. Capiculus. *decif. 43. num.*
 1. & 2. Carroti. *decif. 135. num. 3. Valac.*
 de *partit. n. cap. 12. num. 19.*
 Vel quando quis emit ad tollendam viciniam
 50 hofium. Pinel. l. 2. 1. p. cap. 2. num. 37. Cod.
 de *reftitenda venditio.*
 Unde est. quod in æstimanda re. ad cognos-
 51 cendum verum valorem est habendus respectus
 circumstantiarum. nempe loci. quo fit est. qua-
 litatis & quantitatis fructuum. l. 9. *quis. ibi 1*
Et licet natus. & redimio quantitas affinetur. Cod.
 de *reftit. vend. Tradit. Cagn. l. 1. n. 13. 1. eod.*
 52 *l. 1. Valac. ad Suet. l. quoniam. emptat. 3. num.*
 7. *ff. mili. §. ubi plures refert.*
 Et sic quavis inspecta qualitate res sit mag-
 53 na. ut si esset turis. sed respectu loci quia in
 deserto. parva quantitas invenitur. pro parva
 censeri debet. Chepal. *conf. 198. num. 15. vobis*
 4. Faber. §. fin. n. 8. *inf. de alien. Pinel.*
 l. 2. 3. part. 2. n. 28. Cod. de *reftit. vend.*
 dicit. ex loco enim & tempore variatur per signa
 & provincias. l. pretia *verum. in fin. ad legem*
 Falcidiam *ibi: Non nullam tamen pretij varietatem*
 loca temporaque afferunt. Nec enim totidem
 54 *illorum casus. Gam. decif. 138. num. 1. & alij*
 tum viginti annorum. Pinel. l. 2. 1. p. cap.
 4. n. 29. de *reftit. vend. sed in donatione ad*
 valorem rei donatæ. solum ad rationem quin-
 55 *decimæ. l. si qui argentum. §. si autem donator. Cod.*
 de *donat. Crasian. cap. 151. num. 5. & sic po-*
 terit dare fundum æstimationi quibus capium
 fructus quinquidam annorum. ubi quod proce-
 dit specialiter favore donantis ob suam liberalita-
 tem. & de probatione pretij vide semper Alex.
 Rauden. *conf. 72. ex n. 170. & n. 288. §. 362.*
 & *conf. 17. n. 1. & ubi de valore iudicacionis.*
 & *ibi num. 14. quod probatur dicto viciniorum.*
 Et testes deponentes de valore. debent scire qualita-
 tem loci. gloff. cap. *conventio. de appella-*
 56 *ti. lib. 6. Valac. consolat. 43. num. 4. & mox.*
 20. quam rationem debent dare. Rauden. *conf.*
 7. n. 25. & 28. *vol. 1. & Malcard. de prob.*
 57 *batum. concl. 66. num. 43. Et si testes non con-*
 ciliant de communi æstimatione. Afflic. *decif.*
 58 *conf. 38. n. 7. Et quod in dubio testes videntur*
 deponere de communi æstimatione. Gam. *decif.*
 59 *conf. 10. per totum arbitris. de non alienand. §.*
quod autem. Et testis dicitur se referens ad suam
 opinionem. refertur ad communem *Burt. l. hi*
 60 *qui n. 2. Cod. de p. adis & omnium rebus vend. §.*
l. 1. lib. 1. quod nota ad probationem lesio-
 nis in reftituta à minore petita. Et testes de
 valore bonorum pauperis non videntur tria
 millia marsetinorum ad casum Curie regu-
 lanus. l. secundum *presens marsetinorum pro-*
 61 *num. 1. de marsetin. antiquis. Covarruv.*
manif. cap. 6. n. 5. ver. la nevra.

CAPUT XXIV.

Quod minores compellantur accipere
curatorem ad licem. & an talis cu-
rator

rator teneatur satisfacere, & teneatur alia per eum, qui satis non dedit; & an possit instrumenta conficere cum minore, cum obligando. Et à quo iudice detur in causis spiritualibus, & in eis admittatur conjuncta persona, & an pater. Et in quibus minor possit comparere in iudicio absque curatore, & procuratorem constituere, etiam cum clausula substituendi, & an substitutus, qui litem contestatus fuit, possit alium substituere, & an mortuo principali domino iudicium finiat cum procuratore, vel substituto, domino liti non vocatis heredibus, & quid nullo relicto mortuo litigante valeat.

SUMMARIUM.

1. Licet pupilli iocenti detur tutor, quia persona datur, & aliquando curator a iudice tamen iocenti non datur.
2. Tutor si post pubertatem administrat, teneatur alioquin negotiorum gestorum.
3. Adulti minores compelluntur accipere curatorem ad litem, quia iudicium redditur in iocentem.
4. Adulti si sit contumax in accipiendo curatorem, nec eum nominat, est dandus et, alius non vultus sententia, quia nec tanquam major p. est condemnatus.
5. Substituta una persona que format processum processus veniant informari. Et adulti seu minores est dandus curator ad litem etiam in iudiciis summaris, & summarissimis.
6. In iocentibus de habilitate persona inquiri convenit, nec prius ratio in quenda est quam persona: & processus cum minore factus, est nullus.
7. Practica validandi processum cum minore est sum.
8. Qui non possit alienare, non possit in iudicio comparere; & a re, nisi non procedat in alio prohibito alienare, qui non sit minor.
9. Actus qui sit ex necessitate, non compelluntur sub lege prohibente.
10. Alienatio prohibita, tenet alienatio ex sententia, & re iudicata, nisi quis dolere & voluntate exercere alius animo, ut ex sententia sequatur alienatio.
11. Si minor sit in iudicio sine curatore, alia omnia sunt nulla in civilibus & criminalibus.
12. Filiofamilias minori pater parvis confensus est dandus curator ad litem.
13. Minor non possit iudicio adesse, ut aliter procurator, licet possit esse procurator ad negotia: & ea causa non datur r. iocentis, cum attendatur persona representata.
14. Minor est providendum a iudice de curatore & advocato.
15. Si pater relinquat curatorem in testamento, & iudici videatur potest illum confirmare, nec est necesse, quod minor petat confirmationem.
16. Verbum debet iudicis necessitatem ex subjuncta materia, & regulariter hoc iudicium, & confirmatum.

17. Iocenti non datur curator, quia pater non potest, tamen de consilio conuictorum iudice datur, si non possit reperire tutorem.
18. Iudex datur curatorem ad litem litiganti minori, si favore capere, licet corruptus, & ad ex officio.
19. Minor non compellitur accipere unum curatorem quam alterum, sed ipse eligat.
20. Curator ad litem potest antea recipere minoris si veniant ex sequela liti, vel sint antecedentes ad ipsam litem, & casu quo in iocentis accideret possunt.
21. Liquidationem potest curator ad litem facere etiam quod pronuntiatum est in iudicio, quia liquidatio confertur eodem cum primo.
22. Declaratio non est necesse iudicium nec qua sunt ad executionem alius iam inchoati.
23. Curator ad litem, non potest recipere solutionem condemnationis facte in favore minoris, tamen potest petere ad executionem iudicij, quod pecunia deponatur.
24. In contrahibus que sunt in executionem iudicij, non requiritur alia solemnitas, cum sint ex causa necessaria, etiam si sunt super re inchoata.
25. Alienatio necessaria dicitur, que fit pro solvendo debito.
26. Mulier ex iussu testatoris, vel alia necessaria causa precedentem potest facere contrahitum sine licentia viri.
27. Dispositio, l. per diversas, Cod. mandati, non habet locum, quando cessat iuratus ex causa necessaria, & non voluntaria.
28. Curator ad litem non cogitur iocentem accipere curam, in quo differt à curatore generali: sed si eligatur unus de procuratoribus minoris, compellitur: & potest quandoque renunciare, & equiparatur procuratori, & non datur ei decima.
29. Curatores ad litem an teneantur fideliter, & numeris sequantibus. Sed bona causa sunt obligata non sequenti.
30. Curator ad litem non administrat bona, nec facit inventarium.
31. Qui non teneatur reddere rationem, non facit inventarium.
32. Paterfamilias non teneatur facere inventarium, nec satisfacere de restituendo, cum sit impunita eius administratio, nisi sit timor alienationis.
33. In Curia Romana à curatore liti satisfactio non desideratur, licet sit ibi statum de satisfactione à curatore danda, & à iure requiritur, si detur ad speciem, & de consuetudine non fortiori, dicunt aliqui: & bona curatori ad litem sunt obligata pro mala gestione.
34. Curator ad litem est de iudicij etiam conjugato.
35. Maritus non potest dari curator uxori sue ad bona, & quare: poterit tamen dari curator ad litem, nisi causa sit magis preiudicialis.
36. Curator ad litem si non est datus taxatim ad unam causam tantum ad omnes censetur datus.
37. Si minor non habentis tutorem sit scienda solutio, & providetur de curatore ad recipientem solutorem, non restituente cura ad illam tantummodo solutorem, sed si excoerent postea facultates minoris, requiritur nova solutio.

38. Minor si habeat plures curatores, vel pupilli tutores sufficit cum uno ex his litigare, quia omnes cum sentio in solidum datur.
39. Litem si administratis sit de iura per testatorem vel iudicem, vel si testator iussit quod unus tutor sine alio nihil faciat.
40. Et si omnes tutores velint suscipere defensionem: poterunt facere, modo uno libella faciant, ne per plures ad ea serios litigant distinguatur.
41. Tutores si fuerint discordes in defensione, iudex eligat unum ex eis.
42. Si alter ex tutoribus conveniat nomine pupilli, nequeunt alii defensionem suscipere, possunt tamen liti assistere, ne colludatur.
43. Minor qui non potest comparere in iudicio, non potest constituere procuratorem.
44. Aliqui sunt agni, quibus minor potest iudicio adesse absque curatore; quod pupillo non permittitur, ut in spiritualibus, quibus potest procuratorem constituere.
45. Procurator datus in spiritualibus debet constitui specialiter, & procurator datus in spiritualibus, constituit iudicium constituit.
46. Minor in spiritualibus, aliter sequatur, & cum, seq.
47. Minor potest constituere & dotare Ecclesiam de bonis suis absque decreto, non obstante iudicio, si de reb. coacta.
48. Minor restituitor adversus beneficii renuntiationem, etiam postquam est alteri collatum; licet ipsa in cap. ex parte, de re lit. spol. & in l. ait preter, de minor. contrarium tenentur, & alii D. dicitur gravet.
49. Non quia minor possit comparere in iudicio, neganda est rei restitutio, si fuerit lapsus, etiam in spiritualibus, & n. 101.
50. Minor restituitor adversus lapsam quinque annis affirmat ad annullandam professionem à sancto Concilio Tridentino, sed non restituitor adversus renuntiationem bonorum factam pro ingressu religionis, si in ea mensis.
51. Minor restituitor adversus renuntiationem jurisdictionis, qui non resignavit intra viciniam beneficium quod habebat in Ecclesia, in qua pater beneficium obtinuit, ad decisionem Concilii Tridentini.
52. Minor restituitor adversus locationem reddituum beneficij.
53. Minor non agit curatore ad comparandum in iudicio, nec pariter potest curare in spiritualibus.
54. Pater in spiritualibus non auditur pro sita sine mandato, etiam quod velit prestare cautionem.
55. Minor datur curator in causis beneficiis, & convenit persona non admittitur pro minore in iudicio; & quando admittitur pater.
56. Minor clericus si litigat coram iudice seculari, ab eo providetur de curatore; quia in longinquis ordinem processum litigat, & clerico curari iustitia iuris civilis. Et idem in minori laico litigante coram Ecclesiastico: & ibi de casibus, quibus clericus litigatur statuit laicorum, remissivo.
57. Minor in iudicio nuncians possessionem potest iudicio adesse sine curatore, & in omnia causa possessionis, & pupillam posse, dicit Albericus.
58. Litem, si minor agit: scilicet si conveniat,

60. Minor in causa possessionis, qua habet admittam causam proprietatis, sine curatore nequit comparere in iudicio.
61. Minor in casibus in quibus potest comparere in iudicio, potest constituere procuratorem.
62. Aliqui tenent, non esse restituendum minorem in casibus, quibus potest comparere in iudicio, sed verius est contrarium, & est communis opinio.
63. Minor potest agere possessorem summaris, & in eo restitui anelictionem adversus omniam probationem, & post sententiam.
64. Litem, si volente egerit aliquem de possessione, vel si clam eam occupaverit; quia in his quando sunt, presumitur dolus.
65. Minor de alio convictus non restituitor.
66. Minor litigans per procuratorem, restituitor, licet habeat revocatum contra procuratorem.
67. Si procurator fuit negligens in non appellando, & non sit solvendo, succurritur domino, etiam majori per restitutionem adversus lapsum.
68. Minor litigans per procuratorem in iuramento constituitur, non restituitor, si iuramentum conceperit per verba in futuro concepta, ut de non veniendo cont. a processu, sed sententiam: scilicet si per verba de presentibus, & cum, seq. & limitatur v. 113.
69. Minor si cum iuramento constituitur aliquid in iudicio, non valet, quia non habet legitimam personam standi in iudicio.
70. Litigans cum procuratore minori, si opponat de minori arate, etiam quod eius procurator sit iuramento constitutus, non valet iudicium, scilicet si non sit oppositum.
71. Si mandatum minori iuramentum habeat clausulam substituendi, prestat verba ad validitatem actum substituendi, & procurator poterit mandatum substituere antiquum co iudice, comparando in iudicio.
72. Procurator habens mandatum sine clausula substituendi, si litem contestatus est, potest alium substituere, & agere populari actione procuratorem dare.
73. Substitutus procuratoris habentis mandatum cum clausula substituendi, si litem contestatus est, potest alium substituere.
74. Quia si procurator non fuit litem contestatus, sed fecit alia post litem contestatam, non potest substituere.
75. Mortuo principali domino prosequitur litem cum procuratore qui litem contestatus fuit, & cum eo fuerit sententia non vocato heredibus, & quid si decedat nullo relicto heredibus.
76. Sententia mortuo litigante lata est nulla, & iudice ignorante mortem quando valet.
77. Procurator dominus liti effectus non possit revocari, expressis, vel tacite, & quid si fuerit constitutus cum iuramento.
78. Minor constituit procuratorem per verba facti temporis, ut non restituitor, debet esse certus tunc tempore iuramenti de beneficio restitutionis quod amittit.
79. Minor non curatorem presumitur ignorare si licet competere restitutionis beneficium.
80. Minor si laicus, & iudicaverit se solutorem, vel non restituitor, & tunc alia tenetur solvere, & non restituitor; poterit tamen nisi remediis maioribus competensibus ad restitutionem amittitur.

21 non est novum factum, Benitensis decif. 4. ta enim quae sunt ad executionem actus iam inchoati, non faciunt rem novam, aut diversam Tibert Decian. conf. 11. num. 15. volum. 1. L. ad 8. cum qui, veli. cum eam gratis, et acquirat, remanens, quem textum expendit Barbosa ad hoc, ut inventarium sit idem cum testamentum in l. haeres abfens, in princ. n. 198. de indic. Sic & curator ad litem finita lite, post sententiam transactam in rem iudicatam, per quam adversarius fuit condemnatus ad solvendum minori pecuniam, cum ipse curator ad litem nequeat eam recipere. Elicobar. de ratiocinis cap. 28. n. 14. potest petere ad executionem iudicii, quod pecunia deponatur apud personam idoneam, ut potest procurator. Koleric Suar. l. post rem, ad l. regni. q. 3. num. 31. §. 31. de eo non relato, Canez. l. 2. part. variat. cap. 14. num. 81. Parador lib. 2. verum quotidianar. 3. p. cap. fin. §. 2. n. 8.

24 Et in his contractibus factis ad tali curatore ad litem in executionem iudicii non requiritur alia solemnitas cum fiat ex causa necessaria, etiam si fiat super re immobili; quia prohibito alienationis ad necessarium non extenditur. l. alienationes 13. folio. hoc finem. quam exornat Riccius collect. 630. l. 1. de fundo dotati, ibi: Quia hoc alienatio non est voluntaria, l. pariter folio 39. in princ. de legat. 3. l. pto 11. §. praedictum, de leg. 2. Merces de nominando part. 4. q. 1. §. 1. l. compositio, verb. curatorem ad litem, quod dicit notandum cum sit Rotae statum de satisfactio ad curatorem dandi; & etiam si iure requiritur, l. est ad species, ff. rem pupilli salvam pte. ubi Bart. tenet, talem curatorem ad litem satisfactio debere. Menoch. lib. 2. de arbit. casu 150. num. 14. ubi ait statum Papae 47. quod non requirit satisfactio ad curatorem, esse correctorium juris communis; & quod consuetudine non servatur in tribunalibus, quod curatores ad litem satisfaciunt, testatur Grat. cap. 215. n. 31. & idem decif. 75. num. 3. §. 4. Amaris decif. 61. Canez. l. part. cap. 7. num. 13. veli. an autem curator ad litem satisfaciatur, ubi allegat Bertrandam, conf. 181. volum. 3. Artein. §. 1. Infiti. de curatoribus, Sed & lex 7. tit. 2. part. 1. verfic. mas si fuisse minor, non requirit satisfactioem, sed simpliciter jubet, quod tutor curator ad iudice. Et licet committeret eam procurator nominatur curator ad litem, solet dare alteram audientiam officialem in fideiussorem; tamen si decernatur officium curatoris ad litem absque fideiussore, aequa nihilominus valeant in civilibus & criminalibus, & bona curatoris ad litem sunt obligata pro mala administratione, Elicobar. de ratiocinis, cap. 30. n. 31. Vincent. de Franch. decif. 321. n. 9. Gratian. cap. 224. n. 73.

Sed quia curator ad litem est dandus etiam conjugato. Giurb. decif. 109. num. 4. scias, quod maritus non potest dari curator uxori suae, l. 2. C. qui dare tutoris poss. §. item, Inst. de except. iur. quia potest restituere magnum praedictum mulieri, quod nunquam exigeret ab eo, ut post glossam ibi, & Salic. d. l. 2. tradit Vincent. de Franch. decif. 348. num. 1. Et hanc rationem approbat lex 3. in fin. tit. 17. part. 6. tamen potest maritus dari curator ad litem uxori. Bartol. l. fignis, §. Julianus, de procuratoribus, Specul. tit. de curat. §. an autem, veli. f. d. tanquid vir, Montan. de iust. cap. 35. num. 39. Joan.

Joan. Gut. de 2. tel. 1. part. cap. 30. n. 32. sequitur Giurb. decif. 109. n. 9. ubi n. 10. limitat, si sit fuerit magno prejudicio, sicut ait, censuisse senatum: & idem tenet Gregor. gloss. fin. in fin. l. 3. tit. 17. part. 6. Guter. ubi sup. cap. 21. num. 31. §. 32. Unum tamen non omittam, quod si curator ad litem non est datus taxative ad unam causam, ad omnes censetur datus, l. qui habent, §. fin. de iustis, per quem textum tenet Baeg. de decima tutor. cap. 17. n. 12. quod curator ad litem simpliciter datus, censetur datus ad omnes causas praesentes & futuras: nam licet cum movetur ei aliquid litigium, vel ipse movet, detur ei curator; licet talis sit causa impulsiva quae sit datus curator; non potest principaliter agitur, hoc est, ut minor quod defendere, vel agere in iudicio, & sic non coartatur datio curatoris ad illam solam causam, argum. leg. 1. §. secundum locum, verborum in d. de postulando, & sic licet cesset causa impulsiva ubi quae sit datus curator ad litem, potest in aliis causis in iudicio comparere pro minore, quia cessante causa impulsiva, non cessat effectus dispositionis, Bartol. l. 1. p. n. 84. §. fatus matrimonio. Roland. conf. 13. num. 14. volum. 2. Tyaq. de ex. ante conf. decif. 1. num. 7. Rebut. ad constitutiones Gallican. l. tom. tit. de sententia pronuntiat. art. 1. §. 1. Et quod curator ad litem simpliciter datus fit ad omnes causas, praesentes, & futuras, tradit Oldradus conf. 59. n. 2. Si tamen deat ad unam causam tantum, fecus erit, & dabitur ab eo eorum quo causa vertitur; ut ibi Oldr.

37 Sic si minori non habenti curatorem sit facienda solutio, & ad recipiendam solutionem provideret de curatore, ut requiritur l. tit. praetor. §. sed est pecunia, de minoribus. Joannes Guter. de iust. l. 1. part. 6. n. 22. non restringitur contra ad illam tantummodum solutionem. Bene tamen verum est, quod si postea minori obveniant magne facultates, si fideiussore, vel satisfactio ab eo praestita non fuerit sufficiens, tenetur curator novam dare, quae enim de novo emergunt, novo indigent auxilio cap. certum, de personis calumniam, & caute facient iudices novam cautionem petendo.

38 Sed quia contingere solet, quod minor habeat plures curatores, vel pupillus tuores, sciendum est sufficere eum uno litigis, l. 3. §. 1. L. de rebus, §. 1. de administrat. tutor. §. curator, & fin. cit. veterem, Cod. de autor. praesent. ibi: Unus curatoris auctoritate pro omnibus sufficere, l. 17. tit. 16. part. 6. quia omnes censentur in solidum dari, l. fin. Cod. de autor. praesent. l. 1. Cod. si ex pluribus tutoribus, §. curatorem, Canez. l. part. variat. cap. 1. n. 18. licet pro administratione prius ordine conveniatur, quod confirmavit l. 2. in princ. Cod. si tutor non gesserit, l. 2. in princ. Cod. de arbitrio tuela. Menel. l. 1. n. 7. Cod. de transact. nisi omnes uni committerent administrationem, vel si neglegenter versati sunt, vel fuerint in dolo communi, quod si nulli ex tutoribus datur beneficium cedendum actionum contra contutores, nec beneficium divisionis, tradit Menelius ubi supra num. 8. §. 9. §. 8. §. 21. §. 22. Sed si administratio sit divisae per restatorem, vel iudicem, qui libet tenebitur solum pro sua parte, nisi negligens vel dolosus fuerit, l. 2. Cod. de dividenda

39 gous vel dolosus fuerit, l. 2. Cod. de dividenda

147
tuta, vel si testator iusserit, quod unus tutor sine alio nihil faciat; quia tunc talis voluntas est sequenda, l. Titium, in p. incipit, & ibi Doctores capiunt de fideiussorem. Sed est omnes velint sus. 21. num. 31. §. 32. Unum tamen non omittam, quod si curator ad litem non est datus taxative ad unam causam, ad omnes censetur datus, l. qui habent, §. fin. de iustis, per quem textum tenet Baeg. de decima tutor. cap. 17. n. 12. quod curator ad litem simpliciter datus, censetur datus ad omnes causas praesentes & futuras: nam licet cum movetur ei aliquid litigium, vel ipse movet, detur ei curator; licet talis sit causa impulsiva quae sit datus curator; non potest principaliter agitur, hoc est, ut minor quod defendere, vel agere in iudicio, & sic non coartatur datio curatoris ad illam solam causam, argum. leg. 1. §. secundum locum, verborum in d. de postulando, & sic licet cesset causa impulsiva ubi quae sit datus curator ad litem, potest in aliis causis in iudicio comparere pro minore, quia cessante causa impulsiva, non cessat effectus dispositionis, Bartol. l. 1. p. n. 84. §. fatus matrimonio. Roland. conf. 13. num. 14. volum. 2. Tyaq. de ex. ante conf. decif. 1. num. 7. Rebut. ad constitutiones Gallican. l. tom. tit. de sententia pronuntiat. art. 1. §. 1. Et quod curator ad litem simpliciter datus fit ad omnes causas, praesentes, & futuras, tradit Oldradus conf. 59. n. 2. Si tamen deat ad unam causam tantum, fecus erit, & dabitur ab eo eorum quo causa vertitur; ut ibi Oldr.

41 Si tamen alter tutor conveniatur nomine pupilli, nequeat alii defensionem suscipere, nam illi possit cause assistere, ne collatur, Gregor. Lupus, ubi sup.

42 Sed quia supra dictum est, minorem regulatorem non posse comparere in iudicio sine curatore prout de iure est, l. 2. §. 3. Cod. qui legittimam personam suam in iudicio habeant, & sic nec procuratorem constituit, l. nec e tutore, l. non eo minor, Cod. de procurat. Tyaquell. post l. committales, gloss. 5. num. 183. addidit regulatorem, quoniam sunt aliqui casus, quibus minor pupillo non permittitur, cap. fin. de iudic. lib. 6. qui sic ait: Si annum quatuordecimum non pervenerit, & dependentibus ab eisdem, ac si minor videretur, quaeque amia existeret, ad agendum est defendendum pro se, vel per procuratorem quem ad hoc constitutum decreverit, admitti debet. Si vero intra decimum annum exisset, per se agere, aut defendere non poterit super istis; sed vel per annum Episcopum, vel per officialem eiusdem iuris tutor datus ad litem boni/modi exerceatur. Et adverte, quod non sufficit generale mandatum ad agendum in spiritualibus, sed debet esse procurator specialiter constitutus, ut constat ex 45 verbis d. e. fin. ibi: Quam ad hoc constitutum decreverit, Lap. alleg. 70. num. 6. & Cardofus in r. r. r. iud. §. adnotat. d. num. 23. Sed si plures sint procuratores dati in spiritualibus, censentur in solidum constituti. Gratian. cap. 201. n. 46. in spiritualibus enim minor major reputatur, gloss. verb. quomodo, cap. ex parte 14. de restit. 45 tit. 5. 1. de administrat. tutor. §. curator, & fin. cit. veterem, Cod. de autor. praesent. ibi: Unus curatoris auctoritate pro omnibus sufficere, l. 17. tit. 16. part. 6. quia omnes censentur in solidum dari, l. fin. Cod. de autor. praesent. l. 1. Cod. si ex pluribus tutoribus, §. curatorem, Canez. l. part. variat. cap. 1. n. 18. licet pro administratione prius ordine conveniatur, quod confirmavit l. 2. in princ. Cod. si tutor non gesserit, l. 2. in princ. Cod. de arbitrio tuela. Menel. l. 1. n. 7. Cod. de transact. nisi omnes uni committerent administrationem, vel si neglegenter versati sunt, vel fuerint in dolo communi, quod si nulli ex tutoribus datur beneficium cedendum actionum contra contutores, nec beneficium divisionis, tradit Menelius ubi supra num. 8. §. 9. §. 8. §. 21. §. 22. Sed si administratio sit divisae per restatorem, vel iudicem, qui libet tenebitur solum pro sua parte, nisi negligens vel dolosus fuerit, l. 2. Cod. de dividenda

44
45
46
47
48

72 Sed & si non sit clausula substituenti; sed talis procurator, quia licet contestatus fuit, sit dominus litis effectus, ob quod ipse potest alium substituere procuratorem, l. ob excoar. §. si procurator ff. de appellat. & relation. cap. 15. licet de procurat. lib. 6. Item. Duplita Laderchius consil. 11. num. 1. Rota decif. 5. de procuratorib. in novi. & Riccius collect. 1122. vers. hinc infero, sic & agens populari actione, qui non potest procuratorem constituere, l. in pupulari ff. de popularibus action. si licet contestatus est, potest facere. & juramentum mandati minoris expeditur ad validitatem actum substituit; nam licet illam substitutio faciat ex jure lux persona competenti, quia est factus dominus litis; tamen totum originatur a prima causa sufficiente, scilicet. pmi mandati.

73 Et substitutus ab eo, qui habebat mandatum cum clausula substituenti, cum censatur a domino constitutus, l. item eorum §. si decernimus ff. quod cuiusque universi. non. sup. velle. de. de. fero. excomm. si licet contestatus sit, potest alterum substituere, quia factus dominus litis. Trevisanus decif. Bonis 5. num. 6. lib. 1. Et idem tenet decisio Rota. 9. incipit. verum procurator, in antiquis & decif. 146. incipit. substitutus, in novis & decif. 22. ubi addit notandum nempe, quod si procurator licet contestatus non est, sed post litis contestationem fecit aliquem actum, potest substituere; nam solum excludit a facultate substituenti mandatarium, qui fecit actum ante litis contestationem. Vult tamen quod in ipsa litis contestatione, vel postea interveniat post substituitur, fundatur in l. nihil. C. de procur. Nihil arbitrano (inquit textus) interfit, utrum ab initio an capta iam lite negotium ad personam procuratoris transiit fecerit.

73 Et sine dubio est in procuratore, qui licet contestatus fuit, ita transiit instantiam, ut domino principali mortuo, cum eo sit extendenda sententia, nullo vocato heredem, l. nulla delictio, Cod. de procurat. & sine novo heredum mandato, l. 23. tit. 5. p. 3. Parador. lib. 2. verum quod. cap. fin. §. par. 5. n. 28. & procurator dominus litis est citandus ad sententiam. Carroc. de remediis, except. 4. n. 3. nisi in causa procedatur contra interel. patentes, ad aliquod beneficium; nam eo casu mortuo domino necesse non est citare procuratorem dominum litis, ut responsum fuit a Rota, teste Castiodoro. decif. fin. 1. n. 3. de appellat.

Sed & si dominus decernerit nullo relicto heredem, non poterit ferri sententia in persona procuratoris, ut post lasan. conf. 9. lib. 1. & conf. 138. lib. 4. Bancum de nullitatibus, cap. 9. n. 106. & Lanfrancum Balbum, decif. 27. & alios quos refert, tradit Vincent. Carroc. de remediis, exceptio. 4. n. 13. idem tenet Gratian. diff. exp. l. velle. cap. 243. num. 14. & licet in regulis Cancellarius pronuncietur cum procuratore domino litis effectus, non attendendo sine relicto heredem a defuncto; tamen sapie videtur confitendo de morte principalis domini, iudicis favore hinc determinacionem causae, & prolationem sententiae, & iustitiam citari heredem, quod acquum esse h. eum. h. h. possit citari, dicit Parador. lib. 2. verum quotidianum. cap. fin. §. par. 5. n. 28. & hoc maxime faciendum est, si sententia extendit ferri vultis, de

revista, & erit iusta causa, quod sit ultima sententia, a qua non datur supplicatio. Scias tamen quod sententia lata mortuo altero litigante non relicto procuratore domino litis cum quo feratur est nulla, l. in summa 60. §. fin. de re iudicata. five sit contra mortuum, five in eius favorem. Capic. decif. 1. num. 26. Riccius collect. 1129. in principio, ubi quod idem est si iudex ignoret de morte, ex Verailo decif. 140. 3. par. Carroc. diff. exceptio. 4. n. 6. & 7. ubi n. 9. quod valebit sententia lata ad favorem mortui a iudice ignorante mortem, pro Ecclesia, vel pia causa, & n. 8. an in beneficiis.

Et licet in tantum fit dominus litis effectus 77 procurator, qui licet contestatus fuit, ut non possit revocari, nisi ex nova causa, l. post litis 17. de procurat. cap. quomodo de procur. lib. 6. Alex. Ludovici. decif. 548. vel tunc cedendo liti. Castiadorus decif. 2. n. 1. ubi dicit mirabile, quod tacita revocatio operetur plquam expressa; & est ratio, quia ut inquit ibi n. 5. procurator efficitur dominus litis ad dominum non sui utilitatem, & ob id non potest renuntiare appellationi in prejudicium domini. Gratian. decisio. fin. 123. n. 10. & si interit domino relinquere licet, non debet obesse mandatum procuratori datum, nec litis contestatio per eum facta, & est locus regulae, l. lex velle. de pignoris. Sed & expressis potest revocare mandatum datum cum juramento a minore, vel majore, licet revocans fit peritus glof. verb. revocans, in cap. fin. de procurat. lib. 6. Bald. decif. 490. sequitur Ricc. collect. 1132. in fin. & Additionem Bartoli, l. cum precario, l. iura d. ff. de precario. fundatur in celebri doctrina Bartoli ubi dicitur, quod in dependentibus ab ea voluntate non possunt facere quin possint. meam voluntatem exercere, & exemplificat Bartol. in constitutione procuratoris, & in causa l. si quis in principio testamenti, de legat. 3.

Sed si minor per verba futuri temporis juraverit non venire contra processum, non restituatur. Capella Tolofana decif. 45. ubi Stephanus Aufferius plures Doctores, refert: sed hoc intellige, si tempore juramenti minor fuerit certioratus de beneficio restitutionis. Capella 79 Tolofana, decif. 49. num. 1. & 3. quia, ut ipse inquit ex quo non fuerit certioratus, praesumitur ignorare. Franciscus Marcus decif. 21. num. 2. & plures refert Auffer. d. decif. 49. Et hanc opinionem tenet Cachet. decif. Pedemont. 158. n. 15. & 16. licet contractum tenuerit Vilalob. comm. opinio verb. minor. n. 97. & in ea refert sententia Cachet. dicens, eam tenuisse & sequutum fuisse Senarum.

Sed si minor luerit, & juraverit se solaturo, vel non petiturum ludo amissa, tenebitur solvere, & non poterit uti beneficio restitutionis, poterit tamen uti remediis competentibus majoribus ad restitutionem. Thomas Sanchez, de matrim. lib. 6. dispensatio. §. 8. num. 30. vers. praeferat finitior jurat. Sed si minor licet juramento ludat, si curatorem non habeat, licet obligetur civiliter, & naturaliter, potest restituere. Tenet Sanchez, ibi, vers. sed hoc pacto. Interim tamen, quod non poterit restitutionem, lucrans non tenebitur in conscientia restituere. Et plus dicit Sanchez, quod & si curatorem non habeat, vel pupillus doli capax tutorem, cum ex veriori sententia obligetur naturaliter, ut diximus vulgo, de

tenebitur lucrans restituere interim quod non repetitur coram iudice, utens beneficio restitutionis.

Et ex hac vi juramenti intelliges, l. 2. ff. de jurjurand. ubi quod majorem auctoritatem habet juramentum, quando res iudicatur, qui contra rem judicatam restituatur minor, ut in tit. C. si adversus rem judicatam non tamen contra juramentum, ita glof. in d. l. 2. ubi aliis refert rationes, & Suar. l. post rem, notab. 2. num. 5. Cachetian. decif. 8. num. 5. & Joannes Guter. de juramento confirmatorio 1. p. cap. 63. num. 14. de juramento confirmatorio 1. p. cap. 63. num. 14.

84 ubi quod habet vim litis contestationis. Quod intellige si fuit juramentum decisorium a debitorum creditore delatum, quia tunc perpetuat actionem, l. nam & postea, §. si is qui temporali alium, de jurjurand. & impedit praescriptionem, de quo in l. 6. Titus, que est l. 6. tit. 15. lib. 4. recopilation. Secus tamen erit in juramento contractus, quod non impedit praescriptionem, nec perpetuat actionem, sed sequitur naturam contractus, ut tradit ipse Joannes Guter. de juramento confirmatorio 3. part. cap. 1. num. 15. Et obiter scias, quod debet juramentum, est relinquere quaestionem sed licet in juramento part. l. 3. & 5. de jurjurand. Donel. lib. 4. comment. cap. 11. refertur juramentum est, dicere deferendum, l. iura tu, l. actor. Cod. de reb. cred. & jurjurand.

86 Donel. de cap. 11. in fin. Et remittit iuramentum, est, parato jurare gratiam facere juramentum, l. remitti. 6. de jurjurand. Et potest revocari deatio juramenti usque ad sententiam, & post sententiam, vel si appellatio suspensa sit, l. si quis 11. de reb. cred. Donel. lib. 4. comment. cap. 14.

87 Et licet restituatur minor ligans per procuratorem constitutum sine juramento (quem potest constituere, dicit glof. in ant. Sacramentum pubertum, licet verior sit contrarium fecundum Bled. decif. 92. n. 3.) non tamen restituatur minoris defensor, qui constituitur & librogatur loco minoris alienis l. cum qui 48. de minor. Et ratio est, quia restituitur non conceditur minori, nisi quoad ea quae cum eo gesta sunt, l. act. prator 7. de minor. Barbol. l. maritum 12. n. 47. Jurato matrimonio. Neque oblat, quod defensor habeat actionem negotiationum gestorum contra minorem, & sic praesudicaretur minori, quia non restituatur, nisi fuerit lesus vel sua facilitate, vel doli adversarii deceptus, vel facilitate defensoris, l. non omnia, de minor. Et semper minor restituatur adversus defensorem, qui eius negotia non gessit utiliter, & sic cessat minoris prejudicium, glof. fin. dist. leg. cum qui. Sfortia de restitutione, 1. part. quest. 17. num. 55. Quod fecus est in procuratore, quia cum restituitur fit facienda in bonis minoris, l. 4. in primo, de re iudic. agitur de minoris praesidio, & ita restituatur, l. cum mandata, in fin. de minor. quia quando ex facto terti minor laeditur, competit ei restituitur, quasi aliquid cum eo actum sit: Bar. l. Stichus, §. quod vulgo, n. 2. de solut. Barbol. ubi supra dicens, l. cum qui 48. de minor. Et licet pupillo nulla praescriptio curat, sed dormiat tempore pupillaris aetatis, l. sicut, Cod. de praescript. 30. ann. l. bone fidei, de acquir. verum dom. tamen adulto currit longissima, l. fin. Cod. in quibus causis restitutio ne-

81 cessaria non est. Et sic limitatur sententia glof. 91 verb. querere, d. l. fin. dicens, quod minoribus bona, quae prohibentur alienari, prohibentur praescribi, l. non est incognitum, C. quibus non obsequitur longi temporis praescriptio, ubi glof. & l. alienationis, de verb. signific. ut procedat in praescriptione longissima. Et ratio admittendi talem praescriptionem est ea, quia non est prohibita simpliciter alienatio rei immobilia minoris, sed permittitur cum decore, atque ita potest praescribi. Menchac. de success. creat. 2. p. lib. 3. n. 18. post medium. Nec contra praescriptio 93 longissima triginta, vel quadraginta annorum restituatur minor, sed licet. Thefaur. decif. 184. n. 11. Covare. reg. jurispr. 1. part. §. 8. n. 4. circa princip. Et pupilli infidelioribus 94 subvenitur, l. 2. ff. de administration. tutor. infidelioribus autem minoris secus, l. 1. & per totum, Cod. de infidelioribus.

Sed hoc, quando contractus rescinduntur, iure specialis minoris secus si iure communi rescindatur; quia tunc etiam procurator profecti, l. minori 51. de procurator. l. cum lex, de fideiuss. 1. 4. tit. 22. part. 5. Vincent. de Franch. decif. 247. n. 2. Petrus Fels. l. in negotiis, column. 5. de regul. juris, ubi aequaliter inquit succuri infidelioribus minorum, & pupillorum adversus obligationem, quae jure civili, ex re veniebatur beneficii.

Sed & cum pupillus nequeat pro debito carcerari, ut tradit Bald. l. 1. num. 10. Cod. qui boni exdore poss. & ita fuisse decifum, refertur Riccius collect. 1659. in princip. Baeg. de inopp. delictore, capite 8. num. 15. & Gratianus, dispensationum forens. cap. 328. num. 17. & ibi, n. 14. idem de leno septuagenario; & quod passim ferretur in visitationibus carcerum; Minoris autem poterit carcerari. Baeg. ubi supra. Rodger. Suar. tit. de los gobernan. ad fin. licet non fuerit gravissimis Doctores contrarium tenentes, ut post glossam, in l. 3. §. sed utrum, de minorib. tradit Angel. l. nemo carcerem, C. de exat. trib. tit. 10. Bald. d. l. 1. n. 20. Cod. qui boni exdore possent. Jacobin. de sancto Georgio, l. neque impuberes, n. 3. de in jus vocanda. Alciat. l. 4. §. condemnatum, col. 6. de re iudicata. Roman. consil. 120. a num. 3. ex eo quod ipse dicit, quod minor non potest esse commatus; & non satis appere tam opinione videatur tenere. Patlad. lib. 2. verum quotidianum. cap. fin. §. par. cap. 6. n. 15. verior tamen est opinio contraria, quod minor possit carcerari; quam tenet Bart. et al. de carcerib. §. tal. l. neque impuberes 22. n. 2. de in jus vocand. ubi quod minor committit contumaciam, patitur secundum decretum, & bono. 97. rum venditionem, l. si minor, de bonis auctoris. sed. post. Quod quidem decretum neque interponitur, nisi praecedente contumacia, cap. contumacia, de dolo & contumacia. Sed & Bald. l. unica, col. 16. vers. jurat hoc quomodo ad alium, Cod. de consensu, sit, quod statum disponens quod contumax habetur pro confesso, habet locum in adulto, qui propter contumaciam potest baniri, ut tenet Guido de Suza, l. unie ff. qui ius dicunt, non obtemperaverit, quem sequitur Joannes Ande. in additionibus ad Speculatores. tit. quos refert l. ubi supra. n. 3. Imo quod magis est, quod impubes doli capax potest ob contumaciam

maciam multari & excommunicari. Angel. d. l. neque impuberes, allegans Speculatorem tit. de contumacia, §. fin. in fin. Sequitur Nerizian. conf. 17. num. 43. §. 4. Gratian. cap. 360. num. 21. Et quod minor possit pro debito incarcerationi, tradunt plures, quos refert & sequitur Durā, reg. 159. Marchesin. de commiss. ap. in caus. camerar. oblig. t. p. §. 1. n. 37. §. 38. sequitur Gratian. cap. 360. a num. 24. ubi ampliat ad pupillum deli capaxem, n. 26. §. 27. & quod quisvis multi tenentur contra eam sententiam, non est recedendum a doctrina Bartol. Aven. dān. resp. 4. n. 7. ubi quod ex sola confessione debiti à minore adulto facta in iudicio, etiam non habeat curatorem, & sic ex recognitione judiciali apocha, seu chirographi, possit executi minor: sed curatorem est adhibere curatorem, cum actus recognitionis fit judicialis, etiam si apocha fit facta cum iuramento, licet aliis iuramentum habeat paratam executionem, l. attēri, Cod. de reb. credit. Gutterius de iuramento confirmatorio, 1. part. cap. 62. n. 2. §. 3. Menoch. l. k. 1. de arbit. quest. 50. Donel. lib. 4. contro. t. 1. n. 11. ubi Ouald. Et habet maiorem auctoritatem quam res iudicata, l. de iuramento, quia non restituitur minor, l. si alterius, Cod. si minor se maprem dixerit, cum restituitur rem iudicatam.

Sed id quod dicimus de iuramento, solum procedit in iuramento in iudicio delato à parte parti. Suar. l. post. rem. n. 2. num. 6. ubi Baldus plures refert.

103 Pro quo facit, quod puberes possunt obligari personaliter, l. puberes, de verborum obligatiōibus, iuxta intellectum supra traditum, cap. 12. num. fin. per Fachin. lib. 1. contro. cap. 1. §. 9. Et effectus personalis obligatiōis est executio in personam l. 63. Taur. Covarr. lib. 3. varior. cap. 7. num. 6. ibi: Recognitiō executiōis loci ut promissa personalis obligatiōis, executiōis locus fit. Et per executionem persona est capienda & incarcerationa, iuxta formam præscriptam, l. 19. tit. 2. lib. 4. recop. ibi: qui ex defecto de las dichas fianchias, sea perso el deudor. Et si minor fuerit simul filius familiae, non potest incarcerationi, Ioannes Baptista Caccialupus, r. de debitor suspēdo, §. fugit. q. 1. num. 8. ubi quod eo casu procedit contenta opinio: quoniam sequitur Paris. cons. 94. num. 14. volum. 1. Sed poterit minor restitui in integrum contra obligatiōem, ex causis in iure concessis. La. d. l. neque impuberes, de iure vocando, & probatur, l. 3. §. sed nunc, ff. de minor. Sed & minor poterit excommunicari, Cartoc. exceptio. 124. num. 51. §. in tract. de minor. excusand. in dilecti, q. 56.

CAPUT XXV.

De utilitatibus adulti, seu minoris, & præcipue de in integrum restitutione: & an detur ei contra alium ab eo gestum cum auctoritate curatoris, vel iudicis: & an detur indultivo, & iurisperito, & an competat contra executionem instrumenti, & trium sen-

tentiarum conformium: & an concedatur heredi bus minoris, & quo tempore. & quibus casibus detur restitutio in temporalibus, & spiritualibus, & an censetur exclusa per generalem exclusionem exceptionum.

SUMMARIUM.

- 1 Inter minorum utilitates præcipua est in integrum restitutio que eis conceditur, si fuerint ab aliis circumventi, vel sua facilitate decepti.
- 2 Minori conceditur restitutio, licet contraxerit cum auctoritate curatoris.
- 3 Minor, quantum intervenierit iudicis decretum, restituitur.
- 4 Minor restituitur, licet iure, vel status legitimeur ad aliquid actum, §. n. 81. & 82.
- 5 Si status non dispicit, quod minori curat profcripto, licet iure iure curat, restituitur.
- 6 Restitutio in integrum admittitur sine clausula deneganda auctoritate, donec sit actor & sic auditur minor contra quem est lata sententia additiōis (vel de remate) & carceratus.
- 7 Minor restituitur, licet ut diligens paterfamilias se ostenderit induriosum, & etiam si tutor vel curator actum gerat.
- 8 Minor iurisperitus, seu advocatus, restituitur, si sit lapsus, licet debeat esse sua prudentia instruitus.
- 9 Alind est scientia iuris, aliud prudentia in rebus agendis, qua ex experientia rerum magistra comparatur.
- 10 Dolores efficiēditer non dicuntur sine practica.
- 11 Ab experientia licet arguere.
- 12 Prælati defendunt iura Ecclesie cum advocato iuvene, tenentur ad damna.
- 13 Jurisperitus licet si expertus in iuris practica, non ab id est in mercimoniis, & valore rerum.
- 14 Minoris consilium est fragile, & multis captivibus suspensum, multiorumque insidii expulsum.
- 15 Restitutio in integrum conceditur causa cognita, & dicitur alio, & in ea datur instauratio.
- 16 Minor ut restituitur, requiritur lēto, quia non restituitur, minor sed quia lapsus, nisi probet lesionem de tempore contraxisse: & declaratur, l. & sine, §. quantum, de minoribus.
- 17 Minor si fideiussor, non tenetur probare lesionem, quia ista fideiussio sola lesionem inducit.
- 18 Minor non restituitur adversus fideiussorem, si pro parte carcerato fideiussor, vel pro liberando eo sit incarceratione.
- 19 Idem, si fecit quod diligens homo fecisset iudicando.
- 20 Si compromiserit minor, restituitur, quia privatur potestate appellandi.
- 21 Si minor compromittat in arbitratorem, non restituitur, quia presumitur habere causam dicitam.

Capit. XXV. In quibus minor restit. &c.

- 22 Minor in iudicio appellatiōis ante litem sententiam, restituitur sine alia probatione.
- 23 Si possibile est post litem movem, est restituitus, ac si lapsus fuisset.
- 24 Patetia mœdandi attenditur officio nocendi actoris: restituitur adversus sententiam confirmatam per legem iudicantem.
- 25 Minor dicitur lapsus, si faciat actum ex quo nulla utilitas sibi resultet, si post illi sequi glaniam.
- 26 Minor si non appellavit, restituitur absque ulla lesione probatione, licet habeat regressum contra procuratorem, nisi sententia sit lata pro libertate.
- 27 Minor restituitur adversus omnem declarationem, si damnus, officiat minori: & idem si consensit ponere exceptionem dilatoriam, licet postea eam posuerit in vim preceptoria.
- 28 Minor si pendente lite omiserit ponere exceptionem peremptoriam, restituitur sine alia probatione.
- 29 Restitutio concessa per processum ad ulteriora.
- 30 Minor restituitur post sententiam, modo aliquod debetur quod lesio non inducat, absque probatione: & quia si sententia fuerit translata in rem iudicatam.
- 31 Minor non restituitur ad appellandum, si appellatio remota est, nec suspenditur executio sententia.
- 32 Minor si pater si restituit adversus sententiam, in materia ipsius causa debet probare lesionem: & ponitur exemplum.
- 33 Concessio vel derogatio restitutiōis datur appellati, cum sit articulus judicialis: & que dicitur judicialis.
- 34 Minor si non expetit restitutiōem, per clasulas salutaris censetur petitis, & que sunt ea et clausula.
- 35 Iudex non proprio non potest concedere restitutiōem, quia nequit interpretari officium suum parte non præsentis, nisi in casibus.
- 36 Minor repetendo rem venditam, videtur petere restitutiōem in integrum.
- 37 Restitutio in integrum an impediatur executionem: & numeris sequentibus.
- 38 In generali exclusionem exceptionum non censetur exclusio in integrum restitutiōem. Limita, si auferatur defectus.
- 39 Minor si exequatur virtute instrumenti fideiussorij, petita ab eo restitutiōem, impeditur executio sine alia probatione.
- 40 Exceptio que resultat ex instrumentis adversæ parte, nunquam est recipienda.
- 41 Minor si consensus fuerit actum in iudicio de quo alter non constat, restituitur, etiam non probato errore.
- 42 Minor si mutuum pecuniam acceperit, restituitur absque probatione lesioni, nisi adversarius probet factum acceptationem.
- 43 Minor restituitur non solum in pecunia mutuatā sed in omnibus mutabilibus.
- 44 Minor licet non ledatur in commodo pecuniaria, sed litibus vexetur, restituitur.
- 45 Lites sunt causa multorum malorum: & societas humana maxime turbant, & Respublica detrimentum probant.
- 46 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 47 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 48 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 49 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 50 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 51 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 52 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 53 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 54 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 55 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 56 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 57 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 58 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 59 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 60 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 61 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 62 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 63 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 64 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 65 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 66 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 67 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 68 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 69 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 70 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 71 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 72 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.
- 73 Propter lites multi ad egestatem deducti sunt: & propriam parvam reliquerunt.

- 154 *lari sententia, non dicitur rei iudicata: & referuntur praxi: Regule Castellana in omnibus sententiam minoribus & curatores transmissa r minoris suppleandi*
- 74 *Restitutio in integrum non potest peti nisi per minorem, vel habentem speciale mandatum limitatum in parte, qui sine mandato potest, licet sit minor & sitis minor.*
- 75 *Quod dicitur de parte idem de cognatione, si prohibet pecuniam praestantem: sed si sit non iudicatur, & adit contraria minori voluntas.*
- 76 *Constitutio agit sine mandato non sit expressa causa in voluntate conjuncti, vel si constituitur pro utroque em, nisi negligenter agere procurator.*
- 77 *Extraneus potest restitutionem pro minore, si dubitatur de mandato, & proficit cautio em de rato.*
- 78 *Minor restituitur intra quadriennium postquam est minor, & estis de eo quod iudicatus in minoris aetate.*
- 79 *Haec minor restituitur intra quadriennium aetate ad hoc hereditatis adversus ea in quibus minor fuit lesus.*
- 80 *Minor petens restitutionem adversus lapsam tempore minoris quantiviam solus datur et tunc tempore.*
- 81 *Si minor alteri heredi veniam atque a Principe, curis quadriennium a tempore omnia.*
- 82 *Si minor nuper cui veniam in viginti sine aetate non habet quinquennium ad praestandum restitutio nem pro contractibus iudicis ante veniam, quia postea non restituitur nisi sit a immoderata alienata etiam cum decreto, & tunc de lupis num. 4.*
- 83 *Quadriennium quod datur minori, a principio est mille, & curis non a prima die viginti facti ante, sed a tempore quo minor major factus scientiam lesioni habuerit, sed postea est cursum, num. 88.*
- 84 *Quadriennium curis Ecclesiae & Reipublicae aetate contractus vel alius quo est causa lesio, vel si a causa temporis, nam incipit eo finit.*
- 85 *Quadriennium non curis Ecclesiae durante vita Prae la alienari, & curis a tempore scientia quam habet Capitulum, vel communitas legitime congregata, & sufficit scientia praesumpta.*
- 86 *Si lesio est commata ex se ipsa minoris temporis quadriennio finito, non datur restitutio adversus eius transfusionem, quia esset praecedere in ipsam, nec restituitur adversus contractus celebratos tempore quadriennii.*
- 88 *Tempus quadriennii quod a principio est mille, postea adveniente scientia est continuus, etiam ad excipiendum.*
- 89 *Omni contractus temporis minoribus hodie ipso iure non curis aetate tempus, quia melius est ante tempus occurrere, quam post universitatem causam r necium quere.*
- 90 *Sed limitatur in tempore instantia praefata, quod etiam hodie curis minoribus, licet sitate lesioe datur minor restitutio, nisi in e finis a iure expressi, in viginti vel quadraginta annorum, & alia.*
- 91 *Licet minor legatur statuta aliquid generaliter dispositionibus, non ob id impeditur restitutio*
- 92 *adversus prescriptionem, si statim dicitur quod curae minoribus.*
- 93 *Minor restituitur adversus prescriptionem 30 annorum completam, ex causa absentia vel ignorantia.*
- 94 *Restitutio in integrum in dubio est concedenda minori, & restituatur adversus culpam conditionis, & gravaminis non impleti, si omnia sunt integra, & de eo adit, & adversus non confectum inventarium.*
- 95 *Si minor habet causam individuan, cum majoris, restitutio praefertur etiam majori.*
- 96 *Si causa sit dividua, ut sine plures heredes, & minor restituitur adversus adit eam hereditatis, non pro alio ceteris, & sui partem sapient venientes ab insignis & dicitur minor pro parte lesatus.*
- 97 *Licet minori competat ad iud. vendidit o ditionem, si per in integrum restitutionem pro, nisi si succurratur, est concedenda restitutio, etiam etiam bona fidei possessor restituitur cum fructibus.*
- 98 *Minor lesus ultra dimidium datur in integrum restitutio, quia praefertur rem restituere, & non datur electio ad velis supplere pretium.*
- 99 *Si minor si solus lesus in pretio ultra dimidium, non solum est datur restitutio, l. 1. C. de re vendid. vendi: quod limitatur in exceptis postea.*
- 100 *De restitutione in beneficiis & spiritualibus, & alia restitutio ad alta, capta lupis libri.*
- 101 *Minor bona vendita seu distilla ex causa iudicatis si restituitur sint ei reddenda cum fructibus, & bona ad octavar a bona fidei possessore, & idem in maiore restitutio scientia.*
- 102 *Titulus si redactor ad non titulum res est restituenda cum fructibus seu a primis ipso sit irritus, sine postea irritatus, tunc licet ab irritato valuerit.*
- 103 *Si cui res distracta restituitur non alio titulo debet solvere melioramentum & fructus meliorationem relinquuntur melioranti quatenus vantage quantiviam meliorationem.*
- 104 *Empium res distracta si eam alteri vendiderit scientibus eo iure quod bona fide emi, & postea fidei factus irritus, & postea rem praefertur, & tunc ita a quo res est ablata agere contra venditor, non sit non est solvendo contra tertium.*
- 105 *Minor qui adit hereditatem si restituitur, & repudiat adveniens suscipiens vulgaris.*
- 106 *Minor qui iuravit se nunquam ad restituatur.*
- 107 *Minor qui iuravit, licet excludatur a restitutione non excludatur a disento de nullitate actus.*
- 108 *Minor restituitur ad non confectum inventarium, & in alia restitutio.*
- 109 *Minor potest cedere beneficium restitutionis in aliam, & num. 53.*
- 110 *Restitutio in integrum minori competens, tranfit ad heredes.*
- 111 *Minor restituitur adversus conditionem non impletam.*

112 *Minor restituitur ad panam privationis ob contraventionem non contractus iurati.*

113 *In articulo restitutionis in integrum non admittuntur repulsa testium.*

Inter omnia que a iure in favorem minorum introducta sunt, praecipua est, in integrum restitutio, quae eis conceditur adversus contractum, vel actum in quo fuerint lesi sua facilitate vel dolo adcreta, l. non omnia 45. de minor. lib. 1. si ab alio circumventi, vel sua facilitate decepti. Sicut Oldus, de restitutione, l. 1. part. 1. q. 1. & si conceditur, l. 1. & si conceditur, cum auctoritate curatoris, l. 1. l. 1. tit. 1. 3. part. 1. Joannes Gutierrez de juramento, contrav. 1. part. cap. 3. num. 6. in fine, Budo. l. 1. ante 6. num. 18. verba, si vis cedat pupillarem atatem, falso matrimonium. Et quamvis decretum iudicis interveniret, quia iudicis auctoritas non tamen excludunt beneficium restitutionis, Paul. Caltren. l. 1. in fine, Thom. Sanch. de matrimonio, lib. 3. d. 1. spat. 48. num. 111. quidquid dixerit Ludovicus Gomez, & Joannes Baptista Cocin. decis. Rota Roman. 76. num. 11.

Et idem, si minor iure, vel statuto legitime ad aliquid actum, nam licet actus valeat iure iure, si est lesus, restituitur, gloss. l. 1. in fine, Cod. si de moment. possess. & gloss. l. 1. part. 1. cap. 1. incipiens, pro evincens, l. 1. ubi quod si statutum disponit quod minoris curat praecipio, licet iure iure contractus non denegatur beneficium restitutionis, sequitur alios referens Cancercius 2. part. varior. cap. 1. n. 2. 16. Sed & admittitur in integrum restitutio, si ante solutionem in integrum restitutio, si ante solutionem factam, & si in damno, quia si eo tempore non audiat potest curat postea a debere probationes, quia minoris semper succurratur si potest lesi, quibus, & minor audiri debet, etiam ante solutionem si non possit solvere in promptu, & idem si effecticerentur parte citata, l. in lege de pupilla si delatum 41. ad legem Aquilam Peregrini, de fideicommissi. artic. 41. num. 1. quae causa sufficientes est, ut possit deduci jus de futuro, ut ibi Peregrinus, ubi alius ponit casus Pinel. l. 1. 3. part. n. 8. vult, nec distat de bono marino.

Sed si debitor contra quem est lata sententia non auditur, nec habeat unde solvat, est audiendus in secunda instantia. Marten. de iur. 99. num. 12. qui enim potest solvere non auditur, quia consummas est non obediendo sententiae, sic non auditur quis in executivis, nisi prius pacito iudicario, quae clausula quando ponitur in commissione importat in primis, & ante omnia; Matra claus. 92. num. 7. part. 1. nec iudex habet jurisdictionem antequam sit paratum, & acta sine nulla. Particus, decisio. 429. libro 1. capite cum dilectis de scriptis, cap. cum olim, de officio delegati. Matra, Perez de Lira de vita Hom.

Et restituitur minor, licet ut diligens pater familiaris se ostenderit indolentissimus, ito ut ob id fuerit decurio creatus, quod verosimiliter lesionem non crederet pati; nam si in rei veritate appareat lesus restituitur, l. 1. Cod. qui adversus quos in integrum.

Minor jurispraeus si sit lesus restituitur, 8. argum. l. 1. si de minoribus, in fin. ibi: Quoniam bene veni suam generentibus, tenet Sarmentum, lib. 3. flectarum, cap. 22. licet contentiam voluerit Sfort. Oldus de rest. 1. part. quae. 23. art. 7. per l. 2. 8. Quintus Mutius de origine juris, ubi iudicatur turpe, quod iustitiam ignoret, ubi in quo veritate, & qui iustitiam est divinarum atque humanarum rerum notitia, debet esse ius praedentem in omnibus rebas, sicut regula 6. sed juris, ut dicit Fachin. Quod non obstat; nam, ut dicit Fachin. lib. 3. com. juris, cap. 4. in fin. aliud est sciens iuris, aliud prudentia in rebas agendis, quae utraque, & quae experientia comparatur, ut etiam magistra. Clementin. dispensationem, in prin. iudic. cap. quam sit. Ecclesiam in prin. de elect. lib. 6. curat esse marginalis quod Doctores non dicuntur esse doctores sine praedictis: & plus operatur experientia, quam iuris theoretica, Tyberius conf. 18. n. 19. vol. 1. Et ab experientia licet argueat. Alex. Raudent. conf. 10. num. 137. l. 1. ubi quod si statutum disponit quod minoris curat praecipio, licet iure iure contractus non denegatur beneficium restitutionis, sequitur alios referens Cancercius 2. part. varior. cap. 1. n. 2. 16. Sed & admittitur in integrum restitutio, si ante solutionem in integrum restitutio, si ante solutionem factam, & si in damno, quia si eo tempore non audiat potest curat postea a debere probationes, quia minoris semper succurratur si potest lesi, quibus, & minor audiri debet, etiam ante solutionem si non possit solvere in promptu, & idem si effecticerentur parte citata, l. in lege de pupilla si delatum 41. ad legem Aquilam Peregrini, de fideicommissi. artic. 41. num. 1. quae causa sufficientes est, ut possit deduci jus de futuro, ut ibi Peregrinus, ubi alius ponit casus Pinel. l. 1. 3. part. n. 8. vult, nec distat de bono marino.

Sed si debitor contra quem est lata sententia non auditur, nec habeat unde solvat, est audiendus in secunda instantia. Marten. de iur. 99. num. 12. qui enim potest solvere non auditur, quia consummas est non obediendo sententiae, sic non auditur quis in executivis, nisi prius pacito iudicario, quae clausula quando ponitur in commissione importat in primis, & ante omnia; Matra claus. 92. num. 7. part. 1. nec iudex habet jurisdictionem antequam sit paratum, & acta sine nulla. Particus, decisio. 429. libro 1. capite cum dilectis de scriptis, cap. cum olim, de officio delegati. Matra, Perez de Lira de vita Hom.

17 restituitur, duo copulativè requiruntur: & minor ætas Bart. l. de ætat. num. 21. de minoribus & lætio. Bart. l. de iur. §. 1. eodem tit. Joan. Bapt. Cocin. decis. 129. n. 2. & quod debet probare læsionem, Aym. conf. 178. n. 8. Cacher. dec. 1. §. Gam. dec. 102. n. 2. Pinel. l. 2. 3. part. cap. 1. n. 30. de pignori. quodam. Memer. l. si emancipata. num. 4. Cod. de iur. c. facti ignov. Roland. conf. 53. num. 42. & 43. vol. 2. Anton. Gabriel. lib. 2. conclus. tit. de minorib. conclus. 1. 2. & 3. Et quod non sufficiat minor ætas, nisi probetur lætio, aperit dicit, l. n. tit. 14. part. 3. ibi: Tendo es aquique quæstere quæstionatur ad pletro. proan das cogas; la una, que el era vevor in aquel tiempo que aquel pletro hizo: la otra, que fue hecho con engaño, & engran daño de la. Ca. f. estas dos cosas no prevales, no podria desatar el pletro.

Sed & debet probare læsionem de tempore contractus; secus si ex post factis. Stort. Oddus de in iurg. refut. p. 2. q. 57. art. 3. n. 20. Nec obstat, l. est. sine. §. quæstion. ibi: Si res. epj. venerit, & existat qui plus licetur; nam intelligi debet, si intra breve tempus minor petierit restitutionem: secus si ex intervallo Bart. l. si tempore. num. 7. Cod. de fidei. lib. l. si tempore. l. 1. Rauden. conf. 177. part. 9. num. 50. & 51. vol. 1. Et ob eam rationem textus in d. §. quæstion. ait, circumspicè debere fieri.

18 Et licet regulariter minor debeat probare læsionem, sunt plures casus, in quibus abique læsionis probatione restituitur, ut si fideiussit, quia fideiussio læsionem inducit, l. sit. prator. §. non solam. de minoribus. l. si Titius. & Seta; in princip. de fideiussoribus Gamma, decis. 162. n. 5. ubi, quod si fideiussio se habet ad damnum, & petita restitutione non exquirat instrumentum fideiussionis minoris, ut infra. n. 40.

Et restituitur etiam si pro coniuncto, & pro parte fideiussit, l. 1. Cod. de fideiussoribus, & dicitur communem sententiam, Anton. Gom. 2. tom. c. 13. num. 19. ubi limitat si pro parte incerto fideiussit, vel pro liberando eò à carceribus Ludovicos, decis. 110. a. n. 7. ubi etiam de fideiussoribus. Et faciunt que dixi lib. 2. de amittit. cap. 22. num. 5. Idem si fideiussit in casu, quo quilibet diligens homo fideiussit. Ludovicos, dicit, decis. 120. n. 13.

19 Et si compræmiserit, quia privatur potestate appellandi, gloss. verb. iure delictis, l. si minor §. minor. de minoribus, ibi: pperet lapsi, quod ab eo appellari non potest. Capella Tolofana decis. 118. n. 2. ubi secus sit, si in arbitratoris, & quo casu quia poterat habere causam dubiam, non præsumitur ladi; & sic tenebatur probare, & ostendere læsionem; & valeo mero iure iur. Lamsane. de Ovan. de arbitris, fol. 6. vers. Secundo quæro, velatus in additione, dicit, decis. Et si minor renuntiavit appellatiõni ante latam sententiam, restituit sine ulla læsionis probatione Cacheran, decis. 178. n. 11. quia potest fieri sententia iniqua, & quando possibile est minorem posse ladi, restituitur, ac si læsus fuisset Bart. l. non. & post. d. §. si minor, num. 6. de iur. iurand. Aucter. decis. 53. vers. adde quod si minor, Cacher. d. decis. 178. n. 12. Gratian. decis. 136. num. 15. Aym. Craver. conf. 192. n. 4.

20 Pro quo facit, quod attenditur potentia nocendi, sicut nocendi actus l. nocissimè. n. ff. quod

soluto tunc aum Branor. Afole in compendio, verbo, actum dicit, & licet minor non excusetur à facta confessione per legem inducitur, tamen restituitur. Theaur. lib. 1. forens. q. 6. n. 13.

Et dicitur læsus, si facit actum ex quo nulla utilitas sibi resultat, si possit illi sequi damnum. Sarmient. lib. 3. selectar. cap. 13. num. 2. Sanchez. §. de marum. disp. 18. n. 12. Et si non appellavit, restituitur abique ulla læsionis probatione, l. est. sine. §. pendit. de minorib. optine Joannes Garc. de nobilitate. gloss. 6. §. 1. n. 31. dicit magis veram, & communem sententiam Flor. de Mena, q. 5. n. 8. & licet minor habeat regressum contra procuratorem restituitur. Joannes Garc. de nobilitate. gloss. 6. §. 1. n. 31. dicit magis veram, & communem sententiam. Flor. de Mena, quest. 5. num. 8. & licet minor habeat regressum: contra procuratorem restituitur, Joannes Garc. de nobilitate. gloss. 6. §. 1. n. 63. Tamen erit in electione minoris, agat contra eum, vel restituitur. Ludovicos, decis. 181. n. 9. & 12. & est textus in l. 1. tit. 15. p. 3. que indistinctè concedit restitutionem, nisi sententia sit lata pro liberato, à qua minor non appellavit; quia non restituitur ad appellandum l. fin. Cod. si adversus libertatem. pro quo facit, l. 2. tit. 16. p. 6.

Sed & adversus declinatoriam omisiam, si ad damnum minori resultat, restituitur. Capic. decis. 13. n. 4. Molin. lib. 3. de pignori. cap. 13. n. 61. & eo non relato, idem tenet Cacerius, 2. part. variarum, cap. 1. num. 2. Joannes Guiter. lib. 1. practica. quest. 32. n. 4. dicitur veram opinionem, franch. decis. 439. n. 7. Et idem, si cum possit opponere aliquam exceptionem in vim dilatoria ad impediendum litis ingressum, ut exceptionem transactionis, que non finit causam instanti, l. causas. Cod. de transact. passus fuit litis prosecutionem, & sic pendente, possit eam in vim peremptorie, pro quilibet potest facere, quantumvis non posuerit in vim dilatoria, vel etiam si posuerit, & fuerit rejecta; nam ad hoc potest eam opponere in vim dilatoria. Bald. l. peremptoria, Cod. sentent. rescriptis. non poss. sequitur Maffei. decis. 148. n. 34. sed plus in minore; quia postquam cum posuerit in vim peremptorie, potest restitui, ut audiat super ea in vim dilatoria; licet videtur esse ex ea in vim peremptoria, & hoc ne litibus vexetur, quia ad id restituitur minor, ut dicitur infra. n. 47. si tamen exceptio dilatoria sit que non continet merita causæ non restituitur; Capic. decis. 13. num. 9.

Sed & multo magis si pendente lite omiserit minor ponere exceptiones peremptorias, & petat restitutionem ad eas probandas; quas si ponat, restituendus est sine ulla læsionis probatione, quia læsionem præ se fert omittere legitimas exceptiones, & quocidæ admittit, & restituitur minor; & eo casu censetur restitutor concessa per processum ad ultimum, Gratian. decis. 196. num. 12. Et in Hispania tribunalia, etiam solum petita restitutione per minorem, procedit ad ulteriora in causa principalis, et ad adversarius minoris inflat, pendente etiam minor, interloquitur jubendo et, quod respondeat in causa principalis.

Sed & post sententiam admittendum & restitutionem minorem, modo aliqui deducatur quod læsionem inducat, post Celsum Hugon. conf.

101. tradit Cacerius 2. part. variar. cap. 1. num. 22. 4. in quo dicitur à Cacheran, dicit, decis. 178. n. 13. & hoc ne lites prorahantur, & sunt immortales, si lite pendente essent super eis restitutionibus faciendæ probationes; quod tamen intelligas, si lite pendat, in 1. 2. seu ulteriori instantia.

Si tamen litis non pendat, quia ob omisiam appellationem sententia translata fuerit in rem iudicatam, si minor petat restitutionem ad appellandum, & prosequendam causam, novè instaurando eam, de suo bono iure læsionis debet ostendere, ut post Sfortiam de restitutionibus, quest. 58. n. 70. ubi dicit communem, & Theaur. lib. 1. tit. 15. p. 3. que dicitur, l. 1. n. 6. & alios se relator, tradit Giurb. decis. 18. num. fin. ad fin. ante versic. quibus omnibus; & vide eum decis. 33. n. 2.

21 Non tamen restituitur minor ad appellandum, si appellatio remota est. Lancetol. de attentatis, 2. p. c. 14. n. 24. Lapus allegat. 13. in fin. Giurba decis. 19. n. 18. & ibi n. 17. quod nec petitio restitutionis suspendit executionem sententiæ, quando à sententia non licet appellare. Lancetol. de attent. 2. part. d. cap. 1. n. 31. Nec restituitur minor, quando per legem promissa est securitas emptori, gloss. verbo, impudendum, l. ait prator. §. de minorib. Stort. de restitut. q. 15. art. 5. n. 43. Maffei. decis. 100. n. 79. in conf. Maffei. pro Aloisia.

22 Quod autem communiter Doctores dicunt, minorem debere probare læsionem, procedit, si velis restitui adversus sententiam in meritis ipsius, ut plures refertur tradit Giurba, dicit, decis. 18. n. fin. vers. responsi, & exemplificat in causa, l. fin. Cod. si minor se majorem dixerit, ubi necessaria est probatio erroris in asserendo le majorem, ut restitutioni locus sit.

23 Restituitur autem adversus sententiam in meritis ipsius, si non sit rectè lata, ut ipsa reformetur, quantumvis sit patitur, Joannes Garcia de nobilitate, gloss. 6. §. 1. num. 2. & hoc est ad instaurandis concessit. Valaf. consulas, 31. Et casus restitutionis ad appellandum pendente, nihil est innovandum, Petrus Baintend. decis. 85. num. 14. Stort. de restit. q. 42. n. 8. Giurb. decis. 19. n. 6.

24 Et à concessione vel denegatione restitutionis petitur datur appellatio. Scac. de appellatiõibus, quest. 17. limit. 47. num. 201. Sfortia Oddus, dicit in integro restit. quest. 16. num. 12. & 13. Flor. de Mena, q. 5. practica. num. 67. quia cum sit articulus nimis præjudicialis, prius debet dicitur, & finit. Giurb. decis. 33. a num. 6. & ibi, n. 8. quod præjudicialia sunt illa, que si ad actum reducantur, unum tollit aliud.

25 Sed utilitatem habet minor, quod est non expresse petierit restitutionem, sed in fine libelli dicit se læsum, ponendo clausulas salutares, consuetas apponi in fine libelli, censetur petita restitutor. Tradit Simon de Praxis conf. 168. num. 24. Aym. conf. 751. num. 14. vol. 5. Carocius, de remedi. excepti. 48. num. 11. Cavalcant. decis. 48. n. 54. 1. p. Hyppol. Rimin. conf. 40. n. 16. & iudex potest restitutionem concedere, & desere iuramentum. Anton. Gabr. lib. 6. tit. de clausulis, concl. 4. num. 25. quia per clausulam, pro iustitiam, potest iudex interponere officium suum, parte non petente Capic. decis. 10. n. 23. Aym. conf. 32. n. 216. Perez de Lara de vita Hom.

Clausule autem salutares, quas congruit ponere in fine libelli, sunt, Petrus iustitiam; & si alia melior potissimè est, habeo hinc pro iustitia; & si iudex non possit motu proprio concedere restitutionem. Roman. singul. 481. & ibi Nicolaus Pignolius, quia iudex non potest interponere officium suum, parte non petente, nisi in causis fiscalibus, l. 2. §. finatus de iur. iur. l. vacantis, Cod. de bonis vacant. lib. 20. vel ad vitandam scandalum, quo casu iudex ex officio potest compellere partes compromittere. Carocius de remediis, exceptiõ. 132. num. 18. vel ob publicam utilitatem, que interpellat, l. congruis, & de offic. prefat. vel pro miserabilibus personis, Carocius ubi supra. n. 22. Vel si agatur de reverentia superioris, l. cor. 6. final. iudicibus. Cod. de appell. & Carret. ubi supra. n. 21. Et potest ex officio attentata revocare. Rom. decis. 5. n. 5. ut lite pendente in autiquis, Gall. lib. 1. obsequat. 156. n. 7. Olivarius in Praxis, 2. part. lib. 2. cap. 14. num. 51. ubi numeris sequentibus, & præcedentibus ponit plures casus, quibus iudex parte non petente interponit officium suum.

26 Sed & minor rependo rem venditam, cum decet petere restitutionem in integro. Gratian. cap. 40. n. 12. & Felix, cap. 2. n. 13. vers. demum tene mentis, & de libelli solutione. Et licet controversiam fit inter Doctores an restitutor in integro impediatur executionem alii patrem negativam, alii affirmativam tenebitur, ut eis relatis testatur Paul. lib. 2. rer. quæ. cap. 2. n. 13. vers. 5. p. 11. n. 13. tenebitur minoris restitutionem impedire executionem, ex eo quod in generali exclusione exceptionis non censetur exclusio restitutione minoris competens, ex glossa quam cavale de memoranda las. lib. 1. n. 17. l. postquam liti, de pectis Carol. de Grat. de exceptioni. excepti. 34. n. 2. Hondod. consil. 18. a num. 82. ubi §. 5. limitat, quando defensio asseritur, ut infra. n. 71. Et quod restitutionis beneficium nunquam censetur exclusum, nisi contrarium probetur, plures refertur tradit Mier. de maior. 2. part. quest. 4. titulum. §. n. 174. ubi in fin. quod per verba generalia non comprehenduntur minores, nec etiam per generalia verba tollitur speciale beneficium, l. Decretum, Cod. de fideiussoribus, lib. 1. Bartholomæus Socin. conf. 299. n. 8. lib. 3. Mierces, ubi supra. n. 168. & vide cap. 24. n. 62.

27 Sed si minor exequatur ob instrumentum guaranteegium fideiussionis, petita restitutione impeditur executio sine ulla probatione, quia ex instrumentum fideiussionis constat notorie de læsione minoris iuxta tradita supra. n. 18. & exceptio que resultat ex instrumentum adversæ partis, non est rejicienda, l. eam qui sita, §. qui sita, de verbor. obligat. Alexand. Rauden. conf. 92. n. 7. Sured. conf. 186. n. fin. Cavalcant. decis. 28. n. 3. part. 2. Paul. lib. 2. rer. quæ. cap. 2. n. 5. p. 11. n. 27. & iudex ex officio talis exceptionis habet rationem. Afflic. decis. 106. num. fin. & ibi Ursillus num. 5.

28 Sed & si minor in iudicio confessus fuerit de factum de quo non constat per probationem, restituitur abique ulla læsionis, seu erroris probatione. Angel. l. errorum. §. in populo de confis. §. quem & alios refert & sequitur Gerard. singul. 67. n. 2.

casu quo ille contra quem effect peneud restitutus, ante pettam, vel laam sententiam restituitur, teneatur in conscientia restituere minori, & hoc ex quo beneficium restitutum quod minoribus datur, non est, ut aliter ante sententiam & causam, teneatur restitue iustitiam, sed solum est ut iudex, audita parte, & discussa causa, possit restitutionem concedere, si se conuincat, Cod. de in iudic. restituti. ibi: Implorari in integrum restitutionem, non prohiberi si nequa profuta tempora excesserint, cum cognita, §. l. s. tit. l. i. part. 3. lib. 1. Max si se fouere engauiat.

Et si quis amissa ludo lege prohibito praebent adione ad repandam coram iudice, auctoritate, Cod. de religio. §. Junip. post est inconfulto iudice compensatio ut, & si soluat peraque postea auctoritate privata laerum sibi restitui, non tenetur lucras restituere, donec condemnetur, Covarr. rog. peccatum, 2. part. §. 4. ad finem, vericil. nunc tollunt.

100 Quid si ex causa iudicati, bona minoris capta sint & dicitur, & mox restituatur per sententiam sunt ei restituenda cum fructibus, si ex causa 10 ff. de minorib. Pet. Sard. decif. 43. num. 9. ubi reprobat Becium contrarium tenentem, & bona advocatit iustus possessoribus Quator. de nobilit. 3. part. cap. 6. num. 18.

101 Et quod dicitur de minore mediante restitutione addendum est, etiam in maioribus, quando vel ex iudicio executivo, vel alio sumario fuerit districha bona, & fuerit revocata sententia additionis (vulgo, de renate) vel in alio iudicio plenario fuerit lata sententia, capis virtute fuerint bona vendita, vel adjudicata parti, si postea annullata sententia, bona itidem sunt restituenda cum fructibus qua generale est, quo quotiescunque titulus reuocatur ad non titulum, res virtute eius alienata est restituenda cum fructibus, ut per l. filio 16. §. contra tabulas, de inofficij. testam. tradit opinio Francisc. Becium cons. 95. n. 5. Giurb. decif. 99. num. 1. qui loquuntur in sententia, Barb. l. de iuratio, §. fin. 1. part. num. 46. sint. matrim. ubi quod id procedit, si vitulibus ab initio sit irritus, siue postea irritus retoro, licet ab initio valuerit, in sententia reuocata, & tractat Rom. 455. num. 16. & Sard. decif. 45. num. 11. & 12. Nam quando causa redditur ad non causam infecta radice infecta quod ab ea immediate derivatur, ex doctrina Baldi, l. fin. num. 5. & 6. Cod. de sentent. passio. Peregr. de iure sic. tit. 2. n. 53. & ita nec gabellata debetur, nec gabellarius potest eam petere pendente lite super retractione, & nullitate. Lafar. de decif. cap. 14. num. 61. Tamen si cuius districha restituatur, tenetur solvere meliorationem, etadit Giurb. decif. 105. num. 18. & cum fructibus meliorationum. Amlic. decif. 87. ubi U. silius Additionator. Puteus d. 270. lib. 3. Sard. decif. 281. num. 10. Negu. sant. de pignor. 4. p. 3. part. a. num. 10. Anton. Gam. decif. 99. num. 3. ubi quod fructus non sunt restituendi, quatenus tangunt quantitate meliorationum, & decif. 364. num. 1. & Medina Additionator. decif. 36. Peregrin. de fideicom. artic. 50. num. 67. ubi refert Capic. qui idem tenet decif. 93. in similibus verbis. Vincenz. de Franch. decif. 191. num. 11. ubi quod fructus lucratur meliorans, quem refert & sequi-

tur Alex. Raad. in repertorio consiliorum, verb. fructus, vol. 1. habite respectu meliorationum, idem tenet Marefcor. lib. 1. variat. refutat. 111. num. 53. Covarr. lib. 1. variat. cap. 8. num. 4. Catez. lib. 3. practice. q. 69. Mier. de maior. 4. p. 9. 3. num. 2. Ioan. Garc. de expens. cap. 23. d. n. 54. Hileron. Guid. cons. 80. num. 8. lib. 2. Mant. de contrall. lib. 5. tit. 7. num. 26. Barb. l. diuortio, §. fin. 1. part. 2. num. 48. Et cob. de ratiocin. computat. 13. Barbol. in remissibus ad 4. tit. 54. §. 1. n. 2. ad fin. fol. 111. Ricc. col. 1. 150. Franch. Stephan. decif. 81. num. 4. & fin. D. Francisc. Hieron. de Leon. decif. Valenti. 98. n. 10. ubi dicit se referre. ita iudicatum, & esse veriorum sententiam, alios refert. Giurb. decif. 105. n. 19.

Ubi autem emptor rei districha eam alteri 104 vendiderit, & possidet fructus suos faciet, iuxta decisionem, l. bona fides emptor, de acqui. vend. verum. Anton. & poterit bona praescribere. Galpar. Roder. de annu. reditib. lib. 1. q. 14. n. 61. sequitur Giurb. d. decif. 105. n. 61. & is a quo res est ablata per distractionem ager contra venditorem, & si non est solvendo cogit hunc alium emptorem. Giurb. decif. 105. num. 16. per l. in causa, fa. 2. §. idem Pompon. iuncta l. plane. ff. de minor. & referre plures DD.

Et cum minor qui adhibet hereditatem possit restitui aduersus additionem, & cum repudiare, l. est sine, §. sed quod Papinianus, de minoribus, scias, quod minore restituito repudiante adnotatur substitutus ex vulgari, vera & communi DD. opinione quam defendit Fachin. lib. 4. controuers. c. 73. per l. ex contractu de ve. iudic. ibi: Postea tutor est substitutus eam boni patris, & ita bona defuncti ad substitutionem, vel ad coheredes perueniunt.

Et minor restituitur in integrum in beneficiis, & spiritualibus, vide sup. c. 24. d. n. 48. cum seqq. & num. 48. & postea d. num. 78. & num. 105. Et de minore qui iuravit se maiorem, & papilio qui iuravit se puberem an restituatur, & si excludatur quia iurauerit, quod non excludatur a dicendo de malitiae actus, vide sup. c. 26. d. n. 20. Et de aliis casibus, quibus minores restituuntur in integrum, & quod restituatur aduersus non confectum inventarium, sup. n. 95. & c. 28. n. 48. & n. 49. quod non restituatur minor, si dolo omisit ponere aliqua bona in inventario, & n. 51. quod restituatur minor litigans, qui non accepit concordiam, sibi utilem, et oblatam.

Et ibi n. 52. quod minor potest cedere beneficium restitutionis in alium Et n. 53. quod licet restituatur in integrum minori competens, & quare numeris seqq. Et n. 91. quod restituatur aduersus conditionem non impletam, & ad expensas factas, n. 96. & in possessorio vicenae restituatur propter expensas in re aliena factas. Conard. l. nunc. l. n. 17. & 18. Cod. ff. de monent. poss. ex Alber. J. (in ad fin. Cod. qui legit personam.)

Et quod restituatur ad penam privationis ob contraventionem contractus iurati, 108. Et quod restituatur, ut implatur ex parte sua, 116. Et quod si cepit agere via ordinaria, restituatur, ut agat executivae, vide inf. c. 28. & scias, quod in articulo

articulo restitutionis in integrum non admittuntur testium repulsi Ricc. et al. 34. versio. & quid in beneficiis restitutionis.

CAPUT XXVI.

De probatione minoris aetatis ad modum in integrum restitutionis evasquendum; & an sufficiat liber Baptismi, vel assertio patris, vel dato curatoris; & an probetur assertione minoris dicentis se maiorem, & si praedictae, ut non restituatur.

SUMMARIUM.

1. Aetate ad restitutionem ob minoritatem probatur per librum Baptismi, concurrentibus aliis adnotantibus, & probat discreditationem, & similia, & n. 1.
2. Et sufficiat, quod fides libri Baptismi sit extralla, & data a successore Parochia.
3. Testibus succedens alteri in officio, potest exoratore scripturas ex processu sine iudice, & dicitur originatus, & potest executioni mandari.
4. Quae dicuntur adnotantia ad probandam falsitatem per librum Baptismi.
5. Si concurrent nomina & cognomina baptizati & parentum, & cognominis baptizati non sit suspicio contraria, sufficiat liber Baptismi.
6. Libro Ecclesie creditur ad probationem domini Ecclesie, & probat contra tertium si conscriptum inter scripturas per officialem ad id deputatum.
7. Libris officialium publicorum creditur, & probant ad utilitatem tertij.
8. Consilium Tridentinum iubet quod parochus habeat librum, in quo describat baptizatos, & nomina parvulorum suscipientium de sacro fonte.
9. Liber Ecclesie probat quem excommunicatum, vel mortuum, & ita Baptismum, & si exortetur qualiter procedatur, ut exhibeatur, que probatio requiratur, ut compellatur qui exhibere.
10. Magna sunt confusio in iudicio de persona Parochi.
11. Liber patris, vel matris probat aetatem filij, vivente patre, cum eius iuramento: mortuo tamen filio liber probat.
12. Testimonium patris, & eius assertio testimonio facta, probat aetatem, & respondetur ad l. parentes, Cod. de testibus.
13. Datio curatoris probat quem esse minorem, respectu illius cuius contemplatione fuit datus curator, ut cum re contractore, vel agere in iudicio, seu respectu tertij.
14. Litigans cum curatore dicitur, tanquam cum minore, videtur eum minorem reputare.
15. Datio curatoris probat ad prejudicium eius, ad cuius instantiam curator datus fuit, licet sit filius factus contra tertium, nisi assertu iudici videtur minorem esse.

16. In his que tractantur temporis mutationem, probatio non concludit de tempore ad aliud.
17. Sic qui se minorem dicit, prius constitutus procuratorem, debet concludere pro minorem aetatem.
18. Datio curatoris, & suspiciter loquendo, non probat quem esse minorem.
19. Ut litigans restituatur, sufficiat fuisse minorem tempore moti litis.
20. Minor se maiorem dicens cum iuramento, excluditur a restitutione.
21. Papilio si puberem dixerit dolo, ut aliquis eum co curatorem, iurando contractum, ut minor, excluditur a restitutione.
22. Si minor, qui contractum dicit se maiorem, evidenter minor appareat, restituatur: nam qua facilitate induitur ad contractum, induitur ad iurandum.
23. Contractus cum minore, si factus talem esse, vel quia notari constat ex assestis, vel quia cum induitur ad iurandum, non debet lucrum consequi ex dolo suo, & minor restituatur.
24. Licet minor non appareat minor ex aspectu, tamen si cum eo contractus sit ejus cognatus, in quo presumpsit scientia aetatis, restituatur minor, etiam si dixerit se maiorem.
25. Conspicuum presumpsit scire natiuitatem consanguinitatis, & viciniam.
26. In excludendo, vel committente cum aliquo presumpsit scientia, ex conversatione, non tamen in habentibus tractum momentaneum, nisi furto, rapina, & similibus.
27. Scienti non fit iniuria, & emptor rei quem scit non esse venditoris, non agit de evicitione.
28. Minor se credens se maiorem, iuraverit absolute dolo, non negatur ei restitutio, confititio de errore, alius presumpsit disciplinandi animo iurasse se esse majorem.
29. In dubio presumpsit, quod animo decipiendi minor iuravit se majorem.
30. Assertio erroris iudicis iuravit se non habere proximiores consanguineos ad contrahendum, quando ex forma statuti requiritur presens iuramentum, ei non nocet.
31. Minor, qui iuravit se esse majorem, licet excludatur a restitutione in integrum, potest tamen allegare nullitatem.
32. Assertio illius qui prohibuit est sacre contrarium non statim, ad illandam formam statuti facta testamta, inter illas personas, inter quas est prohibendum legatum, & heredis institutio, non sufficit, nisi aliter quam per confessionem confiter de debito, vel sine alia conjectura profus excludatur fraudem.

Ed quia, praecedenti capite, diximus minorem debere probare ad restitutionem minoritatem, ne referam modos probandi aetatem late tractos per Malcard. de prob. conclusio. 667. & seqq. Tuel. verb. aetate consilij, 3406. & seqq. Menoch. de arbit. lib. 2. c. 69. §. 119. Sfortia de restitutione, l. part. quest. 17. artic. 11. Grammat. decif. 48. Campanillus rubric. 111. cap. 4. num. 6. ubi lex modos probandi aetatem refert, sed committitur probatur per hanc

brum Baptismi, qui concurrentibus aliis admi-
 nis probat etatem, descendentiis, & si-
 milita, ut dicit Coccius fuisse resolutum in
 2. Nota de off. 219. num. 3. ubi n. 6. quod sufficit,
 quod filius libri Baptismi sit extranea & deae
 3. Succedere parochia; & ita fuisse dictam a Rota.
 Sic & Tabellio succedens in officio, potest ex-
 trahere ex protocolis precedens originalia;
 quae habentur auctoritates, & paratam ex-
 ecutionem, Patella, lib. 2. verum quer. cap. fin.
 1. lps. 5. n. 20. quando autem desiderentur
 4. administrativa, intelligit sufficere quod parente co-
 tempore habitaverit in ea parochia, vel tran-
 siverit per eum locum itineris causa, tempore
 quo natus fuit is de cuius aetate queritur, ut
 solet contingere, & notat Pauli. prator, num. 8.
 ff. de eadem identitas etiam nominis parentum,
 & baptizati arguit personae identitatem, Al-
 exand. Raud. conf. 22. n. 199. & 493. & 406.
 5. vol. 1. & si nomina, & cognomina parentum,
 & baptizati, convenient, identitas probatur,
 ad tradita per Aym. Crav. conf. 169. n. 4.
 6. Et si non fuerit suspicio contraria, sufficit
 liber Baptismi, Barzoch. conf. 208. num. 2. 3.
 lib. 1. quia si libro Ecclesiae creditur ad proba-
 tionem domini Ecclesiae, cap. ad validitatem de
 praescrip. ubi optime Felin. Mascard. de probat.
 conclus. 280. num. 5. & tradit Sarda, conf. 245.
 num. 18. & probat contra tertium, si conser-
 vatur inter alias Ecclesiae scripturas per officiales
 ad hoc deputatos. Mace. Anton. Genuens. in
 7. pract. Eccles. cap. 194. num. 2. nam quia magis
 creditur ad commodum alterius. Nam & libris
 officialium electorum de publico, & eorum
 paritatis creditur ad utilitatem alterius. Bertaz.
 conf. 508. n. 4. lib. 8. Bart. & Doctores, ligu-
 dem, 5. n. 1. n. 1. de iudic. & de sacra. Con-
 cil. Trid. sess. 24. cap. 1. de reformat. vers. ha-
 beat parochus librum, praecipit quod parochus
 8. habeat librum, in quo scribat nomina contra-
 hentium matrimoniorum; & ibi cap. 2. jubetur,
 quod parochus scribat nomina patrimonium sus-
 ceptum baptismate de sacro baptismate fontem-
 te; & in eo scribantur nomina baptizatorum,
 & eorum parentum; & sic Cald. Perey. l. si
 9. curatorem habens, vers. minoribus num. 38. ad
 id ponderat, quod per librum Ecclesiae probatur
 quem esse excommunicatum; & ibi in fine
 numerus cum Quinquiano, & alius tenet, stan-
 dum esse libro Baptismi. Item Mascard. de pre-
 bat. conclus. 672. n. 18. Pro quo etiam facit, quod
 magis sunt confidentes, quos quis facit de per-
 sona parochi, cap. nemo, de Simonia, cap. super
 eo de postul. Valiac. consil. 74. num. 5. ubi quod
 pro eo presumitur, quod fraudes excludit. Et
 facit, quod Parochus est persona publica.
 Sed quia scriptura occultatur libro Baptismi,
 maxime temporis antiqui, vel praeteriti per eos,
 quia intererit ne detegatur aetas, & praeteritio
 esse apud aliquem, & penam à iudice, ut eam
 compellat ad exhibendum, adverte, quod si ve-
 libro Baptismi traditur, si ve de alio, vel scrip-
 turis exhibendis, ut quis compellatur exhibere,
 debet probari existentia libri, apud illos ple-
 ne, & concludenter, nec sufficit probare pre-
 sumptivè, & debet rectè constare de interesse
 petentis Alexand. Ludovius, de off. 119. n. 5.
 & de off. 199. num. 3. ubi additio, n. 7.
 & si liber, vel scriptura esset de dominio desin-
 cti praesumeretur esse pens hereditum, nec stare-

tur eius iuramento contrarium asserentis, ita
 Additionator Ludovici dicit, de off. 199. n. 6.
 Sed si is à quo petitur ratione officii non tene-
 tur custodire, debet probari existentia eius apud
 eum tempore mortis huius. Additionator Ludovi-
 ci, de off. 129. num. 7. & qui non est generalis
 additionator, non tenetur conficere librum
 ad effectum reddendi rationem, quia sine li-
 bro potest reddi ratio, Additionator Ludovi-
 ci, de off. 199. n. 5.
 Sed & per librum patris, seu matris probari 10
 etatem, tenet Barzoch. conf. 208. num. 2. vol. 1.
 idem tenet Mauric. de rebus, cap. 3. n. 10. Mascard.
 de probat. conclus. 118. n. 14. Roland. conf. 31.
 num. 2. & 3. lib. 1. Gam. de off. 314. num. 3. Me-
 noch. de arbit. cap. 116. n. 4. ubi post Aym.
 de antiquitate tenet, quod vivente patre, statim
 suo libro cum iuramento eius; & quod, eo mor-
 tuo, liber solus probet; & Cald. l. si curatorem
 habens, vers. minoribus, Cod. de integritate, post 11
 longam disputationem habitam contra Mari-
 tium de rebus, c. 377. tenentem testimonium
 patris, & eius assertionem testamento factam
 sufficere, per l. etiam de probationibus, non obstat,
 l. i. pariter, Cod. de rebus, quam Caldas intel-
 telimonium patris, sed de quadam denuntiatione
 de, quae olim fiebat publice in aetate coram pra-
 tore, ad l. 1. de consuet. n. inter de publicat.
 n. 1. l. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 12. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 13. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 14. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 15. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 16. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 17. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 18. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 19. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 20. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 21. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 22. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 23. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 24. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 25. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 26. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 27. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 28. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 29. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 30. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 31. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 32. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 33. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 34. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 35. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 36. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 37. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 38. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 39. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 40. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 41. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 42. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 43. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 44. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 45. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 46. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 47. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 48. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 49. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 50. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 51. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 52. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 53. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 54. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 55. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 56. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 57. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 58. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 59. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 60. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 61. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 62. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 63. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 64. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 65. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 66. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 67. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 68. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 69. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 70. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 71. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 72. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 73. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 74. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 75. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 76. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 77. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 78. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 79. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 80. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 81. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 82. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 83. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 84. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 85. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 86. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 87. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 88. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 89. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 90. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 91. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 92. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 93. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 94. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 95. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 96. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 97. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 98. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 99. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania
 100. n. 1. Cod. si minor se majorem dixerit, l. si
 de probationibus, tandem num. 33. dicit in Lusitania

ascensum, & descenditum requiritur, ut con-
 cludat testis deponens per aspectum: tamen quan-
 do non ita apparet aspectu majoris, vel mi-
 noris, non datur probatio concludens, nec
 sufficit instrumentum curae ad probandum mi-
 norem aetatem. Quod maxime procedit, si da-
 toris fuit sine cognitione, l. abstrusus, ff.
 de curat. furios. vel si datio curatoris non sit
 temporis praesentis, sed praeteriti; quia in his
 probatio de uno tempore ad aliud l. Spadonem, §.
 abstrusus, de excusat. iur. de raph. 878. n. 2.
 ubi num. 3. quod si praesens constituitur procurator
 rem, qui se minorem dicit, debet concluden-
 tem, qui se minorem attende, quia jam
 17. ter probare. Quod multum attende, quia jam
 cum vellet licet movere, se facere providi
 de curatore, ut quaderem beneficio minoris a-
 tatis. Et si pronuntiatur fin, datur appellatio,
 post Signorol. conf. 14. n. 15. tradit Francisc.
 Saggad. de Regia proci. 2. p. 6. num. 6. 5. Et id
 ex eo, quia d pronuntiatio super legitima-
 tione per se non appellatio, ut ibi. Et re vera,
 simpliciter loquendo, datio curatoris non pro-
 bat quem esse minorem in prejudicium testi-
 Anton. Faber, de off. 15. de probat. sequitur Ric-
 collet, 30. in fin.
 18. Sed quis contingit, quod libe pendente mi-
 nor efficitur major, scilicet, quod restituitur;
 quia sufficit quod tempore conceptus litis sit mi-
 nor. Afflic. de off. 210. n. 4. & per totum Lan-
 collet. de aetate, 2. p. cap. 4. limit. 21. n. 12.
 19. Et minor se majorem juraverit, licet regula-
 riter excludatur a restitutione, l. si alterius,
 Cod. si minor se majorem dixerit, num. 56.
 20. Joan. Gut. aut Sacramenta puberum, num. 56.
 quia infirmitas, & fragilitas consilii, non cal-
 liditati opulatur, l. si sine Cod. ad Velleiam,
 l. 3. hoc veris, ff. eodem. Et idem in pupillo
 21. pubertati proximo, qui dolo ut celebraret con-
 tractum juratum, ut minor, dixi Joan. Guiter.
 anth. Sacramenta puberum, num. 59. qui mi-
 nor si dolo verus est, non restituitur. Lan-
 collet. de aetate, 3. p. cap. 28. num. 154. Ga-
 tier. de test. sp. cap. 7. n. 11.
 22. Et quod dicitur de minore dicente se ma-
 jorem, ut cum eo contractum, non indubitan-
 ter procedit, nam ab omnique ex aspectu clarè mi-
 norem esse appareret, non est ei deneganda
 restitutio; nam quia facilitate inducitur ad con-
 tractum, inducitur dolo ad jurandum se ma-
 jorem. Soc. conf. 1. in primo. & n. 13. Pyrius Ma-
 rius de off. 2. p. p. in. sess. 2. n. 49. n. 9. Gratian.
 d. 214. n. 9. Mart. de classis, class. 208. n. 3.
 & sic contractus cum minore, consequetur
 23. commodum ex dolo suo, contra rep. l. verum 64.
 §. tempus, ff. pro socio; & sic quod si ve ex al-
 terius aspectu apparet minor, vel sic dolo inducitur
 ad jurandum se majorem, restituitur, tradunt
 24. Guiter. anth. Sacramenta puberum, num. 57.
 Cod. si adversus vendit Mauric. de restitu. q. 174.
 C. l. idem est, est non ex aspectu appa-
 reat, tamen cum eo contractus sciret minorem
 esse, vel quia proximus cognatus, in quo praes-
 sumitur scientia, l. de tutela, Cod. de integritate
 restit. libi: Quem ignorat aetatis tuae non suffi-
 tem esse non tutelam, quam sanguinis proximitas ar-
 Porez, de Lora de vita Hom.

quod dicitur, unde cognati, confirmatio de restitu.
 Mauric. de off. 139. num. 264. Franc. Decius
 conf. 111. n. 18. Aym. conf. 271. Alex. Raud.
 conf. 23. n. 124. vol. 1. solutus in responsionibus
 sanguinem, Mascard. de probat. consil. 407. 25
 n. 5. Ludovic. Rodil. voto nuncio, num. 37. ut
 in nativitate consanguinei, Menoch. de re-
 cap. rem. 16. num. 44. ubi plures Doctores re-
 fert: vel si fit vicinus, in quo etiam praesumit
 de presumptivis, cap. quomodo, & cap. quanto
 n. 31.
 Idem in cohabitante, seu commorante cum 26
 minore, Aym. conf. 26. n. 3. & conf. 123. n. 1. &
 conf. 148. num. 5. Roland. consil. 36. & conf. 90.
 num. 25. vol. 2. vel ex cohabitante, Aym.
 conf. 168. num. 6. Sed hoc in non habitantibus
 tractum momentaneum Menoch. de re-
 rem. 16. num. 41. ut in furto, rapina, & si-
 militibus, Bironius ad sole in compendio restit. verb.
 factum, quod habet scientiam enim non fit dolo,
 iusta iuris regulari; imò ipse dolo verus est,
 ut dicit Mauritius de rebus, l. 1. & cap. 173.
 sequitur Caeneo, varior. 2. par. cap. 1. n. 22.
 Et sic tempore fecerit quam emit, non esse
 venditoris, non potest agere de evizione.
 Caeneo, 2. part. cap. 1. num. 17.
 Sed etiam non apparet per aspectum esse 27
 minorem, nec fuerit dolo inducitur ad juran-
 tum, nec cum eo contractus sciat esse mi-
 norem, sed minor credens se esse majorem, ju-
 raverit contra de errore restituitur, quod mul-
 toties potest contingere in eis, quorum parentes
 mortui fuerunt relicti filii imberibus, quae
 aetate quod videt ignorat, l. 1. Cod. de falsa
 moneta. Quod maxime procedit, si parvuli exis-
 tant in patria cum parentibus, nec erant in loco
 habitationis consanguinei, nec eius nativitate
 vel quia stinerantibus parentibus non esset 28
 vel alia causa ignorare etatem; tamen minor
 ipse probare debet causam erroris; alia proba-
 tur deceptio animi iuramentum fecisse.
 Gratian. de off. 234. num. 21. Assertio tamen er-
 rones in nocere non debet, ut nec hoc assertio
 29. consanguineos ad contrahendum, quando ex
 forma statuti debent adesse contractui. Gratian.
 ubi supra, num. 10. Et in muliere, & minore
 tradit Mascard. consil. 1031. num. 3.
 Sed licet minor, qui dolo juravit se ma-
 jorem, excludatur à beneficio restitutionis; &
 30. potest tamen allegare contractum nullum ex
 defectu solennitatis requiritur. Ludov. Roman.
 conf. 47. n. 5. post Iou. Andr. quem refert
 c. Clemens, singul. 163. Hyppol. de Mas-
 singul. 299. Masc. de probat. conclusio 1079.
 num. 7. alios refert Canc. 2. p. varior. cap. 1.
 n. 23.
 Et ratio est, quia ad illud dem solennita-
 tem statuto, seu lege requiritur in contractu,
 non fatu assensio illius qui cum alio libere fa-
 cit, non potest Bart. l. si pater, ad fin. de Con-
 tractat, tamen cum eo contractus sciret minorem
 esse, vel quia proximus cognatus, in quo praes-
 sumitur scientia, l. de tutela, Cod. de integritate
 restit. libi: Quem ignorat aetatis tuae non suffi-
 tem esse non tutelam, quam sanguinis proximitas ar-
 Porez, de Lora de vita Hom.

pendentiam, seu praeventionem illius iudicis, coram quo est contumax. Scaccia de appellat. 9. 17. limit. 47. minor. 3. num. 9. ad fin. atque ita in nostro casu regressus via ordinaria ad executionem daretur. Idem tenet Rofcortus. 1. refutat. cap. 38. num. 7. ubi num. 8. quod per oblationem terminum substantialium non censetur recellam a via executiva. Si tamen aliqui faciat de pertinentibus ad viam ordinariam, amittit privilegium executionum, ut post Bildam, & Rodericum Suarez ab eo relatores, tradit Gut. lib. 3. praef. quesi. 39. n. 3. ad fin.

44 Sed est expressus creditor ceperit viam ordinariam ad restitutionem instrumenti, ea licet pendente, potest petere executionem contractus, quod saepe contingit, cum agitur ad restitutionem concessam in emphiteosim; nam poterit dominus iura dominicalia exercere, & per viam provisiis petere, ut sibi licet pendente solvantur centus, & laudemia, ut refertur saepe decisum à Senatu Neapolitano.

45 Franchis decif. 373. Nam, ut ipse inquit, sicut vendicans nihil debet innovare ex parte sua, ita nec reus, l. unie. Cod. integr. resp. postulata, ne quid novi fiat. Et sicut reus non est interim privandus sua possessione, ita nec actor. cap. laudabilem, ad litem pendente nihil innovetur. Tradit Rebus, in consuet. Regni Franci. 2. non. titu. de restitutione contrah. gloss. 4. art. unie. n. 7. verfic. notandum, & Misc. de major. 1. part. q. 44. n. 4.

46 Nec via ordinaria à debitoro intra ad restitutionem instrumenti, impedit quin creditor illius executionem petere possit, l. fin. Cod. de ordin. cog. per quem textum ita tenet Molin. in annotat. post lib. primo, num. 7. verfic. quibus adhibetur, & ita fuisse iudicatum à Senatu Neapolitano, testamur Alfid. d. 30. & tenet Massa ad Forman. Camer. obligat. 2. confidat. de vi instrumenti, oblig. Camer. num. 25. Anton. de Canar. de executione instrumenti, cap. 51. Azaved. l. 1. tit. 2. lib. 4. recopil. num. 132. Parladus, lib. 1. coram quodam, cap. 51. part. 3. n. num. 21. Flamin. Carcarius decif. 2. n. 8. & 9. Et ibi num. 13. ait rationem esse, quia quilibet praeveniendo causam coram alio iudice, impedit executionem. Mascard. de probationibus concl. 686. num. 14. Cancr. 1. part. orator. cap. 1. n. 19. ubi n. 20. & 21. quod quomodomodum exceptio huius pendente super retractione sententiae transacta in rem iudicatam, non impedit, nec retrahat iudicium, ita nec instrumenti guarantee. Carolus de Grassis de exceptione, in prelat. num. 47. ubi idem dicit, etiam si ageretur de iustitia privitate, nisi opponatur vitium visibile, ut si instrumentum esset cancellatum, vel in eo deficiant testes, & non sit consecutum à persona publica, & ex inspectione appareat defectus. Cancr. 1. cap. 3. num. 21. tradit Mirama de ordine iudiciorum 6. part. verb. & producantur scripturae, num. 11. & de instrumentis coram trahit Suarez, l. postremam, ad leg. Regni, exten. 6.

47 Sed & executio instrumenti potest fieri pendente compromisso, quod super eo factum est, nisi expresse animo novandi factum sit. Et procedit, licet speretur per sententiam instrumentum in aliquo derogandum. Quia praesens status attenditur. Paul. Castren. cons. 419. vol.

1. Decius cons. 68. num. 5. Cancr. 1. part. orator. cap. 3. n. 49. Quamvis enim non mutatur, si tamen prohibetur, l. 3. unie. Cod. de testament. Cold. Petreus, si curatorem habens, verb. quod primum ius, n. 18.

2. Sed & si ad petitionem debitoris fuerit commissa causa nullitas contractus, & iudex inhibet ordinatum, ne procedat ad executionem illius; nihilominus iudex ordinarius ad instantiam creditoris non obstante inhibitione, poterit exequi instrumentum. Ant. de Canar. de executione, instrum. q. 21. post Innocentium, quem refert, cap. cum in iure de officio delegat. Anton. Massa, ad Forman. Camer. obligat. Titulu. de vi instrumenti, obligat. Camer. n. 26. Flores de Mens. q. 51. variatam num. 90. nam illius litem pendente non officit causae summariæ tractanda.

3. Sic & pendente appellatione, post inhibitionem potest iudex, à quo cognoscere deturbata possessione, cap. cum teneatur, l. de appellat.

4. Sic & post inhibitionem à Rota potest quis adire Regium Tribunal, pro manutenenda possessione. Mandol. de indub. quest. 21. Lan. celot de attentatis, 2. part. cap. 10. limit. 2. n. 2. fol. unie. 202.

5. Et quia plura iudicia summariæ addere, quod etiam in summariis de iure iudicio ad aliud, si ex eadem causa petatur, obstat exceptio rei iudicatae, l. de eo, §. sapienti, ff. ad exhibendum, Socinus consil. 155. num. 6. ad fin. volum. 2. Camillus Lepid. decif. 106. inter Lucefesi, quia quilibet causa, etiam executiva, habet instantiam Hieronym. Mag. decif. 97. num. 1. cui respondentari non potest, ut ibi num. 21. post Barlatum quem & alios refert, & non solum litem pendente in iudicio summario obstat in alto summario iudicio; sed si in iudicio summario sit plene cognitum oblati iudicio. Alexand. l. à divo Pio, §. si super rebus, num. 4. & 5. de re iudic. Tullius littera S. consil. 175. num. 19. decisio Genens. 1. num. 6. & ibi, quod ut dicatur plene cognitum, debet ferri ordo requisitus in causis ordinariis, maxime circa citationem. Alexand. Rauden. consil. 17. part. 6. & num. 53. 54. & 55. aliis enim ad aliud iudicium probationes factae non proderunt, sed debent impleri in iudicio ordinario, decisio Genens. 2. n. 1. nec probationes factae in iudicio plenario, in modum exceptionis, facient fidem in alio iudicio, nisi ratificentur testibus, glossa verbo, in modum exceptionis ad finem, cap. 2. de ordine cog. que est communiter recepta teste Puteo decif. 68. part. 1. & hoc, nisi iudicium summarium habeat annexam causam proprietatis, Molina lib. 3. de Primogen. cap. 13. num. 21. & idem erit, si contra probationes iudicij summarij fuerit iudicatum, cap. suborta, de re iudicata, l. 23. tit. 2. part. 3. verfic. mas sed demandator.

6. Sed si habens instrumentum census exequatur pro redditibus unius, vel plurium annorum, & opponatur de nullitate instrumenti, vel de illius redemptione facta, vel de alia simili exceptione, que respicit totum instrumentum, (non autem tantum solvendum illam pro qua exequitur) si exceptione neglecta feratur sententia contra debitorem, et iudex fiat exequi

pro novis decursis possit debitor re iterum opponere illam exceptionem iam repulsam in alia executione.

Et Ripa l. in stipulatu 11. n. 91. de verborum, dum loquitur in eo, cui debentur redditus solvendi singulis annis; ait, quod si sint plures obligationes non praedat exceptio rei iudicatae; locum si sit una obligatio, quia tunc sententia super primo anno parat plenum iudicium pro sequentibus per l. egi 166. verfic. sed & si, de exceptione rei iudic. & sic quod si esset sententia absolutiva obstat exceptio rei iudicatae ad agendum pro redditibus sequentibus; sed quod non parat exceptionem pro sequentibus; videtur probari per textum in l. i. Cod. de fideicommissis, & est decisio Genens. 3. n. 6. & 9. qua in re tenet quicquid cogitandum.

Sed Simon de Praxis de interp. ult. vol. lib. 5. interp. ult. d. 2. n. 9. consilii creditoribus quod petat debitorem damnari ad solvendum singulis successivis annis, quod ait posse fieri, & esse communem opinionem secundum Iasensem, d. l. i. quod procedere in debito annuo ex contractu, ait Simon de Praxis ibi n. 96. post Alex. conf. 91. n. 1. verfic. sed respondeo, lib. 1. Et Gratianum 1. verfic. sed respondeo, cap. 90. à num. 14. Item tenet ne cogatur creditor singulis annis litigare, sed quando est plene cognitum in summario sine dubio praedat sententia; & dat exceptionem rei iudicatae, ut super. num. 57.

10. Decius cons. 68. num. 5. Cancr. 1. part. orator. cap. 3. n. 49. Quamvis enim non mutatur, si tamen prohibetur, l. 3. unie. Cod. de testament. Cold. Petreus, si curatorem habens, verb. quod primum ius, n. 18.

11. Sed & si ad petitionem debitoris fuerit commissa causa nullitas contractus, & iudex inhibet ordinatum, ne procedat ad executionem illius; nihilominus iudex ordinarius ad instantiam creditoris non obstante inhibitione, poterit exequi instrumentum. Ant. de Canar. de executione, instrum. q. 21. post Innocentium, quem refert, cap. cum in iure de officio delegat. Anton. Massa, ad Forman. Camer. obligat. Titulu. de vi instrumenti, obligat. Camer. n. 26. Flores de Mens. q. 51. variatam num. 90. nam illius litem pendente non officit causae summariæ tractanda.

12. Sic & pendente appellatione, post inhibitionem potest iudex, à quo cognoscere deturbata possessione, cap. cum teneatur, l. de appellat.

13. Sic & post inhibitionem à Rota potest quis adire Regium Tribunal, pro manutenenda possessione. Mandol. de indub. quest. 21. Lan. celot de attentatis, 2. part. cap. 10. limit. 2. n. 2. fol. unie. 202.

14. Et quia plura iudicia summariæ addere, quod etiam in summariis de iure iudicio ad aliud, si ex eadem causa petatur, obstat exceptio rei iudicatae, l. de eo, §. sapienti, ff. ad exhibendum, Socinus consil. 155. num. 6. ad fin. volum. 2. Camillus Lepid. decif. 106. inter Lucefesi, quia quilibet causa, etiam executiva, habet instantiam Hieronym. Mag. decif. 97. num. 1. cui respondentari non potest, ut ibi num. 21. post Barlatum quem & alios refert, & non solum litem pendente in iudicio summario obstat in alto summario iudicio; sed si in iudicio summario sit plene cognitum oblati iudicio. Alexand. l. à divo Pio, §. si super rebus, num. 4. & 5. de re iudic. Tullius littera S. consil. 175. num. 19. decisio Genens. 1. num. 6. & ibi, quod ut dicatur plene cognitum, debet ferri ordo requisitus in causis ordinariis, maxime circa citationem. Alexand. Rauden. consil. 17. part. 6. & num. 53. 54. & 55. aliis enim ad aliud iudicium probationes factae non proderunt, sed debent impleri in iudicio ordinario, decisio Genens. 2. n. 1. nec probationes factae in iudicio plenario, in modum exceptionis, facient fidem in alio iudicio, nisi ratificentur testibus, glossa verbo, in modum exceptionis ad finem, cap. 2. de ordine cog. que est communiter recepta teste Puteo decif. 68. part. 1. & hoc, nisi iudicium summarium habeat annexam causam proprietatis, Molina lib. 3. de Primogen. cap. 13. num. 21. & idem erit, si contra probationes iudicij summarij fuerit iudicatum, cap. suborta, de re iudicata, l. 23. tit. 2. part. 3. verfic. mas sed demandator.

15. Sed si habens instrumentum census exequatur pro redditibus unius, vel plurium annorum, & opponatur de nullitate instrumenti, vel de illius redemptione facta, vel de alia simili exceptione, que respicit totum instrumentum, (non autem tantum solvendum illam pro qua exequitur) si exceptione neglecta feratur sententia contra debitorem, et iudex fiat exequi

CAPITULUM XXVIII

De aliis commodis, & favoribus, & utilitatibus minorum tam in contractibus, quam in iudiciis, & aliis actibus cum eis gestis, & delictis quoad penam.

SUMMARIUM.

- 1. Minores exequantur à multis publicis personis.
- 2. Onera ad que non aspiramus, s. ribuntur sine aspirante; honor autem, ad quem aspiramus cum aspiratione.
- 3. Civitas numerata sunt personalia, vel onerosa, & dicitur manus personae, quod cum corporis labore, & sollicitudine animi, ac vigilanti exercetur.
- 4. Minora personalia inter honores non habentur, & qua sint ea minor.
- 5. Minora ad vitam honorabilia, vel non, ex consideratione regionis.
- 6. Nobilitas non potest se extorere ab officio auctoritate alicuius Ecclesiae (vel a maiordominio) & idem in economia contravenientis alij vniuersi.
- 7. Exceptio a numeribus publicis militis repaui & appellatur immunitas, & sic conceditur excusatio ab eis, & habetur pro privilegio.
- 8. Minor non trahitur extra suam formam.
- 9. Minor si ob delictum se absentaverit, & iudex

- 10. Litem si intravit aliquis facienda certis modis censurata fore.
- 11. Iura legentia, de controversia, non compendunt minores.
- 12. Minor si non fuerit contumax, sed indefensus, sententia contra eum lata est nulla; non tamen potest declarari sententia nulla ad instantiam partis o non dicente minore.
- 13. Sententia lata in favorem minoris in iudicio sine curatore profectua, valet volente minore; & idem in pupilla, nisi sit sententia contra a alium minorem, ut numero sequenti.
- 14. Et procedit etiam in iudicio agens cum procuratore constituto à minore sine curatore in quo casu procedit decisio legis, non ea minor, Cod. de procuratoribus.
- 15. Minor non habens curatorem si constituit procuratorem cum iuramento, valet gesta per eum etiam in damnum minoris.
- 16. Decisio l. non eo minus, Cod. de procuratoribus, non procedit parte opponente ante iudicium finitum; quo casu non poterit minor suffragari illa, ob nullitatem.
- 17. Prædicta limitatio procedit in actibus iudicialibus, qui habent tractum summarij: sicut in conventionalibus, qui non innovantur profectum, nec in iudicialibus, si iudex potest oppositum proferat sententiam.
- 18. Acta facta ante oppositum non poterit minor rescindere post oppositum.
- 19. Licet iudicio agatur per procuratorem suo mandato iussu à domino ratificari in prima, & secunda instantia; non tamen poterit rescindere post oppositum de mandato.
- 20. Ratificatio non revocatur in praedictum epi cui medio tempore fuit quoque.
- 21. Item si persona privilegiata sustinet actum sit nullus in quo intulit non cadit.
- 22. Interim quia minor declaratur si vult alia volente in casu dicti, l. non eo minus, Cod. de procurat. non desinit ea acta iudicij esse nulli, ita ut a minore, & à quolibet alio possit opponi de nullitate, & maxime à litigante cum minore.
- 23. L. 3. tit. 5. part. 1. que dicit, vultere gesta in iudicio minoris, intelligitur, si ipse velit, & declarat ante oppositum de nullitate.
- 24. Minor non solum foratur in domini, sed & iuratur in rebus proprijs gestis.
- 25. Minor si nulliter contractus sine auctoritate curatoris sustinet contractus.
- 26. Status non de contractibus minorum sine certa solemnitate celebrandis, non habet locum in contractibus utilibus minoribus, in quo alij Doctores sibi adhaerent.
- 27. Obi habemus iuris aestimam, non est illius curandum.
- 28. Si minor ante satisfactionem obisioris, sententia vult.
- 29. Idem in Ecclesia, qua minor iure ni vris, & legitur in ultimo instanti minore, & non potest litigare sine auctoritate Praelati.
- 30. Et idem in causa fiscalis, si feratur sententia sine sibi adversari in favorem sibi.
- 31. Idem in muliere conjugata, qua n. potest comparere in iudicio sine viri licentia.

- 32 Qui non potest alienare, non potest rem in iudicium deducere.
- 33 Nullitas introducta in favorem alieni, non operatur, nisi ipse velit.
- 34 Contractus bona fidei dolo tunc sustinetur volente eo, cui factus est dolo.
- 35 Contractus ab adore celebratus sine vi licentia, valet ea voente, licet mortuus non ratiocinetur, quia mortuus est.
- 36 Litigans cum minore sine curatore, v l cum alia persona privilegiata, qua possit sustinere actum, si velit, potest petere, quod declarer, an velit stare aliter.
- 37 Mulier licet non possit comparere in iudicio pro alio patet tamen pro minore, vel pupillo ad accu, autem iniquum vel curatorem de suspensio.
- 38 Injuria, que fit sanguini, ad omnes conjunctos pertinet.
- 39 Tutor vel curator qui pecuniam pupilli, vel minoris in propriis usus convertit, tenetur ad iurata maximas ex tempore quo eas convertit.
- 40 Qui cum alio contrahit, debet inquirere, & investigare eius conditionem, & in eo esse diligens, nec audiat, si dicat se ignorasse an esset verus, vel filiusfamilias, vel minor, sicut i minore contrahente, & n. 45.
- 41 Matrem filiusfamilias non excusat, si dicat se ignorasse, & sic nec contrahens minor.
- 42 Contrahens cum socio mercatoris finis societate, non potest socium convenire, & socii debet impetrare, si non perquisit ad duras societatis.
- 43 Eligens debet scire conditionem electi, & permittit beneficium cum alio, scire quo titulo illud distinetur.
- 44 Traditum si infirmis cum probabili ignorantia, que contrahatur, ut patrifamilias, & pro tali reputatur, non imputatur culpa.
- 45 Minori cum alio contrahenti non imputatur quod non intellexerit eius conditionem: & quid in malis.
- 46 Publicitas attestatiombus, non possunt recipi testes, tamen minor admittitur ad producendum testes perita refutatione, & super eisdem articulis, vel directis contrariis, & etiam in seculis infantia.
- 47 Refusio nec non admittitur ad producendum testes post publicationem ex veritate sententia.
- 48 Minor heres qui adit hereditatem, & non fecit inventarium, restituatur ad penam omnifrontis inventarii idem de Ecclesia, & locis piii.
- 49 Si vincta omni inventarium, vel potest in eo aliqua bona, si ultra omnia concurrens accutus arguit dolum, non datur minori refutatio, & e ius in dolo non scribitur quod ipse adhibet de iurid.
- 50 Si minor vel alius non descripsit particulatim bona in inventario, sed generaliter, referendo si ad paginam vel scripta in libro vel alia scriptura, adimplet.
- 51 Minori litiganti si offeratur concordia ad aduersario, & minor cum concilio alium recusaverit, si fuerit contentione potest regimini ad servandum concordiam suis obstat contra rem iudicatam.
- 52 Minor potest cedere beneficium restitutionis in

- alium licet ei competat iure speciali.
- 53 Beneficium restitutionis, licet sit personale, transiit ad heredem minoris, quia persona non est causa immobilitatis restitutionis, sed iustitia.
- 54 Beneficium Pellianum transmissibile est ad heredes.
- 55 Sed heredi minori conceditur refutatio, de agitate, non de iuris rigore.
- 56 Si persona est causa immobilitatis, & proxima privilegii, et amplexus propter remunerationem concedatur, extinguatur cum persona, nec transiit ad heredes.
- 57 Maxime si causa privilegii solum conveniat persona privilegiata: & idem operatur nominatio persona & favor persona, & demonstratio.
- 58 Privilegium datus licet personale sit, transiit ad heredes, quia confertur concessum propter liberam, et sic solum transiit ad filium illum matrimonii. Et idem de privilegio ne maritus conveniatur ultra quam facere potest.
- 59 In contractu reciproco morasus non tenetur ad interesse, & si alter adimpleverit ex parte sua, nisi fuerit interpellatus: minor autem tenetur sine interpellatione ad offerat adimplet.
- 60 Minori favore contrahitur mora irregularis re infra in bona fidei e nratibus, fideicommissis, & legatis: & cessat i interesse eo maritus facta.
- 61 Licet in casu l. curabit, Cod. ad iur. emp. n. empior tenetur ad interesse, requiritur quod percipiat fructus, speciale est in minore, ut re trasita licet recipiens iusdum, nullas percipiat fructus tenetur.
- 62 Mora que r ipse contrahitur, favore minore, cessant habet effectus, qui habet mora regularis.
- 63 Mora regularis ut obligat ad fructus perceptos, & peritendo, ita & mora irregularis favore minore.
- 64 Intelligitur l. curabit Cod. de action. emp. & eius practica declaratur.
- 65 Interesse ex l. curabit, potest peti in secunda instantia in eam appellatiom.
- 66 Dilectio, curabit, procedit, licet in limite copulatis imminere ecclesie, modo venditor offerat satisfactorem sed est satisfactorem non esse, ut veritas est contra aliquos contrarium tenentes.
- 67 Et procedit, etiam si venditor non profuerit satisfactorem seu satisfactorem conveniam in contractu modo percipit fructus.
- 68 Licet in casu quo imminet ecclesie, iusta causa non solummodo liberet empitorem a demone, ut nullum sitat interesse, non debet ei offerre lacrum ex retentione pretii correspondenti fructibus.
- 69 Si empior in casu imminenti evellenti depasum fecerit pretii coram iudice, cessat de cesso, l. curabit.
- 70 Si fuerit habitus fides de pretio, cessat de cesso, l. curabit.
- 71 Mora irregularis quod operatur in minore, cessat in minore succedere majori.
- 72 Si tutor vel curator emat fundum ex pecunia pupilli vel minoris, habet minor electionem an velit rem emptam accipere, vel pecuniam cum offerat.
- 73 Idem in Ecclesia & milite, quibus etiam datur

- 74 Si minor elegit recipere pretium cum usuri, habet hypothecam rei emptae.
- 75 Si tutor vel curator plures res emerit, non poterit minor unam petere, ne tutor damno afficiatur, nisi in eo tutor, vel curator dolum commiserit, quia tunc poterit unam petere, & pro alius pretium.
- 76 Quod dicitur de minore, Ecclesia & milite, an procedat in re emptae ex pecunia dotali: & quid ex pretio aliorum bonorum dotalium: n. 80.
- 77 Sicut in quolibet universali pretium succedit loci rei, ita & res comparate ex pretio succedunt loco pretii, quia eadem est ratio.
- 78 L. sed si lege, §. 1. de petitione hereditatis, procedit in bona fidei possessore hereditatis, cui est concessa ut possit rem emptam vel pretium restituere.
- 79 Res emptae ex pecunia uxoris donata viro, potest vindicari, si vir solvendo non est.
- 80 Conciliantur ex pecunia Cod. de iure dotium, & l. res que §. ff. de iure dotium, ut res emptae ex pecunia dotali, sint dotalis in substantiam, si maritus non sit solvendo.
- 81 Res emptae ex pecunia dotali sapienter naturam dotali.
- 82 Res permixta cum dotali, censetur subrogata in dotalis, & multo magis si sit minoris.
- 83 Emens ex pecunia aliena (extra casus velatus, minoris militis, & Ecclesia) sibi acquirit, licet remaneat debitor pecunie.
- 84 Si pater faciat mapratum ex fundis emptis ex pecunia filij, tenet majoratus, licet pecunia filio debeatur.
- 85 Emens ex pecunia aliena, quare sibi dominium, & possessionem.
- 86 Administratur emens ex pecunia administratiomis quare sibi.
- 87 Res emptae ex pecunia communis, non efficiuntur communis, nisi inter factos omnium bonorum.
- 88 Si legatum sit relictum minori, si Marianum duxerit, & requisitus tenuerit, & sic Marianum legatum acquiritur, poterit minor petere: sicut in majoribus, & numeris frequentibus.
- 89 Conditionem existeret per momentum sufficit, Variatio non admittitur in prejudicium tertij, cui est ius quiescens sicut in minore.
- 90 Minor restituatur aduersus conditionem non impletam cessante dolo, & cum legit.
- 91 Licet iustus contrahere ad compensandum legatum, teneatur requisitus, re integra, non datur impa puella, potest petere, nec admittitur, si de mandato patris virga cum alio contraxerit, modo non fuerit in dolo.
- 92 Datum & relictum alicui puella, sub conditione si maritum duxerit, censetur esse dotalis, maxime si puella fit consanguinea dantis, seu religiofus. Responditur, l. 24. tit. 33. p. 1.
- 93 Regula quod contumax non audiat, nisi reusit expensis, non comprehendit minores.
- 94 Minor restituatur ad expensas, nec solvit factas ad tutoris vel curatoris contumaciam, cedendo aliam contra iuram seu curatorem.
- 95 Adultus potest doli tutori post decimum septem Petex de Lara de Vita Hom.

- 96 mium annum, & si fuerit idoneus, etiam ante eam aetatem.
- 97 Pecunia deposita pro gradu doli tutoris obtinendo non potest sequi tutori.
- 98 Minor decem & octo annorum non compellitur ire ad bellum.
- 99 Minor potest aduocatum officium exercere post decimum septimum annum, & in causa propria ante eam aetatem: non tamen restituatur in integrum ex imperitia. Sed contrarium tenendum.
- 100 Minores licet comprehendantur in statuto generaliter loquente, sicut etiam si statutum puniat aliquid non punibile de iure communi.
- 101 Minores comprehenduntur in statuto, ne in civitatibus immittatur vinum, sed non in statuto dispositum, quod quis non solvitur, puniatur in corpore.
- 102 Minores comprehenduntur in statuto, ne in statu disposcente, sicut etiam si statutum puniat aliquid non punibile de iure communi.
- 103 Vendita re minoris, si accedat, qui plus licet, & offerat, restituatur minoris, admittitur, si adjectio sit in magnum minoris contrarium.
- 104 Si priores licitatos tantum dare velint, quantum novi, preferantur.
- 105 Intelligitur, l. congruit, Cod. de locat. pactuorum civilium, lib. 11.
- 106 Dilectio, l. congruit, non habet locum in lectionibus Ecclesie.
- 107 Minor aliena negotia gerens non tenetur, nisi in quantum fuerit factus locupletior.
- 108 Contrarius contractus iurato, privatur commodo contrahendi. Et idem homagio praestito, & ita ut non sit licet purgatum more, sicut tamen est in minore, republica, vel universitate.
- 109 Universitas dicitur persona ficta carnis animae, & sic non ligatur iuramento, quod ligat animam.
- 110 Statuta loquuntur per verbum; si qui, non ligant universitatem, nec comprehenduntur desponsio, l. si quis maior, Cod. de transactio, nec intelligitur.
- 111 L. si quis maior non comprehendit heredem iurantis, nec incurrit penam perjuri ob iuramentum desumptum, licet compellatur implere iuramentum a desuncto profertur, ut alia onera.
- 112 Heres non redimitur capium ab hostibus, vel detentum in carcere, privatur hereditate: sicut si sit minor.
- 113 Minor non incurrit penam caducitatis, nisi expresso cavetur dispositione legis, vel hominis, vel si introverit dolum minoris, vel curatoris.
- 114 In casibus quibus maioribus conceditur refutatio in integrum, designatur eis, si dolo versati sunt.
- 115 Si dolo adhiberit, restituatur datur minori aduersus commissum, ob non factam possessionem.
- 116 Minor restituatur ut impletur ex parte sua.
- 117 Minor qui hominam non profertur, nec iuramentum fidelitatis, non privatur feudo.
- 118 Minor licet non denuntiaverit venditori licentiam sibi statim super re sibi vendita, agit de evictione.
- 119 Minor pro delicto afficitur minori pena, & numeris frequentibus.
- 120 In omnibus penalibus iudiciis imprudentia succurrit.

san hereditatem: Et iuratur etiam sine cuiusque postulatione, gloss. fin. d. l. non eo minus. Et ita si utitur, & in sui favore non contrahat sine auctoritate curatoris, fulmineat contra d. sine iurata, Cod. de contrahendo. & committit. 1. ubi Bald. & Doctores, & in part. 1. de auctor. pref. ad. Anton. Gomez. l. 54. Taur. num. 2. Tiraq. post leg. com. gloss. 8. num. 65. ubi quod idem in populo. Cancr. 2. part. variat. cap. 1. & n. 97. nam quod contractus sine auctoritate curatoris celebrati non valent, favore minoris est introductum ob valem imbecillitatem, & non debet in eorum damnium retorqueri. l. quod favore, Cod. de legib. cap. quod ob gratiam de reg. iur. & ita tradit glossa. fin. in dicit. l. non eo minus.

2. Sic statum de contrahibus minorum, sine certa solemnitate celebrandi non habet locum in contractu utili. Tiraq. de leg. com. gloss. 8. n. 7. Lambertus de contrah. minorum, ad fin. num. 165. Pro quo facit, quod traditio prohibita super futuris alimentis sine decreto, valet, si fit utilis alimentario. l. cum hi 4. eam transactio, de transact. & prohibito alienationis habet tacitam conditionem, nisi alienatio sit utilis. l. quocumque, Cod. de boni que lib. Molin. lib. 4. de primis, cap. 4. n. 2. Sed contrarium opinionem dicit magis communem. Simonced. de decret. lib. 3. tit. 8. num. 115. Pro quo facit, l. non filius, §. fin. de ritu nuptia. Sed id procedit, nisi constet de evidenti avaritia, ut dicit Lambertus, ubi sup. num. 170. Decius, conf. 532. quos refert, & sequitur Seraphius decif. 1142. num. 3. Sed dicitur finis Barbof. l. 1. 7. part. n. 7. ad fin. (inter marim. tenet, quod si prohibito alienationis fit in favorem alicuius, & in ejus utilitatem, valet, si utilis sit: si tamen simul cum utilitate requiratur aliqua solemnitas, non valet, & hoc nisi minor vellet stare contractu. Pro quo expendo textum in l. §. inde quitur, §. de novo oper. num. ubi. Quod enim aliud agatur pro, nisi ut controversas eorum dirimeret? si enim jus vel minores indemes confecture, ut dicitur est, nihil potest pretendi: nam ubi habentur iuris effectum, non est ulterius curandum. Honded. conf. 58. num. 70. volum. 1. & facit, l. fin. §. fin. ff. mandati.

3. Et non solum minor in sententia in ejus favorem lata succurrit, ut valet, sed est tutor ante satisfactionem obtinens sententiam pro pupillo valet. Tiraquel. dicit. gloss. 8. num. 69. Et Ecclesia, que utitur jure minoris, cap. 1. de integram restit. & singitur in ultimo instanti minoris. Oddas de restit. part. 1. quif. 19. art. 7. quem & alios refert Cancr. 2. part. variat. cap. 1. num. 22. que non potest litigare sine auctoritate Prælati, valet. Tiraquel. ubi supra num. 70. Item de universitate Cantuarii, ubi supra.

4. Sed & causa fidei, que sine fidei advocato est nulla, l. non intelligimus, §. diviso, §. l. §. fidei de iure fidei: tamen si sententia sine fidei advocato tenetur in favorem fidei, valet: gloss. d. §. diviso. Tiraq. ubi supra, num. 71. & ibi, n. 72. idem de sententia lata in favorem filii familias litigantis sine consensu patris.

5. Sic & mulier, que non potest comparere in iudicio sine viâ licentia, ex l. 5. Tauri, ma-

xima cum ratione, quia qui non potest alienare, non potest eam in iudicio deducere, l. ait Praetor §. quid sit autem, de iure d. libera ad. ubi: Et minor ad iudicium ei, cui alienatio interdicitur permissa auctoritate. Plu. Bald. 62. num. 5. Cancr. 1. part. c. 16. num. 104. ubi ait, rationem esse ne talis prohibitus alienare, dolo sine fori sententiam contra eum, & sic alia via alienet per obliquum condemnatus ad restitutionem, l. non debemus. 5. Cod. de legibus, & sic quod una via prohibetur, admittit alia contra regulam, l. scire oportet, §. fin. mater, de ex. causat. tutorum, & cap. cum quid de reg. iur. lib. 6. Tamen si mulier, que sola egit obtineat sententiam, valet iudicium. Tiraquel. dicit. gloss. 8. num. 75. Angul. de iudicium. l. 3. gloss. 4. num. 19. est enim receptum in iure, quod ubi nullitas introductur in favorem alicuius, non oportet nisi ipse velit, etiam si nullitas auferat ex dolo, glossa recepta, verb. nulla, in l. ele. 2. §. quater, de dolo, ubi quod contractus bonæ fidei dolo intus sustinetur volente eo, cui factus est dolo, glossa, verb. dolo malo, l. peris gestio, §. prator ait, de palli, ubi Doctores, Aymon. Cravet. conf. 199. num. 8. Tiraq. l. §. non quos, verb. revocatur, num. 16. & à man. 592. Plu. Bald. decif. 24. num. 4. §. 5. Et idem in contracta into fundicentia vici. Ant. Gomez. l. 5. Taur. num. 2. ubi quod procedit, licet maritus non ratificet, quia mortuus sit.

6. Sed in omnibus supra dictis, quibus persona privilegiata potest sustinere actum aliis nullum, poterit altera pars petere, quod minor vel alia persona privilegiata declarat, an velit stare contractu, vel actibus iudicij, l. Julianus, §. si quis colludente, de alion. empti, dicit communem opinionem Jafon. §. alionum num. 42. inf. de alion. tamen hæc declaratio est præcisa à minore, non adhibita ea solemnitate, quæ debet intervenire ab initio ad quætionem actus. Matheslan. notabilis 136. sequitur Afflic. decif. 262. num. fin. Montan. de iudic. cap. 33. num. 460. & ibi, num. 459. quod ea declaratio non est petenda à pupillo, nec audiri petens, ex Bartol. Fulgof. & Saluto dicit. l. Julianus, §. si quis à pupillo, dicit communem Emanu. Suarez, recepti. sententiam, l. litera C. n. 500.

7. Sed & adultus seu minor habet utilitatem in eo, quod licet mulier non possit pro alio postulare, nec procuratoris officium subire, l. nec juvenia, de procurator. & sine substat ab omnibus civibus, & omni luce fori, l. 2. de regul. jur. possunt tamen comparere in iudicio ad accusandum tuorem, vel curatorem suspectum, mulieres necessarias, quales sunt mater, & avia, matris, favore, & si que alia sit, quam iudex, videtur pietate accedere fetus vercedunt non egredientem, l. §. fecum, de postuland. favore pupillorum, & minorum hoc suadet, ut dicit Montan. de iudic. cap. 36. regul. 7. num. 11. & 12. Quia iniuria, que fit linguam, vel necessitate conjuncto ad omnes conjunctos pertinet, l. lex Cornelia, in princip. ubi Bartol. de injuriis, l. 1. & 2. de liberal. causi, l. uxor tua, C. qui accuset non possit.

8. Quod si tutor, vel curator pecuniam minoris in usus suos converterit, tenetur minori ad usus maximas, l. qui negotiationem, §. ex duobus, ubi glossa verb. usuras, & de administrat. tut. & debentur ex tempore, quo eas convenerit in

in suos usus, sine latramento duorum mensium, l. tutor, §. usuras, de administrat. tut. Cajac. lib. 5. de iur. cap. 1. sequitur Montan. de iudic. cap. 3. 2. regul. 9. n. 108. & leg.

9. Et licet qui cum alio contrahit, debeat esse non ignarus conditionis ejus, l. qui cum alio 20. de regul. jur. Joan. Garcia de hypohet. post contractum, num. 12. §. 15. & præsumentur scire ejus conditionem, an scilicet sit servus, vel liber, minor vel major, filius familias, vel mulier conjugata, Menoch. lib. 3. presumpcion. 88. num. 1. quia contrahens debet esse diligens & cautus in præscrutando conditione, & qualitate ejus cum quo contrahere valet, ut explicat Cajac. lib. 7. de servat. c. 136. §. non autem, verbi. sibi imparet, & non audiat allegans se ignorasse, quia in eo qui tenetur investigare, præsumitur scientia. Maril. decif. 59. num. 19.

10. Et ita mutans filiofamilias non excusatur dicens se ignorasse, l. penult. juncta glossa ad Alacedon sic & mutans minor, quod reperire non possit, gloss. verb. atate, l. §. Titius de fidei commissariis. Decius dicit. leg. qui cum alio, n. 10. de reg. iur.

11. Sic & contrahens cum socio mercatoris finitæ societate, non potest societatem convenire, & sibi debet impare, si non perquisit, an daretur societati Paul. Castren. l. 1. §. non autem, verbi. Item alias consulti de exercitor. act. Dec. dicit. l. qui cum alio n. 2. & ibi Cagn. §. quos & alios refert & sequitur Men. dicit. l. 1. prof. 88. n. 4. ubi n. 7. & de digni, qui prælunetur scire conditionem electi, & de permittente beneficium cum altero, nam sibi imparet si non perquisit quo titulo illud obtineret. Aymon. conf. 32. n. 13. nisi adde ignorantiam multum probabilis, Prosperus Passerus conf. 199. num. 15. Menochius ubi supra, num. 11. & si publicus, ut patet, l. §. in princip. ad Alaced.

12. Minor tamen non impuratur, cur non investi-gaverit conditionem ejus, cum quo contraxit, dicit. l. §. qui parum ff. ad Alacedon. ibi: Cessante Senatusconsultum aut, ut patet in pupillo, vel minore viginti quinque annis. Tradit Surd. d. 62. num. 41. ubi ex Curtio Jun. conf. 59. num. 8. item dicit de muliere. Et licet Menochius ubi supra, num. 10. hoc non admittit in feminam, sed quod tenetur investigare, nisi ei facilem asserum, cujus esset conditionis contrahens: tamen Surdus dicit. decif. 61. num. 42. dicit, hunc sententiam equivoce ex quo communiter sine investigatione mulieres credunt patribus, & cognatis, seu conjunctis, maxime, cum nupti traduntur: & quia potius officium virile est id investigare.

13. Et licet publicatis attestationibus non possint recipi testis super eisdem articulis, vel directo concorsis: nec in causa appellationis, cap. fraternitatis, de testibus. Clem. 2. de testibus, quidquid contrarium fit de iure civili, glossa, & Doctores communiter in authentica, at qui nemo, C. de probat. l. per bonas, C. de temp. appellat. tamen minor petita restitutione potest probacionem facere super eisdem articulis, vel directo concorsis, post dicta testificata, & in secunda instantia traduntur communiter Doctores, præcipue Innocentius, Abbas, & Imola. c. auditis, in integro restit. Bart. A. ex. de D. d. res l. 1. §. nuntiatio, de novi operis nuntiatione, sequitur Concorsus l. 1. Petrez de Lara de vita Hon.

variis, cap. 20. num. 25. ubi idem in republica de Ecclesia, locum predictos Doctores, & pro hoc textu in l. §. tit. 6. lib. 4. recip. Et tamen publicacionis intra quindecim dies à die publicacionis testium, l. §. tit. 8. lib. 4. recip. Covarrus præc. quif. 14. n. 3.

14. Sed an rusticus & mulier admittantur post publicationem plures Doctores tenent affirmativam partem, quos refert & sequitur Menoch. de arbit. q. 34. num. 11. sed Bart. l. 1. §. non statio de novi oper. tenent contrarium, & idem conf. 154. quem sequitur Bar. conf. 72. in fin. Cancr. 1. part. variat. cap. 20. num. 17. ubi dicit, ita obtinuisse: & hæc secundam & negativam opinionem, semper vidi prædicari.

15. Sed et minor hæres, qui adivit hereditatem, tenet non potest inventarium restitui, gloss. verb. cessatit, l. successione de minor. & ea restitutio est ad penas omissionis inventarii, textus cum gloss. in auct. de heredi. & falsis, §. pupillus, Guid. Papæ decif. 141. & 171. alios refert Cancr. 1. part. variat. c. 2. n. 1. ubi idem dicit de Ecclesia, §. licet. Guid. Pap. decif. 333. Matefl. notabil. 157. n. 2.

16. Sed si minor non fecit inventarium, vel omisit in eo aliqua bona describere, & ultra omissionem concurrat aliquis adus arguens Surd. decif. 216. num. 11. §. 11. & quod censetur in dolo, si non descriptit minor hæres, quod ipse debebat testator tradidit Alex. de Nervo conf. 38. num. 19. sequitur Ecolobus de ratiociniis cap. 50. n. 69. in fin.

17. Sed si non specialiter describit bona, sed referendo se ad aliam scripturam vel librum, in quo sint descripta, sufficit, nec dicitur omisit. Cocin. decif. 151. n. 8. & 9.

18. Habet etiam minor aliud favorabile & utilissimum beneficium, quod dicit Cancr. & pan. eis advocatis esse antedecessorum: nam si minor litiganti ab adversario offeratur concordia cuncto modo facta, quoniam amici vel consanguinei partium, vel patroni casualem tractaverunt, vel conveniunt, ut à licet discederet, patet si competenter à minore centum, actum tunc ut minor desisset, quinque, vel aliam munitorem summam quam petiam. Et minor cum concordiam recuaverit postea sequatur condemnatio majoris summe contra minorem, potest restitui adversus omissionem concordiam, & si sententia transacta fit in rem judicatam, non nocet, & transactio habebitur pro facta, gloss. verb. eis subventum, l. §. ex causa, §. sine voluntatem, ubi Bart. Bald. & Alberic. de minor. Bald. decif. 63. n. 6. Roman. iug. 402. Francisc. Cremon. iug. 29. incipit ubi supra mol. Cancr. 2. part. variat. cap. 11. num. 255. Mare. Anton. Genneuf. in pract. Ecclesiastic. quif. 94. num. 2. ubi idem dicit in Ecclesia, & de minore & Ecclesia Roman. iug. 401. Marcus Anton. Genneuf. in pract. quif. 156. num. 2. & Contardus l. sine. l. ius. §. num. 15.

19. Sed & beneficium restitutionis potest minor cedere in alium, licet ei competat iure special. l. quod si minor, in princ. de minor. l. minorum, de administrat. tutor. Aymon. conf. 192. num. 2. ubi de multis que cedi possunt.

20. Sed & beneficium restitutionis quod conceditur minori, conceditur etiam ejus hæredi, quamvis sit beneficium profane, ut dicit

Et quod non comprehendat heredem pena
penam, Honded. *conf. 46. n. 38.* compellitur
tamen adimplere, juramentum de fundo pro-
finitum, quia tenetur fabricare alia onera heredi-
ditatis. *Fachin. dict. cap. 11. Barbosa. l. 1. part.*
n. 7. sicuti matrimonio, & in libere absentis in prin-
cipio, numero finali, de iudicio.

112 Sic licet non redimatur capium ab hostibus,
vel detentum in carcere, privetur heredita-
te; secus erit si sit minor: authentica *hereditatis*.
Cod. de Episc. & Cleric. Rebuff. de in integ.
ref. gloss. 4. n. 9.

113 Habet etiam minor utilitatem, quod non
incurrit penam caducitatis. *Berouis, cap. po-*
nit. n. 16. de iurato. Durand. conf. 3. Arcin.
Aymon conf. 193. n. 6. ad fin. Quid
limita, nisi expresse cavetur de p. fuitore
legis vel hominis. Seraphin. dec. 113. num. 6.
vel si dolo versatus fuerit, l. si ex causa 10. §.
in commissum, de minoribus, in hac verba: si in
commissum iudicio vel iudicium dicantur, et in in-
tegrum restituitur: quod sic erit accipiendum, si
non datus ipsorum interveniat alicuius iudicii
restitutio. l. 6. tit. 2. part. 2. ubi cum dicitur, im-
puberem non incidere in penam commissi,
addit: Ego misso decimo, que dicitur per quatuor-
decim, y nomen de venire y cinco años fueras ende si le
fueste privado que lo hiciera a sollicitudine nullaten-
samente, & ibi Gregor. verb. multitudine.
Imò dolo curatoris sufficit, *l. si curatoris, C.*
de administrat. tutorum, ubi quod ex substantia
& bonis curatoris refarciendum est ei damnum.
Roland. conf. 10. num. 8. & 20. lib. 2. Hanc
enim dolo minoris, non datur restitutio.
114 mon *conf. 193.* ubi optime masculibus negatur
restitutio in casibus quibus solet concedi, si
dolo versati sint. *Joannes Garcia, de nobilitate,*
gloss. 6. §. 1. n. 12. & 13. ubi autem dolo ab-
senti fuerit semper restitutio datur minori adver-
sus committum, ob non solumam pensionem,
vel aliam causam. *Joann. Gutierrez. lib. 1. par. 1.*
quod. 92. num. 12. Fatin. quod. 92. num. 118.
nam minor restituitur, ut implet ex parte
sua. *Aymon conf. 104. n. 23.*

115 Nec minor qui hominum non profuit seu
juramentum fidelitatis, privatur feudo, *cap. 1.*
§. si minor, & §. si qui decessit sub feudo desin-
ti concessio sit inter dom. & agnacion. cod. de
hereditat. Rebuffus, de in integ. restitutio. glossa 4.
num. 11.

116 Sed & minor aduultum utilitatem habet, ut
pro delicto minori afficiatur pena, *l. fere in*
omnibus de regul. jur. de iur. de iur. in omnibus
paratulis iudicis etati, & imprudens. l. iudicatur,
l. si adulterium, §. frater ad leg. Jul. de
adulter. ibi: Frater denique Imperatoris Claudia
crimen incesti propter avarum remiserunt. l. iudici-
um, de minoribus, ibi: Nisi quantum iudicem per-
duxerit, textus in cap. fin. de iur. iur. excommu-
nicacionis; nam propter defectum etatis, in
qua fuit commissus excessus, rigor temperan-
ditur est. Et quod iudex tenetur minori pena

afflicere minorem quam sit a lege imposita tra-
dit *Fachineus, lib. 1. controvers. cap. 71.*
Nec oblat, *l. si ex causa 10. §. nunc viden-*
dum, de minoribus, ibi: Et placet, in delictis
minoribus non subirent, id enim est, ut non
sic liber a pena, & quod in totum exco-
latur: secus tamen ut mitius puniatur Fatinac,
quod. 92. n. 172. & sic mitius est puniendus,
si que intelligas, *l. si minor 56. ad legem Jul.*
de adulter. ibi: si minor avaris adulterium com-
miserit. leg. Julia tenetur, & L. impunita, Cod.
de penis, sic dicente: Impunita delicti propter
etatem non datur, l. si quis 6. Cod. ad legem Cor-
nel. de fisciis, ibi: Innocentia purgari crimen,
non aduultu avaritatis covocant, & licet Fa-
chin. l. 1. controvers. distinguit, dicens quod
in homicidio, & adulterio aduult non puni-
tur minori pena, sed ordinaria, per l. si mi-
nor ad legem Jul. de adulter. & l. si quis Cod. ad
leg. Cornel. de fisciis, secus in aliis: contrarium
tenet Fatinac. quod. 99. n. 77. ubi de adulterio,
& minoribus, ubi quod in adulterio, homicidio
& aliis que circa concupiscentia & irascibi-
lia, quia exatis quosdam impetu & imprudencia
committuntur, mitius sunt puniendi. Et
idem in delicto carnis tenet *Menoch. de arbit.*
casu 236. n. 19. ubi in delicto nefariorum.
Sed adhuc subtingendum est, an aduultus
vel in decimoquarto, vel decimo sexto anno,
vel in alio proximiori majori etati; ut prius
in causa non ita severe puniatur multum con-
ferret, ut inspecta persone etate, & delicti cir-
cumstantia, minorem vel ordinatam penam
imponat. Sed regulariter mitius aduult, si fe-
re impubes sine, sunt puniendi. *Thesaur. de*
penis tempor. casu 7. n. 3. ubi refert *ll. 1. §. 1. 1. 2.*
n. 7. Delicta juvenetatis meo & ignorantie meo
ne memineris. Et l. ob. cap. 13. num. 25. Et con-
sumere me via peccatis adolescentie meo. Et quod
minores mitius sunt puniendi, nisi quando lex
disponit contrarium, tenet Fatinac. dict. q. 92.
n. 181. & in nostra *Hispania, nam l. §. 1. 1. 2.*
lib. 8. recip. condemnatur quis via voluntaria
tirentium etiam si minor, modo sit p. p. 1. 2.
lib. 8. recip. condemnatur quis via voluntaria
tirentium etiam si minor, modo sit p. p. 1. 2.
lib. 8. recip. condemnatur quis via voluntaria
tirentium etiam si minor, modo sit p. p. 1. 2.
Non tamen excusabitur minor a censura, *l. 1.*
si quis suadente diabolo, si manus violentas in
Clericum injicit Ludovic. Roman. conf. 106.
n. 6. ad quod advertant Scholasticus, qui fre-
quenter in studii manibus offendant alios
honestos ordinatos, ut absolvantur & facit *l. com-*
mittunt, §. si verò claustrales, ibi: Aut si qui
fecerit, aduultus fuerit & discessit, de sent. ex-
communicationis, quia non excusatur ab irregu-
laritate, ut tradit plures referens Fatinac. q.
92. n. 170. & ibi, n. 180. quod in spiritali-
bus delictis, ut heresis, blasphemia, & simo-
nia, non puniuntur mitius: sed ait, quod mi-
nor etas juvat, si minores recte penitent, max-
imè si à parentibus fuerint seducti, ut *cap. de*
Apollonio 29 in ordin. 24. quod. 30.
Sed & habet aliam utilitatem minor: nam
liberatio in favorem absentis, extraneo pro eo accepta-
to, siue mandato, est necessaria ratificatio
absentis,

absentis, ut liberatio tenet, *Ioann. Andreas ad*
Speculator. tit. de consensu, §. non videndum,
vel sic, quod si confessor tuum esse, Anton. de Ba-
trio, c. si cautio, de fid. instrum. Arcin. conf. 64.
quos & alios refert & sequitur Aymon Crave-
ta, in conf. 261. n. 1.

118 Sed & dominium acquiritur absentis, tertio
pro eo acceptante, etiam si tertius sit omnino
extraneus, secuta ratificatio. *l. frige. & l. pe-*
nitima, de reg. p. g. ff. Modò mitis acceptatio
fat expresse, nec sufficit presentia tercij, licet
119 sit frater absentis. Paulus Castrensis conf. 1. se-
tuagiesimo, libro primo, Aymon dict. conf. 261.
n. 1.

120 Sed acceptante curatore, minoris ratificatio
necessaria non est, quia curator curatorem habe-
re mandat plenum & liberum. *Rat. l. neque*
tutores ad fin. Cod. de procurat. & notatur l. p. 1.
121 non curatoris, Cod. de pall. ubi enim adest man-
datum, non est necessaria ratificatio: imò man-
122 datum superveniens inducit ratificationem re-
troquehantur, l. lictus, ubi omnes qui fatidat.
cogant. Alexand. conf. 12. ad fin. lib. 3. Aymon,
ubi supra num. 2.

123 Et si detur tacita acceptatio curatoris, ut si
fiat factio, describendo bona in inventario bo-
norum minoris, *l. Paulus respondit, non tantum*
verbis, ff. rem ratam haberi, cap. dilecti, de ap-
pellat. Aymon dict. conf. 261. n. 3. vel *secun-*
do addo.

124 Habet etiam specialitatem minor, quod non
jurat de calumnia, *l. 1. §. quod observari, de*
jurando, propter calumnia, dicit ubi gloss. verb.
l. iure p. g. ff. ubi Sed in die, quod nunquam mi-
nor de calumnia jurat, & gloss. excludere, l. 2.
Cod. de edendo. Amel. de clarif. sup. 160.

125 Sed habet etiam minor utilitatem: nam licet
contra affirmantem aliquem esse idoneum, olim
non datur actio, nisi ex magna & eviden-
ti calumnia, *l. eligatur, §. fin. de dolo, ut cum*
quem fecit facultatis, ubi luteri causi
disiexit idoneum falso, l. quod si cum sciret, de
duo, & l. si verò non remaneret, §. si quis man-
daverit, in fine, ff. mandati, ubi si dubitanti an
dare mutuum ei qui dicebatur filiusfamilias,
quod disisset, periculo meo eredit, vel bene cre-
dit, tenetur mandati, & ad id Gutierrez, lib. 1.
præf. q. 131. n. 8. sed extra casum doli affir-
mantem non tenetur, etiam quod in iudicio affir-
maverit, ut tradit *Gamm. dec. 300. n. 2.*
Tamen affirmantes in iudicio, tutores vel
curatores idoneos, vel si cum fuerint nomi-
nati fideiussores & pariant nomina sua in a-
ctibus inferribi, remanent obligati, & tenentur,
l. cum ostendimus, §. final. de fideiussoribus,
126 & nominator, & hereditus tutor, & curat. co-
enim casu, & calor iudicii, & minoris fa-
vor, id operatur, atque ita omnes Doctores
intelligunt eum textum contra Bartolum, ut
127 dicit Menesius, l. si ex apud acta, num. 1. in fi-
ne, Cod. de transactio. ex Croto, qui etiam
dicit communem intellectum, l. 1. in princip.
num. 7. de verborum obligat. Alexandrin. dict.
l. si ex apud acta, num. 2. Gamma. de iur. 300.
numero secundo, ubi quod tria requiruntur,
nempe calor iudicii, pupilli favor, & patien-
tia coram, quorum nomina scribuntur, vel
affirmatio dicentium esse idoneos, dict. l. cum
ostendimus, §. fin. ubi equiparantur affirmatio
& patientia.

Adde tamen, quod ad excusandas affir-
mantis aliquem non esse filium-familias, ut
ei creditur vel mutetur, sufficit probare,
quod non vana simplicitate fuit deceptus, nec
suis ignorantia, sed quia publicè paterfam-
ilias, sic numeribus fangebatur, *l. 3. ad Ma-*
cedon. dum cesset dolo.
Sed & ad excusandas affirmantes in iudicio,
vel extra quem esse idoneum, sufficit proba-
re eam falsè idoneum tempore ratificationis,
l. qui sub conditione 10. de condition. & demonstra-
tion. ibi: Non itaque in dicta moris Domini fuit
fuisse idoneos, profrare cogendus est, sed ex tempo-
re quo his creditum est, eius conditio fuisse,
ut diligens paterfamilias his crediturus foret.
Nam ut inquit textus, in *l. 1. si a quo, §. final.*
in fin. ut in possessionem legatorum, seu fidei-
missor. servandorum casu esse liceat, non oportet
per singula momenta averari, cum a quo satis po-
138 teritur cum lege sequenti.

Et hoc nisi venerit in diminutionem facul-
tatum, vel superveniat suspicio, *l. plans 4.*
edem titulo, ut in possessionem legatorum, l.
si arbitrio, §. in fine, qui fatidat, arguit si cre-
ditores 15. de privileg. credit. Joannes Gutierrez,
de iurament. conf. 1. cap. 1. §. num. 2. Mo-
lina, libro primo, capite decimoquinto, num. 12.
Antonius Gomezus, l. 40. Tauri num. 78. ver-
139 deo. Menochius, libro secundo, de arbitrarij, casu
87. Menesius, lib. 1. num. 9. Cod. de transactio.
Matienc. lib. 1. tit. decimo sexto, gloss. 1. in fine, lib. 3.
receptionis, ubi limitat, nisi creditor post man-
140 data in debitoris conditionem diu tacuit, & Va-
lascus, conf. 66. num. fin. Menochius dicto ca-
141 su 87. num. 19. verficul. recedit tam.

Et idem erit, si à principio contractus ce-
dito fuerit suspiciosis causam, ut quia erat
advena & recessurus, si cum quo contraxit,
Matienc. ubi supra num. 8. per *l. heres absentis,*
§. proinde de iudic. lictus, nam quod detentus, ob
142 suspicionem, non potest opponere incompe-
tentiam iudicis. Brunorus à Sole in compendio
refutatorio, verbo, detentus Riccius, coll. 101.
ubi quod potest capi à iudice alio incompeten-
143 ti: imò & citatione; quia ibi est periculum
in mora, citatio non requiritur. Cotta in me-
morabilibus, verb. debitor non potest, & verb. cita-
144 tio parit. Ant. Gabr. Commun. tit. de citation.
conclus. 1. num. 304. Socin. reg. 406. falen-
145 10. & hanc suspensionem, potest preveniri iu-
dicium ante diem solutionis, præstitum, l. si
longius 18 §. 1. de iudic. & l. in omnibus eadem
titulo, de quo Sese de iur. 154. Masl. dec. 9.
Privilegium tamen hypothecæ, quod habet
pupillus, seu minor in bonis tutoris, seu ca-
ratoris, transit ad heredem, Gregor. quem re-
fert *Joannes Gutierrez de iur. 2. part. cap. 16.*
num. 19. quia est reate, *gloss. ff. lex pluribus*
de aduult. tutor. non tamen transit ad heredes,
etiam suos, privilegium prælationis, ut
præferatur in personali. Bartol. post Jac. bon. de
146 Arenis, dict. l. ex pluribus dicens esse eadem in l.
penalis, §. si pupillo, de iur. iur. iur. Guter. ubi
147 supra sequitur Nicol. Noalis de transmissio. casu
25. num. 12.

CAPUT XXIX.

Adultus que beneficia possit obtinere, & an Canonici, & Dignitates Ecclesie Cathedralis: & creati Episcopus, & Patriarcha, vel habere administrationem Ecclesie Diocesane, & decorari Cardinalatus celsitudine, & splendore, & qua etate predicta assequi valeant: & an sit iure designata etas ad summum Pontificatum obtinendum.

SUMMARIUM.

- 1 Adultus potest beneficium obtinere, non pupillus, sufficiens tamen aringere decimum quartum annum ad beneficium obtinendum.
2 Presentatio et collatio beneficii potest fieri impuberi, si id statutum sit in fundatione.
3 Presentatio facta de eo qui non attingit decimum quartum annum valet si ante institutionem peringat eam aetatem.
4 Licetis proxime clericandus potest presentari ad beneficium, & sufficit, quod ante celebrationem convenerit.
5 Aetas requiritur tempore imperationis beneficii.
6 Ad presentatum obtinendum eadem aetas requiritur, que ad beneficium.
7 Si beneficium habet annexum sacrum ordinem ea aetas requiritur qua ad ordinis sacri assumptionem, & sufficit intra annum sumere ordinem, nisi habeat annexum ordinem preambulum, & alium.
8 In dubio non presumitur quod alii requiratur ordo.
9 Canonici, & Dignitates, & pariter, Ecclesie Cathedralis habent annexum sacrum ordinem, sufficiens tamen quod intra annum possint promoveri: & idem in cathedralibus.
10 Sacer ordo non requiritur ad dimidias portiones, & sic ad eas sufficiens quatuordecim anni.
11 Dignitas que non habet annexam curam animarum principaliter, sed accessorie potest conferri et qui non teigerit vigesimum quintum annum.
12 Concilium comprehendit Canonici jurisprudentiam laicorum ante concilium fundatur, si in fundatione fuit dictum, quod dependentes fundatoris in minoribus constituti admitterentur.
13 In Ecclesia collegiata, in quibus concilium non legitur, si non sit admissus sacre ordo, statim iuri committitur, & sufficiens quatuordecim anni: & procedit, licet Ecclesia collegiata habeat curam animarum.
14 Cura animarum annexa Ecclesie non perinet ad singulos canonicos, sed ad totum capitulum unicum personam representans, & nominat vicarium, qui exerceat curam animarum: & sic sufficiens quatuordecim anni.

- 15 In Ecclesia Calagurritana Diocesis, ubi non est unus solus rector, sed plures beneficiati, quorum uni Episcopus committit curam animarum, non potest aliquis eorum compelli exercere curam, nisi alio idoneo non appareat, & possint beneficia illa Diocesis minoribus adultis conferri.
16 Adultus potest habere archidiaconatum, & alias dignitates non habentes curam animarum, vel jurisdictionem, modo sit in aetate requisita ad Diaconatum, nempe viginti duorum annorum.
17 Licet ad Episcopatum requiratur triginta anni completi, potest adultus, seu minor habere Episcopatum in administrationem, ex concessione Domini Papa. Et idem de Archiepiscopatu, & Patriarchali dignitate, in quibus eadem aetas requiritur quod in Episcopatu. & de Primatu & de Choro Episcopali & Titularibus (valde de Anillo).
18 Adultus potest decorari Cardinalatus dignitate, non tamen creatur, nisi habeat viginti duas annos, ex constitutione Sixti Papae.
19 Cardinales representant personas Apostolorum, quia Christo Domino saluti nostra mysterium in terra operantur ministrabant, & sunt coadjutores Papae.
20 Cardinales quare sint numero septuaginta, & ex eis quatuordecim sunt Dignosci, quatuordecim Presbyteri, & sex Episcopi.
21 Quo tempore incepit novena Cardinalium.
22 Ad summum Pontificatum non est certa etas a iure definita, licet aliqui dicant, non debere eligi minorem triginta annorum, quia appellatur Episcopus.
23 Christus Dominus potius eligit Petrum seniorem, quam Ioannem iuniorē, sed sine seniori, seu junior fuerit electus, ab illi non est inspiratione Spiritus sancti electum.

Adultus potest beneficium obtinere, non pupillus, Tridentinum, sess. 23, c. 6, de reformatione, ubi: Nullus prius confectus minoribus, vel in minoribus ordinibus constitutus ante decimum quartum annum beneficium possit obtinere, sed non requiritur, quod decimus quartus annus sit completus: imo sufficit, quod sit captus, Ioanni, Gutierrez Canonici, quest. cap. 26, n. 31. Hieronymus Gonzalez, ad regulam 8, Cancellaria, gloss. 5, in principio, num. 90, & 91, ubi dicit ita declaratum per factam Cardinalium congregationem, idem testatur Riccius collect. 8, in fin. quod procedit, si beneficium obtineatur collatione, presentatione, vel electione, siue alia quacunque provisione. Mandatus, de minori etate, cap. 17.

Sed & valet presentatio eius, qui non attingit decimum quartum annum, & sufficit quod ante institutionem peringat eam aetatem, Ioannes Gutierrez in Canonici questionibus, c. 16, n. 33, Cavallos, quest. 323, commun. contra communem, & ita fuisse declaratum, dicit Gonzalez, 8, Cancellaria, gloss. 5, in fine. Sed si in fundatione beneficii fuerit statutum, quod illud adificetur minor quatuordecim annorum, hanc id fundationi, cui non fuit derogatum per dictum Concilii decretum Campanillus.

- panillus dicit, rubr. 7, c. 6, n. 5, idem dicit Riccius collect. 860, verbi, nunc limita.
4 Sed & laicus proxime clericandus poterit presentari, sufficere, quod ante institutionem transfuerit: & ita fuisse declaratum à sacra Rota, testatur Campanillus dicit, rub. 7, c. 6, n. 4, sed ea aetas requiritur tempore imperationis beneficii, Abb. c. cum in cunctis, 8, inferiora, n. 1, de elect. quem & alios refert, & sequitur Campanillus, dicit, cap. 6, n. 31. Et ad pensionem obtinendam ea requiritur aetas, que ad beneficium, Bernardus Diaz in pract. c. 62, n. 10, sed si beneficium habet annexum sacrum ordinem, ea aetas desideratur, que requiritur ad ordinis sacri susceptionem, Gemianus, cap. 5, de tempore, num. 7, de resp. l. 6, Ioannes Andreeus cap. cum de non sacerdotibus, n. 1, de presentat. & sufficit intra annum sumere ordinem.
7 Campanillus ubi supra, n. 3, & 32, nisi habeat annexum ordinem preambulum, & actu Navarrius plures refertens consil. 45, n. 1, de temporibus ordinandis: Lambertinus, de jurisprudentia, lib. 2, parte 1, quest. 7, princip. post numerum 50, & canonis, velleto raven in dicit, sed in dubio non presentatur quod in actu requiritur ordo.
9 Campanillus ubi supra, n. 39, sed cum Canonici, dignitates & portiones Ecclesie Cathedralis, habeant annexum sacrum ordinem, ex decisione Concilii sessione 24, c. 12, de reformatione, requiritur aetas quam facer ordo debet, & sufficit quod intra annum possit ad subdiaconatum pervenire, ut fuit declaratum, teste Barbosa dicit, cap. 12, Concilii. Et idem in casu iustitia, Hieronymus Gonzalez regul. 8, Cancellaria, gloss. 5, c. 9, num. 90, non tamen requiritur facer ordo ad dimidias portiones, cum Concilium de eis non loquatur, ut declaravit congregatio, & sic sufficiens quatuordecim anni, n. Gonzalez, reg. 8, gloss. 5, in princip. n. 93, & 96. Indignitas que non habet principaliter curam animarum, licet habeat eam accessorie, per minorem pirochialium, non requiritur quod teigerit vigesimum quartum annum, & ita fuit declaratum à congregatione Cardinalium, ut tradit Barbosa in Remissionibus ad Concilium sessione 14, cap. 12, de reformatione. Non tamen comprehendit Concilium canonicatus jurisprudentiam laicorum ante Concilium fundatos, in quorum fundationis limine fuit appositum, quod dependentes fundatoris, in minoribus ordinibus admitterentur, quia si sint similes Clerici, non constituti in sacris, admittendos esse declaravit sacra Congregatio, ut dicit Barbosa, in Remissionibus ad Concilium dicit, cap. 11, num. 11, versic. Congregatio Cardinalium. In Ecclesia aetate collegiata, in quibus Concilium non loquitur, & quibus nullus sacerdos est adjunctus, statim iuri communi, & sufficiens quatuordecim anni, & ita fuisse declaratum per sacram congregationem probat Hieronymus Campanillus, rub. 7, cap. 6, num. 27, versic. pro illis etiam, annotationibus, quem 24 vide usque ad finem numeri, post Hieronymum, licet Ecclesia collegiata habeat curam animarum, quia talis cura non perinet ad singulos Canonicos, sed ad totum capitulum unicum personam representans, l. nonno rto, de fidelibus, Gonzalez, dicit, gloss. c. in princip. numero septuagesimo primo. Nam tali etate Ecclesie.

non nominat vicarium, qui Ecclesie serviat in cura animarum, per quem exerceat cura, non per Canonicos, vel si sit aliquis ex his nominatus, qui curam exerceat, & non alius preter illum, qui sufficiens quatuordecim anni ad habendum Canonatum, Campanillus, rub. 7, cap. 6, n. 50. Tamen in Ecclesia Calagurritana Diocesis, in quibus non adest unus Rector solus, sed sunt plures beneficiati in quibus Ecclesia, & Episcopus committit uni ex eis exercitium curae animarum, quia solus Episcopus est Rector omnium Ecclesiarum, & Clerici, quibus Episcopus demandat curam exercitium, non sunt vel Rectores, sed potius coadjutores, ad participationem onerum Episcopi, ut in cap. final de officio Archiepiscoporum. Caput quatuordecim, decisio, 340, part. 3, Rota dicitur, decisio, 309, part. 2, ob quod dicit Clerici beneficiati inviti admissionem non possunt ad onus curae subeundum, in dicta Diocesi Calagurritana, ut fuisse dictum à Rota testatur Gonzalez regul. 3, gloss. 6, in princip. num. 70, nisi alio idoneo non appareat, ut ibi ait, & gloss. 8, num. 45, quare poterunt beneficia dicte Diocesis minoribus adultis conferri. Sed Archidiaconatum potest adultus habere, & alias dignitates, si non habeant curam animarum vel jurisdictionem: modo fit in etate requisita ad Diaconatum, ut viginti duorum annorum Concilium Tridentinum, sessione vigesima quarta, capitulo decimo secundo, & tradit Campanillus dicit, rub. 7, c. 6, n. 41. Et licet ad Episcopatum requiratur triginta anni, cap. quinquaginta 77, dicit, cap. cum in cunctis, de electione, & id tempus debet esse completum, ut testat Rebuffus in practi rubr. reservatione ad collationem bonorum, num. 37, poterit tamen adultus, seu minor habere Episcopatum in administrationem, ex concessione Domini Papae in spiritualibus, & temporalibus usque ad legitimam aetatem, cap. cum nobis olim, in fin. de electione, Mandati, de signatura gratiae, rub. de dispensationibus, super retentione preter promotionem, in princip. Campanillus, rub. 7, gloss. 46, ubi de Cardinali Caraffa, cui in decimonono fuit aetatis anno concessa fuit administratio Archiepiscopatus Neapolitane Ecclesie. Sed & hodie serenissimo Ferdinando Infanti Hispaniae, Sanctae Romanae Ecclesie Cardinali, concessa est administratio Sanctae Ecclesie Tolletanae Hispaniarum Primatus in aetate infancie. Ad Patriarchatum requiritur aetas, quae ad Episcopatum, quia Patriarcha, & Primates idem sunt, cap. 1, & 2, 39, dicit, & cap. duo final de officio ordinarum, & inter eos solum est differentia in sono vocis, gloss. in cap. eorum, de integritate restitutionis, quo tenet fundatur Primatus Sanctae Ecclesie Tolletanae, ubi prius nominatur Archiepiscopus Ecclesie Tolletanae, quam Beccarensis, quia in qui maioris est dignitatis, debet proponi, gloss. verb. & vicarius, cap. Sedes Apostolica de reservatione, & primo nominatus in Scriptura est principalis, Bald. consil. 400, num. 10, volum. 1, & textus, in l. 1, de alio scribendo, ubi: Decurione in alio, in scriptura esse oportet, ut lege municipalis precepti, sed flexa esset, non dignitates erant capitulanda, ut scribantur eo ordine, quo quisque eorum maximo honore in municipio functus est. Ordo enim scriptus.

scriptura designat prioritatem, quae, ff. de usufructu, l. generaliter, §. primo, verfic. quid ergo, de fideicommissi. liber. Phedro de offi. §. 8. Sed habere in jure affectionem ad pronomiatum Joan. Gueter. consil. 26. num. 11. Et licet affectio circa primogenitum, procedit etiam in rebus non animatis. Felin. cap. cum dilecti, n. 4. de rescriptis. quidquid dixerit Hieronym. Cevallos quest. 904. n. 81. commun. contra commentos, §. 4. p. quia etiam datur affectio in rebus inanimatis, ut in l. leg. qua tuores, c. de adm. m. i. tutor. & generale est, quod primo nominatus censetur praedilectus, l. pulchre 36. de condicim. & demonstr. Ayton consil. 163. n. 5. Tirac. de iure primogenit. q. 40. n. 31. & 32. & 92. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 11. n. 39. Licet in l. cum pater, §. de re pater moris de leg. 2. uxore fecerit de uteritate, non quia plus diligat consanguineos viros. Caldas de nominat. 3. p. cap. 11. num. 38. post Ripam.

Et cum Romanus Pontifex dicitur, cap. coram, prius nominaverit Archiepiscopum Tolontanum, censetur agnoscere prioritatem, & de eius primatus, est gloss. cap. cum longe 63. dist. Felin. in rub. de m. i. n. r. & obediens. Specular. tit. de dispensatione, §. fuit quousque nonnulli. Alberic. in rub. de statu homin. Iean. Francus tract. de officio, & potest. capis. sede vacante, privileg. 6. num. 13. Gregor. gloss. 2. l. 9. tit. 5. par. 1.

Sed & ultra supradicta, pro Primatia ecclesiae Tolitanae facti, quod Innocent. VIII. Romanus Pontifex, anno 1491, concessit Cardinali Petro Gonzal. de Mendoza Archiepiscopo Tolitano usum Primatiae, non obstante hispendente cum Archiepiscopo Bascarense, de quo servatur Bulla in archivo Sanctae Ecclesiae Tolitanae, ut testatur D. Petrus Salazar de Mendoza in Chronica Cardinalis de Mendoza lib. 1. cap. 74. in fine, qui ut nobilit, veridicus est, cui videtur credendum, ut alius dicit gloss. 6. Titio fundus, de condit. & demonstr.

Chorepiscopus autem ordo non est in Ecclesia Dei, & eos reprobat Damasus Papa, cap. Chorepiscopi 68. dist. quia (ut ibi inquit textus) solum duos ordines inter discipulos Domini esse cognovimus, scilicet duodecim Apostolorum, & septuaginta discipulorum. Tertius autem ordo, nec sacris literis, nec Pontificum canonibus reperitur, & ideo merito eorum Chorepiscoporum ordo ab Ecclesia damnatus est, ut dicit Augustinus Barboia in Passoralis, tit. 1. de Episcopis non graduum divisi, cap. 6. num. 22.

Titulares autem Episcopi, de quibus diximus supra cap. 4. num. 10. utiles sunt in Ecclesia Dei, maxime si curent, an in terris infidelium, quorum sunt Titulari, sunt aliqui volentes reduci ad fidem, & quia dantur ut adjuvantes Episcoporum in semio confectorum, ut dicit Petrus Boll. in aeternam memoria, classe 3. cap. 2. §. 4. & de quibus Hieronym. Guetero in speculo juris Pontif. cap. 31. & Augustin. Barboia in Passoralis, tit. 1. ca. 6. a. num. 15.

Ex quo etiam sequitur, quod minor aedus non creatur Cardinalis, nisi habeat viginti duos annos, ex constitutione Sixti V. edita anno 1586. quae est §. 10. inter ab eo editas, quae constitutio non Sixtus docet, Cardinales referantur personae Apostolorum, dum Clavito salutate ne-

Alte mysterium in terris operant ministrabant, & sunt coadjutores Papae in officij executione, & dirigenda Catholica Ecclesia cap. fundamenta, vel. de re n. r. de electione, lib. 6. cap. per venerabilem, qui filij sunt legitimi, ubi id affirmat Roman. Pontifex, Ecclesiarumque Cardinales dicuntur, & sunt numero septuaginta ad exemplum mandati Domini ad Moysen defuncti filij septuaginta viris, quos noles senes populi esse, & magistros, ut secum onus populi sustentaret. Numer. cap. 11. vers. 16. ibi: Congrega mihi septuaginta viros, & ex quibus quatuordecim sunt Diaconi, Cardinales, quinquaginta Presbyteri, & sex Episcopi.

Et licet nonnulli scripserint, nomen Cardinalium fuisse originem tempore Gregorij Papae I. ut tradunt Ludovic. Roman. in sermone post facta consil. num. 12. & 13. & relato Cherubino, in compendio Bullarum, consilium, §. Sixti V. Scholis 2. Verius est etiam, fuisse in Ecclesia Dei Cardinales, ante Gregorium I. nam legitur in Concilio Romano celebrato, sub Sylvester Papa canon. 6. fuisse eo tempore septem Diaconos Cardinales, de quibus fit mentio, in cap. a Domino 93. dist. et in cap. presal. 2. q. 4. & Jacob. Gueter. in chronographia status Ecclesiae, 1. saeculo pag. 70. col. 1. & 2. post 72. col. etiam, 1. sicut septem Diaconos constituerunt Apost. Act. 6. qui numerus, memorie reverentiae gratia, diu fuit in Ecclesia Rom. observatus, & Diaconis illis à Fabiano concessa fuit quatuordecim regionum praefectura, à quibus, & regionalij fuerunt nuncupati & denuo in Concilio Romano, sub Sylvester Diaconi Cardinales. Ex quibus verbis colliges, & indistinctum sanepsum quatuordecim Diaconorum Cardinales, fuisse ante Gregorium Papam: nam Sylvester fuit electus Pontif. 1. Februarii, anno 314. Gregorius autem decimo Septemb. anni 300. & sic 276. annis post Sylvestrum, ut tradit Jacobus Gueterus in chronographia status Ecclesiae, 4. saeculo, pag. 276. col. 1. & 6. saeculo, pag. 293. col. 1. ab eodem, qui plures auctores refert.

Circa aetatem autem assumendi ad summam Pontificatum habendum non est, cum nunquam sit audium dubitatum fuisse de validitate electionis Pontificis Romani ob defectum aetatis, ut dicit Campanil. rub. 7. cap. 6. n. 50. veruntamen Serv. de beneficio 3. par. q. 5. n. 14. dicit, quod non debet eligi minor viginti annorum, ad quod addit Campanil ubi supra, quod Papa Episcopos nominatur, & quia est tunc natus, id est universalis Episcopus Ecclesiae totius orbis, quod nomen soli Damiano Papa convenit, Pelagius Papa II. consil. 1. edita anno 389. qua prohibuit Ioannem filij supra, quod Titulum Episcopi se universalem Constantinopolitanum Pontificem generale convocare, quia ad Romanum Pontificem dantur id spectare certum est. Neque obstat textus in cap. prima sedis 99. dist. ubi prohibetur, ne Romanus Pontifex se universalem appellet, quia non est Concilij Africani, vel ille textus, sed Gratiani, & intelligitur de Primatibus. Nec etiam obstat textus in cap. ecce in penes eadem dist. quia ibi Sanctus Gregorius humilitatis causa recusat nomen universalis, & ad convincendam contumaciam, Ioannis Episcopi Constantinopolitani, qui eo nomine

nomine nuncupabatur. Ita Augustinus Barboia, in Passoralis, 1. par. tit. de Episc. grad. tit. 1. c. 6. n. 3. Sic & sanctus Hieronymus contra Iovinianum, 1. par. epistol. 5. c. 54. ait, Christum Dominum elegisse potius Petrum Seniores, quam Ioannem Iuniores, quem magno prosequatur amore, ut scriptura testatur.

Sed omnipotens Deus, ut Scriptura multoties narrat, iussit, ad regimen eligi seniores, Numer. 11. vers. 9. & Deut. 32. n. 15. & 27. n. 1. Et cum sit eligendus ex sacro collegio Cardinalium, quorum variae sunt aetates, quem ex eis sacrum collegium elegit, dubitandum non est Spiritus sancti inspiratione electum: Spiritus enim Domini ubi vult spirat, Ioan. 3. n. 8. & Cardinalium voluntates in electione Papae trahit, quo illi fortasse nolent, ut ponderat Campan. rub. 9. cap. 6. n. 5. ipsi autem Cardinales attemet nimis, ut in re summe ardua, desunt adesse electi Summi Ecclesiae Pontificis, qui totum Christi Domini regem, ut eius Vicarius, gubernaturus est, ipsi eius coadjutoribus adstantibus, cum sint assumpti ad patrem ponderis, & regimini universalis Ecclesiae, cap. fundamenta, vers. decet, de elect. l. 6. & distimus sup. c. 12. n. 44.

CAPUT XXX.

De virilitate, & bono viro, & reductione sententiae ad ejus arbitrium, & an detur ad terminam jurisdictionem habentem, & posse esse arbitrum, seu arbitrator, & de praesentibus virorum, & quando censetur agnitionis ratio considerata, vel masculinitatis, & de agnitione artificiali, & de exclusionem feminarum, & an possint excludi siat majoratus ex potestate concessa, L. 27. Tauri, & an sint vocande Moniales, & Religiosae, & admittantur ad successorem majoratum jurisdictionem habentium.

SUMMARIUM.

- 1 Vir five juvenis dicitur, qui adulescentis excessu aetate.
- 2 Juvenis nomen iuriconsultis aliquando usurpare pro adulescente, ait Simon Suardi.
- 3 Licet promissum natus nonnullis juvenis, & adulescentis, propter aetatem juvenis dicitur post adulescentiam.
- 4 Post vigesimum quintum annum, vigorem virilem compleri, dicit Iuriconsultus.
- 5 Viri nomen ad virum utriusque animi, & corporis refertur.
- 6 Virilitas qualiter diffinitur.
- 7 Viri legitur etiam pueros debere, inquit Iuriconsultus.
- 8 Plurim interpretantur sit in testamentis, & legatis, nisi quando haec est de agnitionis, ut bona conserventur in familia.
- 9 Patri, & senes, licet propter sit viri, non tamen tales dicuntur, quia viri potentiam Perez de Lara de Vita Hom.

- non exerceat, & Galenus à singulis partium ab adulescentis, & viri.
- 10 Vir appellatur qui ex potentia animi, & corporis res gerit.
- 11 Virilitas ingesta post vigesimum quintum annum incapacitatem hominis in publicis functionibus.
- 12 Ex iam viris factis eligebantur, qui iura constituerent, quorum numerus centumvirale appellabatur, & lex dicitur virorum prudentum prope pium.
- 13 Ex viri creabantur praetores, & decuriones, & admodum ad omnia publica, & regimen Republicae.
- 14 Viri experiti in officio advocacionis eligebantur ab Imperatoribus ad Senatorium dignitatem.
- 15 Expensum caput curiam à Cetero Quinto Imperatore celebratum anno 1320. ut ex advocati, & iudicibus experitis crearentur Seniores.
- 16 Ad dividendas lites non iurantes, sed experiti, sunt eligendi, & Principi tenebatur de eo de mala electione, sed & ejus proceres.
- 17 Iudices creantur in virilitate, & appellatur boni viri, & expensum Ruzici, & adagium, quod magistratus ostendit virum.
- 18 Ad iudicem si recusus quies datur ad arbitrium boni viri, licet eo casu promittit ut iudex.
- 19 Iudex praesentium iudicis, ut bonus vir, licet habuisset facultatem iudicandi pro suo libero arbitrio.
- 20 Commisum arbitrio alienis, etiam iuramento à compromissionibus praesentis confessor habere conditionem, si velle arbitratu fuerit.
- 21 Perba quatuorvis inducant liberos partem procedendi non operantur, si inique verborum, nec per ea consentus concessa, qua illicita sunt.
- 22 Absolutio intellectus fugiendus est, & in dubio semper praesentium concessum arbitrium regulatum, non sit error.
- 23 Voluntas commissum non subjicit regalis iuris.
- 24 Execratus factus aliquid libero arbitrio, non praesentur.
- 25 Voluntas in praesentibus pro discretione, & arbitrio ponitur.
- 26 Immoderate gestum non admittitur in contractibus.
- 27 Ad adum cum libera intelligitur, ita quod res sit facturus ex fide.
- 28 Hinc inde modus est servandus, & non immerita derata cuiusque luxuria.
- 29 Astingens se ad faciendum opus ad voluntatem alienam, vel si ab eo appreheter quod intelligatur, servandum arbitrium bonorum virorum.
- 30 Expensum textus in l. sicut simpliciter de servitutibus.
- 31 Compromissum factum in arbitros, ut five inique arbitratu fuerit eis paratur, si manifesti iniquitas appareat datur recusus ad arbitrium boni viri.
- 32 Reddendi ad arbitrium boni viri, non potest renunciar, etiam cum iuramento, licet petentia sit assistit, & procedit in arbitrio, suo arbitratore.
- 33 Redditio ad arbitrium boni viri etiam quo iudic

- 188 dicitur potestatem.
- 34 Si ex iudicio arbitrio non fiat ius, alter clericus in causa est potestas in eum iudice Ecclesie.
- 35 Iudicium ad arbitrium boni viri intra quatuordecim menses post mortem in arbitrio iudicis.
- 36 Sententia arbitri, & arbitratorum iudicium ex lege scripti Regum, & per litteras decem annorum in iudicio non recipitur.
- 37 Intelligitur, l. 1. C. de arbitris, & l. 1. ff. de receptis arbitris.
- 38 Confessio facta coram arbitro, non habet potestatem executionem.
- 39 Punire est potestas arbitri, & arbitratorum.
- 40 Arbitri iuris dicitur, qui ex necessitate eliguntur in processibus, si iudex recusetur, qui sunt iuris, in iudicio expressis, non eorum ordinarii, quoniam delegati, & in competentia inter confessorum, & ordinarios, episcopum, & clericum.
- 41 Arbitri non eliguntur in causa expressis, cap. si contra unum, de offic. deleg. nec si casus necessitatis si non sit o. a. & ea non obstante potest iudex ad arbitrium procedere.
- 42 Arbitri non arbitri, vel arbitratores non datur a potestate quoad officium suscipiendi, nisi sit per alium obtemperans, & inique lata.
- 43 Sententia ex officio dimissa lata est nulla, & non recipitur.
- 44 Sententia additio (vulgo de remate) ex dicitur iniqua non recipitur.
- 45 Sententia lata ex processu inordinato, non est expugnanda nec in foro conscientie.
- 46 A sententia superioris revocantur sententiam arbitratorum datus appellatio, & supplicatio, que non suspendit executionem, & illa in sententia de remate, quod limitatur.
- 47 Appellatio a sententia additio (vulgo de remate) non audiri, nisi prius solvatur, quod limitatur.
- 48 Sententia arbitratorum non revocatur nisi ex damnato confidat, & a sententia firmata confirmatoria, non datur supplicatio.
- 49 Sententia loquens in causa appellationis habet locum in supplicatione tamen statim prohibens appellationem non praescribit eorum supplicationem.
- 50 Appellatio qua debet fieri coram iudice, vel si sit plures coram maiore parte quando ab iudice iudicis vel eius absentiam est interpretanda appellatio coram bonis, & probis viris, & quare.
- 51 Viri boni qui dicuntur, ut coram eis interpretatur appellatio colligitur arbitrio iudicis.
- 52 Excommunicatus non dicitur bonus vir ad faciendam causam appellatorem, & quare.
- 53 Appellatio qua interpretatur in absentia iudicis dicitur coram bonis viris, & ad obtemperantem iudice sit notanda.
- 54 Unus vir, an sufficiat, ut coram eo interpretatur appellatio.
- 55 Idem qui excommunicatus appellare coram iudice, an excipitur a prescriptione coram bonis viris.
- 56 Prostatio facta coram bonis viris an debeat interpretari iudice, & potest, nisi locus venedictio accretionem.

- 57 Fœmina post viginti quintum annum, est in virilitate, & qua recitatur virago.
- 58 Fœmina non eligitur ad munera publica, nec ad tutelam, non tenentur ad officium, que ad eas pertinent.
- 59 Fœmine sunt capaces jurisdictionis etiam habentis dignitatem.
- 60 Fœmina habentis jurisdictionem si non admittitur viri, tenentur uxori prestabitur iuramentum fidelitatis.
- 61 Fœmina non potest esse arbiter, nec in eam potest componi, ut in arbitrium, sicut ut in arbitratorem.
- 62 Fœmina prohibetur iudicare, & quare.
- 63 Secretum requiritur in iudice, & voluntate hominis nihil invidetur, nec obsecratur.
- 64 Gerenti officium regium congruit secretum servare, & expenditur scriptura locum.
- 65 Adversus difficultates secretum servari, & restat Curia dicitur.
- 66 Animus contrahendi non est aptus ad executionem manus iudicandi.
- 67 Quicquid sunt eligendi aliqui de demo, & familia debent eligi masculi, & non fœminæ.
- 68 Fœmina facultatem instituti majestatis in uno ex filiis, an possit facere in iura omnia masculina.
- 69 Nostri esse magis conservatur in iura viri, secundum aliquos.
- 70 Persona confertur magis dilecta, que plus conservatur memoriam testatorum.
- 71 Relictum per virum dicitur testator magis erat affectus.
- 72 Si con iuratur ad successionem masculinam ex masculo, cum masculo ex fœmina, preferitur masculus ex masculo.
- 73 Masculus ex fœmina, preferitur fœmina ex masculo.
- 74 Filius non dicitur una persona cum matre, sicut autem cum patre.
- 75 Inimicitia que potest data est ad eos, qui ex fœmina nascuntur, non pertinet ad filios materiam, & qualitate filiorum.
- 76 Descendit ex fœmina licet admittatur in dispositione fœmina, tamen preferitur masculus.
- 77 Interpretatio in dubio est facienda pro masculo.
- 78 Infantes in iuribus in ex facultate Regia, possunt excludi fœminas, & ex eis descendentes masculos in successione tenendo viri.
- 79 Vacatio masculorum, & exclusio fœminarum potest absolute, & per totam regulam, restat ad omnes clausulas, & vocationes, & clausulas quibus dicitur stare de per se.
- 80 Majoratus est precie agnitionis, si succedatur de vivo in virum.
- 81 Si infans excludit fœminas, sed vacavit filio suo masculo, & eorum filio: ma ceteris fœminis atque procreantibus, non conferuntur majoratus agnitionis, sed masculi procreantibus.
- 82 Infans majoratus, si ad vocatorem masculinum potest moveri alia ratione, quam agnitionis dicitur iure naturæ ratione agnitionis tantum prædicta.
- 83 Infans majoratus, si ad vocatorem masculinum potest moveri alia ratione, quam agnitionis dicitur iure naturæ ratione agnitionis tantum prædicta.
- 84 Infans majoratus ultra filium vocatus masculinum in aliis personis, & gradibus in eis conferuntur.

- conferunt agnitionis ratio considerata non aliter.
- 85 Adfirmatum non est, quod in aliquibus personis, licet, & gradibus sit majoratus agnitionis, & in aliis regulari.
- 86 Ut dicitur considerata ratio agnitionis, debet de ea expressè constare, vel colligi ex verbis expressis, etiam in successione transverfalia, sed maxime in descendentes instituitur.
- 87 Liberi à parentum successione certo iudicio revocandi sunt, non dubitabili.
- 88 Fœmina & qui descendens, ut obtineant in successione sufficit, quia dispositio sit dubitabili.
- 89 Expressè dicitur constare, quod colligitur ex verbis disponitur.
- 90 Evidenter dicitur constare id de quo constat per constitutiones, & num. seq. & num. 93.
- 91 Factus est constituta, que fœminis ex dispositione hominis, quam ex lege.
- 92 Clara dicitur constare, & expressè, quod continetur in instrumentis etiam invidetur, & habet paratam executionem.
- 93 Quando requiritur expressa verborum voluntas, non sufficitur constata, ut in licentia mariti, ad contrahendum cum eius uxore.
- 94 Ratio agnitionis quando colligitur, ex constitutionibus, non extenditur ad admissionem aliorum, & exclusionem aliorum.
- 95 Quando ratio agnitionis consensu confiditur, ex consensu, quod sufficitur.
- 96 Agnitionis ratio quomodo conferatur considerata, & quando masculinitatis expressis a iudice capitur sententiam.
- 97 Agnitionis descendit per successorem fœminarum, & excludit, si fœmina non vero alterius familie, in qua minus conferatur agnatio.
- 98 Fœmina descendit per virilem sexum, & agnata, & de familia tamen ubi agitur de conferenda agnitione, non admittitur.
- 99 Si fœmina agnata maior agnata, an eorum filius preferatur agnati prædictionibus, ut eorum præcedat gradu, vel ante respectu sui patris, & numeris loquentibus.
- 100 Agnatus primus agnatus non vocatur tribuitur ius in iura in partem vocatus.
- 101 Qualitatem agnitionis nos arguit, quod aut agnatus sit ex dupli latere constituitur.
- 102 Omnes est opus, & desiderat suam conferatur, factum in specie, & homo in filio, & eorum descendentes.
- 103 Expenditur gloss. l. tunc pactum, ut preferatur descendens ex filia agnata, que nulli agnato emolitur.
- 104 Expenditur l. 3. Cod. de naturalibus libertis, & tenet, in autem, quibus modis naturales efficiant, legit in fœminam agnati descendenti per filiam.
- 105 Dispositio nisi attenditur, & potest impleri in nobis forma mandatum.
- 106 Quoties forma dicitur debet impleri conferatur satisfactum.
- 107 Dispositio regulari à sua causa, & ratio dispositi, ut verba dispositiva, & includit, & excludit.
- 108 Gravissimi Doctores tenent masculinum ex filia agnata, nec nulli agnato preferendum Petrus de Lara via Rom.

- at ex agnato prædictionis respectu sui patris.
- 109 Fœmina substitutione admittitur, nisi substituta, que ex expressis non sit instituta, est excluditur.
- 110 Intelligitur dicitur Matrica, & aliorum de non attendenda duplici conjunctione in majoratibus, & ponitur casus in quo debet attendi ad prædictionem.
- 111 Fœminis est causa prædictionis in majoratibus.
- 112 Agnatio quantitas fuerit deservata in majoratibus, nec bona majorata majorata libera, ut al qui voluerunt.
- 113 Agnitionis ratio semper sit ac essor ad principalem dispositionem majoratum.
- 114 Masculus licet expressè sit vocatus, si in alia qua parte dispositionis vocatur fœmina cessat ratio conferenda agnitionis nisi vocata sit expressè omnibus masculis vel probetur non existisse aliter.
- 115 Agnatio artificialis quando dicitur considerata, & que sit.
- 116 Agnatio artificialis nunquam conferatur considerata nisi expressè eam requiritur disponitur.
- 117 Infans majoratus vocatus agnate ex filia, vel alia consanguinea ex quo in casu filii, & descendenti ut in iure conferatur agnitionem, & ex illis omnibus male sit successit fœminis, an recedat ratio agnitionis in iure descendit.
- 118 Agnatio, & aliorum, non cadit in ignotum vel non tantum, & ea est attendenda, que erat temporis dispositionis, & major est circa vocatus in specie, quam in genere.
- 119 Infans si dispositio expressè vocatus, que successit alii & quomodo fœminam decenter, nisi, & de fœminis ex masculo successit exclusio fœminis, constituitur in iura ea agnatio artificialis, sicut suam causam non præcedit.
- 120 Quando admittitur masculus, & fœmina, nihil inter se dicitur per unum, vel duos, vel plures fœminas, ut preferatur masculo omnino descendenti ex una sola fœmina.
- 121 Majoratus si fuerit fundatus ex tercio bonorum, in ea debet servari forma præscripta, l. 2. Tauri.
- 122 In majoratu instituto ex potestate legis l. 2. Tauri, non potest infans excludere fœminas licet Agnatas.
- 123 Agnatus, & alii religio, an succedant in majoratu habente jurisdictionem, quia masculum est capax jurisdictionis, quia quid aliqui Doctores contrarios tenent.
- 124 Abbatis potest habere jurisdictionem spirituales, & exercere iura episcopalis, & qualiter.
- 125 Omnes capituli Agnati non succedunt in majoratu, non habent jurisdictionem.
- 126 Majoratus habens jurisdictionem, non tenentur ab habentibus annexam dignitatem Titularum, ut Ducatus, Marchionatus, & Comitatus.
- 127 Plures cronocantem est in Cancellaria Agnati non succedere in majoratu, habente jurisdictionem, modo non sit exclusio persona Religiosa.

apparet ex eius verbis, ibi: *Sed silentio tam re- bo avertit. & non intra decem dies proximas at- tario misit, vel iudici, vel adversario ab alterutra parte, per quam mani ipsa fiat de- finitio non esse amplexandam, tunc silentio partium sententiam esse substatam. Item dispo- nit, l. 28. tit. 4. part. 3. velleculo. *Fuerit eade, si callidus, & no lo contradicere, de se el dia que fuisse dada la sententia, fasta diez dias, que lex in arbitris, & arbitratoribus loquitur, cum in nostro Regno, l. 4. tit. 21. lib. 3. recep- tibusantur executi sententiarum arbitrorum, & ar- bitratorum, & per consequens producat actio- nem, & exceptionem per lapsum decem die- rum transire in rem iudicatam, ut in simili statuto, idem tradit Cancarius, 1. part. variat. cap. 21. num. 21. & 2. part. cap. 11. num. 81. Item Fachin. dicit. cap. 93. in fin. de iure au- tem Comuni, ex falsis sententiis non datur actio, ut in l. 1. Cod. de arbitris, & licet ius dicat quod arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum, l. 1. de arbitris, id verum quod iuris ordinem, non quoad alia, ut dicit Nata, conf. 2. vol. 2. & ibi tenet consilium factam coram arbitro, non habere vim iudicialis con- fessiois, sed extrajudicialis, sequitur Cancarius, 2. part. variat. cap. 11. n. 50. & ita cum ex l. 3. tit. 21. l. 4. recipiat. solum ea confes- sio habeat paratam executionem, non in iudi- cio facta est, non habebit executionem confes- sio facta coram arbitris, l. 1. Cod. si psonae appellat. mors intervenit, saltem quoad bona, l. 28. tit. 2. part. 3. Grivellus, de off. 6. tamen iudicium ceptum virtute compomissi extinguitur, nec transit ad heredes e. final. de arbitris.**

Differunt autem arbitri ab arbitratoribus in eo, quod arbitri procedunt de iure, arbitratores au- tem sunt quibus datur facultas procedendi de iure, & de fact. nec subsunt juris regulis, ut tradunt omnes, l. societatem, §. arbitratorum, per textum, ibi: *si pro socio, & dicit. l. 23. tit. 4. part. 3. Paul. in l. qui procuratorum 57. n. 7. velle. sed quis si sit, §. de procuratoribus, sequitur Scac. de appellat. q. 16. limit. 1. n. 66. & si ar- bitri pronuntiant sententiam nullam, non pos- sunt iterum pronuntiare fecus est in arbitra- toribus, si sententia sit nulla ipso iure, Scac- cia, §. questio. 19. remed. 1. num. 96. & 98.*

Et scias quod sunt alij arbitri juris appellari, quia ex necessitate juris eliguntur a partibus, si iudex recusetur pro suspecto, ut in l. fin. C. de iudiciis in cap. ab arbitris, de offic. deleg. l. 6. Cacheran. d. 61. num. 7. sed his arbitris solum videtur in iudiciis Ecclesiasticis, five iudices sint ordinarii, ut in cap. licet 10. in fin. de foro com- petenti, & cum speciali §. de appellat. five sint delegati, ut in cap. suspensions 39. de offic. deleg. & ex secundo regu vis 41. in fin. de appellat. Hieronym. Campan. rub. 11. cap. 43. num. 89. Et etiam eliguntur arbitri quando inter confer- vatores, & ordinarios ad controversia suc- per competentia jurisdictionis alicuius casus: Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. de reformat. & talibus arbitris appellatur ad Sedem Apo- stolicam, cap. ab arbitris 11. de offic. delegat. lib. 6. & item si arbitri sint in causa inter Episcopum, & Clericum. Egaris, de appellat. q. 7. n. 107. sed non eliguntur arbitri in causis ex- pressis,

apparet ex eius verbis, ibi: *Sed silentio tam re- bo avertit. & non intra decem dies proximas at- tario misit, vel iudici, vel adversario ab alterutra parte, per quam mani ipsa fiat de- finitio non esse amplexandam, tunc silentio partium sententiam esse substatam. Item dispo- nit, l. 28. tit. 4. part. 3. velleculo. *Fuerit eade, si callidus, & no lo contradicere, de se el dia que fuisse dada la sententia, fasta diez dias, que lex in arbitris, & arbitratoribus loquitur, cum in nostro Regno, l. 4. tit. 21. lib. 3. recep- tibusantur executi sententiarum arbitrorum, & ar- bitratorum, & per consequens producat actio- nem, & exceptionem per lapsum decem die- rum transire in rem iudicatam, ut in simili statuto, idem tradit Cancarius, 1. part. variat. cap. 21. num. 21. & 2. part. cap. 11. num. 81. Item Fachin. dicit. cap. 93. in fin. de iure au- tem Comuni, ex falsis sententiis non datur actio, ut in l. 1. Cod. de arbitris, & licet ius dicat quod arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum, l. 1. de arbitris, id verum quod iuris ordinem, non quoad alia, ut dicit Nata, conf. 2. vol. 2. & ibi tenet consilium factam coram arbitro, non habere vim iudicialis con- fessiois, sed extrajudicialis, sequitur Cancarius, 2. part. variat. cap. 11. n. 50. & ita cum ex l. 3. tit. 21. l. 4. recipiat. solum ea confes- sio habeat paratam executionem, non in iudi- cio facta est, non habebit executionem confes- sio facta coram arbitris, l. 1. Cod. si psonae appellat. mors intervenit, saltem quoad bona, l. 28. tit. 2. part. 3. Grivellus, de off. 6. tamen iudicium ceptum virtute compomissi extinguitur, nec transit ad heredes e. final. de arbitris.**

Differunt autem arbitri ab arbitratoribus in eo, quod arbitri procedunt de iure, arbitratores au- tem sunt quibus datur facultas procedendi de iure, & de fact. nec subsunt juris regulis, ut tradunt omnes, l. societatem, §. arbitratorum, per textum, ibi: *si pro socio, & dicit. l. 23. tit. 4. part. 3. Paul. in l. qui procuratorum 57. n. 7. velle. sed quis si sit, §. de procuratoribus, sequitur Scac. de appellat. q. 16. limit. 1. n. 66. & si ar- bitri pronuntiant sententiam nullam, non pos- sunt iterum pronuntiare fecus est in arbitra- toribus, si sententia sit nulla ipso iure, Scac- cia, §. questio. 19. remed. 1. num. 96. & 98.*

Et scias quod sunt alij arbitri juris appellari, quia ex necessitate juris eliguntur a partibus, si iudex recusetur pro suspecto, ut in l. fin. C. de iudiciis in cap. ab arbitris, de offic. deleg. l. 6. Cacheran. d. 61. num. 7. sed his arbitris solum videtur in iudiciis Ecclesiasticis, five iudices sint ordinarii, ut in cap. licet 10. in fin. de foro com- petenti, & cum speciali §. de appellat. five sint delegati, ut in cap. suspensions 39. de offic. deleg. & ex secundo regu vis 41. in fin. de appellat. Hieronym. Campan. rub. 11. cap. 43. num. 89. Et etiam eliguntur arbitri quando inter confer- vatores, & ordinarios ad controversia suc- per competentia jurisdictionis alicuius casus: Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. de reformat. & talibus arbitris appellatur ad Sedem Apo- stolicam, cap. ab arbitris 11. de offic. delegat. lib. 6. & item si arbitri sint in causa inter Episcopum, & Clericum. Egaris, de appellat. q. 7. n. 107. sed non eliguntur arbitri in causis ex- pressis,

regulariter statuta, qua disponunt in causa ap- pellationis habeant locum in supplicatione, l. 1. §. cui contentio, Cod. de temporibus ap- pellat. Tiber. Dicam. conf. 47. num. 1. vol. 1. Riccius, collat. 1020. velle. limita quinto.

Et licet in sententia a bitri, vel arbitratoris non datur appellatio, ut tradit plures referens Scaccia, de appellat. quest. 17. limitat. 15. l. 1. n. 1. saltem quoad defectum suspensivis maxime da- ta a parte filij iustitiae, iuxta dictam legem Reg- ni, tamen si sententia sit data libera potestas iniquitatem quantumvis manifestam continet arbitrio, non exequitur, quia in ea censetur inesse dolus, & sententia per dolum obventa non praedat, l. si procor 75. §. Marcelus, de iudiciis, Ioan. Guier. de iuramento confirmat. 3. part. e. 7. n. 7. vel si fuerit lata sententia ex actis dimittitur, cap. cum Bivardus, de re iudi- cialiter instruitur; nam ex actis dimittitur, non potest fieri sententia, & minus exequi Bald. l. in civile, num. 2. & 3. l. de legitat. nec sententia additiois (vulgo de remate) evi- demter iniqua exequitur, l. cum Gutierrez l. 1. praestitit. quest. 14. nec in foro contentiois est exequenda Cirrot. de remediis except. 1. n. 21. vel si sententia fuerit lata, non servata forma compromissi, quia sententia est nulla, nec de- bet exequi si feratur ex processu inordinato, e. 43. qualiter, & quest. 17. de accusat. ibi: *Quoniam ex his, quae inordinantur, non potest in- dabiliter agi* Iosephus Ludovicus, d. 19. n. 8. & 10. in Perusini Sicardus de Malombre, conf. 71. inter consilia Federic. de Senis Covar. praet. quest. 23. num. 3. & Antonius Nata, conf. 121. num. 4. l. 1. Olat. de off. 27. n. 14. Sord. de off. 16. num. 16. & 17. quia ex processu nullo iudiciali aliquis effectus non sequitur, Guib. de off. 29. num. 6. & conducat cap. per operari- lem, qui fili. iud. legitimi, ibi: *Cuius sententia, quae cassata fuit, non propter iudicium ordinem non servatur.*

Tamen in sententia superioris revocantis sen- tentiam arbitrorum, admittitur appellatio, Man- gionis, de off. Lucens. 17. num. 4. dicens magis, communem opinionem, sequitur Scaccia de ap- pellat. quest. 17. limit. 14. n. 3. & n. 4. in fin. & eadem datur supplicatio ad sententiam Regij Tri- butalis revocatoria sententiae arbitrorum, ut disponit, l. 4. tit. 21. lib. 4. recipiat. velle. 7. si fuerit revocata per el Presidente, & Oydores, que de tal sententia revocatoria se puda supplicat pa- ra ante alios misit, quodando in su fuerit la executione, basta que se de sententia en revista, & lata sententia ad ditiois, vulgo de ro- mate, non suspenditur executio, licet revocet- tur a superiore, donec finiat causa per sen- tentiam revivisionis, Paradorius, lib. 2. verum quomodo cap. fin. 4. n. 8. Hieronym. Gonzal. 172. 8. Cancell. quest. 14. n. 2. nec auditur in appellatione, nisi prius solverit, ut cap. 25. num. 6. ubi limitatur, non tamen revocatur sententia arbitrorum, nisi ex damno confide- rabilis, Covare. lib. 2. variat. cap. 11. num. 5. velle. 1. illud sequitur Scaccia de appellat. quest. 17. limit. 14. n. 8. velle. Dicam. tenet: si tamen confirmatur sententia arbitrorum in Senatu, non admittitur amplius supplicatio per dist. l. 4. tit. 21. l. 4. recipiat. Et scias quod licet Perez. de Lara de vita Hom.

regulariter statuta, qua disponunt in causa ap- pellationis habeant locum in supplicatione, l. 1. §. cui contentio, Cod. de temporibus ap- pellat. Tiber. Dicam. conf. 47. num. 1. vol. 1. Riccius, collat. 1020. velle. limita quinto.

Et licet in sententia a bitri, vel arbitratoris non datur appellatio, ut tradit plures referens Scaccia, de appellat. quest. 17. limitat. 15. l. 1. n. 1. saltem quoad defectum suspensivis maxime da- ta a parte filij iustitiae, iuxta dictam legem Reg- ni, tamen si sententia sit data libera potestas iniquitatem quantumvis manifestam continet arbitrio, non exequitur, quia in ea censetur inesse dolus, & sententia per dolum obventa non praedat, l. si procor 75. §. Marcelus, de iudiciis, Ioan. Guier. de iuramento confirmat. 3. part. e. 7. n. 7. vel si fuerit lata sententia ex actis dimittitur, cap. cum Bivardus, de re iudi- cialiter instruitur; nam ex actis dimittitur, non potest fieri sententia, & minus exequi Bald. l. in civile, num. 2. & 3. l. de legitat. nec sententia additiois (vulgo de remate) evi- demter iniqua exequitur, l. cum Gutierrez l. 1. praestitit. quest. 14. nec in foro contentiois est exequenda Cirrot. de remediis except. 1. n. 21. vel si sententia fuerit lata, non servata forma compromissi, quia sententia est nulla, nec de- bet exequi si feratur ex processu inordinato, e. 43. qualiter, & quest. 17. de accusat. ibi: *Quoniam ex his, quae inordinantur, non potest in- dabiliter agi* Iosephus Ludovicus, d. 19. n. 8. & 10. in Perusini Sicardus de Malombre, conf. 71. inter consilia Federic. de Senis Covar. praet. quest. 23. num. 3. & Antonius Nata, conf. 121. num. 4. l. 1. Olat. de off. 27. n. 14. Sord. de off. 16. num. 16. & 17. quia ex processu nullo iudiciali aliquis effectus non sequitur, Guib. de off. 29. num. 6. & conducat cap. per operari- lem, qui fili. iud. legitimi, ibi: *Cuius sententia, quae cassata fuit, non propter iudicium ordinem non servatur.*

Tamen in sententia superioris revocantis sen- tentiam arbitrorum, admittitur appellatio, Man- gionis, de off. Lucens. 17. num. 4. dicens magis, communem opinionem, sequitur Scaccia de ap- pellat. quest. 17. limit. 14. n. 3. & n. 4. in fin. & eadem datur supplicatio ad sententiam Regij Tri- butalis revocatoria sententiae arbitrorum, ut disponit, l. 4. tit. 21. lib. 4. recipiat. velle. 7. si fuerit revocata per el Presidente, & Oydores, que de tal sententia revocatoria se puda supplicat pa- ra ante alios misit, quodando in su fuerit la executione, basta que se de sententia en revista, & lata sententia ad ditiois, vulgo de ro- mate, non suspenditur executio, licet revocet- tur a superiore, donec finiat causa per sen- tentiam revivisionis, Paradorius, lib. 2. verum quomodo cap. fin. 4. n. 8. Hieronym. Gonzal. 172. 8. Cancell. quest. 14. n. 2. nec auditur in appellatione, nisi prius solverit, ut cap. 25. num. 6. ubi limitatur, non tamen revocatur sententia arbitrorum, nisi ex damno confide- rabilis, Covare. lib. 2. variat. cap. 11. num. 5. velle. 1. illud sequitur Scaccia de appellat. quest. 17. limit. 14. n. 8. velle. Dicam. tenet: si tamen confirmatur sententia arbitrorum in Senatu, non admittitur amplius supplicatio per dist. l. 4. tit. 21. l. 4. recipiat. Et scias quod licet Perez. de Lara de vita Hom.

Compendium vite hominis.

7. e. n. 36. ver. confirmatur hac restrictio.
 57 Et licet femina vigesimum quintum annum sit in virilitate, nec in hoc fit differentia cum hominis appellatione femina continetur, *l. hominis, 13. de verborum significati.* sicque communiter videtur appellarur, quae virilitate, non mollietate gerit, & virago, quae virum non timet, ut dicit Speculator. *tit. de virum vobitator. Et de Joana Ducis vulgo Pontzella de Francia* quae prolegavit, & cepit Anglos à Gallia, ut tradit Guliel. Benedic. cap. 53 *Raymundus* verb. *Civitas* Petro tradiderunt. *31. de testam.* Sed & Eva virago appellata fuit Greg. 9. *num. 13. & quavis* femina citius sagacior efficiatur gloss. verb. *completus. l. qua* artate, *ff. de testam. q. quid retinenda post mortem ad munera judicialia non eliguntur, imò ad omnibus officis civilibus remota sunt, l. 1. de reg. jur. quia mulieres dominari non convenit: Bartolomeus Socinus *conf. 10. num. 6. inter* consulariter accentur, quia virile munus est, & ultra sexum femine inferri solent, ut inquit, *l. 1. Cod. q. ando mal. tut. offic. sing. pass. non* tamen accentur ab officis quae ad eas pertinent, *Horoic. l. 1. num. 3. de legibus. & sup.* cap. 7. *num. 30. & sic* multos locis habentes jurisdictionem vocatur Bonae, Mastri, de magistratibus ad iudicium generalis. *cap. 2. num. 30.*
 59 Apud Spartianum autem etiam de maximis feminitas praeferebant, ut refert Plutarchus in *comparatione* *Nona*, & *Livius*, idem apud *Lace.* *demonstr. v. 6. tulle Aristotele lib. 1. politici.* *cap. 7.* & apud Germanos secundum Tacitum, *de moribus* *Germaniae*, & de alia refert *Tiraquel. l. 2. de* *innocentibus* *ad num. 64.* Petrus Gregorius Tolostanus in *sinagoga* *3. part. tit. de ill. cap. 1. Galgan.* *de publico lib. 2. tit. 1. a num. 19. ubi num. 12.* ait hoc referendum esse ad maximas feminas virgines, & Reginas de quibus etiam sequitur, *Mastrilius de Magistratibus lib. 4. cap. 13. num. 14.* & *idem* ait de Ducibus, Marchionibus & Comitibus, & aliis feminis jurisdictionem habentibus, quae possunt jurisdictionem exercere, ut ex multis tradit *Molina, de iur. lib. 1. cap. 3. num. 14.* *Meres, de maritat. 3. part. quod. 6. num. 12. & est l. 1. tit. 18. part. 1. verif. Per* *seu feni possessorum iure debent, l. si fundus 4. §. eleganter atq. commissor. & quae dixi sup. cap. 20. n. 2.*
 60 Tum etiam, quia iudex debet esse terribilis delinquentibus, *autent. de mandat. Princip. §. deinde, in fin. q. 1.* quod non convenit feminae fragilitati.
 Sed & secretum in iudice requisitum in homine invenitur, & diffidit in illa cognoscitur, quod velit facere, nam voluntate hominis nihil incertum, nihil obscuro, ut tradidit *Cicero* pro *Murena* *Joseph. de Rust. l. cum acus. cap. 1. num. 61. de conditionibus. & demonstrat.* ita ut arbitrium iudicis deus ob incognitas hominum voluntates, ut inquit *Mench. lib. 1. de arbitrar. q. 1. num. 5. & generis officium* *Regium congruit* *secretum servare, & sic* *To-* *bix cap. 12. num. 7. legitur. Sacramentum* *Regium abscondere bonum est.*
 Et mulieres difficile secretum servant, ob quod fecerit *Catonem* *Confoniam* dixit de *tribus* *pennitentibus* habuisse, nemp si transcribitur*

vide, *l. mulieres 13. Cod. de dignitatibus.*
 Et quamvis ex arbitris detur recusus ad arbitrium boni viri, non potest adiri femina etiam jurisdictionem habens ob consilij fragilitatem ob quam mulieres prohibentur iudicare secundum *Bob. tit. 1. q. 1. §. de legit. & cond. cit. cap. foris, de verbor. signif. & quia* *effectus* *substantiam* *recusus ad arbitrium boni viri, de quo agit. Tamen potest causam committere iudici à se nominato, ut bono viro, nam mulieres possunt exerceri, & *servari,* *Joan. Andreas. cap. 1. de feni. gaudia* *Freca, de feni. quod. 10. num. 4. Capic. de iur. 77. n. 1. de iur. publico, tit. 1. n. 31.*
 Et licet femina arbitet esse nequeat, neque in eam compromitti, quia virile munus est, ex *textu in cap. di. d. de arbitris*, tamen si jurisdictionem habeat valere compromillum, ut in *d. cap. di. d.*
 Sed in feminam non habentem jurisdictionem potest compromitti tanquam in arbitratorem, seu divorem. *T. berius Decian. conf. 23. n. 81. volens 12. nihilominus tamen* *feminam* *regulariter* *prohibetur* *iudicare, quia eorum* *consilium fragile, & variatum est, dicit. cap. foris*, ubi *glossa, de verbor. nec* *obstat* *quod* *scriptum sit, l. quia poterat 5. ff. ad Trebell. varias* *esse* *hominum* *voluntates, quia loquitur de* *voluntatibus* *diversorum* *hominum, ut constat in* *illis* *verbis: cum* *varia* *sint* *hominum* *voluntates, tametsi* *locuplet* *videatur* *haec* *dicta, & quorundam* *offensa, vel* *invidiam, quorundam* *gratitudo* *voluntatem.*
 Varietas autem repugnat iudicanti, tam ex parte iustitiae administrandae, quae requirit constantem, & perpetuam voluntatem jus suum cuique tribuendi quam respectu personae iudicis, quia iudex non constans reprehenditur, *l. obferendam, ff. de offi. pofit. l. ubi non est* *constans iudici.* Sed nec in actibus judicialibus admittitur variatio, & inconsistentia, *l. quid in haec* *dicta, §. eligere de tributoria alione, l. si creditor haec* *dicta, de separation. l. ibi: Sed ei quod* *semita* *possiditorum iure debent, l. si fundus 4. §. eleganter atq. commissor. & quae dixi sup. cap. 20. n. 2.*
 Tum etiam, quia iudex debet esse terribilis delinquentibus, *autent. de mandat. Princip. §. deinde, in fin. q. 1.* quod non convenit feminae fragilitati.
 Sed & secretum in iudice requisitum in homine invenitur, & diffidit in illa cognoscitur, quod velit facere, nam voluntate hominis nihil incertum, nihil obscuro, ut tradidit *Cicero* pro *Murena* *Joseph. de Rust. l. cum acus. cap. 1. num. 61. de conditionibus. & demonstrat.* ita ut arbitrium iudicis deus ob incognitas hominum voluntates, ut inquit *Mench. lib. 1. de arbitrar. q. 1. num. 5. & generis officium* *Regium congruit* *secretum servare, & sic* *To-* *bix cap. 12. num. 7. legitur. Sacramentum* *Regium abscondere bonum est.*
 Et mulieres difficile secretum servant, ob quod fecerit *Catonem* *Confoniam* dixit de *tribus* *pennitentibus* habuisse, nemp si transcribitur*

Caput XXX. De Virilitate, & Agnitione.

vit quo possit per terram licet si alieni inculina paretur, si aliquid arcuum mulieris parat, ut tradit *Mench. de arbit. lib. 2. casu 61. n. 2.*
 Sed & mulieres facilius turbantur rebus inopiniatis contingentibus, & conturbantur animis, non est aptus ad excedendum munus suum, *Cicero, Tullius, 3. & est* *textus, in l. obferre, de officio pofit. lib. 1. Pleaque enim incerta & inopinata turbant provinciales, & alius impediunt.*
 Et quia majus dignitas est in sexu virili, ut in *l. 1. ff. de S. tutor.* quoties sunt eligendi aliquid de domo, & familia lu debent esse masculi, & non feminae, *Alexand. conf. 2. 13. lib. 6. Roan. conf. 14. lib. 2. Simon de Pratis, de in* *regr. ult. voluntat. lib. 1. folio. 4. num. 16. pag. 200. ubi* *idem Gregor. l. 3. tit. 13. part. 6. verb. nungere, q. 16. & vide* *eundem* *Gregor.* *lib. 2. tit. 13. part. 2. verb. huius* *rationem, & ubi quod habens facultatem instruendi majoratum in usu ex filio non poterit instruere in filia stante mafculo quod nervale defendit* *Mier.* *de majorat. q. 6 a num. 1. in 1. edition. & 2. r. dition, a num. 4. quod ait* *procedere* *eiam* *in* *facultate* *dicatur, quod* *fecerit* *majoratum in filium, vel* *fiamam, quia ut ipse inquit talia* *verba* *debet* *sumi, & moderari* *secundum* *ordinem* *iure* *prescriptam, l. cum* *patet, §. de* *re* *pro. de leg. 1. l. haec* *mei, §. 1. pro a te* *uxor, ff. ad* *Trebell. licet in* *melioratione* *testij, &* *quod* *quod* *contrarium* *tenet, in quo et* *silentio,* *diffident* *autem* *in quantum* *valde non* *possit* *facere* *majoratum in filiam stante mafculo & sicut* *vidi* *contrarium* *fieri, congruit* *tamen* *praefere* *masculos quia* *majora* *onera* *subeunt, l. Titia, §. 5. laici, deleg. 1. ubi: Magna* *vera* *sollicitudo, & sunt* *apiores* *tempore* *belli* *&* *pacti* *ad* *Reipublice* *regnum, &* *quis* *ut* *dicit* *Signorolus* *de H. modes, conf. 173. ave* *num. 4. nostrum* *esse* *magis* *conservari* *in* *sexu* *virili.*
 64 *Alex. Rauden. conf. 15. num. 8. ubi num. 9.* quod ob eam rationem est major dilectio in filio mafculo. *Caffan. conf. 47. num. 30. ubi* *quod* *vult* *ferretur, narietate* *masculi* *totum* *torum* *ridet, &* *letatur, femina vero, tristatur.*
 70 Et ea persona censetur magis dilecta, quae plus conservat memoriam testatoris, *gloss. l. isti* *quidem, §. fin* *quod* *metus* *causa, Alex. Rauden. conf. 35. num. 3. vol. 1. & r. dicitum* *praefere* *familiari* *ei* *qui* *testatoris* *magis* *est* *affectus, l. quod* *heredi, ff. de* *verbor. dicitur, & in* *terminis* *masculinatus, Peregin. de fideicommiss. art. 23. num. 88.*
 72 Et si concurrat mafculus ex mafculo cum mafculo Peregr. de fideicommiss. art. 16. num. 2. ibi *fin* *& si* *concurrat* *femina* *ex* *mafculo, &* *mafculus* *ex* *femina* *praefertur* *mafculus, cap. uic, de eo qui* *sibi, &* *hereditas* *suis* *Avend. l. 40. Tauro, gloss. 91. num. 71. Cephal. conf. 25. l. a* *num. 42. lib. 2. ubi de* *Duca* *de* *Albusquerque* *&* *fuit* *christum* *successione* *Regni* *Portugaliae, &* *optime* *fundavit* *Alex. Rauden. conf. 1. vol. 1. &* *si* *femina* *concurrat* *ad* *successionem* *femina* *ex* *mafculo* *praefertur, Mier. de* *majorat. 2. part. q. 6. n. 76.* sequitur *D. Joan. Castell. lib. 1. contra. c. 19. n. 13.*
 74 Et filius non dicitur una persona cum matre, nec pari ejus, *leg. si aliena, §. fin. ff. de officio* *Procur. de* *Lara* *de* *vita* *flo.*

penitentibus, *l. parum, de verbor. signif. secus* *autem* *respectu* *pactis, cum* *quo* *eadem* *persona* *reparatur* *ff. fin. Cod. de inoph. & dicit. Aur. G. moz. 1. tom. v. cap. 1. n. 4. Azeved. l. 1. tit. 3. lib. 2. recipit a num. 1.*

Et immunitas, quae generi posteritque data est ad eos, qui ex feminis nati sunt non pertinet, *l. 1. in fin. de iure immun. l. occasio de nouaribus, &* *honoribus, quod* *procedit* *in* *beneficis* *Roland. conf. 9. 1. num. 28. lib. 2. Mantie. de* *conf. lib. 8. tit. 18. num. 37. Joan. Garc. de* *militatis* *gloss. l. 5. l. a num. 3. ubi* *num. 40. tenet* *retinenda* *ad* *mafculos, ex* *sub-* *jecta* *materie* *Et* *ita* *ex* *subiecta* *materia* *maf-* *culti* *appellatur* *in* *contractibus* *latus, im-* *munitatibus, &* *privilegiis, etiam* *quando* *dif-* *positio* *fuit* *fada* *pro* *quibusdamque* *mafculis* *non* *veniunt* *decedentes* *ex* *feminis, tradit* *Peregr. de* *fideicommiss. art. 26. num. 3. &* *8.* *&* *9. licet* *ibi* *institit* *num. 3. &* *6. &* *10. cum* *sequitur* *contingit* *in* *seculis, cap. 1. §. hoc* *autem* *tanquam* *de* *his* *qui* *fructum* *dare* *possunt, ubi* *licet* *sit* *ad* *mafculi* *paribus* *faciendae* *legitimi* *tamen* *a* *successione* *revoventur* *finiter, &* *cau-* *tionem* *ff. cap. 1. de* *successione* *fructi* *in* *alio* *fructu* *libi* *in* *Prates* *etiam* *feminam* *secus, vel* *ex* *successione* *decedente* *ad* *suam* *successionem* *appurere* *non* *possit, nisi* *tuis* *conditio-* *nibus, vel* *eo* *pacto* *adjectum.*

Et licet ex qualitate disponentis in dispositione feminae veniant descendentes ex feminis, *Bartol. l. 1. num. 2. de* *confusion. Princip. Co-* *vare. cap. Reputant. num. fin. in* *princip. de* *testam. Petrus* *Bemind. de iur. l. 5. num. 1. in* *fin. Menochius, lib. 4. praesumpt. part. 185. n. 6. Molin. lib. 3. de* *primogen. cap. 1. n. 49. &* *71. Burg. de* *Par. conf. 15. n. 9. Gamm. de iur. 21. num. 2. Peregr. de* *fideicommiss. art. 28. num. 17. Suae. de* *legibus, lib. 8. cap. 11. Roland. conf. 76.* tamen etiam in dispositione feminae stantibus mafculus, & feminis mafculus esse praeferebdus per *l. fin. de* *fide* *instrom. &* *ex* *eis* *quae* *late* *dixi, lib. 1. de* *mortif. cap. 7. a num. 80. semper* *ubi* *concurrunt* *mafculus* *&* *femina* *praefertur* *mafculus, Menochius, lib. 4. praesumptio* *85. n. 19. &* *in* *debito* *sumitur* *interpretatio* *pro* *mafculo* *Tiber. Decian. conf. 74. num. 33. vol. 3. Alex. Raud. conf. 3. num. 21. vol. 1.*

Et hoc praefertencia mafculorum, quae etiam iure divino facta est Numeff. conf. 17. & sicut ut ponderat *Valenzuela* *conf. 40. n. 19.* licet institutoribus maioratum facultate Regia excludere filias feminas, & ex eis descendentes vocando viros, & quoties talis vocatio ponitur per viam regulae, & absolute dicitur maioratum agnationis, & differtur per agnatos etiam transluendo quarendum virum alterius lineae, si deficiant mafculi lineae quam intraverit successio. *Molin. de primogen. l. 1. cap. 3. n. 22.* dicit etiam autem absolute, & per viam regulae positam quando non adicitur alicui vocatio, & sine vocacionibus, sed absolute in una clausula de per se, & quo casu exclusio feminarum referretur ad omnes clausulas, & vocaciones, *Greg. l. 1. tit. 8. part. 6. verb. nungere. quod. 16. verif. sed quod* *femina* *sequitur* *Ludovic. Castaneta. conf. 18. num. 57. ubi* *ait* *ait* *intelligendum* *Molin. d. cap. 3. n. 62. &* *dicitur* *clausulam*

80 stare de per se, quando fiat abique ditione denotante conjunctionem cum aliqua speciali vocatione, ut dicit Alex. Raudeni, *conf. 36. n. 110. vol. 1.*

81 Et quod fit majoratus praeiice agnationis, si femina semper & perpetuo solidatur, ut succedatur de viro in virum, tradit Peregr. de *fideicommissis. art. 25. num. 58.* sequitur Giurb. *decis. 32. n. 20. D. Joan. Castell. 5. tom. controuers. c. 92. n. 1. & n. 11.*

82 Si autem infilitur non expresse exclusio feminas, sed vocavit filium suum primogenitum, & ejus filium m mascululo, & alios filios secundo, tertii, & quarto genitos, & eorum filios mascululos, non ex hoc censetur majoratus agnationis, nec exclusio feminas in perpetuum, sed solum praelatio mascululis tributa. Molina, *lib. 3. de primogen. cap. 5. num. 50.* Grego. Lop. *dit. l. 1. tit. 8. part. 6. verb. impertit. q. 26.* nec enim agnatio censetur considerata ex eo quod multae in mentione factae mascululorum, D. Valenz. *conf. 57. n. 59.*

83 Neque praesumitur fundatore majoratus fuisse motum in eis vocationibus ex sola ratione agnationis cum ex aliis potuerit moveri. Molin. *lib. 3. cap. 5. n. 26.* Alvar. de *confess. cap. 1. §. 4. n. 10.* Molina, *lib. 3. de primogen. cap. 4. n. 2. & ibi veris. & dicitur, quod assenti ex unica agnationis ratione testatorem fuisse motum probatio incumbit. Molin. *dit. cap. 5. num. 28.**

84 Et si infilitur majoratus ultra filios vocaverit mascululos in aliis personis, & gradibus expressis, licet inter eos censetur agnationis ratio considerata, non tamen extenditur ultra personas, & gradus expressos. Molin. *lib. 1. num. 152.* alios refert Casanac. *conf. 58. num. 89.* & *conf. 4. num. 27.* & sic Peregrin. de *fideicommissis. art. 25. num. 58.* tenet quod qualitas masculinitatis posita in una oratione inter ceteras personas non extenditur ad personas nominatas in alia oratione, & clausula.

Nec erit absurdum, nec mirandum, quod in aliquibus lineis, gradibus, & personis, fit majoratus agnationis, & in aliis regularis, ut per textum in *l. que conditio. ff. de conditionibus. & demonst. tradit Molin. lib. 3. de primogen. cap. 5. num. 10.* Avend. *l. 40. Titul. gloss. 9. n. 21.* Casanac. *conf. 4. num. 18.* D. Joan. Castell. *conf. 57. n. 23.* & sic agnationis ratio restringatur ad personas nominatas, juxta Oid. *conf. 21.*

85 Ut autem intelligamus rationem agnationis esse habitam & consideratam, vel debet de ea esse expressio, vel ex verbis expressis colligi. Simon de *vicis. de interpret. ultim. volunt. interpret. 2. dicit. 1. solus. l. num. 6. fol. 47.* Casanac. *conf. 4. num. 239.* ubi quod potius procedit in trans. verbalibus.

Sed mihi videtur in descendibus infilitur motum cum ratione desiderari expressio remouendis filiabus, & descendibus ex eis à successione ascendenti, quod casu à jure desideratur expressa voluntas, *l. sub conditione. 18. ff. de bonorum possessionibus contra tabulas. ibi: Certum enim iudicio liberi à parentum successione remouendi sunt.*

Et tamen respectu feminatarum descendenti-

tium, quam transverfalitate non censetur habitata ratio conservanda agnationis nisi de hoc manifestè appareat, ut post Barr. *l. liberarum. num. 11. de verbor. signific. Bald. illum num. 3. C. de collation. Alexand. l. si constante. n. 5. fol. 203. n. 19.* Hond. *conf. 1. n. 54.* Tobias Nanius, *conf. 16. n. 11.* Casanac. *conf. 4. n. 78. Se. 6. d. 154. num. 6.* Et minus, si majoratus fit fundatus à femina cum viro. Sella, *decis. 254. n. 6. & minus, si à femina, ut supra. n. 26.*

Quare ut femina descendens obineat & admittatur successio, quod dispositio fit dubia. Molin. *lib. 3. de primogen. cap. 4. num. 32. & 37.* Mier. *2. part. q. 4. n. 33.* & ob dubitationem admittitur filia exclusis mascululis in *cap. 1. §. inter filiam, de natur. success. feud. de quo diximus supra. cap. 1. num. 51.*

Et Molinam sequitur Alvaradus, de *conjecturis. l. 2. cap. 3. §. 4. n. 7. in fine,* dum ad exclusionem feminas requirit, quod voluntas sit expressa verbis clatis, vel *conjecturis certis. Mier. de majoratibus. 1. part. quest. 59. ibi: In bonis majoratus regulariter feminas succedere possunt, cum non superius mascululi in eodem gradu nisi per auctores majoratum expressi, sed per evidentissimas consuetudines excludantur, quod consuetudine totius Hispanie receptissimum est, & n. 103. & 113. & 119.* Covarr. *prol. c. 18. n. 6.* D. Joannes Castellus, *6. tom. controuers. c. 143. §. omnia. n. 15. fol. 257.*

Et dicitur expresse constare si colligatur ex 89 verbis disponentis, *l. Gallus. §. quidam recte, morte filii, sed simpliciter instituit, ut eo casu §. 1. iuncta glossa. verb. Decianum, conf. 1. de novi operis nunciacione. Tiber. Decianum, conf. 1. n. 133. vol. 1.* Et etiam dicitur evidenter constare, de voluntate disponentis, quando constat per *ibi: Si non fuerit evidens diversa voluntas, quae ex multis colligitur. l. Gallus. §. quidam recte, morte filii, sed simpliciter instituit, ut eo casu §. 1. iuncta glossa. verb. Decianum, conf. 1. de novi operis nunciacione. Tiber. Decianum, conf. 1. n. 133. vol. 1.* Et etiam dicitur evidenter constare, de voluntate disponentis, quando constat per *ibi: Si non fuerit evidens diversa voluntas, quae ex multis colligitur. l. Gallus. §. quidam recte, morte filii, sed simpliciter instituit, ut eo casu §. 1. iuncta glossa. verb. Decianum, conf. 1. de novi operis nunciacione. Tiber. Decianum, conf. 1. n. 133. vol. 1.*

86 Et si in ratione conservanda agnationis, & exclusio feminas, & gradibus expressis, licet inter eos censetur agnationis ratio considerata, non tamen extenditur ultra personas, & gradus expressos. Molin. *lib. 1. num. 152.* alios refert Casanac. *conf. 58. num. 89.* & *conf. 4. num. 27.* & sic Peregrin. de *fideicommissis. art. 25. num. 58.* tenet quod qualitas masculinitatis posita in una oratione inter ceteras personas non extenditur ad personas nominatas in alia oratione, & clausula.

Nec erit absurdum, nec mirandum, quod in aliquibus lineis, gradibus, & personis, fit majoratus agnationis, & in aliis regularis, ut per textum in *l. que conditio. ff. de conditionibus. & demonst. tradit Molin. lib. 3. de primogen. cap. 5. num. 10.* Avend. *l. 40. Titul. gloss. 9. n. 21.* Casanac. *conf. 4. num. 18.* D. Joan. Castell. *conf. 57. n. 23.* & sic agnationis ratio restringatur ad personas nominatas, juxta Oid. *conf. 21.*

87 Ut autem intelligamus rationem agnationis esse habitam & consideratam, vel debet de ea esse expressio, vel ex verbis expressis colligi. Simon de *vicis. de interpret. ultim. volunt. interpret. 2. dicit. 1. solus. l. num. 6. fol. 47.* Casanac. *conf. 4. num. 239.* ubi quod potius procedit in trans. verbalibus.

Sed mihi videtur in descendibus infilitur motum cum ratione desiderari expressio remouendis filiabus, & descendibus ex eis à successione ascendenti, quod casu à jure desideratur expressa voluntas, *l. sub conditione. 18. ff. de bonorum possessionibus contra tabulas. ibi: Certum enim iudicio liberi à parentum successione remouendi sunt.*

Et tamen respectu feminatarum descendenti-

88 de rei vindicatione, licet quando requiritur expressa verbalis voluntas non sufficiat conjectura, ut tradit Avend. *l. 4. tit. de las exceptio. nam legem licet imperator, delegat. 1. & loquitur in licentia mariti, ut mulier contineret, juxta l. 55. Tauri, sed regulariter dicitur expresse, quod ex mente, & conjecturis necessario colligitur, & tradit plures referens Tira. post leges conubiales, *gloss. 7. n. 162.**

89 Et quando ex conjecturis colligitur ratio agnationis, non fit excessivo ad admissionem aliquorum, & exclusionem aliorum, ut plures relatis tradit Ludovic. Casanac. *conf. 38. num. 83.* & Molin. *lib. 3. de primogen. cap. 5. n. 50. veris. Quod est satis singulare.* Et dicitur habitata, & considerata ratio agnationis etiam conjecturis, ut si omnis filius & gradibus vocentur masculi, & sic repetita sepius ea quas alias, plus quam quadragesies, ut dicit Ludovic. Casanac. *conf. 15. num. 48.* ubi idem dicit, si feminas non admittit, sed semper excludit cum onere dotandi eas, si exclusio feminas stantibus masculis transverfalibus agnatis, si excludantur masculi, & alij non potentes ducere uxores, ut milites Hierosolymitani.

Si vocentur masculi cum onere defendendi nomen, & arma familiae, & feminae solum admittit sine deficientibus omnibus masculis.

90 Sed ut breviter percipias quando fit, vel non considerata agnatio dic cum Molina, D. Joan. Castellus, & aliis quod aut instituitur majoratus transverfalibus, & ab olute, & per viam regulae in clausula de per se vocavit ad successione in perpetuum masculos excludendo feminas, & etiam filios, quas quovis nunquam admittit, & tunc majoratus pure agnationis. Molin. *l. 3. de primogen. cap. 5. num. 10.* Mier. de *majorat. 1. part. quest. 6. num. 42.* D. Joan. Castell. *lib. 3. controuers. cap. 92. num. 1.* debet enim feminas semper excludi, & nullo casu admitti, ut fit pure agnationis D. Valenzuela, *conf. 97. num. 39.*

Aut vocatis masculis omnis filibus, & ceteris feminis ab eo descendibus fecit transverfalibus ad masculos transverfalibus agnatos, & omnibus agnatis extinctis vocavit feminas descendentes, vel eis non stantibus alias proximiores, & censetur considerata ratio agnationis, quantum superius masculi quibus possit conservari; nam cum instituitur postpositum autem naturalium, quem habet ad descendentes ex lumbis suis evidenter apparet voluisse conservare agnationem dum sint agnati, ut tradit Tobias Nanius, *decis. 32. num. 18.* qui plures refert, Giurb. *decis. 32. num. 19.* Suardus, *d. 66. num. fin. & conf. 116. num. 11.* & *conf. 443. num. 43. lib. 3.* Molin. de *primogen. lib. 3. cap. 5. num. 2. in fin. D. Joan. Valenzuela, conf. 40. num. 10.* Sella, *decis. 308. a. num. 9.* D. Joannes Castellus, *dit. cap. 91. n. 15.* Casanac. *conf. 50. num. 11.*

Aut vocavit masculum primogenitum, vel alium, & ejus filios masculos, & omnis nepitibus ex eo vocavit alios filios, vel defendentes masculos, & in eorum defectum vocavit filias, & alias feminas descendentes, & tunc erit majoratus agnationis quantum fuerint, & extiterint masculi descendentes. Molin. *l. 1. de primogen. cap. 5. num. 37.* Casanac. *conf. 4. n. 217.* Petez de Lara de Vita Hom.

D. Joann. Castell. *d. cap. 91. num. 14.*

Aut vocavit filios masculos, & eorum filios potes ex eis, & non extinguitur descendibus masculis vocavit filios suorum foreorum masculos, & non erit majoratus agnationis, sed masculis censetur desiderata, & erit majoratus vicus Casanac. *conf. 25. num. 4.* Mierces, de *majorat. 2. part. quest. 6. num. 67.* veris. Secunda *dit. 5. commentus in 1. editum. D. Joann. Castell. dit. cap. 91. num. 15.* & masculorum appellatione venient masculi ex feminis, ut in *sententia de heredi. ab intestat. veniunt masculi ex feminis ibi: Sicut ex masculorum, five ex feminarum prole descendunt. Mantica, d. de consuet. lib. 2. tit. 8. a. num. 14.* D. Joann. Castellus, *lib. 3. controuers. conf. 129. & cap. 130.* ubi optime.

Aut vocavit aliquos filios masculos, & cum superessent alij masculi, quos possit vocare eis omnes vocavit feminas, & tunc non potest dici, quod fit habitata ratio agnationis. Peregr. de *fideicommissis. art. 25. n. 16.* Suardus, *conf. 475. n. 19.* D. Joann. Castell. *dit. c. 92. n. 16.* & eo casu, nec masculinitas ratio poterit dici confirmata, & erit majoratus regularis, cum feminis vocentur extinguitur per feminas, si non agnatioque destruitur per feminas. *lib. pronuntiatio. §. fin. de verbor. signific. Alexand. conf. 11. n. 2. l. 4. Socin. conf. 158. n. 4. lib. 1. Menoch. conf. 95. n. 98. l. 1. Peregr. de fideicommissis. art. 25. n. 16.* & melius n. 16. & praecipue si femina nubat viro alterius familiae, nam licet adhuc retineat just agnationis, Molin. *l. 1. primogen. cap. 1. num. 39.* tamen eo casu minus in ea conservatur agnatio. *Aym. conf. 150. n. 1. & conf. 306. n. 5.* Honded. *conf. 79. n. 16.* Grego. *gloss. 3. tit. 8. titul. 11.*

Et quod femina agnata filia ultimi possessoris, que descendit per lineam virilem fit agnata, tenet gloss. *in fine. l. Gallus. §. nunc. 88 de lege Felicia, de liber. & postum. & est textus, qui hoc manifeste probat, in l. voluntas. Cod. de fideicommissis. ubi prohibitus alienare extra familiam, inquit textus non videtur prohibitus donare foris. *l. lege duodecim tabularum. veris. Insuper Cod. de legitimis heredi. & text. in successum instituit. de legitimis agnator. success. ibi: Per virum legem descendentes five masculive feminine sunt, dicit communem opinionem Sigisfandus, *conf. 59. n. 4.* sequitur Molin. *l. c. & n. 37. in fine. Barlat. conf. 177. n. 4.* Curtius Janio, *conf. 49. Stortia Oidius. conf. 46. n. 36.* alios plures refert, & sequitur Peregr. de *fideicommissis. art. 14. n. 37.***

Sed licet feminas descendens per virilem sexum sit agnata, si agatur de conservanda in perpetuum agnatione, non admittitur, quia eo casu censetur masculi vocati Molin. *dit. c. 6. n. 18.* Grego. *l. 2. tit. 6. p. 4. verb. linea de parentum. Mares, de major. 2. p. q. 6. n. 54.* Tob. Nanius, *conf. 32. n. 16.* & Peregr. de *fideicommissis. art. 14. n. 39.*

Quid autem dicemus si femina descendens per virilem sexum, & que in veritate est agnata, nupserit extra familiam, sed intra eam ponere exemplum in filia possessiois majoratus agnationis, que nubat agnato ex quo maritum, filius

proximiorum in linea, & gradu preferendum, cui adde nihil interesse quod talis masculus descendat per unam, duas, vel plures feminas per proximior sit, ut praefatur remotior ex una femina quicquid voluerit Menoch. *conf. 172. num. 20. volum. 2.* & alij Doctores, quos refert D. Joann. Bapt. Valerius, *conf. 97. num. 118.* cum aequaliter sint cognati.

Nec obstat masculo proximiori, quod descendat ex duabus feminis, five alicujus masculi interuentione, ut salvanda tradita a Menochio, & alij dixit D. Valerius, *quod, dist. n. 18.* nam ex quo jam cessabit ratio agnationis non est curandum, nisi de sola masculinitate requirita, & sic videtur sentire Molin. *lib. 3. de primogen. cap. 5. num. 48.* ibi: *sub appellatione masculinum masculi ex feminis descendentes comprehenduntur esse agnationis, dicens ex feminis numero plurali descendendum masculorum veniant masculi ex feminis, ubi non consideratur agnatio in quo omnes convenit.* ait Socin. Sen. in l. Galus, §. num. de leg. n. 5. veritas, quam tenet, *et num. 8. de liber. & posthum.* Hec Gabr. *conf. 116. a num. 1. col. 2. Ruin. conf. 120. n. 89. vol. 1. Tiraq. de primogen. quest. 13. num. 11.* nam ut dicit Alciat. *conf. 114. num. 2. lib. 8.* cum sint descendentes masculi non est tenere reuendendum a proprietate, & significatione verbi per phantasias, & chimeras aliquorum Doctorem. Sella. *decis. 134. num. 1.* ubi verbi *Ubi tantum*, ait non oblati qui in eadem causa consilij Menoch. scripserunt ex quo in ea erat contemplata agnatio, ut fatetur ipse Menoch. *conf. 30. n. 16.* neque descendens per unam feminam aliquid habet agnationis, cujus ratione praefatur descendenti ex duabus, ambo enim sunt cognati descendentes masculi, & proximior est preferendus, nam cum non consideretur agnatio, sed masculinitas etiam cum onere descendendi nomen, & arma, masculus descendens ex feminis proximior praefatur etiam agnato, ut decisum fuit a Rota, *decis. 6. lib. 1. diversorum*, neque si vocetur descendens per lineam rectam excluditur masculus ex femina, nec ipsa femina, *l. 2. tit. 15. part. 2.* ubi dum loquitur de linea recta admittit feminam in defectum masculorum, Molin. *lib. 3. cap. 6. num. 33.*

Sed si majoratus fundatur ex tertio bonorum iuxta dispositionem, *l. 27. Tauri*, cum debeat servari forma, in *dist. l. praescripta*, & gravamina, & conditiones retinuantur ad eam, ut voluit, *l. ibi: Con tanto que las bagas*, & dixi *supp. cap. 2. num. 47.* & sentit Gom. Arias, *l. 27. Tauri*, num. 39. Tellos Fernand. *ibi n. 16.* quos refert, & sequitur Molin. *lib. 2. de primogen. cap. 2. a num. 53. D. Joan. Castell. lib. 5. controuers. cap. 99. n. 4.* & prius *lib. 2. cap. 7. n. 14.* ubi quod vocaciones alter factae sunt reducende ad formam legis ne vitentur disposita, & eo casu non poterit institutor majoratus excludere feminas descendentes vocando transverales, cum tertium sit legitima filiorum, in qua non possunt gravari, quam sententiam, & mens & verba legis adjuvant, ut alias dicit, *l. miles. §. quidam ad leg. l. de adulterij*, & tenentur vocare feminas descendentes etiam moniales, Tell. Ferran. *l. 27. Tauri*, num. 35. Molin.

16 Sed cum ut vera agnatio, & naturalis debeat conservari requiritur expresse voluntas institutoris, vel quod alio modo evidenter appareat voluisse conservare suam agnationem ut diximus supra num. 86. multo magis ad inducendam hanc agnationem in familia extantem quasi per alchimiam ortam, ut alias de legitimatione, dixit Bald. *in cap. 1. num. 23. de consuetudinibus*, nisi expresse institutor hoc disposuerit, & dixerit se velle agnationem masculi vocari sub expresse exclusione masculi, nec etiam si feminas excluderet, cum in majoratibus simplicibus, & nude masculinitatis excludantur, ita D. Joann. Castill. *lib. 5. controuers. c. 133. n. 14.* & nemo praesumitur velle conservare agnationem alterius familie, nec etiam uxori filij mariti nisi probetur, Castanet. *conf. 38. num. 74.* quod dicit verus, & receptus.

17 Sed postquam institutor majoratus voluerit conservare agnationem nepotis ex filia vel alterius cognati sibi non, vel si uxor voluerit in suo suo conservare agnationem sui viri, ut dicit Hieron. Gabriel, *conf. 116. col. 2. an si post multos annos in descendibus ob defectum masculorum, & extinctis omnibus succedat femina, ut diximus debere succedere supra a num. 111.* an reitetur nova agnatio in masculo et ea femina descendente, ut deinceps agnationem alterius familie, nec etiam uxori filij mariti nisi probetur, Castanet. *conf. 38. num. 74.* quod dicit verus, & receptus.

18 Primi vocati sibi notam, non autem praesumitur institutor habuisse affectionem ad masculum ex alta familia sibi ignota, vel si non tantam, *l. qui filius ubi Doctores de leg. 1. Armon Craveta conf. 98. num. 1. Castanet. conf. 47. n. 128.* Alexand. *conf. 19. versiculi, qui respondet libro tertio*, quia affectio, & odium non potest cadere inter ignotos. Simon de Prestitis, de interpretat. *voluntatum 2. adit. adit. 2. folio. 5. non. 8.* veritas, nam *primus, fol. 103.* & ea affectio est attendenda quae erat tempore testamenti, ut ex Socin. *l. qua conditio, §. fin. col. fin. vers. 4.* tradit Sim. de Pre. ubi *supp. n. 29.* & ibi n. 19. quod major affectio est ad vocatos, & nominatos in specie quam ad vocatos in genere, & licet vocaverit semper descendentes masculos, ad successiones, non ob id censendum est repetitam rationem agnationis in descendentes a secunda, vel tertia femina, in quarum filijs derivata est successio cum iam fuerit extincta agnatio desiderata, & cognita, nisi institutor cum casum praevenerit, & expellerit, ut in ea reiteret ea artificiosa agnatio semper, & toties, quoties ad cognatos successio devenit, solique masculus ex masculo admitti iussit exclusis masculis ex feminis, D. Joan. Castill. *lib. 5. controuers. cap. 133. num. 21.* ubi dicit tenet in fortibus terminis, nempe quando institutor vocavit suas agnatas, & extinctis omnibus devenit successio ad cognatos, quo casu ait masculum ex feminis

Molin. *lib. 2. de primogen. cap. 12. num. 55.* & in annotat. *post lib. primogen. num. 10.* Thom. Sanch. in *praescripto Decalog. 2. tom. lib. 7. cap. 15. n. 6.* & hoc quia filius Monachus succedit patri, & retinet. Iora sanguinis, & iustitias, ut dixi *lib. 1. de amov. cap. 5. num. 96.* & in tertio bonorum tradit Molin. *lib. 1. cap. 13. num. 78.* & omnes religiosi excepti S. Francisci de observantia, Conc. Trid. *sess. 25. cap. 3. de reformat.* & adveniente casu delationis successio (in quo capacitas desideratur, *l. 1. §. proximus, unde cognati, l. fin. §. interdam, ff. de ius. §. legittimi hered.* Gamin. *decis. 354. num. 8.*) admittitur femina monialis reiectis conditionibus contrariis, & quilibet alius religiosus, vel clericus, seu miles S. Joannis Hierosol. & similes tradit D. Joann. Castill. *dist. lib. 5. quest. 99. §. quest. 100. num. 13.* ubi quod si quantum sit unicum tertio in vinculo illud percipit monialis, seu religiosus, vel alius qui admittitur ad successorem tertio ex vi unionis, & in quolibet alio, qui debuit vocari, iuxta formam, *l. 27. Tauri*, tenet Mier. *3. part. de major. quest. 8. num. 17.* ubi optime fundat & conducit tradita a Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 9. a num. 18.* & *lib. 2. cap. 1. num. 11.*

Sed licet regulariter vera sit dicta opinio, quidquid dixerit Andreas Angul. *de meliorationib. l. 1. glof. 4. num. 14.* tamen non procedit ubi cumque uterque maior ratio in contrarium, atque evidentem iudicem monere possit ad creandum disponentem potius voluisse favore vocato, quam unitati majoratus, ut si effect talis quem alere tenebatur, vel fecerit in remunerationem magistri, quem etiam teneat quis alere secundum Latram, *l. si quis a liberis, §. et si impubes, num. 11. de liber. agnos. vel vocallet in remunerationem servitorum, quia est plusquam donatio remuneratoria, Burg. de Paz, conf. 81. num. 18.* quia donans ob remunerationem tenetur de evictione, Brunorus Affol. in *compendio responsorum, verbo amator, Riccius, collat. 1030.* & qui sola ratio remunerationis praeponderat unioni quinti ad majoratum, si praeponderat remunerationem possunt bona majoratus alienari, Mieres de majorat. *4. part. quest. 1. limitat. 3.* ubi idem dicit de bonis Regue Corton.

13 Et succedit monialis in eo majoratus, etiam si habeat jurisdictionem, quia monasterium est capax jurisdictionis textus in *cap. Abbat. sine, & de re iudicat. lib. 6. ubi: Proponens locum de Ruffis esse praedicti monasterii, cap. dilectus de officio ordinarii, cap. muniti de praescript. cap. 1. qui fundum dicit post. §. l. 12. tit. 1. §. qui tradit Avend. l. 40. Taur. glof. 1. a n. 9. Manuel. Rodrig. in *quest. regular. quest. 78. artic. 12.* Cardos in *praxi, verb. majoratus, num. 17.* Didac. Gomez. *dist. l. 40. Taur. num. 86.* Marcus An. on. Gruen. in *praxi Eccles. cap. 11. num. 11.* & non solum monasterium, & Abbatia potest habere jurisdictionem temporalem, sed etiam spirituales, & exercere iura Episcopalia, & conferre beneficia, & Clericos instituire, & delectare, & nominare & curatos, & provisos ad excommunicandum, & exercendam jurisdictionem spirituales, ut sunt Abb. Felin. & Doctores in *cap. dilecti de major. Perez de Lara de vita Hom.**

14 vir, & obdita. Paris. *conf. 13. lib. 4. Lambertin. de iurjuramentis. 1. p. lib. 2. quest. 5. princip. art. 13. n. 6.* & hoc quia filius Monachus succedit patri, & retinet. Iora sanguinis, & iustitias, ut dixi *lib. 1. de amov. cap. 5. num. 96.* & in tertio bonorum tradit Molin. *lib. 1. cap. 13. num. 78.* & omnes religiosi excepti S. Francisci de observantia, Conc. Trid. *sess. 25. cap. 3. de reformat.* & adveniente casu delationis successio (in quo capacitas desideratur, *l. 1. §. proximus, unde cognati, l. fin. §. interdam, ff. de ius. §. legittimi hered.* Gamin. *decis. 354. num. 8.*) admittitur femina monialis reiectis conditionibus contrariis, & quilibet alius religiosus, vel clericus, seu miles S. Joannis Hierosol. & similes tradit D. Joann. Castill. *dist. lib. 5. quest. 99. §. quest. 100. num. 13.* ubi quod si quantum sit unicum tertio in vinculo illud percipit monialis, seu religiosus, vel alius qui admittitur ad successorem tertio ex vi unionis, & in quolibet alio, qui debuit vocari, iuxta formam, *l. 27. Tauri*, tenet Mier. *3. part. de major. quest. 8. num. 17.* ubi optime fundat & conducit tradita a Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 9. a num. 18.* & *lib. 2. cap. 1. num. 11.*

15 Et cum Doctores communiter conveniant moniales posse succedere in majoratu non habente jurisdictionem annexam, dicit communem. Salicet. *authentic. inquest. l. 11. Cod. de sacrosanct. Eccles. Afflic. dist. 120.* Alex. qui dicit omnes tenet *conf. 10. num. 8. col. 1. §. conf. 98. vol. 6. Capic. decis. 10. qui dicit non vocari, Molin. lib. 1. c. 13. a num. 77.* Mier. *de majorat. 2. part. quest. 13. a num. 11.* Ant. Gom. *l. 40. Taur. num. 86.* ad fin. & Caved. alios refertens *decis. 113. num. 75.* & ut supra est dictum potest monasterium habere jurisdictionem, cur non & majoratum jurisdictionem habentem modo non habeat annexam jurisdictionem annexam, dicit communem. Marchionatus, & Comitatus, quod neque glossa juncto texto in *cap. scriptis. 17. quest. 2. & Molin. de primogen. lib. 1. iure, diffus. 231. num. 3.* Flores de Mesa. *in addit. ad Gammam dec. 6.* hinc majoratus multum distat ab habitibus dignitatem titulare; nam in eis ad ministerium personale ratione dignitatis, ob quam sunt etiam consilij Regis, *l. 4. tit. 4. lib. 2. recipi. ubi: For. Dignitas, Candel. & c.* quae monasteria non possunt exerceri per monasterium, quia est persona ficta, & representata, *l. mortuo reo 23. de fidei. & dixi Joan. c. 11. num. 11.*

16 Jurisdictionem autem exercent plura monasteria nam Monachorum, quam Monialium, & habent vasallos, ut notum est quare negari non potest quod filij majoratus fundatus ex tertio bonorum ex potestate, *l. 27. Taur.* effect jurisdictionis, succederet monialis, & quilibet religiosus non obtinere jurisdictione, & licet Molina *lib. 1. de primogen. cap. 13. num. 81.* & *94.* dicit esse universalem Hispanie consuetudinem, ne monasteria succedant pro vita Monachum in majoratu habente jurisdictionem, & ita fuisse iudicatum, & Ludovisus Castanet. *conf. 16. num. 8.* & eam tenet Mier. *de majorat. 2. part. quest. 3. a num. 8.* Alvar. Valde. *conf. 101.* Alvarad. *de consuet. lib. 2. cap. 13. a num. 4.* Anton. Gomez. *l. 4. Tauri, num. 66.* Matienzo, *l. 1. tit. 7. glof. 1. n. 8. lib. 5. recipi. & Caved. decis. 133. num. 7.* D. Joann. Castill. *lib. 5. controuers. p. 12. a n. 57.* tamen in majoratu factio ex potestate, *l. 27. Taur.* vidi iudicari contrarium, & tandem in Granatico Senatu per undecim Regibus Regios auditores ad favorem domus Ulerde de Ovando, & Celpedes monialis professe factae Maiz de Jetic. Ordinis Dvi Hieronymi villa de Caceres obtinuit filius meus charissimus D. Joannes Perez de Lara illius Senatus celeberrimus Ad-

203; vocatus, ac causatur à secretis sancti officij Inquisitionis ejus civitatis. Ubi autem majoras non fuerit factus juxta l. 17. Taur. vel à non habente filios, & descendentes, vel facultate Regia si fuerit habitata ratio conferenda agnitioni, non succedit Monialis, nec alter religiosus, cum per eos nequeat consequi continuo successione, & agnitionis. Decius, conf. 119. num. 2. Covarruv. lib. 1. variar. cap. 19. n. 1. Menel. l. cum acutissimi. n. 44. Cod. de fideicom. Nec. de majorat. 2. p. q. 3. Flores de Mens, q. 16. n. 2. Gallanate, conf. 70. n. 37. qui alios refert.

Et quoties habetur ratio conferenda agnitionis, est potentissima, & principalissima ratio, ut positi in conditione censentur vocati Anton. Thesaur. ad 96. n. 10. & idem adjecta qualitate masculinitatis. Petr. Sured. conf. 144. n. 9. quod limitat Ludov. Caslan. conf. 4. n. 19. in fin. ut procedat in agnatis secus in cognatis, sed id quando agitur de conferenda agnitione, nam in majoribus Hispania filij positi in conditione censentur vocati, latè Molin. de primogen. lib. 1. c. 6. n. 2. & admittunt ordine successivo, ut ibi, num. 1.

CAPUT XXXI.

De Seno, & ejus prerogativis, & speciali jure circa ejus personam in contractualibus, & iudicialibus, & criminalibus, & in foro armæ. Et de persona filia, & representata.

SUMMARIUM.

- 1 Senectus est veneranda, & antiquitati habenda reverentia, & decet senis principari, & juvenes subijci, & senes possunt corrigere juvenes etiam non propinquos.
- 2 Scientia experientialis acquiritur tempore.
- 3 Senes pallent experientia, qua est verum magistra.
- 4 Themistocles dolebat cum esset centum, & septem annorum, eo quod egredereur de vita cum sapere cessasset, & quod legationem velitionem discerneret debent senibus studendum in scholis.
- 5 Senectus, qua est commendanda, & veneranda, & senatores dicuntur à senibus, & ad id senatores sunt honorandi à Principe.
- 6 Senes debent juvenes honorare, ut eis venerandiam ferant, nec procurare filios ad iram, & filij debent parentibus servare, & quando percipiunt solatium, & an possit pater annullare conventionem filij cum officiali facta.
- 7 Senes sunt presertim in honoribus, & officiis etiam spiritualibus.
- 8 Senes presertim juveni Dollari, quia prudenter, & sapienter presuntur.
- 9 Per seniores regi congruum est, & quare.
- 10 Senes sunt querendi pro consilio, & conprobandi ut veritas facilius inveniantur.
- 11 Senes habent consuetudinem in sententia, &

- 12 aliquando tenacitatem, tamen ad filiorum persuasionem mutari disposita, & nimium tenetur de dolo, vel in fallum.
- 13 Senes imperiosus puer dicitur, & juvenis senioribus est presertim si procedat senes in scientia, & virtute.
- 14 Presbyter appellatur propter predictam, non propter etatem.
- 15 Que sit differentia inter scientiam, & sapientiam licet promiscue utatur his vocabulis.
- 16 In senibus semper presumitur, quod sine bene morigerati.
- 17 Ad probandum quod juvenis speret seniore, quicquid est respicitur jure civili.
- 18 Presumitur quod senes vorantibus, & bonis moribus vocantur juveniores.
- 19 Deu eligi septuaginta viros de senibus Israel in adiutores Moysi ad regimen populi.
- 20 Concilium senum etiam rusticorum est sequendum, exemplo jurisperitum.
- 21 Major veritas presumitur in senibus, & reo non cogitur.
- 22 Senis testimonio plus creditur.
- 23 Licet, ob paucitatem testimonij reus sit absolvendus, fallit si testes aliorum sint seniores, nisi sit testimonium visum, quia tunc juvenis dicitur presertim.
- 24 Senes presertim in testimonio ejus, quod videtur in florenti etate, juvenes autem si disponant de facto recenti.
- 25 Scriptura communes sunt deponenda apud eum qui habet majorem partem, & data pariter, apud seniores.
- 26 Claves arcium, & oppidorum debent servari apud seniores.
- 27 Existentibus duobus tabellariis ejusdem causæ alia debent servari penes seniore.
- 28 Seniores prius debent offerre, & patrem recipere in Ecclesia, & habere primum locum in processibus, & prius debent scire, & loqui.
- 29 Limita in vocando in consilio, & quare.
- 30 Deficiente superiore committitur senes in quo locum subrogatur, & senior vocat collegas ad congregationem.
- 31 Senes si ob inquisitionem manserunt in clericum, incurvant in canonem (si qui laudate) non tenentur accedere ad sedem Apostolicam pro absolutione.
- 32 Senes non tenentur accedere ad iudicem pro ferendo testimonio, & remittitur eis eum testificandi, & possunt facti domibus confiteri peccata, si ob graviterentem atatem commode ad Ecclesiam accedere nequeant.
- 33 Senes excusantur à manibus personalibus.
- 34 Senes quando excusantur de residentia in Ecclesia Cathedrali, & in Ecclesia Coadjutoria, excusantur si recedant per quadraginta annos, & in omnibus senes lucruntur distributiones sine residentia, si consueverint antea horis interesse, & idem intendant, non tamen ob propriam culpam.
- 35 Senes equiparantur infirmis, & magis excusantur de residentia horarum octogenerari quam infirmis.

35 Quomodo

- 36 Quomodo intelligatur illud Psalmi 89 n. 10. in potentibus aeternitas annorum.
- 37 Senes cuiusque etatis possunt contrahere matrimonium etiam quod sine decrepiti.
- 38 Senes si ita sint exhausti, & impotentes, ut nec arte Medicorum juveni possunt ad copulam, sunt incapaces contrahendi matrimonium, sive à natura, sive ex accidenti proveniat impotentia.
- 39 Emaciatique et sicculo carentes nequeunt contrahere matrimonium, sed si fiat emaciatum post matrimonium contractum, vel senex impotens, non separabitur matrimonium.
- 40 Mulier quantumvis vetula, & frigida sit ad seminandum potest contrahere matrimonium, idem in senibus.
- 41 Licet ad separandum matrimonium ob frigiditatem viri, expellatur rituum in senibus autem brevius tempus expellatur arbitrio iudicis.
- 42 Coniugi non conceditur religionem proficere, altero manente in saculo nisi supertes in saculo sit senex, nec suspensus de incontinentia.
- 43 Juveni non permittitur in saculo manere cum voto continentie, etiam quod nullus sit timor incontinentie.
- 44 Presbiter altero coniuge si senex supertes in saculo non servaverit votum continentie, compellitur ingredi religionem.
- 45 Qui senex dicitur, ut altero coniuge presente possit in saculo manere cum voto continentie relinquatur arbitrio iudicis, cuius aspectu probatur senis etas.
- 46 Vitium simplex continentie factum à supertite in saculo, non efficit solennem, altero coniuge proficere.
- 47 Vitia etiam cum voto continentie licet non sit suspensa de incontinentia non permittitur in saculo manere si sit suspensa de alio gravi crimine.
- 48 Qualiter tenentur jejunare dicunt quadragesimalibus, & aliis quibus à Ecclesia indicitur jejunium, à vigesimo primo etatis anno quousque crescere dicitur.
- 49 Pater ex seipso non tenetur abstinere à carnibus, & lacticiis, in quadragesima, & aliis diebus prohibetur ejus carnis.
- 50 Ante viginti primum annum non tenetur quis jejunare nisi proficere religionem cuius regula requiritur, vel si voluerint potest habere concessi cum jejunio.
- 51 Senes sexagenarii excusantur à jejunio, & est communis opinio.
- 52 In Italia sancta cruciata conceditur omnibus edere lacticia, exceptis Prelatis, Episcopis, & Primatibus, & Religiosis, & Presbyteris secularibus, nisi sint sexagenarii.
- 53 In sexagenario non presumitur incontinentia, & ante eam atatem dicitur quis juvenis.
- 54 Senex dicitur sexagenarius, & est receptor opinia, sed quia non omnes in ea atate sunt debiles relinquuntur arbitrio iudicis.
- 55 Senibus non permittitur resignatio, que conceditur infirmis, nisi sint senes confecti, ita ut nequeant ministrare.
- 56 Ad recipiendum eandem votum sufficienter septuaginta anni sine infirmitate, & sexagesimæ de Lara de Vita Hom.

- 57 Senes cum ea.
- 58 Difficilis admittitur ad respondendum senes quam infirmis, quia senes minus videtur presumunt quam atri.
- 59 Senectus repleta est doctibus, & incommodis.
- 60 Senes si ducat uxorem in senem, non potest ei dationem facere, & quare.
- 61 Donatio recusatari non est prohibita inter virum, & uxorem, & in donatione si ea à seno uxori juveni, non requiritur iniquitas.
- 62 Si senex ducat uxorem disparis etatis facta, ut dicitur recepisse, ea concessio probat, & præjudicat etiam alijsque in senem facta, nec obstat exceptio non numerata pecunia, licet non sit renuntiata.
- 63 Senes ducunt uxorem juvenem potest tam datur, etiam ultra decimum partem bonorum.
- 64 Datio doli facta à seno juveni, non subicitur dispositioni l. fœmine, Cod. de secund. nupt.
- 65 Dato doli à seno uxori juveni, non habet doli privilegium, & in quo consistit tale privilegium dicitur etiam hypothecam, & dationem propter nuptias, quando habet privilegium, & quid multo habet hypothecam pro alimentis in bonis viri.
- 66 Senibus decrepiti atatis conceditur iustitia in integrum.
- 67 Senes septuagenarii, non petuntur in eorum filiis, non recusatari eorum successores.
- 68 Senes septuagenarii non possunt itaque, & consilio ab eis extorta in testata, non valet.
- 69 Senes possunt pro debito carcerari, nisi sint decrepiti, qui nequeunt carcerari, ut nec pater, & procedit etiam si oblitus ante senectutem.
- 70 Infirmi non carcerantur, & sic nec septuagenarii, quia presumptio dicitur infirmis.
- 71 Senatus legatus de infirmis habet locum in senibus, modo sint senes confecti, & de statu Simentum excoisante infirmis legatus à multa, ut habet locum in senibus.
- 72 Episcopo senis confecto datur eandem ut agnoscant.
- 73 Senes ob mortis periculum possunt excusantur ad perpetuam.
- 74 Senes dicuntur mortis proximi, & quanto demerantur donare causa mortis, & eorum atas appellatur infirma, & si minus valet etiam legatum velitionem senis quam juvenis.
- 75 Senes in delictis puniuntur minori pena, si imponenda est minor morte.
- 76 Si ex pena imponenda senis pro delicto vite ejus periculum, ita est minuenda, ut evitetur mortis periculum, vel non est imponenda.
- 77 Quando est imponenda pena mortis pro delicto minor reparatur in senes, quam in juvenem, & quare.
- 78 Pena pecuniaria non est minor in senes quam in juvenem ex sua circumstantia senectutis.
- 79 Ubi pena exiij est imponenda pro delicto minor est imponenda senis quam juveni tam respectu temporis, quam distantie.
- 80 Ut pueri nulla imponatur pena, ita & valde senibus, qui eis comparantur.

80 Naves

- 10 Nove submersa vel rotina domi si plures simi accedat, nullus presuntur prius mori.
- 81 Populi subsistunt simul deceduntibus eorum subsistunt.
- 82 Dominatione causa mori si dubus sibi invicem saluti valent si simul decedat.
- 83 Si pater et filius simul deciderint, presuntur patrem prius decessisse, nisi filius sit pupillus.
- 84 Legatus usufructu seni, & eo casu, quia senex citius presuntur mori, si cooptato ad salutem respectu via adulescentis.
- 85 Adulescentis contrigitur fons estherodis, & vultus, & vitæ ultra centum annos, & eo scilicet regulariter immortalitas data vitæ ultra centum annos non corrumpitur, nisi ad sit memoria homini contraria.
- 86 Longissima hominum vita est 100. annorum, & minus abhinc retro 100. annis presuntur mortui.
- 87 Nullus presuntur vitæ usque ad centum annos ut aliqui volent, & quia si fundus in vita probare debet.
- 88 Legatus usufructu persona filia & representativa ut civitatis, municipii, vel universitatis durat per tempus longissime vite hominis, & sic usque ad centum annos.
- 89 Annus religiosum civitati, vel universitati durat perpetuo, nec finitur centum annis, & quare.
- 90 Usufructus qui non potest consilium sine persona potest relinquere universitati, quia representat personam civitatis.
- 91 Usus fructus non queritur hereditate jacenti per servum hereditas iam, & quare, & ibi de acquisitione iurium incorporatorum qualiter fiat, & an usufructus cedi possit vel locari.
- 92 Intellegitur l. mortuo reo, de fideiussoribus, quæ equiparatur hereditatem, & universitatem.
- 93 Dicitur sicut non induci omnimodam similitudinem.
- 94 Hereditas non agit personam, ubi saltem desideratur.
- 95 Admittitur possessio non potest, & quare.
- 96 Si omnes de universitate moriantur ita ut dissolvatur universitatis periculis ad Regem, & quid si dissolvatur ad collegium.
- 97 Universitas quomodo representat personam viventem: spiritum, & animam, & idem de mensuris.
- 98 Monasterio non competit ius retrahendi, quia in eo non collatur sui sanguinis.
- 99 Universitas non potest excommunicari, & quare, potest tamen interdico puniri etiam quoad innocentiam.
- 100 Contra universitatem non datur alio de dolo, nec potest delinquere, & num. 109.
- 101 Universitas est nomen iuris, & corpus imaginatum, & persona representativa.
- 102 Licet tota universitas non possit puniri, nec delinquere puniuntur tamen Rectores universitatis, & num. 104.
- 103 Fallunt Commissionem censuræ saltem committunt, & capituli & subsistunt vicarii capituli non expirat eius morte, nec subsistunt universitatis.
- 104 Commissiones licet delinuat quoad eos qui eam presunt, non tamen quoad omnes, & solum sui parte.

- 105 Sole mandataris universitatis impuatur malum, quod commisit, nisi quod fecit, et specialiter fuit mandatum, & idem de iudicio.
- 106 Universitas ex quibus consilium, & quomodo tenet delinquit, & peccat quoad omnes sui partes.
- 107 Universitas si committat homicidium, rapinam, vel quid simi & qualiter puniatur.
- 108 Universitas si habeat unde servos, compellitur indicare collectam.
- 109 Quando dicitur delictum commissum a tota universitate.
- 110 Universitas si consequatur commodum ex delicto civium dicitur delinquere.
- 111 Universitas committit delictum in mittendo, si cum videtur & vix delictum offendere, vel eius iudicem, seu officialem non defendunt eum possunt.
- 112 Civitatis deneganti obedientiam Domino potest indicere bellum.
- 113 Universitas, & civitas, an veniant persone appellatione resolutionis negativæ.
- 114 Universitas est res inanimata, quæ constat ex multis collectis, persona autem est animata, & rationabilis, & individua substantia.
- 115 Statum loquens de persona, non comprehendit universitatem, nec capitulum.
- 116 Statutum de canonico injuriante aliquem de capitulo non comprehendit injuriantem capitulum.
- 117 Regula Cancellaria de idoneitate, quæ loquitur de personis habet locum in collegiis, & universitatibus.
- 118 Dicitur, si quis, intelligitur de personis, non de uni-estantibus.
- 119 Et quid si statum loquatur per verba universalia quancumque personarum, vel quibuscumque personis resolvitur negativæ.
- 120 Mandatum contra omnem personam non comprehendit universitatem.
- 121 Forma mandati procuratoris, ut comprehendat universitates, quæ non comprehenduntur nomine personarum nisi exprimat.
- 122 Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 10. de reformatione, ut comprehendatur universitates expressit.
- 123 Absque expressione comprehenditur universitas appellatione persone ex subiecta materia: est verba legis sint in rem scripta.
- 124 Si statum loquatur, impersonaliter comprehenditur universitas.
- 125 In causa favorabilis persona appellatione comprehenditur universitas.
- 126 Dicitur persona, sumitur diversimode, ut pro Ecclesia, Prelate, sancte filia, & universitate.
- 127 Universitas appellatione non venit persona particularis, nec tenetur pro alio universitatis, nec possunt capi eius bona, licet consuetudine possit induci.
- 128 Possessione particularium non acquiritur possessio universitatis, nec ex facto particularium amittitur privilegium universitatis competentis.
- 129 Civis particularis si prohibetur uti rebus pertinentibus ad universitatem censetur turbata tota civitas, & universitas.

Semper

Semper in nobis nostris senectus ipsa venerabilis fuit; namque maiores nostri prout eandem honorem senibus, ac magistratibus tribuuntur, sicut ait Calistratus Iureconf. l. semper §. ff. de iure inmanit. & Imperator, l. 2. Cod. de veter. Jur. encl. inquit: *Tanta nobis antiquitati est habita reverentia, ut nomina prudentum ratiocinantibus nullo modo traderentur patrum, & Philosophorum, Polytorum. Natura quidem hominum generi dedit hos seniores, hos juveniores, quorum quidem primos principari, secundo subiecti decet, nec indignari debet junior subiectis junioribus: honestum enim est juvenibus ministrari, & obediare senioribus, sic Lucretius, sat. 12.*

Credebam hoc grande nefas, & morte pbandum, si juvenis vetulo non asservexerat, est, Barbato cuiusque puer licet ipse videtur, Plura domi farra, & majoris glandis acervos, Tam venerabile erat præcedere quatuor annis.

Quæ senes possunt corrigere, & castigare juvenes malè agentes, & ludentes, etiam non propinquos, Menoch. de arbit. casu 304. n. 1. & 7.

Senioribus enim debetur reverentia ob eorum ætatem, & præsumptam prudentiam; nam tempore acquiritur scientia experimenta; Professus sapientia, & astate, dicitur de Christo Domino spec. 2. num. 42. & ad Hebraeos 5. num. 8. *Et quidem cum effectus filius dicitur eis: quæ passus est, quod enim natura sciens ab ætate temporalis didicit experientia, ut dicit Sanctus Bernardus, de gradibus & humilitatis, c. 1. incipiens; inspiratum, & Homerus, qui scientiam acquiritur studentium, ut ceteri omnes id agnoscent Odiseæ lib. 2. ait:*

Exam adhuc puer; at ubi jam sum glandior, Et reddidit me aliorum oratio doctum, Ipseque grandescit, mi animus.

Et Lucretius, de rerum natura, libro tertio, folio octingentesimo septimo, inquit:

Mox ubi jam validas adolevit viribus ætas, Consiliumque majus, & auctior est animi vis.

Et Apollonius Paulus 1. Corinth. 13. num. 11. scribit: *Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus: quando autem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli. Et Ecclesiast. 34. n. 9. & 10. *Vir in multis expertus cogitavit multa, & quæ multa didicit enarravit intellexit, qui au-**

tem non est expertus, parca recognoscit, senes namque pollet experientia, quæ est tetra magnitudo. Clementina dispensationem, dixisse: *Doleat quod operetur de vita quando sapere ne virtutes corporis mutantur in senibus; & crescente sola sapientia decreverunt ceteræ virtutes corporis sunt felicitæ.*

Et per hoc videtur quod legatum relictum dicitur debetare senibus studentibus; nam cum in qualitate etate possint homines discere, ut inquit l. legatus servus 61. §. maritibus de legat. 3. ibi: *Et omnes ad hoc dicitur ibi: Nam ego distendi cupiditate, quem sciam vivendi rationem optinam in otiosum, & sapientiam annam atatis duxi mecum quæ sententia qui dixisse ferret, est alterum pedem in otiosum habere non pigeris aliquid addere.*

Et de plurius qui senes ceperunt studere, refert Marcardus de probat. concl. 873. n. 29. Tiber Decian. conf. 43. n. 20. vltimo, i. ubi de Bald. Sed circa Baldum fallitur, quia in decimo septimo suæ ætatis anno reperitur, l. centum Capta, ff. de eo quod certo loco ut tradit Callian. in calbalgo gloria mundi, co. parte confidetur. 30. vlt. *Nam Baldus, & plus do*

ejus scientia minor quam de hoc, nam ego decimo sexto anno atatis meæ publice defendi, l. Gallus, de liber. & postum. cum suis 93. eliciens viginti quatuor conclusiones ex tunc ferie quæ arguuntur, obuli probabam matice defendendæ) & sic factu fecit dicitur sero venis Balde, & respondit cito me expediam ut inquit Tiraquel de iure primogenitura in præfation. n. 101. Et quævis Gregor. l. 4. tit. 7. p. 2. verb. *consequatur* (tenent viginti quatuor atatis annorum, quando persona non fuit nominata, cui retinebatur, sed generaliter pro differentibus, quod fundat in l. i. Cod. qui atate se excusant, ibi: *Ut singulis usque ad viginti quatuor annorum atatis sine studiis non creentur, & quia ut ipse inquit Artes liberales in adolescentia addiscuntur, l. i. Cod. de studiis liberal. verbo *Rome*, ubi gloss. verb. *gloriosum*, sed hoc non obstat, quin major viginti quinquæ annorum possit si studuerit gaudere commodo legati pro studentibus maxime si ob parentatem antea non studuerit, dummodo ab sit fructus, quia id faciat, non ut discat, sed ut gauderet relicto argumento optimi textus in cap. tua 12. de Clericis non residentibus, cum non proficientes, in studio non gaudent beneficiis & privilegiis concessis studentibus.*

Et tamen senectus commendanda est, de qua legitur Sapientia 4. n. 8. *Senectus venerabilis est, non disturna, nec annorum numero computata; cum autem sunt sensus hominum, atque sententiarum, vitæ immutabilis, & quia sapientes, & prudentes debent esse Reges; Consilium vocatur Senatores a senibus, & ut tales debent a Principe honorari: Carolus de Galfridis Regalium Francie, lib. 1. juris. 12. veris est tamen ubi ponderat textum, in cap. flo. §. 1. §. 95. distict. ibi: *Senem est vltim Oratoris Demitii**

Compendium vite hominis.

107 ubi de consuetudine testatur. Sed & deficiente communitas...

de n. 15. & addit Grat. ubi sup. n. 41. quod magis excusatur a relictis horarum fenex...

Caput. XXXI. De Seno, &c.

test contrahere, nec impediatur generatio ob defectum feminei feminis, ut dixi lib. 1. de...

Apolliticam, num. 3. ubi Abb. n. 2. de contraversi. Sanch. ubi supra, num. 11. Et cum quilibet ad vigesimo primo anno...

erit, si sit confusus, ita ut nequeat inmutare oneribus beneficii, sic Gratian. *de offi. 8.9. num. 3.* Tunc enim resignatio permittitur, & idem tenet Menoch ubi *supr. num. 10.* & citat sufficiens causa si senex beneficiatus teneatur deservire in duabus Ecclesiis principali, & annexa, & forsuo bis in die celebrare itinerando de una ad aliam quod difficile sit seni debitor.

55 Sed & ad recipiendum coadjutorem suffi- cient septuaginta anni sine infirmitate. Hieron. *Gonzal. regul. 8. num. 26.* ubi alios refert Flamin. *Parif. de resignat. lib. 5. q. 3. num. 15.* Caputa *803. n. 39.* ubi quod sexa- ginta anni suffiunt cum infirmitate.

56 Sed Guillelm. Rovill. *trahat. de iusticia. & iudicia. cap. 4. n. 1.* ac quod difficultus senes admittuntur ad resignationem, quam in- firmi, quia senes minus vivere presumuntur, quam 274. Et senes decrepiti gaudent privilegio miserabilium personarum ut *supr. x. 21. num. 98.* & adde quod decrepiti, & alij ha- bentes privilegium trahendi ad curiam in causis excoientibus decem millia merapetorum, non poterant trahere ad ea Regia tribunalia, ubi in provisione regali citationis excipiuntur sum- ma infra triginta mille merapetorum. ubi enim videtur talis filius non quod dicitur privilegio in- tra eam summam, sed in hac Pecunia Cancellarie solum excipiuntur causa infirmitatis decem mille merapetorum & ultra cognoscitur. Et si alique occidat seu vulneret filium senis tenebitur ad damna ei esse tenent ob defunctum operum filiorum. *Greg. l. 4. tit. 15. p. 7.*

57 Et quia senectus repleta est doloribus, & incommodis, ut dicit Abdo *emagna de voto* Guill. Rovill. *de iust. & iniust. cap. 15. n. 5.* admittitur quod si senex ducat juvenem uxorem possit ei donationem facere, quia puella nubendo seni videtur ei minus facere Frane. *Becc. conf. 79. n. 6. ad fin. vers. Quia mulier nubendo ignobili vel fe- ni, & ob id admittitur donatio in recompensa- tionem iudicatur senectutis, quam patitur puella, ut fiat compensatio. Tiraq. *l. si comub. p. 107. f.**

59 n. 17. & quia donatio remuneratoria, non est prohibita inter virum, & uxorem, *quod autem, §. si vir de don. inter Ant. Gom. l. 5. Tit. 1. cap. 46. vers. quarens, ubi de donacione facta a senex uxori juveni requiritur infirmitas. Gam. d. 348. num. 1.*

61 Sed et si senex ducens uxorem dispensat atatis faciat donem receptis, sola ea confessio probat, & praedictur, quia presumitur in recompensam, glossa, & Doctores, *l. si con- linitate. Cod. de doti. p. 107. ubi Bartol. n. 2.* quod valet confessio abique iuramento, *Jaf. dicitur, num. 9. de verbor. oblig. & in l. ex hac parte, n. 95. de iust. & iur. Novel. de do- te, privit. 10. n. 7.* Carius in *conf. 6. n. 20.* ubi declarat verba ipsius legis ubi: *Furas en- dit, en dando que passit de dote, d. de arras niger, Flor. de Men. lib. 1. v. 2. q. 1. q. 6. §. 3. num. 10.* sequitur D. Ioann. Castell. *lib. 1. 3. controuers. c. 4. num. 33. & 38.* Et scias, quod mulier habet hypothecam in bonis viri nisi pro alimentis sibi dandis. *Afflic. de off. 10. n. 11. Cancr. plures refertus, 1. part. variat. cap. 16. num. 3.*

na remmer. num. 21. Molin. *de iust. & iur. 2. tom. trah. 2. disp. 289.* Thom. Sanch. *de ma- trimonijs. lib. 6. disp. 6. n. 1. & disp. 7. n. 2.* ubi quod valet etiam si fiat constante matri- monio, sequitur D. Ioan. Castell. *lib. 1. 3. controuers. cap. 4. num. 49. ubi n. 41. post Thom. Sanch. de marim. lib. 6. disp. 18. num. 16.* quod etiam natis liberis non deducitur donatio de quinto, sed de cumulo omnium bonorum, ut as alienum, nec reuocatur matritate filio- rum, & ibi *num. 43.* Tiraquel. *de finium, ver- bo, donacione largitis, num. 12.*

Sed & datio dotis facta a senex iuveni non subiacet dispositioni, *l. familia. Cod. de secund. num. 4. Lup. repetit. cap. per vultas, §. 10. vers. pro complemento.*

Et enim datio dotis censetur facta in praesentium iuuentus, ut dicit Covarr. *in 4. de 2. part. cap. 1. §. 3. num. 2.* ubi *num. 1.* dicit idem esse, si datio fiat constante matrimonio, post Joannem Lupum, *in rubr. de donacionibus, dotis privilegium. Covarr. in 4. 2. part. cap. 1. §. 3. n. f. Ludovic. Lup. 2. part. instr. cap. 1. de marim. cap. 1. n. 1.* nam licet communiter dos ap- pelletur non est proprie dos, sed illa quae datur ad onera matrimonij supportanda, Thom. Sanch. *de marim. lib. 6. disp. 1. n. 5.*

Si autem quod vir senex uxori ducendae donare voluerit ei tradiderit, & porca ab ea in dotem accepit habebit dotis privilegium, *l. l. c. de donacion. ante nuptias, Echilicut. lib. 8. controuers. c. 83. vers. quod vero auirer, & in fin. vers. etis igitur, quare caute sint puella nubentes senibus, & sibi consulant. Dos autem putativa habet dotis privilegium, *l. 2. §. fin. de privileg. creditor. l. 3. c. solut. ma- trimonijs, & hoc si agatur de exactione dotis, secus alius Barbof. l. si cum dorem 28. §. fin. n. 4. & §. solut. marim. Et privilegium hypothecae tacite dotis in eo consistit, quod tribus non privilegiatis, Barbof. *l. 1. 6. part. num. 4. D. Ioann. Castell. lib. 3. controuers. c. 4. bet stante, l. 33. tit. 13. part. 5. & sic non praefertur hypothecae tacite sicut anteriori. l. 2. Cod. de privileg. sicut iudic. l. 2. Cod. in quibus causis pignus, vel hypoth. Barbof. *l. 1. n. 1. part. n. 12. & 17. solut. marim.****

Et licet donatio propter nuptias solum ha- beat hypothecam, & non dotis privilegium, Covarr. *lib. 1. variat. cap. 7. num. 1.* vers. con- dem pello, & tenet pluribus relictis Barbof. *l. 2. 6. part. num. 16. solut. marim.* Secus tamen erit, si donatio propter nuptias detur in aug- mentum dotis; nam habebit dotis privilegium, *Gregor. l. 29. tit. 13. part. 5. vers. d. de arras niger, en dando que passit de dote, d. de arras niger, Flor. de Men. lib. 1. v. 2. q. 1. q. 6. §. 3. num. 10.* sequitur D. Ioann. Castell. *lib. 1. 3. controuers. c. 4. num. 33. & 38.* Et scias, quod mulier habet hypothecam in bonis viri nisi pro alimentis sibi dandis. *Afflic. de off. 10. n. 11. Cancr. plures refertus, 1. part. variat. cap. 16. num. 3.*

E: senibus decrepiti atatis conceditur in 65 integrum

integrum restituitio, Sphortia OJus de restitut. 1. part. quest. 3. artic. 3.

66 Et senes lepraugarij non petentes tutorem filius non privatur eorum successione, quia deficiunt in memoria tradit Grat. *de script. e. 803. num. 13.*

67 Nec torqueri potest sexagenarius, Gratian. *cap. 28. num. 9.* nec ferula cedi, & confessio a seue taliter extorta non valet, *Marfil. l. aditum. num. 17. de quastionib. alios refert & sequitur Gratian. cap. 803. num. 37. & 38.*

68 Tamen potest senex carcerari pro debito, nisi sit lepraugarij, & decrepiti, quia tunc non poterit ut nec pueri, quibus equi- paratur, *cap. quomodo 58. de sententia exco- municacionis, & pueri non carcerantur pro de- bito. Bald. l. 2. num. 10. Cod. q. i. bon. ced. poss. Gratian. dist. cap. 328. num. 17. & ita tenet, etiam si esset obligatus ante forecedum, quia ad hoc attenditur praesens status, & ut in- firmi non carcerantur, *Medicus de castro fer- tuitis, 1. part. quest. 6. n. 14.* ita nec senes lepraugarij, quia praesumptivè dicuntur infirmi, *Menoch. lib. 6. praesumptio. 46. n. 8. & Gratian. 5. part. dist. cap. 803. num. 13.* quem post huc scripsit vidi & addit, quod con- tituti in tali atate habent praesumptionem ju- ris, quod sint infirmi, & quod de his loquitur, *l. civitatis, in princip. de legat. l. 1. §. 5. quon- tatio senis, de vocat. muner. §. l. 5. ff. de dona- tionib. & infirmi equiparantur in his que exercitium corporale requirunt, *Menoch. ubi supr. n. 22. & vide supr. e. n. 33.***

Et sic statum loquens de infirmis habet locum in senibus, Abbas, *cap. magne de vo- lo, Newton. in sicut nuptias. lib. 2. n. 4.* & ut habentes infirmitatem temporalem, seu per- manentem, liberantur a lectione in Universitate Salamanticensi, *ex conf. 11. ita si sit senior con- fectus, ut tradit Didacus Perez, l. 1. tit. 3. lib. 3. ordinament. pag. 771. vers. item etiam senis confectus, ubi testatur de practi Jacob. Me- noch. lib. 2. de arbit. causa 60. n. 10.* imò sola atas septuaginta annorum sufficit, Gratian. *d. c. 85. n. 11.* Et ob eam rationem Episcopo se- nio confectio datur coadjutor, ut agrotanti, *textus in c. 1. §. in autem Episcopus, de clerico agrotante, l. 16. Ancharan. conf. 437. in fine. Phe- ronimus Gonzal. l. reg. 8. Cancellarie, §. 1. §. 9. n. 84. cum seq. Parif. conf. 129. l. 1.*

69 Menoch. *lib. 6. praesumptio. 46. num. 3.* & ibi: *n. 5.* tenet, quod ob mortis periculum immi- nent, quod est in senibus possunt examinari ad perpetuam rei memoriam, ut morbo labo- rantes, *cap. quomodo frequenter, §. 1. ut lice non constata, Alciaz. de praesumpt. reg. 1. praesumpt. ultim.* Quia senes dicuntur morti proximiores, & vicini, *l. hereditatum, ff. ad leg. Falcid.* sic cum senex donat, dicitur donare causa mortis, *l. 3. §. de donacion. caus. mort.* Menoch. *l. 6. praesumptio. 46. num. 24.* & ut senium appella- tur infirma a Jureconsulto, *l. civitatis, l. 1. §. de leg. 1. ubi: Quod in alimentis atatis infirma puta senioribus & pueris, nullique relictum fuerit, & ob id annuum relictum seniori minus va- let, quam relictum juveni, ut in *l. hereditatum ad legem Falcid. & dixi supr. cap. 16. num. 207.**

Et senes in delictis a se commissis mino- ri poena sunt puniendi, quam juvenes, Tiraq. *Perez de Lara de vita Hom.*

De panis temp. *cap. 8. num. 7.* Sed hoc intellige si poena, quae venit imponenda pro delicto a senex commisso, est minor morte, ut infra dic- tur, & si ex impositione poena vita senis periclitetur, vel ea non est imponenda, sed alia, vel ita minuenda, ut esset mortis periculum alias pro delicto eo non merente poena mor- tis imponeretur, & sic deficienteur peccando contra cum in levitate, & hanc sententiam tenet Pater Molina *tom. 4. trah. 3. disp. 37. n. 2.*

Si verò esset imponenda poena mortis pro delicto senis non iniuriat, qua in eo potius minor est poena mortis, cum minus tempus auferatur vita quam juveni, cum plus iuvene communitur vivat, & sic praesumatur, *l. hereditatum, ff. ad leg. Falcid.* & eadem si sit imponenda poena pecuniaria, quae non est gravior in senex, quam in juvene ex sola cir- cumsantia senectutis, *l. 1. de iure iurim. ubi: Maxime, si non cum corporis habet senectutem, quoniam pecunia erogationem, & justa hanc dif- ferenctiam dicit Molin. ubi supr. intelligi, & concordari tradita ab Anton. Gomez. 3. tom. variarum. cap. 3. num. 68. Greg. Lop. verb. ad vicia, l. 8. tit. 31. part. 7. & l. l. Clar. l. 5. §. senectutem, §. ult. q. 60. n. 6.*

Ubi autem poena exilij est imponenda *seni minor est imponenda feni quam juveni, tam respectu temporis, quam distantiae, aliis plus gravaretur ob vitae breviam, & debilitatem, l. 2. de term. mero, ubi: Praesume in tempus, ut casusque patitur atas reverteri id est, si iudicij, si seniori refulsit, & conduci. l. ut in culpa, §. per- sona, ubi: In eju rei consideratione atatis quo- que ratio habetur, §. d. l. 8. tit. 31. part. 7. ubi Gregor. verba vixit quomodo modum pue- ris, vel nulla, vel minor poena est imponenda, ut in *dl. 1. i. ff. de velle senibus, qui puo- ris comparatur; nam in pueris lapsus non- dum est calidus, & in senibus jam est frigida, & ita Archidiacon. in c. 2. n. 86. dixit ait Phylacos dicere: Ducerem, & senum atatis convenire, & Praes. in mercatore, at:**

Senes animi plene requeferat.

Unde feni senes delectari mire, quia sibi similes; Tiraquel. *de panis temp. caus. 8. n. 4.* & facit illud Amilhonis, *senes navire per- iunda est, quasi quatuor parum, & Aristotel. polytorum, at; senibus vigetis evanescere, & mentis, atque animi defectum esse.*

Et licet, si nave submersa, vel ruina domus. plures simul decesserint, nullus, ex his unus potest praesumatur, *textus in l. quod de portier. 17. de rebus dub. ubi in matre stipulante dotem filie, sibi reddi mortua simul cum filia non committitur stipulatio, §. l. eadem ead. tit. ubi de praetogto, & l. sed si in illo 19. eod. tit. ubi de pupillo, & substituto simul decesseribus, §. quod esset substituto, ob quod in *l. si inveni- de donat. caus. mort. donaciones a duobus, sibi invicem factis valet, quia non constat quis supervixerit, quia requiritur ut revoceat do- natione causa mortis, quod donans supervivat, ita intelligit eam *Covar. lib. 2. variat. cap. 7. 8. §. 2. conf. 3.* Tamen, si poter, & filius si- mul decesserint, praesumatur pater, prius de- cessisse, *l. qui duos §. cum in bello, l. cum im- pube, ubi: Humanus est credere filium divitius vixisse, ff. de rebus dub. l. ex fallo §. 3. si quis D d a regatus***

rogantur 2. ad Trebellian. id enim presumitur ratione ordinis moriendi. Covarr. ubi *supr.* quando filius est pupillus, quia propter imbecillitatem etiam presumitur prius mori, quam pater, l. si mater 24. de reb. dub. & idem in matre cum filio impubere simul decedent Franch. *decis.* 454.

84 Et si legatus sit usufructus feni, & etiam a beneficentibus, ex quo presumitur fenes ceticus mori fit computatio ad deducendum Falcia, secundum etatem adolescentium, l. 1. §. interduum de usufruct. accrescend. Lucas de Pena, l. qui cum iure Cod. de Apoch. publi. lib. 10. quem sequitur Menoch. lib. 6. *presumpt.* 46. n. 11.

85 Et quamvis multoties soleant fenes esse robusti, & validi, ut de pluribus, quos refert, tradit Menoch. lib. 6. *presumpt.* 46. n. 8. & in *not.* de Manichis §. famelicus dicitur, quod Zuzimus vir Dno amabilis prope centum & viginti sex etatis annos pollebatur corpore operantibus, & conversatione, & erat virtuosus, alios refert Joannes Garc. de nobilit. *gl.* 12. n. 77. ubi de D. Joanne Carval Episcopo Lucensi, qui Tolosi obit, in centesimo quinto sex etatis anno, quem ego cognovi, qui transactis centum sex etatis annis fami intellectus, & miris conversationis erat. Ambulabat equitatum non in curra, nec litera, sed in egypta per civitatem, & aera, nec ecribem vitam semper habuit cum prius matrimonio copulatus, ex quo Domini de Penallacer descendunt.

86 Sed quamvis aliquando homines ultra centum vivere annos non tamen intelligitur ultra vivere, imò si natus ab hinc centum retro annis, iam vivere non presumitur, ex quo longissima hominum vita est centum annorum, l. cum proponitur de iudic. ubi *Qui ab hinc centum annis fuisse, cum ex illis nemo nunc videtur, l. fin. Cod. de sacrant. Ecclesie*, ubi: *Longissimum vita tempus dignitas*, Hieronym. Mago. *decis.* 44. num. 12. Molin. lib. 2. de primogen. cap. 6. num. 62. Matillo. *decis.* 16. num. 15. Ludovic. *decis.* Perusina 12. 1. par. Joannes Garcia de nobilitate. *gl.* 12. n. 71. Et sic memoria hominum per centum annos ducere presumitur Joannes Garc. de nobilit. *gl.* 12. n. 70. inferens ex hoc ad sententiam dictionem non corrumpere immemorialem legitime probatam, cum requisitis potius per Ricc. *collec.* 234. & 638. & l. 41. *Taur.* si dicitur initium ultra centum annos, ut voluerunt Aym. de *enquir.* 4. par. §. *materna ista*, num. 40. Alex. *conf.* 162. num. 16. vol. 2. quem videt *conf.* 25. num. 18. volum. 4. Covarr. *respon.* *posse.* 2. par. §. 3. num. 7. *ver.* *vinc. falsum apparet*, Molin. lib. 2. de primogen. cap. 6. num. 62. *ver.* *si vero*, & maxime si constaret per Scripturas, quia non esset initium memorie hominum, sed instrumentum, per que de antiquissimis, & ultra mille annos constare potest, quod non facit immemorialem, obest Joann. Garc. de nob. *gl.* 12. num. 78. Tamen quia si talia instrumenta insunt, bona esse libera alicuius, potest potestatem exire ab eas dominio, vel ab eorum necessaribus, & per alterum dominum majoratui apponi, ut tradit Molin. *dist.* lib. 1. cap. 6. n. 64. *ver.* *si vero dicitur*, & si Scripturae narrati bona esse majoratui, potest esse, quod bona non pertinerent ad fundatorem majoratus, quia per instrumentum non probatur dominium l. cum res, *Cod. de probat.* *decis.* Genuesi. 14. num. 1. ubi quod nec possessio, Ricc. *collec.* 1188. possessio enim instrumentalis, de qua constat per relationem instrumentum non probat, l. *prodit* 48. *ff. de acquir. posses.* nisi inter ipsas partes contrahentes, Cavalcan. *decis.* 23. par. 2. vel si fiat in presentia rei, Anton. Gomez. l. 45. *Taur.* num. 85. in *fin.* & auctoritate iudicis, Honded. *conf.* 28. & 29. volum. 1. nec ex possessione instrumentali capta per mediam personam, que non fuit expulsa agitur folio, Ricc. *collec.* 624. ex *Verallo. decis.* 60. par. 1. & qualiter possessio probetur, vide Ricc. *collec.* 767. & qui producit instrumentum enuntians bona supposita esse majoratui, debet ostendere instrumentum esse dominium l. ante omnia, *ff. de probat.* l. si §. *omnium*, n. 71. *l. si de action.* & hoc nisi contra instrumentum nihil opponatur; nam eo casu probat dominium Honded. *conf.* 23. num. 33. & 37. vel si sit instrumentum divisionis, Ricc. *collec.* 1188. vel si sit instrumentum dotis, modo non sit contra tertios possessorum, Mascard. de prob. *concl.* 468. num. 6. nisi habere causam à contrahentibus, vel eorum hereditibus, Rubin. *decis.* 19. Ricc. *collec.* 1188 in *fin.* Peretz. de *falsis commiss.* art. 44. n. 16. ubi tenent agentem ad bona fidei commissi ex testamento, quo relicta fuerint debere probare bona esse de dominio testatoris, ex quo est non sufficere instrumentum enuntians ultra centum annos bona esse vincula, ut excludatur immemorialem. Tum etiam, quia quamvis tempore, quo narrat instrumentum bona essent illius majoratus potest esse, quod postea facultate Regia alienarentur, ut sepius contingit, de quo latet Molin. lib. 4. de primogen. cap. 3. 4. & §. vel quod alienarentur, ex aliis causis, quibus aliquo facultate Principis possint bona majoratus alienari, quos ponit Molin. lib. 4. cap. 6. tunc autem excludatur immemorialem, quando ex possessione immemorialem, & etiam mille annorum, non potest per eum naturam dari ejus possessiois titulus, ut multis tradit Joannes Garc. de nobilit. *gl.* 12. num. 83. ut in Ecclesia que tempore non potuit fieri prophana, in qua exemplificat Ioann. Garc. ibi n. 87.

87 Bene tamen verum est, quod si sint homines majores centum annorum qui deponerent ultra centum annos elideretur immemorialem, ut dicit Joannes Garc. ubi *supra* n. 71. nam cum non sit prescriptum tempus centum annorum pro immemorialem, ut ait Molin. lib. 2. cap. 6. num. 64. sed requiritur memoria hominum non extare, licet communiter ea non excedat tempus centum annorum, & jam hodie Roma declaravit tempus immemorialem dici partem centum annorum, teste Farin. *decis.* 584. in *novissimis*, quod dicit tenendum Riccus, *collec.* 638.

88 Potest tamen contingere, quod etiam ultra id tempus detur memoria hominum viventium ultra eos annos, quare Molin. *dist.* num. 64. inquit, quod si actus contrarius probetur per unum, vel duos annos, ultra centum sufficeret ad elidendam immemorialem, tamen quod non esset tamen effiux probatio, quam ea que

fit de actibus intra centum annos, quod iudicis arbitrio relinquatur, & etiam corrumpet immemorialem, si datur ultra centum annos verum, & indubitatum initium prescriptionis, maxime si talis titulus initium prebens esset vitiosus, & illegitimus à jure reprobus, qui in mala fide constituit possidentes, ut tradit Molin. lib. 2. num. 68. *ver.* *Ceterum quamvis questio*, & num. 69. & Marc. 107. num. 2. si tamen titulus indubitus initii prescriptionis non esset à jure reprobus, sed peccaret in solemnitatibus nihil officit, quia lex creat alium iniquum qui se fundat in vita alterius eam probare debet. Gregor. l. 14. *ver.* *Abunda que prece*, titul. 14. par. 31.

87 Sed nec ulque ad centum annos presumitur quem vivere, nec potest quis se fundare in ea presumptione, ut aliqui, & male tenentur, debet Gregor. l. 14. *ver.* *Abunda que prece*, titul. 14. par. 31.

88 Ex quo provenit, quod si usufructus relinquatur personis fidei, que dicitur civitas municipium, seu universitas l. *marino* r. 23. de *fid. iustit.* & illud Eldre 2. cap. 7. n. 68. ubi: *Omnia multitudine que sunt in loco, legatum durat per tempus longissime vite hominis, scilicet centum annorum, l. an usufructus de usufruct.* Anton. Gomez. 2. num. cap. 15. n. 18. *ver.* *tertio inferre*, & ad id tempus solum redactur legatum ne proprietate reddatur inutilis, l. si usufructus municipibus, *ff. de usufruct. legat.* l. *penult.* tit. 2. par. 3. Sed obstat, si usufructus 2. *ff. quibus modis usufructus amittatur*, dicitur *Si usufructus civitati legatur, & servatur in ea inducatur, civitas esse desinit, ut passa est Carthago, idcirco quod morte desinit habere usufructum*, & *judic.* c. 9. num. 4. legitur de urbe Sichern destruxa, ita ut in ejus terra sal dispergeretur, & *Psal.* 100. num. 6. dicitur: *civitates eorum destruxisti* & nihil est sub sole perpetuum *gl.* *steruus in l. cum debere columen de servit. urban.* ubi quod eternum dicitur sine principio & fine, ut Deus, sempiternum quod habet principium, & non finem, ut Angelus, & anima, perpetuum quod habet principium & habet finem, ut mundus, *Copula de servit. urban.* cap. 37. n. 4. quare dicit, quod exemplat, si usufructus, & alia sunt de raro contingentibus ad que jura non adaptantur, l. *nam ad ea de legib.* & sic usufructus civitatis sumitur pro tempore vite hominis, privilegium autem civitati concessum transit perpetuum in successores, l. 4. §. *quamquam de censib.* Leand. Galgan. de *jure publi.* lib. 4. tit. 9. n. 9. & civitas hodie habet loco provincie, *gl.* *fin.* *ver.* *id est*, *Cod. de prescript. long. Temp.* Molin. lib. 1. de primogen. cap. 1. num. 55. & sub ea sunt communiter plura loca, & suburbia, Secus tamen est in alio relicto annuo civitati, seu municipio, vel universitati, quia durat perpetuo, *gl.* *in l. penult. de annis legat.* quia in eo relicto cessat ratio, que restringit legatum usufructus cum nulla proprietate hoc in casu reddatur inutilis, ut dicit Anton. Gomez. ubi *supra* & Fachin. lib. 4. *controver.* cap. 100. *ver.* *2. est in eo positum quod legatum annuum*, Alex. Raud. *conf.* 22. n. 486. volum. 1. Peretz de Lata de Vita Hom.

Et reliqui potest usufructus civitati, quia representat personas viventium non mortuorum, 90 ut inquit *sal.* l. 1. §. *municipes* num. 9. de usufructus reliqui, quoniam sine persona non constituitur, l. *hereditas* c. 1. §. *usufructus de acquirend. rerum domini*, ubi quod non queritur usufructus hereditati jacenti per servum hereditarium, quia hereditas representat personam defuncti, l. *novatio* 10. de *novation.* l. *usufructus in princip. de stipulat. servorum*.

Et quemadmodum ad acquirentem dominum non queritur corporalem requiritur persona cui fiat traditio, l. *traditionibus* *ff. de pallis* l. 1. *quod vendit de actionib. empti*, & *vendit infideli de rerum divisione*, & talis, quæ intellectus etiam potatur, de quo dixi cap. 14. ex num. 11. in acquirentem infans in interpretatione l. *donatum*, *Cod. de acquir. posses.* ita etiam ad acquirentem iura incorporalia, ut usufructus servituti jurisdictionis patronatus, & similia requiritur persona cui fiat cæffo, vel cautio, & prescriptio patientia, nam his tribus modis transferuntur iura incorporalia que tangi non possunt, sed intellectu percipi, ut infra dicitur: sic nequeat traditio acquiri i. & res corporales pacto, vel venditione, vel stipulatione non secuta traditione non transferuntur, & apprehenduntur possessionem ante traditionem dicitur *prædo*, l. *res stipulationis*, §. *ff. de acquir. posses.* & *idem* in res fuerit ad iudicem per sententiam. Cancr. *novar.* 2. par. cap. 10. n. 4. quia per sententiam non transferuntur dominium, l. *scilicet*, §. *si quis*, & *si quis*, & *si quis*, *ff. de acquir. posses.* nisi facta executione, & *secunda* recepta Gualt. *decis.* 64. num. 8. §. *9.* *fin.* excepte iudicia divortia communium dividendo, familie hereditate, finium regandorum iusta, §. *fin.* *infirmit.* de offic. iudicis, ubi: *Quod auctoritas iudicis alicui adjudicatum fuerit, id statim est in eo ad iudicium est*, l. *Donell.* lib. 5. *comm. jur.* cap. 3. *ver.* *si iudicis*, quos, & idem ubi sententia & actio in eam finem tendunt ut dominium transferat eam finem, l. *controver.* cap. 62. de quo etiam Barbol. lib. 1. in *tribus* num. 13. de iudicis, ita etiam nec facta venditione rerum vel iurium incorporalium transferuntur dominium sine cæffione, Joannes Garcia de nobilit. *gl.* 8. §. 1. num. 4. quia traditio corporalem rerum, & cæffio incorporalium equiparantur, *gl.* *recepta* in l. *fin.* *Cod.* quando *scilicet* *vel privatum*, l. *laron.* l. 1. §. *si vir uxori* num. 3. de acquir. posses. Felin. *cap. venerabilis* num. 32. de *exceptio.* Tiraquel. *de veritat.* titul. 1. §. 1. *gl.* 7. num. 2. Joannes Garc. ubi *supra*. & ut transferatur incorporalia cæffione, ita & cautio, & patientia de cautione est textus in l. *harum* §. *ff. si servitus vendatur*, ubi: *Nec se nec faceret sine prohibitione, sed alius tollere, subianque habere, l. si de via* 7. de aqua quædam, ubi: *Huiusmodi cautio prestanda est, se non impedierunt agerent, & equum ducerent, & iter facerent*, textus in l. *est*, *ff. si servitus vend.* ubi: *Defensio non imittenda extendenda est*, & quod dicitur de cæffione intellige in usufructu in ejus constitutione; nam semel constitutus usufructus cæffio non potest ejus jus, nisi in dominium proprietatis, l. *si usufructus*, *ff. de iure dotium*, *ver.* *quoniam dicitur*, permittitur tamen usufructu-

locare commoditatem fructuum retento jure l. 24. tit. 31. part. 3. ibi: *Ostendi de iure, que si aequalis in qua fuerit otorgado el usufructo, o el uso en la cosa, otorgarse dijere a otro alguno el derecho que avia en ella, que se desia por ende el usufructo, o el uso, & tanquise puerde a el señor de la propiedad e de allí adelante non le da aver, nin el otro a quien lo el otro otorgado, ca como quiera, que esse a tal, que a el usufructo en la cosa, lo podria arrendar a otro si quisierse, con todo esse el derecho que non ello avia, non lo puede arrendar, per quam legem licet usufructuarius licet ad longum tempus non dicatur alienare, tenet Joannes Gare. de expul. cap. 10. n. 31.*

21 Et quod ait l. mortuo res, de usufructibus, quod hereditas persona vice fungatur sicuti municipium, & curia, ubi acquirit hereditatem, & universitatem intelligit quod ibi dicitur sicuti, non inducat omnimodam similitudinem, sed dicitur glossa in l. institutio, de hered. infl. quod ibi similitudo fit in eo quod sicut hereditas representat personam, ita & universitas, vel curia, licet universitas personas vivendum, hereditas autem mortuorum representent, ita Is. d. l. 1. §. municipii, num. 9. de acquir. poss. §. sic ubi dicitur factum 9. de acquir. poss. §. ubi dicitur factum 1. non defideratur hereditas non esse personam 1. non usufructus, de usufruct. & ita municipii possidete non possunt, quia nequeunt consentire.

22 l. 1. §. fin. de acquir. poss. l. 1. §. de liberis nuptur. ibi: *Mores enim consuetudo non possunt d. 2. de acquir. poss. §. ubi dicitur in universitate autem, & dicitur, d. 2. de acquir. poss. §. ubi dicitur in curia, vel collegio sunt plures viventes qui representantur, & si omnes moriantur, ita ut dissolvatur res collegii, vel universitatis pertinet ad regem si seculare sit collegium, si Ecclesiasticum ad Papam, §. fin. l. fin. §. ubi dicitur, quod consueque nisi non.*

23 Et licet universitas representet personas vivendum: tamen ipsa caret spiritu, & anima, Archid. cap. deliberatione verb. collegia, de off. deleg. lib. 6. gloss. communium c. de iud. l. 6. l. 6. de iur. uni. 4. p. c. 3. n. 31. nec ut putat n. 32. in animam utitur, sed in animas singulorum, de 2. Felin. cap. eam 18. n. 14. verbe. Secunda declaratio de rescript. Anton. Gom. l. 70. Titur. num. 9. in fine ubi de monasterio, cui ait, non competere jus retrahendi, quia in eo non consideratur jus sanguinis, nec familiaris conservatio, in quibus fundatur concessio retrahendi, & cum universitas caret anima ad eam non adaptatur excommunicatio, cap. 1. de fidei iur. c. 1. ubi dicitur & ob id non potest excommunicari universitas cap. Romana. §. in universitatem de sentent. excom. lib. 6. Covarr. lib. 2. variar. cap. 8. n. 9. Menoch. cent. 6. casu 398. num. 17. & dicitur, l. §. quis in fine, §. fin. in fine. Cod. de instig. testam. Matrar. de off. lib. 4. licet possit interdico puniri etiam quod innocens Pater Molin. tom. 4. lib. 1. disp. 35. num. 10. nec potest universitas infamia notari. Farinac. quest. 24. num. 116.

24 Sic contra universitatem non datur actio de dolo, l. sed si ex dolo §. 1. ff. de dolo, Quia enim municipii dolo facere possunt inquit textus & cum communitas caret dolo, sequitur quod nequeat delinquere nec puniri, cum delictum sine dolo non committatur, l. in lege Cornel. ad l. Cornel. de furt. l. 1. de furtis, cap. cum voluntate de sent. excom.

25 Est enim universitas nomen juris, & non ha-

bet animam, sed est corpus imaginarium, & persona representata per rectores universitatis, l. 1. §. quibus, quod cuiusque universitatis nomine, quod enim constat ex pluribus, vel continet sub se plures res divites, dicitur corpus imaginarium, Barbof. in rub. 3. part. num. 4. solut. matrim. Hier. Gonçal. regul. 8. gloss. 37. num. 5. & sic quod non delinquit tota universitas, tradit Gom. 3. tom. varior. cap. 1. n. 3. Jul. Clar. in pra. xi. §. fin. qua. l. 15. n. num. 7. Boissus, ut puniti qui possunt, tamen Rectores universitatis, quibus ab universitate committitur regimen, si male egerint puniuntur, Gomezus ubi supra.

26 Et quavis factum commissarium censetur factum committentium, & capituli, cap. ut lama, de sent. excom. gloss. fin. l. aperissim. Cod. de iudic. Abb. cap. fin. num. 6. de iustit. Alex. Rauden. conf. 17. n. num. 12. vol. 1. Riccius de off. 479. ubi ob eam rationem ait per mortem vicarii capituli non cessare dationem substituiti ab eo quia censetur nominatus a capitulo, & ita nec substituiti procuratoris universitatis, quia ab ea habet potestatem. Et licet hoc casu etiam communitas delinquit quod eos, qui eam representant, non tamen quod omnes, & singulas sui partes ratione exerentes, ut parvuli & infantes amentes, & similes, & mulieres, & alij quos difficile est convocare, ut dicit, l. 2. §. deinde quia difficile de ariz. jur. ff. quod committitur aliquibus, qui gerunt nomine universitatis, & si tales delinquant in committendo ipsi soli puniri debent, non autem innocentes qui sunt in communitate, Anton. Gom. 3. tom. cap. 1. num. 51. Julius Clar. de off. quest. 16. num. 8. & dicitur l. semper, §. in sequitibus, quod visus eliam, dicit communem Pater Molin. tom. 4. trall. 3. disp. 33. num. 3. ubi num. 4. de mandato, quem civitas constituit, cui soli imputatur malum, quod commisit, nisi quod fecit ei specialiter sit mandatum, & idem de syndico, ut economico, l. 1. §. quibus autem quod cuiusque universitatis nomine; nam universitas creabitur, & minuitur, consistit in utroque sexu pueris, & adolescentibus, viris, & senibus tam sane mentis, quam sensu, & intellectu careantibus, ut dicitur Menoch. cent. 6. casu 398. n. 1. & ibi quod dicitur multorum congregatio. Oldr. conf. 315. num. 1. & in omnes circa punishmentem innocentium non cadit poena. Bene tamen verum est quod privilegium universitatis, & restitutionis in integrum habet locum in universitate scholarium, & aliorum qui reguntur per syndicos, ut mercatorum, licet in ea universitate non sint infantes, nec mulieres, Philip. Corn. conf. 148. num. 4. vol. 1. & consil. 189. num. 3. vol. 3. Tamen si communitas tota consistit ex parvulis intellectu, & arbitrio privatis, ut collegium Doctores, & similia, tunc si tota communitas congregata decernat aliquid illicitum stendum, vel faciat, delinquit & peccat, quoad omnes sui partes; ita tenet Menoch. de off. casu 398. num. 9. referens Doctores ita tenentes, idem tenet Pater Molin. tom. 4. tit. 3. disp. 35. n. 1. et enim collegium universitatis consistens ex hominibus perfectis etatis, & sane mentis, & ita omnes delinquit. Menoch. ubi supra, num. 3. sed & in alia quilibet

bet universitate quod censurari, & alicuius facta tota universitas fecisse videtur gloss. verbe. universitatis, §. vaxjali, de pace vaxjantis.

27 Sed & in communitate numerata si ab eo sit delictum tale ob quod possunt, & debent puniri parentes in filiis in bonis, & facta: tunc licet punire communi atern quoad innocentes, qui partes universitatis sunt; eo enim casu unus tenetur pro delicto alterius, & potest civitas delatari Farin. q. 24. n. 120. Si tamen non sit tale delictum pro quo innocens puniatur tunc si communitas ut talis delinquit committendo homicidium, vel simile, ut incendium, vel rapinam, nec apparet de persona particulari, que exequi delictum mandavit punire communitas particulari arbitratia, & extraordinaria pecunia. Menochius, dist. cent. 6. casu 398. num. 31. & si non habet compellitur indicare collectam. Anton. Gom. 3. tom. cap. 1. num. 53. Molin. ubi supra. num. 9. sequitur Menoch. ubi supra. 37. Farinac. quest. 24. num. 58. ubi quod non colligitur id fecit Majoribus, quando convocato consilio id fecit Moledan, de off. de sen. Riccio missum ab universitate, vel quando ipsa congregata fuit ad sonum tubae, vel campanae, vel modo consueto, & in loco ad id consueto dicitur. Farin. q. 24. num. 129. maxime si vellos id fecit Moledan, de off. de sen. Riccio non fuerit convocata si ex delicto delictum fuit factum fuit et commodum sine delictum fuit factum, sive momentaneum, Farin. dist. q. 24. num. 141. & vident si delictum fit in omnibus officialibus vel iudicem offendi illum non descendat, cum possit defendere, & condonari, quod tradit Farin. de off. q. 4. num. 147.

28 & si negant obedientiam Principi potest eis interdici bellum Menoch. cent. 6. casu 308. n. 33.

29 Sed an civitas, vel universitas veniat per appellacionem, & videtur quod sic, quod probatur ex eo quod dicitur l. 1. ad Senat. consulti Macedonianum, loquitur de hominibus qui filios familias crediderunt, postea Jureconsultus Marcianus, l. unum 17. eod. tit. sic ait: *Nihil interit quis filios familias crediderit, utrum privatorum, an civitatis; nam in civitate Senatusconsultum locum habet, de cujus intellectu infra num. 23.*

30 Sed contrarium colligitur ex constitutione, vel persona, & ex l. metum §. 5. anio. Cod. de moderatissim. ff. quod metus causa, ubi: *Id est si singularis sit persona que metum incutit, vel populus, vel curia, vel collegium, vel corpus in quo edito locus erit, in quibus iuris inter perdit, & universitatem ponit dicitur, vel ex qua potest quod unum sub reliquo non comprehenditur, Roman. consil. 408. num. 6. sic etiam loquitur constitutio: *Item quocumque communitatis, vel persona, post l. 1. Cod. de Episcopis, & Clericis, Hieron. Gonçal. regul. 6. gloss. 37. num. 1.**

31 Et licet, ut corpus imaginarium communitatis appellacione non committatur, quia persona est res animata, & rationabilis, & individua substantia, universitas autem est inanimata, quae ex multis ad invicem collectis consistit Alberic. l. mortuo res, num. 1. de fidei iur. iuris.

Quare statum loquens de personis non comprehendit universitatem Bald. in rubric. ad ad Trebell. fol. 1. si quis major. num. 10. Cod. de vaxjaditionibus. Rota dicitur de off. 791. num. 17. de off. decif. 94. part. 2. B. S. de vaxjaditionibus. cap. 13. num. 9. verbe. pater. Hieronymus. Gonçal. regul. 8. gloss. 37. num. 6. nec comprehendit capitulum Archid. de off. de pater. L. dovidius de off. 576. num. 6.

32 Sic statum Statum, quod de Canonico iniuriat aliquem de capitulo cognoscant duo delictum mandavit punire communitas duo capitulum Puteus de off. 88. lib. 1. Hieronymus. Gonçal. regul. 8. gloss. 37. num. 12. quod facit gno Galic. Sic regula Cancellaria de idioma, que loquitur de personis non habet locum in collegiis, vel capitulis Rudentium. Gomezus in cap. regula, quest. 1. Hieronymus. Gonçal. reg. §. gloss. 37. num. 18. & ibi: *num. 15. quod quidam p. qui, intelligitur de personis, non de personis.*

33 Sed an statum, vel rescriptum loquatur per verba universalis nemp. quocumque personarum, vel quibuscumque personis committatur universitatem, vel collegium, & particulari. Ludovicius, de off. 177. num. 6. Valafus de parit. cap. 13. num. 19. contrarium tamen tenet Bilius adnotat. quocumque. Cod. de Episcopis & Clericis, Avellus. cap. 1. pater. verbe. *ninguna persona, num. 6. Puteus, de off. 47. ubi quod in generali derogacione privilegiorum quid derogatur privilegium concessum collegio auditorum. Rot. Tiberies dicitur. consil. 15. num. 2. vol. 1. Caputaquens. de off. 41. 3. part.*

34 Sic & mandatu contra omnem personam non comprehendit universitatem Achilles, de Grass. de off. de pater. Hieron. Gonçal. regul. 8. §. 37. num. 14.

35 Et ob eam rationem notarij dicunt in institutis procuratorum contra quancumque personam, collegium, universitatem, quia alias non venient, ita tradit Riccius de off. 467. verbe. *incul. de off. Avellus, cap. 1. pater. verbe. de ninguna persona, num. 5.*

36 Ita quando jus vel comprehendere universitatem id explicat, sicut Macedonianum cum l. 1. distict de hominibus creditur filios familias postea, nihil 17. eodem titulo, loquitur de universitatibus.

37 Sic & Concilium Tridentinum, sess. 4. c. 19. de reformatione, in prohibitione dandi mandata de providendo, vel expectatis, volens comprehendere collegia, & universitates, illud explicat, & ubi expressam facit nulli esse dubitatio, Lucille, de furtis.

38 Sed & abique expressione comprehenditur ex subiecta materia, ut si fuerit solutio decimarum. Gonzales dist. gloss. 37. num. 46. Ludovicius, de off. 176. num. 9. in reg. de annal. quod ex subiecta materia comprehendit universitatem, & collegia tenet Gomezus in ea reg. de annal. quest. 12. num. 3. Sed est verba legis fuit generaliter in rem scripta comprehendunt

dunt tam singularem personam, quam corpus universi artis, in fraudem...

Idem si statuant loquatur non adjecta persona, ut in prescriptione...

Et dicitur persona, diversimode sumitur, aliquando pro Ecclesia...

Appellatione autem universitatis, non comprehenditur persona particularis...

Sed nec possessione particularium acquiritur possessio universitatis...

Bene tamen verum est, quod si civis particu-

cularis prohibetur uti rebus pertinentibus ad vicinos civitatis, censetur tota civitas...

CAPUT XXXII

De moriente in extremis constituto, & an possit contrahere, testamentum condere...

SUMMARYUM

- 1. Moriens non presumitur immemor salutis eterne...
2. Titulus ne licet potentioribus limitatur...
3. Alimari potest in personas Ecclesiasticas...
4. Executor in distributione elemosine potest eligere odiosum testatorem...
5. Remissio facta in conscientia, quoad Deum, non liberat a peccato in foro exteriori...
6. Moriens si contrahat matrimonium ad fraudandum substantiam, an sit legitimus per tale matrimonium admittatur...
7. Presumptio que est pro moriente, non operatur in prejudicium tertij, nec sit culpaverit aliquid et nocet...
8. In favorem alienius, non creditur iudicij alienius in articulo mortis...
9. Vitium voluntatis culpantis aliquem, non precludit iudicium ad torturam, si iustis ratione ad inquirendum...
10. Moriens si exculpaverit aliquem, ei prodest ne torquetur ex alius iudicij...
11. Episcopus inquitur, quotiens potest bona quiesita intrinsece Ecclesie donare...
12. Moriens in articulo mortis, potest religionem profiteri...
13. Episcopus inquitur, quotiens potest bona quiesita intrinsece Ecclesie donare...
14. Moriens in articulo mortis, potest religionem profiteri...
15. Constitutus in articulo mortis, potest religionem profiteri...
16. Moriens potest testari licet inarriabiliter loquatur...

quatur, & heredem instituire, etiam ad interrogacionem.

- 17. Moriens si amiserit in totum loquellam, nec sciat scribere non potest testari.
18. Signi, & nuda, non potest fieri testamentum, nisi ad presens casu, & inter liberos.
19. Erretoriorum seu mente alienatus, non potest testari.
20. Testamentum inter necium, quod dicitur.
21. Heres occidens testatorem privatur eius hereditate, & successor majoratus occidens possidem, nisi faciat ad sui defensionem.
22. Moriens potest testari, nisi in se immemoria sit minus creditur testificari in moris articulo.
23. Moriens iniunctus non examinatur ut testis, & tunc dicitur non probat.
24. Mortuus emulio habet implicitum casum non iurisdictionis.
25. Moriens confessio sine causa valet.
26. Penitentia in articulo mortis, si vere penitentia salvetur, & quare dicitur Augustinus.
27. Constitutus in extremis administratur Ultimum Sacramentum: non tamen infans, nec damnatus ad mortem.

Mortuus dicitur, qui in extremis laborat, tamen non est mortuus, gloss. verb. morientium...

ne, inquit Bald. lid. quod pauperibus, Cod. de Episcopis, & Clericis, quod executor potest eligere pauperem odiam testatorem...

Et licet sine plures, & gravissimi Doctores contrarium tenent, quos refert ipse Thom. Sanchez, ubi supra...

Compendium vite hominis.

te quod sic memor salutis atque non operatur in prejudicium tertii, Alciat. de presump. reg. 3. presump. 4. num. 2. per textum in l. si quis in gravi...

Poteit etiam testari. Callan. conf. 21. n. 9. in extremis testari condidit testamentum, de testam. l. Pamphilo §. propositum, ibi in discrimine vite constitutum, de legat. 3. & textus in l. quoniam indignum, Cod. de testam. ibi: Nec necessaria sunt momenta verborum...

Capitulum XXXII De Moriere, &c.

quo Cajacius lib. 1. observation. cap. 2. & lisdus, lib. v. etymolog. cap. 16. & est quando facta testamento saluo heres institutus occidit testatorem, ut liceret hereditatem, Simon...

Et licet alias confessione causa, non valet tamen in articulo mortis valet: Menoch. lib. 5. presump. 5. num. 15. De salute autem ejus, quem patitur in mortis articulo fectur Augustinum dubitare...

INDEX RERUM NOTABILIUM QUÆ IN HOC TRACTATU REPERIUNTUR.

A

A BORTISSA potest habere justificationem spirituales, & jura Lipsicopolia exercere: & qualiter p. 102. n. 114.

Ab experientia licet arguere p. 115. n. 11.

Abortum causans punitur ut homicida p. 44. n. 1.

Abortioni quis causam præbeat, vel propriis manibus occidat, nihil interest. p. 44. n. 2.

Abortum causans non dicitur hominem occidere, sed sem animantis extinguere p. 44. n. 5. & pag. 45. n. 18.

Abortum factus insaniam causans, non magis incurrit irregularitatem quam si mortuum deciperet. Item si ante formationem venena fertilitatis dederit. p. 45. n. 19.

Abortum causans post quadragesimam diem accius punitur quam antea. p. 46. n. 22.

Abortus irregularis ibid. n. 23.

De Abortu absolvet quilibet confessor, cum speciali licentia ordinarii. p. 46. n. 24.

Abortum procurare ob matris sanitatem est contra naturam, & multo pejus si fetus sit animatus. p. 46. n. 30.

Abortivus judicatur communiter octavo mensis. p. 49. n. 24.

Abfentibus currit tempus, non pupillo, & abfentes ad lucrum animum non restituuntur sicut pupillus. p. 124. n. 31.

Abfentis dominium acquiritur tertio pro eo acceptante & secuta ratificatione p. 183. n. 128.

Abfolutio sacramentalis an recipiat conditionem, & an valeat collatio beneficii, sub conditione si vacat. p. 84. n. 54.

Abfultus insulcus fugiendus est: & in dubio semper præsumitur concessum arbitrium regulatum non liberum. p. 192. n. 22.

Abfurdum non est, quod in aliquibus personis lineis & gradibus fit majoratus agnationis, & in aliis regularis. p. 197. n. 87.

Acceptante tutore tutoris, ratificatio necessaria non est. p. 183. n. 130.

Acceptatio debet expressa esse, p. 183. n. 129.

Acceptatio tacita curatoris inducitur, si deficiat bonus in inventario bonorum hæreditatis, quia tacita acceptatio sufficit. p. 183. n. 132.

Acceptatio primi vocati ad majoratum tribuit jus omnibus in perpetuum vocatis. p. 199. n. 101.

Acceptarium non debet influere in principali. p. 15. n. 30.

Acceptarium sine principali stare non potest. p. 26. n. 31.

A concessione vel negatione restitutionis datur appellatio, cum fit articulus præjudicialis, & que dicantur præjudicialia. p. 157. n. 14.

Acta cum falo tutore, vel cum non legitime constituto non præjudicant pupillo. p. 115. n. 27.

Acta omnia sunt nulla in civilibus & criminalibus, si minor fit in iudicio sine curatore. p. 125. n. 11.

Acta facta ante oppositionem, minor non potest ratificare post oppositionem. p. 175. n. 18.

Actiones populares solum dantur ad tuendum jus populi. p. 41. n. 30.

Actio popularis solum proponi potest intra annum, nec ad hæredes transit, nisi sit illi concessa, & si unus succumbat, ceteris præcluditur via. p. 41. n. 52.

Actio suppositi patris non perimitur tempore. p. 41. n. 33.

Actiones non confunduntur, si hæres gravatus sit restituere fideicommissario universalis. p. 50. n. 32.

Actiones licet in hærede confundantur, confusio cessat, & hæreditate restituta resolvitur, & ea non restituta insurgunt actiones. 15. n. 38.

Actio non confunditur quando dominium trans-

Index Rerum Notabilium.

Actio revocabilis. p. 55. n. 19.

Item in hypotheca judicavit senatus Neapolitanus. ibid. n. 40.

Actio realis, & rei venditio non confunduntur aditione hæreditatis. p. 56. n. 45.

Actio semper datur in pupillum in quantum locupletior factus est. p. 98. n. 29.

Actio finita in officio, eo finito non perit, & alimenta præstantia sunt pupillo litiganti, si ante sententiam egeat. p. 116. n. 40.

Actio vel obligatio judicatur mobis vel immobilis factum naturam rei pro qua competit: quia per obligationem potest pervenire ad rei venditionem p. 114. n. 55.

Activum & passivum possunt concurrere in eadem persona quoad diversos effectus, p. 55. n. 45.

Actus non est privandus sua possessione, licet pendente, sicut nec reus. p. 170. n. 78.

Actus seu contractus nocte celebratus ante mediam noctem, diei præcedenti tribuitur, & sequenti si post mediam noctem. p. 4. n. 34.

Actus omnes, nisi prohibeantur, regulariter nocte fieri possunt. p. 40. n. 17.

Actus humani instantaneè fieri non dicuntur, quia in eis proceditur ad punctum & ad momentum. p. 9. n. 12.

Actus vitiantur si concurrant pater, & necessarius sit quod unum præcedat ut aliud valeat. p. 60. n. 28.

Actus legitimus ex sola legis potestate habet executionem finalem, ut aditio hæreditatis, quia statim omnia jura ad hæredem transferunt. p. 8. n. 28.

In actibus legitimis nulla expectatur ratificatio, eo quod non possunt esse in pendentiis. p. 84. n. 35.

Actus legitimus conditionis naturam recipit, & appositæ vitæ actum p. 84. n. 36.

Actus qui fit ex necessitate non comprehenditur sub lege prohibente. p. 144. n. 9.

Actus punitus repugnans facit constitutionem in via executiva. p. 169. n. 32.

Ad agendum contra infantem sufficit citare tutorem, & si simul citetur infans, ubi id non irritabitur processus. p. 86. n. 81.

Ad dirimendas lites vix experti sunt eligendi. p. 191. n. 16.

Ad excusandos affirmantes aliquem esse filium familias sufficit quod tempore testamenti pro tali habetur. p. 181. n. 17.

Ad impediendam actionem nihil impedit sit petita vel non restitutio in integrum, ante vel post acceptam restitutionem. p. 159. n. 71.

Aditio necessaria non inducit adionem confessionem. p. 15. n. 39.

Aditio hæreditatis si creditor pupillo succedat, cui sine tutoris autoritate crediderat, liberabitur sine jussu, & pecunia redacta ex pigore creditæ equaliter ad solutionem debitorum naturalis & civilis. p. 96. n. 13.

Aditio vulgo de venate sententia evidenter in iusta non exequitur. p. 194. n. 43.

Aditio à sententia appellans non auditur, nisi prius solvat. p. 194. n. 47.

Ad iudicem sit recursus quoties res datur ad arbitrium boni viri: licet eo casu pro-

Admittit ut index. p. 191. n. 18.

Administratores emens ex pecunia administratiotis querit sibi. p. 179. n. 86.

Admittendum non est quod quis malitè ex suo foro extrahatur. p. 115. n. 46.

Adolescentis incipit post pubertatem. p. 190. n. 16.

Adolescentis qui etatem excessit, vir, seu juvenis dicitur. p. 191. n. 1.

Ad probandum quod iuratus super sententiam, testes quindecim requiruntur. p. 282. n. 16.

Ad recipiendum coadjutorum sufficiens septuaginta anni sine infirmitate & sexaginta infirmis. p. 131. n. 35.

Aditio ante vigesimum quintum annum appellatur puberes juvenes parvuli, & minores, & eorum consilium infirmum. p. 30. n. 1.

Aditio possunt restituere hæreditatem suo curatori, impubes autem nequit eam restituere suo tutori. p. 131. n. 3.

Adulus seu minor, potest creditori solvere. p. 131. n. 10.

Pupillus autem scus, & pecunia non transferuntur in creditores pupilli dominium, nec pupillo sine tutore solvi potest, nec si non solvatur tutore currunt 3 est tamen necessitas dispositio, si debeantur ex conventionibus, & an solvatur minori de mandato iudicis, & an teneatur debitor appellare de restituere. p. 131. n. 10.

Adulus testari potest, & liberis tutorem dare licet ipse curatorem habeat. p. 131. n. 11.

Adulus seu minor potest in testamento majoratum instituire, sed in contractu, nisi curatoris autoritas interveniat, cum nequeat aliter curatore contrahere. p. 131. n. 12.

Adulus si fuerit dolo inductus ad testamentum, datur venientibus ab intestato actio de dolo, vel in factum contra hæredem scriptum ad interesse. p. 131. n. 11.

Adulus seu minor potest alios contractus facere qui ultimam sapient voluntatem. p. 131. n. 14.

Adulus curatore carens obligatur ex contractu civiliter & naturaliter, & potest omnia facere que faceret curator, & habetur tanquam pater familias, & potest pro debito incarcerationi, tamen si hæditur restituatur. p. 134. n. 55.

Adulus minores compelluntur accipere tutorem ad litem, quia iudicium redditur in invitum. p. 144. n. 3.

Adulus si sit contumax in accipiendo tutorem, est ei dandus, aliis non valdebit sententia, quia nec tanquam major potest condemnari. p. 144. n. 4.

Adulus seu minoribus dandus est curator ad litem, etiam in iudicis summariis, & summarissimis. p. 144. n. 5.

Adulus potest doctorari post decimum septimum annum, & etiam ante, si fuerit idoneus. p. 180. n. 97.

Adulus proximi decimo quarto anno non nisi secrete punitur ut si majoris ætatis, p. 181. n. 122.

Adulus potest beneficium obtinere, non pupillus: sufficit tamen attingere decimum quartum annum ad beneficium obtinendum. p. 184. n. 1.

Adulus potest habere archidiaconatum, &

Index Rerum Notabilium

alio dignitate curam animarum, vel jurisdictionem non habentes, modo fit in reate requiritur nempe viginti duo annorum. p. 186. n. 16.
Adulter seu minor potest habere Episcopatum in administrationem ex concessione domini Papae, licet ad Episcopatum triginta anni compleri requirantur. p. 186. n. 17.
Adulter potest decorari dignitate Cardinalatus, non tamen creari, nisi viginti duo habeat annos, ex constitutione Sixti V. p. 86. n. 8.
Ad unum concubinum mulier concepit, ut legitur de Thamar que concepit & peperit duos. p. 50. n. 34.
Advocatus dicitur persona, a cuius deo potest officio. p. 32. n. 14.
Admissio rei fit ut res valeat unita non divisa. p. 140. n. 43.
Aetas ad restitutionem ob minoritatem probatur per librum baptismi, concurrentibus aliis admittendis, & per beatum defendentiam, & similia. p. 163. n. 164. n. 17.
Aetas requiritur tempore impetratio beneficii. p. 153. n. 5.
Aetas eadem requiritur ad pensionem obtinendam quam quod ad beneficium ibid. n. 56.
Aetas certa non est à jure definita ad summum Pontificatum, licet aliqui dicant, non debere eligi minorem triginta annorum, quia appellatur Episcopus. p. 187. n. 22.
Affectio major est erga filios natos, quam masculinos. p. 6. n. 41.
Affectio maioris habere quis praesumitur erga filios natos quam erga ignotos. p. 6. n. 41.
Affectio maioris dicitur quis plus habere erga nepotes quam erga filios. p. 6. n. 44.
Affectio vel odium raro cadit in ignotos. p. 101. n. 118.
Ager qui cepit unam viam, ad aliam non habet regressum. p. 167. n. 1. & seqq.
Ager qui cepit viam ordinariam, si sine delictis, & officiat expensas potest redire ad executivam, si sint clausulae in instrumento, quod licet variare. p. 108. n. 10.
Ager qui cepit viam ordinariam non potest redire ad executivam nisi per seipsum redire. p. 168. n. 2. n. 15.
Agitor de auctoritate. leg. 1. §. fin. de rebus coram. & de eius iustitia. p. 137. n. 9.
Agnata ea dicitur femina que descendit per virilem sexum. p. 118. n. 98.
Agnata si nupta agnato, a eius filius praefertur agnatis proximioribus. p. 198. n. 99. & seq. 199. n. 100.
Agnationis ratio ut dicitur considerata debet de ea expresse constare. p. 197. n. 86.
Agnationis ratio, si ex conjecturis colligitur, non extenditur ad admissionem aliquorum & exclusionem aliorum. p. 199. n. 94.
Agnationis ratio quando censetur considerata ex conjecturis. ibid. n. 95. & 96.
Agnatio delimitur per successione familiarum. p. 198. n. 97.

Agnationis qualitatem non auget, quod agnatus sit ex duplici latere conjunctus. p. 199. n. 101.
Agnatio quantumvis fuerit desiderata in majoribus, admittitur femina, agnatis omnibus masculis extendit. p. 200. n. 112.
Agnationis ratio semper stat accessorie ad principalem majoratus dispositionem. p. 200. n. 113.
Agnatio artificialis quando dicitur considerata, & que sit. p. 200. n. 113.
Agnatio artificialis nunquam censetur considerata, nisi expresse eam requiritur dispositio. p. 201. n. 116.
A jure praesumitur hexagenarium generare non posse. p. 50. n. 32.
Alienatio seu venditio rei feudalis sub conditione, si Dominus convenerit, valet. p. 20. n. 1.
Alienare qui non potest, nec in iudicio potest comparere, quia regula non procedit in alio prohibito alienare, qui non fit minor. p. 44. n. 8.
Alienatio prohibita, tenet alienatio ex sententia & re iudicata nisi quis voluntarie & dolose exerceat actiones eo animo, ut ex sententia alienatio loquatur. p. 141. n. 0.
Alienatio necessaria dicitur que fit pro solvendo debito. p. 146. n. 25.
Alienatio immobilis minoris, non est simpliciter prohibita, sed permittitur cum decreto, & sic potest praescribi. p. 141. n. 92.
Alienare qui non potest, non potest remedia iudicium deducere. p. 176. n. 32.
Alimenta data viduae, siue parat siue abortivum facta non erunt restituenda. p. 11. n. 1.
Alimentorum impendit infans vel relictus, vel expositus non repetuntur, ab Ecclesia, nec à consanguineo nec à divite nobili. p. 26. n. 91.
Nobilitas in eo casu praesumitur donare, & idem de consanguineo ibid. n. 91.
Alimenta si relinquuntur infanti, qualiter fit ac computatio ad facultate rationem habendam. p. 8. n. 97.
Alimentorum valor variatur pro incrementis gratiae. p. 87. n. 97.
Alimentorum valor taxatio fit arbitria consuetudine regionis, etate & valitudine alimentandi. p. 87. n. 106.
Alius, alia, aliud, haec dicitio implicat similes causas & qualitates. p. 50. n. 41.
Aliud est sententia juris, aliud prudentia in rebus agendis que experientia rerum comparatur. p. 115. n. 9.
Alteri si solvendi non potest, nisi alter laedatur commodius est neutrum juvare. p. 46. n. 37.
Alter ex privilegiis si agat de vitando damno, praesertur alteri qui agit de lucro capiendo. p. 124. n. 18.
Alter ex privilegiis, si habeat privilegium concessum ex causa favorabiliori praesertur. p. 124. n. 10.
Alterum privilegium si maiorem commoditatem utilitatem, alteri praesertur. p. 124. n. 22.
Alterum privilegium si sit negativum praesertur, si sit negativum praesertur. p. 124. n. 25.
Alterum privilegium si sit favorabile & ali-

Index Rerum Notabilium

ram odiosum favorabile praesertur. p. 124. n. 27.
Amicitia praesertur consanguinitati. p. 25. n. 27.
Amor plus descendit quam ascendit. p. 6. n. 37.
Animal mortuum intra triduum à tempore venditionis praesertur mortuum ex agitudine penes venditorem contracta. p. 49. n. 28.
Animus faciendi abortivum ex percussione & instrumentum quo usus fuerit arbitratur; sed in primis mensibus gestationis difficile est cognoscere an fetus sit animatus. p. 45. n. 21.
Animi perseverantia praesumitur. p. 89. n. 13.
Animus obligandi ubi deficit, remota est omnino obligatio. p. 138. n. 16.
Animus contrahendus non est apud exercendum manus iudicandi. p. 190. n. 66.
Annorum in computatione non attenditur tempus quo quis est in utero quia aetas à nativitate enumeratur. p. 36. n. 69.
Anni Domini numerantur Romae ab ejus incarnatione in nostra Hispania ab ejus nativitate in quibusdam provinciis à circuncisione, & in aliis à resurrectione. p. 36. n. 70.
In annuo relicto qualiter fiat computatio pretii ad facienda. p. 87. n. 96.
Annuum seniori relictum minus valet, quam relictum juveni. p. 87. n. 97.
Annuum relictum civitati vel universitati datur perpetuum. p. 114. n. 89.
Ante vigintiannam praemium annum non tenetur quis jurare. p. 210. n. 49.
A pena legis non datur provocatio seu appellatio, quia lex non gravat. p. 137. n. 7.
Appellatio filii, filia continetur, etiam in substitutione negativa concepta. p. 91. n. 5.
Idem in substitutione si sine liberis decesserit. ibid. n. 6.
Appellatio fratris sorore continetur, nisi ex conjecturis contrarium appareat. p. 91. n. 7.
Appellari potest ab uno capitulo sententia quod procedit in executivis. p. 119. n. 41.
Appellatio pendente, & post inhibitionem potest iudex à quo cognoscere de turbata possessione. p. 170. n. 55.
Appellatio datur à sententia superioris arbitrorum sententia revocantis. p. 194. n. 46.
Appellatio que debet fieri coram iudice quantum ob eius necum vel absentiam interponenda fit coram probis & honestis viris, & quare. p. 194. n. 50.
Appellatio que interponitur in absentia iudicis, an eo interveniente ei sit notificanda. p. 194. n. 53.
Appellativum nomen est naturale ut pater, mater, filius. p. 69. n. 54.
Approbata semel reprobari non debent. p. 87. n. 104.
Arbitrio iudicis est locus in quo non sunt à lege disposita. p. 137. n. 8.
Arbitrio alicuius res commissa, etiam iuramento à compromittentibus praestito, censetur habere conditionem si recte arbitratus fuerit. p. 194. n. 50.
Ex arbitrio si unus sit iudex & alter ex electione reduci est prenda coram iudice Ecclesiastico. p. 193. n. 24.

Arbitri necnon arbitrorum sententiae legem regni subeuntur excepti, & per lapsum decem dierum transcurrit in rem iudicatam. p. 193. n. 55.
Arbitri & arbitratoris differentia ponitur. p. 193. n. 59.
Arbitri iuris qui dicantur. p. 194. n. 40.
Arbitri non eliguntur in causis expressis. p. 194. n. 41.
Arbitri vel arbitratoris à sententia non datur appellatio quoad affectum suspensivum. p. 194. n. 42.
Arbitrorum sententia non revocatur nisi ex damno considerabili. p. 194. n. 48.
Argumentum fertur ab eymologia vocabulorum & homicidium dicitur ab hominis caede. p. 44. n. 2.
Argumentum valet de executione rei iudicatae ad executionem instrumenti generalis. p. 115. n. 33.
Admittitur repulsa restitutio. p. 161. n. 115.
Assensus regis semel praestitus in concessione feudi pro dote, vel in obligatione rerum majoratus non requiritur in obligatione & solutione faciendi soluto matrimonio. p. 138. n. 16.
Assensio erronea mulieris jurantis se non habere proximiores consanguineos non contrahendum, quando ex forma statuti proximiorum praesentia requiritur, ei non nocet. p. 161. n. 30.
Assensio illius cui prohibetur ad facienda contrahendum, non statim ad illud mandatum formam statuti seu lege requisitam. p. 61. n. 32.
Astringens se ad faciendum opus ad voluntatem alienius, vel si ab eo approbetur, quid intelligatur secundum arbitrium doctorum viciorum. p. 192. n. 59.
Avia potest committi educatio pupilli, contra prohibitionem patris, sed & vitrici, & si mater sit honesta mulier non obstat suspensio potest pupillus apud eam educari. p. 103. n. 17.
Auctoritas tutoris debet esse praesentialis, non per nuntium, & quis dicitur praesentis. p. 101. n. 75.
Auctoritas tutoris debet interponi verbis expressis nec si tacet, praesentia sufficiunt. p. 101. n. 72.
Auctoritatem tutoris inducit actus multatus. p. 191. n. 1.
Avus instituendo nepotem ex filio spurco potest relinquere alium fructum bonorum filio ad alimenta pro quantitate necessaria, reliquis parte usufructibus ad nepotem pertinent. p. 14. n. 13.
Avus quando dicitur instituisse nepotem contemplatione filij, vitium institutio. p. 14. n. 13.
Beneficium potest conferri per Papam Laico in tempus quo transiret. p. 10. n. 10.
Beneficium restitutionis licet sit personale, transeat ad haeredem minoris, quia persona non est causa immediata restitutionis, sed laesio. p. 177. n. 53.
Beneficium Velleiani transmissibile est ad haeredes. p. 178. n. 54.
Sed haeredis minoris conceditur restitutio de aequitate, non de iuris rigore, ibid. n. 55.
Beneficium si habeat annexum sacrum ordinem, ea aetas requiritur quae ad ordinem facti assum-

Index Rerum Notabilium.

ptionem, & sufficit intra annum sumere ordinem, nisi habeat annexum ordinem praeambulum, & actu. p. 186. n. 7. Sed in dubio non presumitur quod requiratur ordo. ibid. n. 8. Bona capta ab hostibus possunt donari in tempore quo recuperantur, & possunt infundari, etiam si sunt regiae Coronae. p. 10. n. 1. Bona vassalli si à Principe recuperentur, restituenda sunt Domino, non soluti expensis, nisi culpa vassalli esset capta ab hostibus. p. 10. n. 23. Bona si ab alio quam à Principe recuperentur, non tenentur ea restituere nisi soluti expensis, & ab eo possunt retineri. p. 10. n. 24. Bona amicorum facta praeda hostium si recuperentur per milites insequentes debent restitui Dominis. p. 10. n. 26. Secus si recuperata sint postquam redacta fuerint in hostium praedia. ibid. n. 27. Bona henriciana semper servati suam naturam, licet titulo oneroso in tercia transant, nisi Rex alienationi consentiat. p. 41. n. 47. Bonorum possessio agnata per tutorem infantis, eo mortuo antequam loquatur, transferretur ad eius haeredes. p. 76. n. 7. Bonorum possessio agnata per curatorem fatiosum si in favore mortui non transmittitur ad eius haeredes. ibid. n. 8. Bonum communium praefertur bono minus communi. p. 114. n. 16. Bona si sint sita in diversis territoris, & eorum diversis iudicibus potest trahi ad curiam. p. 125. n. 45. Bulla Sanctae Crucis concedit omnibus edere Laeticianis, exceptis Praefatis Episcopis, & Primatibus, & Religiosis & Presbyteris secularibus, nisi sint hexagenarii. p. 210. n. 51.

C

Anonicatus, & dignitates, portiones Ecclesiae Cathedralis habent consecrationem ordinem, sufficit tamen quod intra annum possint promoveri. p. 186. n. 9. Garbonianum habet locum in majoratu, sive institutus in contracta vel in testamento, iure institutionis, vel non. p. 116. n. 42. Cardinales repraesentant personas Apostolorum, quia Christo Domino salutis nostrae ministerium in terris apparent ministrabant, & sunt Papae coadjutores. p. 187. n. 19. Cardinales quare sunt numero septuaginta, & ex eis quatuordecim sunt diaconi, quinquaginta Presbyteri, & sex Episcopi. ibid. n. 20. Cardinalium nomen quo tempore incepit. ibid. n. 21. Caput curiarum à Carolo quinto imperatore celebratum anno 1530. expenditur, ut ex advocatis & iudicibus expertis crearentur feutores. p. 191. n. 15. Casus repentini non imputantur. p. 12. n. 1. In casu suppositi partus proceditur ad curiam, & cum de falso civiliter agitur, adhibetur tortura licet non acriter. p. 41. n. 48. In casu suppositi partus solum agitur de conferendo iure privati. p. 41. n. 51. Casus adventitii non imputatur iudici, nec officium suum debet esse damnosum. p. 109. n. 67. In casu Exhibitionis contra notarium, data ne-

gligentia iudicis vocatur ad curiam. p. 125. n. 8. In casu majoratus, vel super justificatione Vassallorum, vel Castellis, vel pro vulnerato Equite idem servatur. p. 125. n. 19. In casibus magni ponderis idem servandum ibid. n. 40. Causa causelest causa causati, sed attenditur causa proximior. p. 44. n. 12. Causam liberorum favorabilem solum appellat jurisdictionis, & quare favorabilior causa patet. p. 47. n. 3. Causa poterit attenditur. p. 53. n. 7. Causa duxit attenditur in actibus eadem hora gestis. p. 59. n. 18. Causa plus influit in se ipsa quam in causato. p. 61. n. 31. Causa pupilli propria dicitur tutoris causa, & ejus solitudine & iure defendenda. p. 116. n. 44. Causa tenetur agitur in supremo consilio. p. 125. n. 41. Causae ministrorum cancellariae habentium in proprietate sua officia, tractantur in Cancellaria, & etiam causae salarii & expensarum trahunt ad curiam, quod solum locum tenentur. p. 145. n. 42. Causae auditorum & iudicum criminalium trahunt privilegio trahendi ad curiam. p. 125. n. 43. Causa que semel introivit iudicium principis non debet exire iudicium. p. 115. n. 37. Causa si veniat in consequentiam restituitur in curia. p. 126. n. 18. De causa principali quando curia cognovit, cognovit etiam de evictione, & citatur ad eam venditor, & quid in Clerico venditor. p. 126. n. 67. Causa utilis imponendi censum à minore est, ut as alienum solvat, vel forem detet. p. 133. n. 43. Causa commissa nullitatis contractus, si ad petitionem debitoris fuerit, & iudex inhibeat ordinariam reprocedat, nihilominus poterit fieri ad instantiam creditoris executio. p. 170. n. 54. Censum non requirit scripturam secundum veterem sententiam, quidquid teneat glossa in cap. 12. de censibus, que censum enumerat inter actus scripturam requirentes. p. 159. n. 24. Censu redemptio & nova emptio, & prioris censu resolutio. p. 138. n. 23. Certus per se ipsum, non efficitur incertus propter litem. p. 11. n. 13. Certum dicitur quod appellatur per verba idem importancia, licet non sint specifica. p. 69. n. 55. Christus Dominus potius elegit Petrum seniore quam Joannem juniore, pag. 188. n. 23. Citantur solum qui habent jus de praesenti & immediate, non illi quibus competere poterit, nec attenditur quod venit in consequentiam. p. 38. n. 7. Citari solent si quos causa secundario contingit, ut eis praedictis, & est optima cautela. p. 38. n. 8. Citati in iudicio qui non fuerunt, si postea contingat succedere possunt appellare, si ille cum quo causa fuerit agitata non appellavit ad suprema

Index Rerum Notabilium.

suprema Tribunalia. p. 19. n. 9. Citatus per eisdem potest excommunicari duobus concurrentibus. p. 93. n. 41. Civis particularis si prohibeatur uti rebus pertinentibus ad universitatem, censetur turbata tota civitas, & universitas. p. 217. n. 139. Civitatis deneganti obedientiam Domino, potest induci bellum. p. 216. n. 112. Clandestinitas inducit praesumptionem contra facientem, etiam contra rusticum qui in multis excusatur. p. 41. n. 38. Claves arcium & oppidorum debent servari apud seniores. p. 208. n. 11. Clausula prohibitionis alienationis in majoribus censetur tabellio rogatus posuisse. p. 106. n. 11. Clausulas variandi solitas esse apponi in instrumentis, dicunt aliqui Doctores. p. 168. n. 22. Clausulas consuetas apponere censetur notarius rogatus. ibid. n. 23. Clausulis eis non stantibus, qui ceperit agere via ordinaria, non potest redire ad executivam. ibid. n. 24. Clausulae licet non sint variandi solitas instrumentis, tamen si de stylo & consuetudine scriptoribus reverti ad viam executivam, modo remittit prima litis. ibid. n. 25. Clausula quaedam itaque facit per se, p. 197. n. 80. Clericus & monachus licet sint liberati in potestate, tamen quoad eorum commoda non tollitur existentia. p. 74. n. 37. Clericus & persona Ecclesiastica tenentur ad illud quod venit ex natura contractus, p. 126. n. 63. Clericus licet teneatur defendere emporem in foro ipsius, tamen si emptor fuerit condemnatus, non poterit convenire clericum venditorem eorum seculari. p. 126. n. 64. Clericus venditor poterit citari, ut si velit defendere emporem compareat. p. 126. n. 66. Commendae sunt institutae causa militum, & sic militibus sunt concedendae, ne eorum spes frustretur. p. 82. n. 4. Communitas seu civitas quae censum imponit facultate regis non habens unde solvat, potest abque nova licentia collectam imponere. p. 139. n. 18. Communitas licet delinquant quoad eos qui eam representant, non tamen quoad omnes & singulas sui partes. p. 215. n. 104. Computatio L. hereditatum ff. ad L. fidei, an habet locum in relictis ad vitam praeter casum ejusdem legis. p. 192. n. 31. Computatio L. hereditatum, non praedictas veritatis, si plus minusve vixerit alimentandus secundum Suar, sed contrarium verius. p. 87. n. 103. Conceptus venter dicitur etiam ante infusio-nem animae. p. 33. n. 11. Conceptionis tempus est speculandum, & legitime natus dicitur qui legitime conceptus. p. 33. n. 12. Conceptionis tempus attenditur, ut in honoribus, ita in penis comprehendat vel non jam conceptus, sive natus. p. 3. n. 17. & seqq. Perez de Lara de Vita Hom.

Conceptionis tempore si lumbi parentum non erant macula infecti, in filios non tranfit malignitas, & deviat à bono supervenient. p. 6. n. 34. Conceptus in civitate & natus apud hostes, si revertatur, recuperat omnia bona postliminij prima hora captivitatis. p. 12. n. 15. Conceptionis tempore si parentes non poterant contrahere matrimonium, poterunt tempore natiuitatis, attenditur id tempus, ut filius sit naturalis, & non spurius. p. 14. n. 46. Concessio generalis confiscationum non comprehendit confiscationem ob delictum commissa in personis conceptis. p. 127. n. 75. Concilium comprehendit canonicas, jurisdictionis laicorum ante concilium fundatos, si in fundatione fuit dictum quod defensores fundatos in minoribus constituti admittentur. p. 186. n. 12. In Ecclesiis aere Collegialibus in quibus concilium non loquitur, & quibus nulli sacerdos est adiutus, statur juri canonici, & sufficienti quatuordecim anni, & procedit licet Ecclesia collegiata habeat curam animarum. p. 186. n. 24. Concilium Tridentinum sufficit ad reformandum, ut comprehenderetur universitates per illi. p. 216. n. 122. Condemnati plures tenentur pro virili licet essent per contractum infolium obligati. p. 78. n. 39. Condemnati plures tenentur pro virili etiam si petium sit infolium condemnati, nisi in fine sententiae sit clausula omni meliori modo. p. 78. n. 40. Limita si agatur ex sententia, scus si in alio iudicio facta instrumentum. p. 78. n. 41. Condemnatio facta lata sententia contra pupilum non exequitur contra tutorem, nec contractus à pupillo cum tutore gestus. p. 119. n. 22. Conditio natiuitatis verificatur in extra-ventre matris secundo, quamvis debeat adimpleri in specifica forma. p. 48. n. 8. Conditio nominis & armorum vid. nominis. Conditio cum fieri poterit significat tempus quo fieri simpliciter possit. p. 76. n. 3, & 11. & limita ut n. 19. Conditio natura repugnat actui legitimo, vid. actui legitimo. Conditio si fastididerit, licet suspendat executionem actus iam consummati, non tamen ipsam donationem tuelet, & actum. p. 84. n. 40. Conditio si fastididerit non inducit conditionem, sed executionem officii. p. 84. n. 59. Conditio si fastididerit non respicit substantiam actus sed executionem que non suspendit actum ibid. n. 41. Conditio, Dono si liberos non habuerit ponitur per eum modum qui tacite inest, & non facit actum Conditionalem. p. 84. n. 42. Conditiones de praesenti & de praeterito an suspendant actum legitimum. p. 84. n. 51. resolvitur p. 88. n. 55. Conditio proprie est, quae in futurum confertur. p. 84. n. 53. Conditione futiva non potest agi contra infantem. p. 85. n. 77. Conditio

Index rerum Notabilium.

Conditio inducit formam, & idem de verbis... Conditio existere per momentum sufficit. p. 179. n. 89. Consilio matris dicentis supposito parum, non prejudicat filio existenti in possessione filiationis, nisi alia concurrant. p. 41. n. 36. & 37. Consilio facti à Christo Domino instituta post baptismum lapsa. p. 217. n. 30. Consilio facta per tutorem in responsione ad positiones, probat contra pupillum, si de errore non doceatur, & consilio prelati præjudicat Ecclesie. p. 115. n. 21. Consilio debiti facta testamento, inter illas personas, inter quas est prohibendum legatum, & hæredis institutio non subsistit, nisi aliter quam per consilium consistat de debito. p. 165. n. 33. Consilio liberato facta in favorem alieni ab extraneo acceptata requirit ratificationem alieni, ut teneat, si in minore n. 30. p. 181. n. 127. Consilio facta coram arbitro non habet paritatem executionem. p. 103. n. 38. Confirmatio intelligitur sine præjudicio confirmationis. p. 65. n. 13. Confirmatio licet pueri & adultæ immineat, curandum est eam conferri in pueritia & quanturam, si n. 111. n. 111. Confirmare negligenter omittentes Episcopi graviter peccant. ibid. n. 122. Confirmationis sacramentum à Christo fuit institutum. p. 89. n. 133. Confusio personalis actionis non mutat causam. p. 51. n. 34. Conjectura alicujus afferuntur à medicis ad cognoscendum an mulier gravida portet masculum vel feminam sed sepe fallaces. p. 18. n. 13. Conjectura suppositi partus plus operatur, si ultimus possessor non habeat successorem, & magnum est delictum, si agatur de successione statûs, vel opulente hereditatis, & puniendum ultra exilium in vilibus poenæ tritemium. p. 41. n. 46. Conjectura suppositi partus erit, si mulier fuerit quinquaginta annorum, cum non solent concipere, non tamen erit evidens, sed ad minimum à communiter accedentibus. p. 41. n. 58. Conjectura alia suppositi partus, si prægnans obfœces non vocaverit, nisi in locum solitariam transtulerit, vel rus, & præserit in antea partu prægnans non apparuit. p. 41. n. 59. Conjectura furior est que sumitur ex dispositione hominis quam ex lege. p. 197. n. 91. Conjugi non conceditur religionem profiteri alio modo manente in seculo, nisi superites in seculo sit fœnesque suspectus de incontinentia. p. 210. n. 41. Conjunctus licet non possit stipulari, ut conjunctus liberetur, tamen ad favorem amici valet stipulatio. p. 25. n. 28. Conjunctus agi sine mandato, ubi non sit expressa contraria voluntas ejusdem. p. 166. n. 76. Consanguinei lege expressi si non petant bona intra duos menses, ea capiet filius. p. 14. n. 17. Consanguineus habet spem succedendi consanguineo suo. p. 199. n. 87. Consanguineus præsumitur scire natiuitatem

consanguinei & vicini. 165. n. 25. Idem in cohabitante, seu commorante sed hoc in non habentibus tractum momentaneum, ut furto, rapina, & similibus. ibid. n. 26. Consiliarij, seu senatores principes, quorum consilio princeps gubernat sufficit pro tutoribus. p. 81. n. 10. Consilium senum rusticorum est sequendum, exemplo juriconsulti. p. 208. n. 19. Contare dicitur expresse quod colligitur ex verbis disponens. p. 197. n. 89. Contare dicitur evidenter de quo constat per conjecturas & num. seq. & n. 93. p. 197. n. 90. Contare clare dicitur, & expresse quando continetur in instrumento etiam indirecte, & habet paratam executionem. ibid. n. 52. Constitutum collatum in tempus mortis cum clausula ex tunc, potest ex tunc valet p. 205. n. 9. Contentio que fit in impositione nominis Joannis Baptistæ & plura de excellentia hujus Sancti. p. 65. n. 9. Contractio originalis culpæ que omnes excepta decepta Virgine comminatur inter plura damna que ventrem conceptum concitantur, maximum est, p. 31. n. 54 & 57. Contractus possunt in nocte celebrari, tamen requiritur quod testes noiant saltem voces contrahentium. p. 39. n. 17. Contractus nocte celebratus si requiritur scriptura, maximum est, p. 31. n. 54 & 57. Contractus quales requirunt scripturam. p. 39. n. 20. Contractus potest fieri cum homine diversæ lingue; modo alter alterius linguam per se, vel per interpretem intelligat. p. 77. n. 29. Contractus & actus omnes gerere possunt tutore auctore qui facti possunt. p. 77. n. 25, & 26. Contractus prior non innovatur ex judicati actione nec fit deterior conditio agentis, licet in iudicio contrahatur. p. 78. n. 38. Contractus scriptura celebrati, licet testes requirant, secus tamen in actibus judicialibus. p. 78. n. 46. Contractus à pupillo proximo pubertati gestus in firmentur juramento. p. 114. n. 1. Contractus dolo iniurus numquam ratificatione convalescit. p. 134. n. 50. Contractus sunt accipienti secundum juris dispositionem, & utile eorum per inutilem adjectionem non vitantur. p. 138. n. 17. Contractus census redimibilis non vitatur propter clausulas convenientes contractibus emphiteuticis. p. 138. n. 18. Contractus venditionis potest fieri in tempus limitatum & secuta traditio transfertur dominium in emptorem, & solvitur laudemium & gabella, & transit ad hæredes. p. 139. n. 25. In contractibus qui sunt in executione iudicii non requiritur alia solemnitas. p. 146. n. 24. Contractus bonæ fidei dolo iniurus saltem voluntate, cui factus est dolo, p. 176. n. 34. Contractus ab uxore celebratus sine viri licentia, valet ea volente, licet maritus non ratificet, quia mortuus est. ibid. n. 32. Contractio ubi cumque potest esse, ibi datur instantia, & primus actus contradicens instantiam facit. p. 169. n. 33. Contra

Index Rerum Notabilium.

Contrahens clandestine præsumitur habere scientiam impedimenti. p. 16. n. 10. Contrahere qui potest, potest iudicio adesse, quia in iudicio contrahitur. p. 78. n. 37. Contrahitur in iudicio ad effectum, ut partes in eo perseverare cogantur. p. 98. n. 42. Contrahens cum minore debet sibi providere interponendo juris auctoritatem. p. 137. n. 44. Contrahens ex necessitate non dicitur improprie contrahere, & lex ei favet. p. 138. n. 21. Contrahens cum minore sciens talem esse, vel quia notorij constat, ex aspectu, vel quia eum induxit ad jurandum, non debet iudicium consequi ex dolo suo, & minor restituitur. p. 161. n. 13. Contrahens cum socio mercatoris finita societate, non potest socium convenire, & sibi debet imputare, si non perquisivit aut duraret societas. p. 172. n. 42. Contrahenti cum filiofamilias cum probabili ignorantia, qua contrahatur ut patrifamilias, & pro tali reputatur, non imputatur culpa. p. 177. n. 44. Contra legem præcepta, contrahens nihil est in matrimonio consequipote. p. 17. n. 18. Contraveniens contractui jurato, privatur contractu; si tamen est in minore, republica, vel universitate, p. 181. n. 108. Contractus non potest allegare litis pendentiam, seu præventionem illius iudicis coram quo est contractus. p. 169. n. 43. Quod per observationem terminorum substantivum non censetur recessum à via executionis. p. 170. n. 44. Si tamen aliquid factæ de pertinuitibus executivum, ibid. n. 47. Correlativorum ea est natura ut duo extrema semper requirant, p. 55. n. 16. Cor Principis licet in manu Dei sit, qui quocumque voluerit illud inclinabit, non ideo quærendum est miraculum, sed exemplum Christi Domini uti mediis humanis debemus. p. 83. n. 13. Creditor dicitur cui ex aliqua actione debetur, qua possit agere p. 97. n. 24. Creditor obligationis carnalis potest dimittere viam electam & aliam ingredi. p. 128. n. 85. Creditor cui res alternativæ sunt obligatæ si licet contentus est super unaque, non potest amplius variare & aliam petere p. 167. n. 3. Creditor quavis habeat electionem ex sua persona, electa una re, non potest variare si unam solum consequi potest; si sit hypothecarius, qui potest omnes res loco pignoris advocare, donec sibi satisfiat. p. 167. n. 4. Idem circa personas sibi obligatas. ibid. n. 5. Creditor recipiens partem ab altero debitore, non potest solidum ab altero petere quia censetur facta divisio. p. 167. n. 6. Creditor cui debetur res, aut pecunia, & per libellam petierit, sibi dari rem, aut pecuniam, & sic dederit electionem alteri, non potest postea reverti ad eligendum. ibid. n. 7. Creditor non potest decedere à pignore, & aliud capere. p. 169. n. 19. Creditor non potest transire ad alia bona, quando executio fuit perfecta, & eventum ad præconia & subhastata, & eventum ad præconia, nisi ex causa. ibid. n. 40. Creditor non potest dividere debitum, & pro parte petere coram diversis iudicibus, ut molles debitorum cum expensis. p. 169. n. 41. Creditor si ex instrumento quatinus egit via ordinaria contra debitorem, qui in eo iudicio contra maximam sit, durante contumacia possit reddere ad viam executionis. ibid. n. 42. Creditor si petat mutam conditionem executionem contractus & num. 49. n. debitor. p. 170. n. 46. Sicur vendicans nihil debet innovare ex parte sua, ita nec recusat. ibid. n. 47. Creditor si post mutam conditionem debitoris tacuit, non potest amplius petere satisfactionem. p. 184. n. 139. Creditor si à principio contractus causam satisfactionis sciebat, ut quia erat advenum statim recessurus, non satisfactionem petere potest. p. 184. n. 140. Culpa non ordinata ad casum non est considerabilis. p. 45. n. 22. Culpa si præcedit, & sequitur casum, culpofus debet tamen probari quod si culpa non præcessisset casus non evenisset. p. 45. n. 24. Cura animarum annexa Ecclesie non pertinet ad singulos Canonicos, sed ad totum capitulum unicum personam representans, & nominat vicarium qui exerceat curam animarum; & sic sufficit quatuordecim anni ad habendum canonicatum. p. 186. n. 44. In Ecclesiis Galaguritanæ Diocesis, ubi non est unus solus rector, sed plures Beneficij, quorum unus Episcopus committit curam animarum, non potest aliqui eorum compelli exercere curam, nisi alio idoneo non appaerente, & minoribus adultis dicte diocesis beneficij conferri possunt. ibid. n. 15. Curator ad licem potest obligare pupillum penonaliter. p. 148. n. 88. Curator non potest donare fructus. p. 133. n. 11. In his ad que curatoris auctoritas non extenditur, idem est habere curatorem, vel non habere ibid. n. 32. Curatoris auctoritate interveniente an vitetur donatio. p. 133. n. 11. Curator ad licem potest autorare scripturas minoris. p. 143. n. 20. Curator ad licem potest facere liquidationem, ejus quod pronuntiatum est in iudicio. p. 145. n. 11. Curator ad licem non potest recipere solutionem condemnationis factæ in favorem minoris. p. 146. n. 22. Curator ad licem non cogitur invitus acceptare curam, in quo differit à curatore generali. p. 146. n. 28. Curatores ad licem an teneantur fidejuberi. p. 146. n. 29. F f a Curator

Index Rerum Notabilium.

Curator ad licem non admittitur bona nec facit inventarium. p. 146 n. 30.
A curatore licis non desideratur facilitati. in curia Romana, sed ejus bona ad licem sunt obligata pro mala gestione. p. 146 n. 33.
Curator ad licem dandus est etiam conjugatus. ibid. n. 34.
Curator ad licem si non est taxatatus unam tantum causam, ad omnes censetur datus. p. 147 n. 6.
Curator acceptante minoris ratificationem non est necessaria. p. 184 n. 133.
Curator censetur habere plenum mandatum & liberum. p. 84 n. 111.
Curatoris acceptatio tacita inducitur, si de rebus bonis in inventario bonorum minoris, quia sufficit tacita acceptatio. ibid. n. 133.

Decisio l. in. Cod. si major solutus alien. rat. habet. peccedit licet contractus ab initio tacite nullus, qui etiam ratificatur, & intelligitur. regul. l. quod ab initio si de reg. juo. p. 13 n. 47.
Decisio legis non eo minus, Cod. de procuratoribus. non procedit parte opponente an et judicium finitum; quo casu non poterit minor sustinere adum obnullitatem. p. 173 n. 116.
Prædicta hereditario in actibus judicialibus procedit, qui habent tractum successivum; secus in conventionalibus, qui uno momento perficiuntur, nec in judicialibus, si iudex post oppositionem præferat sententiam. ibid. p. 17.
Decisio curialis procedit, licet in limine contractus imminet evictio, modo venditor offert si istationem. p. 178 n. 66.
Peccedit etiam si venditor non præstiterit satisfactionem, si ve hedejorem convertam in eum modo perceptor fructus. ibid. n. 67.
Decisio si congruit non habet locum in locutionibus Ecclesiæ. p. 182 n. 106.
De conventionibus eodem pacto, si ve momento succellive vel non succellive. p. 60 n. 24.
De testatōis tantummodo nocet filio in his que ex persona patris proveniunt, non in his que ex filia aliunde habuerit. p. 23 n. 75.
De fidei levis solemnitate non videtur. p. 139 n. 15.
Delatio nominis & armorum vid. nominis. Deligari & mandari potest alteri, ut mittat litteram in possessionem ventris nomine. p. 14 n. 40.
Delicta distinguuntur voluntate & propositio. p. 45 n. 11.
Delictum quando dicitur commissum à reo universitate. p. 216 n. 109.
Delinquendo non potest quis præjudicari alteri cui est jus acquiritum. p. 131 n. 21.
Denominatio sumitur à fortiori & potentiori. p. 53 n. 35.
Denunciatio faciendā est iis que proxima spes succedenti contingit, non iis quos secundario casu tangit. p. 38 n. 66.
Descendentes ex familia licet admittantur in dispositione femine, tamen præferuntur masculis. p. 196 n. 76.
Deventus ad suspensionem non potest opponi incompetenti iudici, & epi potest à iudice alias incompetenti, & abique citatione. p. 184 n. 141.
Deus sui homo si fasus in instanti incarnationis, in quo anima insula fuit carni, & verbum assumptum humanam naturam non terminant, sed illam in propria persona terminando. p. 30 n. 36.
Deus elegit septuaginta vires de senibus israel in adutores Moysi ad regimen populi. p. 207 n. 18.
Dextera est locus præstantior & honoratior. p. 78 n. 40.
Dicitur nec includit copulam. p. 73 n. 17.
Dicitur & causa postea infirmo tunc, vel alio contractu, quid operetur, & quid si abbreviate fit conceptus. p. 106 n. 35.
Dicitur si non inducit omnimodam similitudinem. p. 115 n. 93.
Dicitur si quis intelligitur de personis, non de univ.

Index Rerum Notabilium.

universitatibus. p. 216 n. 118.
Dicitur persona sumitur diversimode, ut pro Ecclesia, Prælato, facie ficta, & universitate. p. 217 n. 126.
Dicitur Baldi. Quis natura non ligat, conscientia non ligat, qualiter intelligatur. p. 97 n. 30, & 31.
Dicitur Mantice intelligitur, & aliorum de non attendenda duplici conjunctione in majoribus, & ponitur casus in quo debet attendi ad præstationem. p. 100 n. 110.
Ponitur casus in quo duplex conjunctio sanguinis est causa prælationis in majoribus. ibid. n. 111.
Dicitur vulnerari culpantis aliquem, non præbet iudicium ad torturam, sufficit tamen ad inquirendum. p. 219 n. 10.
Diferentia hereditatis, & honorum possessionis ponitur in hoc quod honorum non possit negari petitione, & possit peti per procuratorem, aditio autem hereditatis consistit in nuda voluntate. p. 73 n. 26.
Diferentia sui & emancipatio datur in impugnatione testamenti, & in acquisitione usufructus. p. 74 n. 33.
Diferentia, que fit inter scientiam & sapientiam, licet promittitur utatur his vocabulis. p. 217 n. 14.
Difficillimum est probare quem natū fuisse ante septimum mensem, cum ipse mulieres ignorante quando conceperit. p. 49 n. 19.
Difficultates nascuntur ex admitti utriusque gemelli ad successionem. p. 62 n. 39.
Dignitas quælibet liberis, vel honor propter causam patris autem non debet. p. 2 n. 6.
Dignitas que non habet principaliter curam animarum, sed accessorie potest conferri ei qui vigesimumquintum annum non tetigit. p. 186 n. 11.
Dilectus ab aliquo principe communicat præferitur in gratis consequendis. p. 150 n. 29.
Dispositio mentis ex corporis compositione resultat, & ex ea affectus proveniunt. p. 8 n. 31.
Dispositio que loquitur de pupillo, comprehendit pupillum, non est contra. p. 90 n. 2.
Dispositio contractus vel statuti, si loquatur per commune nomen sub masculino comprehendit feminam, sed pupille appellatione non continetur pupillus. p. 91 n. 14.
Dispositio l. per diversas cod. mandati, non habet locum quando cessiones fuerint ex causa necessaria. p. 146 n. 17.
Dispositio regulariter à sua causa, & ratio disponit ut verba dispositiva, & includit & excludit. p. 100 n. 107.
Diverse non videtur qui chiò restit. p. 50 n. 33.
Divisio non requirit continuationem, sed quod ab eo utatur. potest confiteri eum est. p. 67 n. 16.
Divisio regni bono rei publice abbreviatur, & ad id expenditur. L. 15. tit. 2. part. 2. p. 61 n. 33.
Divisio cum fit inter coheredes vel socios, est assignanda res cuique prope fundum quem habet. p. 141 n. 49.
Dilectores effectualiter non dicuntur sine præsentia. p. 155 n. 10.
Dolor sicut alicuius cordis ex vultu arguitur, & ex eis sumitur indicium ad torturam. p. 207 n. 18.

Curator ad licem non admittitur bona nec facit inventarium. p. 146 n. 30.
A curatore licis non desideratur facilitati. in curia Romana, sed ejus bona ad licem sunt obligata pro mala gestione. p. 146 n. 33.
Curator ad licem dandus est etiam conjugatus. ibid. n. 34.
Curator ad licem si non est taxatatus unam tantum causam, ad omnes censetur datus. p. 147 n. 6.
Curator acceptante minoris ratificationem non est necessaria. p. 184 n. 133.
Curator censetur habere plenum mandatum & liberum. p. 84 n. 111.
Curatoris acceptatio tacita inducitur, si de rebus bonis in inventario bonorum minoris, quia sufficit tacita acceptatio. ibid. n. 133.

Ecclesia interdum comprehenditur impuberis doli capax. p. 93 n. 2.
Effectus contractus solent claudicare, licet contractus sic intelligi debeat, ut effectus sententiarum. F f 3 quatuor

Index Rerum Notabilium.

quarum unio non, non diffinit intelligi
si per se conditio personarum, & eadem vi-
geat ratio. p. 16. n. 16.
Effectus plures proveniunt utiles ad praxim ex
naturali obligatione pupilli. p. 97.
n. 23.
Ei, cum juris ubi habemus, ulterius non est
curandum. p. 176. n. 27.
Electio est actus legitimus, nec recipit con-
ditionem. p. 83. n. 30.
Electio facta per pupillum seu aliam perso-
nam miserabilem iudex coram quo litiga-
tur, effectus incompetens. p. 123. n. 6.
Quod procedit licet per multum tempus pu-
pillus ad curiam non accesserit, nec renun-
tationem actorum procuraverit. ibid. n. 7.
Eligens debet scire conditionem electi, & per-
mutans beneficium cum alio, scire quo ti-
tulo illud obineat. p. 177. n. 43.
Emancipatio si fiat in absentia, rescripto Prin-
cipis adhuc requiritur, eius ratificatio. p. 8.
n. 24.
Emancipatio cum sit actus legitimus, quali-
ter requiritur ratificatio, discutitur, & de-
claratur. p. 83. n. 25.
De Emancipatione ad legitimatorem valet ar-
gumentum. p. 84. n. 30.
Emens cum pacto de retrovendendo non po-
test rem alienare, & si rem hypothecaverit
extrinsecus hypotheca redempta resp. p. 139.
n. 37.
Emens ex pecunia aliena (extra casus relatos
minoris, militis, Ecclesie) sibi acquirit,
licet remaneat debitor pecunie. p. 179. n. 83.
Emens ex pecunia aliena quaerit filii domi-
nium & possessionem. ibid. n. 85.
Emplores cum pacto de retrovendendo, va-
let viginti minus pro cenatorio, & habita-
tione pacti poterit emptor uti remediis le-
gis secundae. p. 139. n. 36.
Emplores stulti si inveniantur qui pretium ex-
cedens offerant pro re immobili minoris per-
mitteret alienatio. p. 141. n. 44.
Emplores stultos invenire sepe contingit qui
ad affectionem plus justo pretio offerant.
p. 141. n. 46.
Empor rei distracta, si eam alteri venderit,
secundus emptor qui bona fide emit, & pos-
sedit, fructus suos facit. p. 162. n. 103.
Empor ubi autem deposuerit pretium inter-
ventu iudicis, donec satisfacti erit liber, p.
179. n. 69.
Idem si fuerit habita fides de pretio, quia
non procedit dispositio *diel. leg. curabit*
ibid. n. 70.
Eunuchi utroque testiculo carentes nequeunt
contrahere matrimonium, sed si sit eunu-
chus post matrimonium contractum, vel
senex impotens, non separabitur matrimo-
nium. p. 209. n. 38.
Eus omnes opat, & desiderat suam conser-
vationem, saltem in specie, & homo in filiis
& eorum descendibus. p. 159. n. 101.
Episcopi tutelares dicebantur, quas Masuri,
seu heretici occupaverunt illis gaudebant
si provincia à christianis recuperaretur, &
habent ea qua sunt ordinis & dignitatis,
& vocem in concilio. p. 20. n. 30.
Episcopus, prelati, vel presidiis miles dicuntur

egregia persona. p. 35. n. 13.
Episcopus tenio confecto datur coadjutor ut
agrotanti. p. 212. n. 71.
Episcopus infirmitate gravatus potest bona
quæstia intuitu Ecclesie donare; de qui-
bus nequit testari, & potest de illis ma-
joratum instituire: licet peccet si in usus
prophanos faciat. p. 220. n. 72.
Era per quam fit computatio temporis, etiam
ab initio mundi, unde dicatur, & an tem-
pus durationis mundi possit cognosci, p.
31. n. 43.
Eras Vocatur prophanus, eo quod primo-
genituras, cui annexam erat sacerdotium
vendidit. p. 59. n. 19.
Eris nostrum magis conservat in sexu vi-
rili secundum aliquos. p. 196. n. 69.
Eras requiritur tempore impetrationis bene-
ficii. p. 183. n. 5.
Eras eadem requiritur ad obtinendam pensio-
nem, quæ quo ad beneficium. p. 185. n. 6.
Eras à jure desinita non est certa ad summum
Pontificatum, licet aliqui dicant non debent
eligi minoreem triginta annorum, quia ap-
pellatur Episcopus. p. 187. n. 22.
Eucharistia sacramentum sumere non concedi-
tur parvis usque rationis ætate. p. 92.
n. 33.
Evictio licet in casu quo imminet, justa
causa non solvendi liberet emptorem à dam-
no, ut nullum solvat interesse, non debet
ei afferre lucrum ex retentione pretii fructi-
bus correspondentis. p. 178. n. 88.
Evictio iudicium non debet esse in potestate
alterius litigantis, & ferre iudicium illu-
sorium. p. 168. n. 26.
Exceptio qua resultat ex instrumentis adverse
partis nunquam est rejicienda. p. 157. n. 41.
Excommunicatus non dicitur bonus vir ad fa-
ciendam coram eo appellationem, & qua-
re. p. 194. p. 32.
Excusatio à muneribus publicis utilis repu-
tatur, & appellatur immunitas, & sic con-
ceditur excusatio ab eis, & habetur pro pri-
vilegio. p. 174. n. 7.
Ex delicto impium quem sibi lacrum altere le-
ges non permittunt. p. 6. n. 11.
Executio cameralis obligationis non impedi-
tur per exceptionem non numeratæ pecu-
niæ, nisi probetur. p. 118. n. 83.
Executio sine fiat ex contractu, sive ex delicto
ob debitum filifamilias, non fit usufructus
patri competenti in bonis adventitiis filij.
p. 132. n. 20.
Executio non potest fieri in bonis dotalibus, nisi
in subsidium pro debito personali uxorio
ante matrimonium contracto, secus si ad-
sit hypotheca. p. 132. n. 22.
Executio pro tutela fit in bonis dotalibus ad
solvendum filijs prioris matrimonij, & et-
iam in bonis secundi viri. p. 132. n. 23.
Executor in distributione elemosinæ potest
eligere odiosum testatorem. p. 219. n. 77.
Exempla non ardeat regulari, licet declarent
in quibus terminis regula fit accipienda,
p. 84. n. 31.
Exercens duas artes, licet in altera habeat ma-
jorem partem facultatum, tamen in rebus
tangentibus unamquamque artem, subjicitur
iudicibus

Index Rerum Notabilium

iudicibus illius artis. p. 53. n. 11. & 11.
Existent in utero quoties de commodo ipsius
agitur, habetur ac si in rebus humanis esset.
p. 2. n. 3.
Existent in utero dicitur esse in rerum natura,
Et infans dicitur. p. 30. n. 31.
Existent in utero, hominis appellatione con-
tinetur. p. 30. n. 34.
Existent in utero non habetur pro nato ad sui
incommodum, sed ad sui commodum.
p. 30. n. 40.
Existent in utero non potest baptizari, sed si
aliquid membrum fuerit extra uterum, licet
non sit caput poterit baptizari. p. 36.
n. 59.
Existent in utero salvatur si matrimonio matris
proles scilicet sit. p. 36. n. 61.
Existent in utero non habet angulum custo-
dem, qui datur ei qui nascitur in mundum
secundum divum Thomam, & alios. p. 36.
n. 67.
Existent in potestate non potest vacare patrem
in jus suæ venis; secus emancipatus, p. 74.
n. 44.
Ex pacto de retrovendendo an oriatur jus res-
ale, vel detur solum actio personalis. p. 139.
n. 38.
Expense solventæ sunt ei qui utiliter negotium
gessit. p. 10. n. 25.
Expenses generaliter præstare debet, qui ali-
quid faciendum petiit iudice, & sic si pro-
curator, administrator, vel negotiorum ges-
tor, Thesaurarius, à quo petitur ratio
vel administratæ; missus fuerit extra soam
patriam, ei dandum est salarium p. 32. n. 21.
12. 17. & 18.
Expenses non erunt communes partibus, si ju-
dex motu proprio assessoris consilium assu-
mat. p. 33. n. 19.
Expensas ab eo solventas esse à quo recipitur ju-
ramentum calumnix aliqui doctores affir-
mant, sed contrarium verius, & sequitur.
p. 33. n. 20. limita. ibid. n. 21.
Expulsus præsumitur legitimus, & non spurius,
aque ita potest ad ordinem promoveri. p. 135.
n. 30.
Ex quinquenniali vel decenniali silentio in con-
tractibus onerosis & lucratis suppletur de-
cretum, & causa requiritur ad alienationem.
p. 113. n. 48.
Ex quinquenniali vel decenniali silentio non ra-
tionatur contractus si meus vel dolus inter-
venit. p. 114. in initio.
Exstante obligatione camerali non habet locum
decreto l. n. *Cod. de pignor.* p. 128. n. 84.
Extraneus petit restitutionem pro minore, si
dubitatur de mandato, & præstet cautionem
de rato. p. 160. n. 77.
Extremorum natura est ut sint connexa. p. 139.
n. 27

rest agendum nec fecisse intelligitur, qui
proprium formam que ex consummatione
contingit, non dedit. p. 44. n. 7.
Factum commissarium censetur factum com-
mittentium, & capituli; & subditus vicarii
capituli non expiit ejus morte, nec substi-
tutus universitatis. p. 215. n. 103.
Facultas concessa daobus non censetur data uni.
p. 13. n. 34.
Facultate obventa ad faciendum majoratum,
in uno ex filiis potest fieri in existente in ue-
ro. p. 19. n. 7.
Facultatem habens restituendi majoratum, ea
uti potest in favorem filij spurij, sub condi-
tione, si capax fuerit & legitime. p. 21.
n. 32.
Facultas apprehendendi concessa per testatorem
operatur, si testator rem legatam posside-
bat tempore mortis, vel testamenti. p. 26.
n. 18.
Facultas capiendi propria autoritate concessa
ab influente majoratum antequam appren-
hendat, vocatus potest institutus revocare
majoratum, & clausula, tradidit, dedit, ces-
sit, operatur licentiam capiendi propria aucto-
ritate, & quid simul sit in clausula consti-
tuti. p. 26. n. 19.
Facultas adveniendi hereditatem non facit quem
locupletorem. p. 38. n. 2.
Facultati faciendi aliquid libero arbitrio, non
prestititur. p. 192. n. 24.
Falsitas ut puniatur, requiruntur duo, & dolus
& damnum tertij. Et quid in re medica.
p. 41. n. 42.
Familia regulariter extenditur ad quartam gene-
rationem, & non ultra, nisi hominis dispo-
sitis aliud iudicet. p. 7 n. 47.
Familiarum dignitas ut salva sit, publicæ interesti
partum non subijci. p. 38. n. 5.
Familiaris & conjunctus præsumuntur scire
facta conjugati. p. 45. n. 9.
Falsitatis causa que fit. p. 5. n. 28.
Favor Ecclesie præfertur favori dotis, si agatur
directe de Ecclesie utilitate. p. 114. n. 17.
Fœmina post vigesimum quintum annum est
in virilitate, & que vocatur virago. p. 195.
n. 37.
Fœminæ non eliguntur ad munera publica, nec
ad tutelam, non tamen arceant ab officiis
quæ ad eas pertinent. p. 195. n. 38.
Fœminæ sunt capaces jurisdictionis etiam habenti-
bus dignitatem. ibid. n. 39.
Fœminæ habentes jurisdictionem si nubant ad-
ministrant viri. p. 38. n. 6.
Favor est dandus probationibus cum res est in
obscuro, tamen uxori præstatur juramen-
tum fidelitatis. p. 195. n. 60.
Fœmina non potest esse arbiter, nec in eam
potest compromitti, secus in arbitratorem.
p. 195. n. 62.
Fœmina prohibetur judicare, & quare?
ibid. n. 62.
Fœmina & ejus descendens, ut obtineant in
successione sufficere, quia dispositio fit da-
bitabilis. p. 197. n. 88.
Fidejussio non requirit scripturam, nisi sit
iudicio fisci. p. 39. n. 21.
Fidejussor pupilli compromittentes obligatur,
& ab eo potest exigi pœna. p. 95. n. 6.
Fidejussor

F Actum necesse dicitur proprie die factum.
p. 40. n. 55.
Facta in occulto suspitione non caret, & tes-
tamentum nocte factum sine sufficienti luce
ad cognoscendum testatorem & testes præ-
sumitur dolo factum. p. 41. n. 39.
Factum quid non dicitur, dum aliquid supe-

Index Rerum Notabilium.

Fidejussor servi obligatur, quia servus naturaliter obligatur. p. 95. n. 7. & p. 96. n. 15. Fidejussoria obligatio non subsistit sine principali obligatione, & idem de hypotheca. p. 97. n. 8. & 97. n. 28. Fidejussoria obligatio & hypotheca ut constitutur, sufficit quod prior obligatio sit civilis vel naturalis. p. 95. n. 9. Fidejussor ita obligatur precedente naturali obligatione, ac si pro civili obligatione fidejuberet. p. 96. n. 19. Fidejussor potest obligari efficacius quam principalis. p. 98. n. 45. Fidejussor accipitur pro pupillo compromittente. p. 99. n. 46. Fidejussor tutoris vel curatoris non potest petere quod tutor eum ad fidejussione eximat. p. 110. n. 64. Fidejussor qui mandato curiae solvit principalis, ut conservetur indennis, trahit adversarium ad curiam, & coram iudicibus criminalibus si suo mandato solvit. p. 126. n. 60. Fideicommissum potest relinqui sub conditione assumendi nomen honestum. p. 66. n. 21. Fides libri Bapinini extracta & data à successore parochi sufficit. p. 164. n. 2. Filius etiam existens in utero, quoties de ipsius commodis agitur, habetur ac si jam existeret. p. 1. n. 3. Filius quo ad statum licet sequatur ventrem, & sic matris conditionem, quo ad honorem sequatur Patris conditionem. p. 3. n. 13. Filii sequuntur ventrem quoad statum, quia mater semper certa est. p. 3. n. 13. Filius utile est sequi ventrem quoad statum, quia eis sufficit habere matrem liberam, uno ex tribus temporibus, scilicet conceptionis, partus, vel medio tempore. p. 3. n. 16. Filii vel nati vel concepti ante dignitatem patris, non gaudent eius privilegio, sicut nec poena subiecti delicti. p. 4. n. 10. Filii assimulantur parentibus, & de triplici causa & similitudine, species, sexus, & faciei. p. 4. n. 11. & sequi. Filios jam natos licet regulariter poena paterni delicti non afficiat, tamen ob enormitatem delicti eos afficere, ad arcendos à delinquendo parentes gravissimi doctores tenent. p. 6. n. 55. Filiorum gloria & dignitas maxime est chara suis parentibus. p. 6. n. 40. Filii ob delictum patrum causative fuerunt puniti multoties. p. 7. n. 49. Filii ob delictum patrum legibus seculi notantur infamia. p. 7. n. 50. In filiis paterni criminis exempla metuantur, quia dicuntur una caro, imò quasi caro patris aucta & una persona. p. 7. n. 51. Filii licet concepti post patrum delictum non sentiantur ob imitatorum paterni criminis. p. 8. n. 55. Filii puniuntur ob delictum patris ad arcendos parentes à delictis, & ad minorem parentum punitionem. p. 8. n. 56. An Filii post delictum nati damno afficiantur, supra quoad sententiam supremi Hispanie senatus, & sacre Rotae referuntur. p. 9. n. 58. Filii non privantur beneficiis ante delictum patrum obtentis. ibid. n. 60. Filii & nepotes non concepti aliquando comprehenduntur in dispositione favorabili, ut in facultate ad faciendum majoratum in uno ex filiis. p. 9. n. 61. Filius suus hodie iudicatur eodem jure quo censetur tempore duodecim tabularum quoad sui commodum. p. 11. n. 30. Filii ex matrimonio putativo quoad omnia iuris ministeria legitimi reputantur. p. 16. n. 7. Filius ex matrimonio putativo excludit alios filios legitimos veri matrimonij. p. 16. n. 8. Limita si matrimonium contrahatur clandestine. ibid. n. 9. Filius clericus in sacris non est incestuosus, & sic venter filia clericus, vel natus ipsius potest ab avo institui. p. 13. n. 5. Filio spurio etiam per medium personam non potest relinqui, & bona ei relicta perveniunt ad personas consanguineorum lege expressa. p. 14. n. 16. Filius cujus mater est gravis interim solum admittitur ad quartam hereditatis. p. 18. n. 6. Filiorum appellatio continetur posthumi exceptis certis casibus. p. 19. n. 44. Filius potius praesumitur naturalis, quam spurius quod maxime procedit, si repertus in possessione filii naturalis, etiam si pater contrarium asseruerit. p. 33. n. 49. Filius non possunt accusare matrem suppositi partus: poterunt tamen civiliter agere ad interesse, ut possessionem recipiant. p. 41. n. 54. Filius potest retinere majoratum, licet mater in vita, vel morte dicat non esse filium matris; si filius matris non credit, nec mater tenetur se probare, sed refutare damnatum in quantum poterit. p. 42. n. 57. Filio extracto à ventre matris, iura tribuuntur possessionem bonorum, & in eum transeunt omnia iura quae alius filius naturae ordine natus competunt. p. 48. n. 6. Filius à ventre matris factus extractus admittitur ad emphiteosim pro se & filiis nati. p. 48. n. 7. Filius praesumitur illius in cujus possessione habitatio reperitur. p. 57. n. 2. Filius eo tempore natus quod possit esse primi & secundi viri, est ad iudicandum uni vel alteri, ex signis naturalibus secundum Philosophos, & iudicio peritos, quod si apparere non possit secundo viro est ad iudicandum. p. 58. n. 3. In stirate probanda non est standum affectioni matris, licet non modicam praesumptionem faciat, dicenti autem se patrem non creditur, nisi praesumptione matrimonij iuveur. p. 59. n. 11. De Filio nato ex coitu cum demone quid dicat D. Augustinus. p. 59. n. 12. Filio Regis homagium praestatur vivo patre.

Index Rerum Notabilium.

tre. p. 62. n. 40. Filius emancipatus exheredatus, cum non possit adire quia delata non est hereditas, succurritur ex quadam facta aditione & bonorum possessione, causa litis agnoscenda. p. 73. n. 30. Filii emancipati descendentes à matre hodie reputantur sui, nulla differentia introducenda si ex viro vel femina prole descendant. p. 73. n. 32. Filii officialium & ministrorum Regis sunt alii praesertim, in patris officio si sint idonei. p. 82. n. 3. L. unica Cod. de filiis officialium intelligit. p. 82. n. 6. Filius familiaris non potest donare causa mortis, etiam si sit maritus & iuret, ob patris traditionem in usufructu. p. 111. n. 7. Filius familiaris hodie obligatur ex omni contractu praeter mutuum in bonis in quibus pater non habet usufructum. p. 113. n. 12. Filius familiaris pro debito incoercetur tradendus est patri potius quam creditoribus, si eum ob cessionem bonorum sit tradendus. p. 131. n. 19. Filius familiaris quando nequit obligari sine consensu patris, nec ejus fidejussor tenetur. Idem in minoribus. p. 131. n. 24. Filius non dicitur una persona cum matre, secus autem cum patre. p. 196. n. 74. Finis dispositionis attenditur, & potest impleri in uberiori forma mandatum. p. 199. n. 109. Quoties forma data uberius impletur, censetur factum factum ibid. n. 106. Filius licet trahat adversarium ad suum iudicem etiam actorem; secus tamen est in clericis. p. 126. n. 62. Forma & lege praescripta in custodiendo parvo finis favorat interesse putantes possunt reclamare ex defectu formae. p. 39. n. 10. Forma mandati procuratoris, ut comprehendat universitates, quae non comprehenduntur nomine personarum nisi exprimat. p. 116. n. 121. Pater dives tenetur dotare forem egentem, & an opus alendi extendatur ad alios collaterales. p. 100. n. 57. Quod de dote dicitur, intelligitur sine foree mutui, si non ibid. n. 58. Pater & conclusio probatur eo ipso quod videtur non curavit iura sua deducere aut exhibere, vel si minus plene defendit causam. p. 117. n. 55. Fructus rei legatae medii temporis ad legatarium pertinent, nec haeres praetextu bonae fidei à praesertione defenditur. p. 84. n. 46. G. Allos Aquilus nihil novi induxit, sed solum declaravit, quomodo lo secundum jus fuerit institutio, non tamen fuit inutile consilium, imò continet optimam regulam instituendi incapacem in tempore quo capere possit. p. 19. n. 13. Generale est quod contrahens non adhibita sollemnitate à lege vel statuto requisita non obligatur. p. 121. n. 15. Gestum immoderate non admittitur in contractibus. p. 62. n. 40. Gravam in iudicium aliquibus nomine proprio, ad liberos non extenditur. p. 69. n. 56. Gravatus portat arma poterit ea deferre mixta cum aliis. p. 67. n. 35. H. Abens diversitas aeres quarum causa fortis forem, subicitur iudicibus illius auctori magis adhaeret. p. 54. n. 9. Habens duo officia incompatibilia, habebit duo salaria, & procedit in omni genere duplex officium. p. 54. n. 22. Et talis tenebitur ad duos syndicos. ibid. n. 23. Idem si Rex de duobus officiis faciat unum, & supplicat auctor, quia percipit duo salaria, alius non confundatur. p. 54. n. 24. Idem, potest quis esse Episcopus, & canonicus adesse capitulo tanquam canonicus, licet sit Episcopus. p. 14. n. 15. In habente duas voces idem servatur quod in duobus. p. 54. n. 26. Habens duas voces, unam pro se, alteram ex commissione, diversa potest vota emittere. p. 131. n. 27. Habens facultatem ingrediendi si adierit iudicem, non poterit postea per se possessionem ingredi. p. 167. n. 10. Habens facultatem ingredi, propria auctoritate, si adierit iudicem, solum ut eum ad iudicem potest propria auctoritate apprehendere. p. 168. n. 13. Idem si ad eundem iudicem, poterit iterum sibi movere solum exspellendi propria auctoritate ibid. n. 14. Habens facultatem ingrediendi majoratum in uno ex filiis, an possit facere in filia, omnia masculo. p. 196. n. 68. Hereditas non adita quae transmittitur ad haeredes potentia factus vel iure sanguinis, vel iure deliberandi, transit ad aditum in utero. p. 11. n. 5. Et haeredes descendentes non adita per ascendentem non transmittitur ad ejus haeredes. p. 11. n. 5. sed limita ut ibi. Hereditas nunquam iacet ubi est suus haeres. p. 60. n. 26. Hereditas non agit personam, ubicumque factam desideratur. p. 115. n. 94. Haeres institutus si adierit credens non esse praesentem, & postea aboretur mulier, alio iudicio procedens nullus erit nomen. p. 121. n. 14. Haeres impeditur iuri in possessionem ex dispositione l. C. de edicto Adriani, si fideicommissarius paratus docere de iure suo. p. 15. n. 55. Haeres si adierit cum beneficio inventarii, acquirit dominium revocabile, & licet actiones confunderentur in sui substantia, non tamen quoad effectum & executionem. p. 55. n. 41. Haeredis filii existentia sufficit ad confusionem actionum secundum aliquos sed contrarium verius. p. 55. n. 42. Haeres suus per beneficium abintentionis redditus est ad extraneorum similitudinem. p. 16. n. 44. Haeres defuncti creditor, si vendiderit hereditatem non fit actionum confusio, quasi actus sit ut emptor ab initio sit haeres. p. 6. n. 47. Haeres tenetur satisfare substituto, sicut & fideicommissario. p. 120. n. 99. Gg Haeres

In dex Rerum Notabilium.

Hæres ut cui vendit cum pacto de retro-
vendendo, potest un de pacto & rem redi-
mere. p. 139. n. 30.
Hæres potest eogere suam cohæredem ad redi-
mendam suam partem, vel ad sibi ceden-
dum jus redimendi. ibid. n. 31.
Hæres non redimens captum ab hostibus, vel
detentum in carcere privatur hereditate;
secus si sit minor. p. 183. n. 114.
Hæres occidens testatorem privatur hæredi-
tate, & successor majoratus occidens posses-
sorem, nisi faciat ad defensionem. p. 220.
n. 21.
Hermaphroditus admittitur ad successione, quia
testamenti facionem activam & passivam
habet. nec comprehenditur in statu prohibe-
bente feminam contrahere sine pæpinoquo-
rum consensu. p. 53. n. 1.
Hermaphroditus prævalens in masculino sexu
potest esse testis in testamento. p. 13. n. 2.
Hermaphroditus iudicatur masculus vel femina
iuxta forum in quo prævaleat. p. 53. n. 3.
Hermaphroditus in sexu quo prævaleat, matri-
monium potest contrahere. p. 53. n. 4.
Hermaphroditus conscientia, & dicto statuti, si
medicorum iudicio non potest discerni quæ
seus prævaleat. p. 54. n. 19.
Hermaphroditus circito sexu non potest ob abusu,
utendo alio. p. 54. n. 20.
Hermaphroditus si contrahat in sexu à se electo,
jurejurando astringitur ne alio utatur. p. 56.
n. 48.
Hermaphroditus qui ut masculus matrimonium
contraxit uxore mortua, non potest in alio
sexu contrahere contra Thomam Sanchez,
p. 56. n. 49.
Hermaphroditus si frigeat in sexu quo prius
contraxerat, & simio matrimonio alter sexus
prævaleat & contineri nequeat, continentus
est Romanus Pontifex qui poterit ei licen-
tiam indulgere in alio contrahendi. p. 56.
n. 50.
Hermaphroditus nec religione, nec monacho-
rum nec monialium ingredi potest. p. 56. n. 51.
Hermaphroditus non admittitur ad ordines.
p. 56. n. 52.
Hæresiones & mimi etiam pupilli suis operibus
lucrantur. p. 140. n. 97.
Homo qui ab existètia in utero matris, p. 1. n. 1.
Homo conservatur in specie per successioneem
liberorum, & per eam fieri immortalem di-
cunt iura. p. 1. n. 22.
Hominis partus quare inter se dissimiles sunt,
ut appareat ut in eorum diversis faciebus,
p. 1. n. 26.
Hominis integri etiam ex mancis & claudis
figuntur. p. 6. n. 31.
Homo non dicitur qui in ventre portatur sed
quod homo fieri speratur, constans tam-
men verus est. p. 29. n. 29.
Homo quis dicitur, ex quo anima carni infundit-
ur & quo tempore id contringat. p. 29.
n. 30.
Homines ad exordium naturæ facilliter redeunt.
p. 26. n. 17.
Hypotheca competit pro donatione propter no-
pitas, ut pro dote. p. 133. n. 37.

Dem potest esse Episcopus & Canonicus, &
ad esse capitulo tanquam Canonicus, licet
sit Episcopus. p. 54. n. 26.
Illatio non fit ex diversis. p. 127. n. 71.
Illicitum faciens ex quo verifimiliter potest se-
qui delictum, tenetur & est puniendus. p. 45.
n. 16.
Illicita pacta non videntur contrarium, sed vi-
tiantur. p. 138. n. 19.
Illud quod est de jure naturali, est de jure divi-
no. p. 97. n. 32.
Illud quod præstat majoribus appellatio, hoc
ipsam in integrum minoribus restituitur.
p. 159. n. 68.
Ignorans se habere filium, si alium heredem
instituit non valet institutio, etiam si sit mi-
nor. p. 11. n. 24.
Ignorantia pupilli quæ per ætatem contingit,
non debet esse captiva creditoribus, & ip-
si scilicet. p. 117. n. 62.
Ignorantia pupilli ei prodest, si ega de dam-
no vitando. p. 118. n. 72.
Ignorans adus delictum non potest illum re-
stituere. p. 134. n. 51.
Imaginatio sicut faciem, & corpus cogitan-
tis immutat, sic in conceptum semen vim
suam confert secundum aliquos. p. 5. n. 23.
Imaginatio secundum aliquos licet exsolvi potest,
ut non solum in proprium corpus, sed etiam
in alienum agere valeat, quod intelligit se-
cundum D. Thomam circa fascinationem.
p. 5. n. 25.
Imaginatio quamvis multum operetur, non po-
test natura nisi monstrum aliquid edicere.
p. 6. n. 33.
Immunitas est concessa alicui, ex qua exerceat
aliquam artem, illa non gaudet nisi majorem
sua substantiæ partem in ea habeat. p. 53.
n. 10.
Immunitas quoque postea data est ad eos, qui ex
fœminis nascuntur, non pertinet ex subje-
cta materia & qualitate dispositionis. p. 196.
n. 75.
Impende alimentorum infans vid. alimenta-
rum impendit. p. 117. n. 62.
Imperium Romanum fuit adsum propter opti-
mas leges ab ipsis factas ex D. Thomam. p. 137.
n. 10.
Imprudens etiam majoribus in delictis par-
ticipat, sed & simpliciter & rusticiter &
imperite. p. 117. n. 62.
Impubes ab homine non potest excommunicari,
& sententia excommunicationis lata
erit nulla, secus autem excommunicatione
ad jure quam incurrit doli capax. p. 92. n. 31.
& 93. n. 39.
Impubes sufficiens non est ad intelligendam
ordinem judicarium, & non admittitur
ad se defendendum. p. 93. n. 40.
Impubes doli capax si contumax fuerit, valet
sententia contra eam lata. p. 93. n. 41.
Impubes facillime decipitur in contractibus
& ita in iuramentis eius confirmantibus.
p. 114. n. 5.
Impubes non doli capax & amentes accen-
tur ad testificandum sine culpa sua, ob defectum
rationis, mulieres ob fragile consilium,
domestici

Index Rerum Notabilium.

domestici & conjuncti ex affectu, & ex io-
fectuari conditione, pauperes, servi & om-
nes quibus potest dari. p. 115. n. 16.
Impubes per statum possunt habitari ad
testandum. p. 118. n. 78.
Impubes doli capax licet restituatur, pot-
est disponere in vita de bonis, & sic in mor-
te per eum tenentur, si princeps tollit im-
pedimentum juris. p. 119. n. 84.
Impubes solent generare & procreare filios,
& ponunt exempla sacre scripturæ. p. 110.
n. 91.
Impubes si matrimonium contraxerint, & fi-
lios habuerint, evanescit pupillare testamen-
tum, & substitutio ei facta. p. 120. n. 93.
Impubes præsumitur habere malitiam, eo quod
potens sit ad copulam. p. 120. n. 94.
Impubes opera considerantur in fructibus re-
stituendis, de quo datur exemplum. p. 120.
n. 96.
Impubes doli capax, ut potest ob contumaciam
multari, ita potest excommunicari. p. 131.
n. 99.
In articulo restitutionis in integrum non ad-
mittitur repulsa testium. p. 162. n. 113.
Incurtus Christi Domini inter omnes festivi-
tates magis & celeberrima, ex qua necessario
sequuta erant omnia novæ redemptionis
mysteria. p. 3. n. 9.
In causa possessionis ventris proceditur sum-
marie. p. 14. n. 48.
Incertum dicitur quod nec à natura, nec ab
humine error habet fines, & quod nec ap-
paret nec probari potest. p. 59. n. 14.
In conceptis ante emancipationem habet locum
edictum de conjugendis cum emancipato-
ribus, sed hodie cessat, cum æqualiter ad-
mittantur sol & emancipati. p. 13. n. 29.
In connexis non potest quis partem acceptare.
p. 136. n. 2.
Indebitum solutum per transactionem non re-
peditur. p. 138. n. 51.
In dependentibus à voluntate duorum si agitur
de obligatione contrahenda, si adus non
valet ut fit, nec valet ut valeat potest, p. 137.
n. 15.
Indicia sumpta ex actis infans, sunt in imagi-
na consideratione. p. 85. n. 70.
In eo quod lege expressum est, non est ulter-
rius habendum. p. 60. n. 30.
Inæqualitas toleratur in contractibus propter
diversam rationem. p. 17. n. 17.
In executivis contestatur his in præsentatio-
ne oppositionis, & ex tunc incipit infantia
p. 162. n. 31.
Infans dicitur, non fans, seu loquens. p. 71. n. 1.
Infans dicitur existens in utero. p. 71. n. 3.
Infans dicitur à nascendo. p. 71. n. 5.
Infantia proprie à natiuitate incipit. p. 71. n. 4.
Infans appellatur animalis. p. 71. n. 5.
Infantia durat usque ad 7. annos completos.
p. 71. n. 6.
Infans usque ad septem annos nec rationabili-
ter, nec cum iudicio loqui solet. p. 71. n. 7.
Infans sensu & intellectu caret, & ideo non
multum à fustio dilare dicitur. p. 71. n. 8.
Infans in jure fustiois æquiparatur. p. 71.
n. 9.
Infantes cum tutore negotium gerere possunt,
Perez, de Lara de Vita Hom.

secus furiosus, licet dari possit. p. 71. n. 10.
Infans etiam sine tutore habet acquisitionem
rerum modicam sine notitia. p. 71. n. 11.
Infans & si non habeat iudicium, mente tamen
integre est, & habet affectum tenendi, si
quid ei in manu ponatur. p. 71. n. 12.
Infans quod queratur possessio infans auctore
non cadit in dubitationem, quia lege aper-
te scriptum est. p. 71. n. 13.
Infans si in successore in majorum, in eum tran-
sitor possit. p. 71. n. 14.
Infans tradita possessio acquiritur, si sit ali-
cujus intellectus. p. 71. n. 15.
Infantum & pupillorum in rebus non est uten-
dum libillitate, ne subtilitas eis noccat. p. 73.
n. 21.
Infanti facultas conceditur possessionis acquisi-
tio, in qua solus affectus sufficit, quam si-
pulanandi potestas in qua rationalitas est nec-
cessaria. p. 73. n. 22.
Infancem stipulari posse utilitatis causa recep-
tum est. p. 73. n. 23.
Infans amittere non potest possessionem in eum
ministerio legis transfamam. p. 73. n. 24.
Infans non permittitur hereditaria aditio, cum
constat in animo sed pati. p. 73. n. 25.
Infans olim, hodie non præsumitur, quia tra-
ditio temporis mutatur infantia. p. 74. n. 45.
Infantis ætatis præcipuum si ignoratur, pro-
cessus erit incertus. p. 74. n. 46.
Infancem dari & aliquem intellectum habere
posse inquiri & quinto anno sententia ali-
qui. p. 76. n. 1.
Infantibus nuper in lucem editis, nullam pen-
nitentiam contrahitur fontium sed plucibus
anno circiter quarto & quinto. p. 76. n. 2.
Infans aliqui tridentio voces & verba percep-
tibilita prorumpunt. p. 76. n. 4.
Infans quod articulare fieri possit sufficit ut
conditio eum fieri putaret impleretur. p. 76.
n. 6.
In infans tutore major est potestas quam in
curatore furiosi, quia tutor persone datur,
curator rebus. p. 76. n. 9.
Infantis heredes possunt petere in integrum
restitutionem ex clausula generali, si qua
nihil &c. p. 76. n. 10.
Infans lactatus & alius à nutrice nuta, se-
cundum aliquos loquatur lingua hebraica,
p. 76. n. 12.
Infans cum primam loquatur cibum & po-
tum petunt. p. 76. n. 13.
Infantium primæ voces sunt fa & ma. ibid. n. 14.
Infans licet fieri possit stipulare non potest,
quia non habet intellectum. p. 76. n. 20.
Infans licet loquatur habetur, quasi non lo-
queretur. p. 76. n. 21.
Infantes per quamlibet stipulationem non ob-
ligantur, sed eis quæritur obligatio. p. 77.
n. 23.
Infantiam excedentes ex communi opinione
acquirere possunt. p. 77. n. 25.
Infans qui fieri non potest, tutore auctore re-
stituatur hereditas. p. 77. n. 27.
Infans non potest in iudicio adesse cum carato-
re, & quare, sed contra. p. 78. n. 48.
Infanti datur adhor, & quis dicitur, sed verus
quod ei datur curator de jure canonico. p. 73.
n. 49.

Index Rerum Notabilium.

Infantes possunt sponsalia contrahere, si malitia suppleat aetatem, & usus rationis acceleret. p. 79. n. 59. Infantes si contrahant sponsalia, & adventive septennio per consensum continentur perfecte verentur, ratificantur modo scientes defectum sponsaliorum. p. 79. n. 51. Infans potest de feudo investiri sine distinctione infantis aetatis. p. 81. n. 1. Infans potest fieri miles, & habere militis stipendia, quod praecipue conceditur filijs militum. p. 81. n. 1. Infans potest esse decurio, & de consilio, & caput collegii sed non officium exercere. p. 83. n. 11. Infantes possunt emancipari, sed respectivo principis potest fieri. p. 83. n. 11. Infans ut potest emancipari ius & legitimum. p. 83. n. 58. Infans potest adoptari. p. 83. n. 61. Infans non potest arrogari. p. 83. n. 67. Infans potest uocari a principe. p. 83. n. 67. Infans de iure beneficium conferri non potest, quia non potest ordinari. p. 83. n. 68. Infans potest ordinari ex dispensatione Rom. pontificis & ei conferri beneficium, & qualiter expediantur litterae. p. 83. n. 67. Infans in spiritualibus nequit in iudicio comparere, sed ei est dandus curator ad licentiam ab episcopo, vel eius officiali, & qualiter intelligatur, clericis minoribus datur curator a iudice laico. p. 83. n. 74. Infante maior cum auctoritate Episcopi, seu vicarii vel curatoris potest constituitur procurator. p. 83. n. 74. Infans non potest citari. p. 83. n. 76. Infantis causa si agatur de bonis maternis & adventitiis, pater citatur, ut legitimus administrator, cui fatis parte non datur tutor, & in patris defectum vocatur amicus. p. 86. n. 80. Infans non potest ratificari, nec factus maior potest ferre testimonium de his quae vidit in iudicio. p. 86. n. 83. Limitatur in his quae possunt cadere in sensum infantis. p. 86. n. 84. Infantis dictum quam probationem faciat. p. 86. n. 85. Infans non queritur per sententiam. p. 85. n. 86. Infans pro delicto non punitur, quia tuetur cum innocentia consilii. p. 86. n. 87. Infans si sit dolus capax potest puniri in aliquo casu particulari. p. 86. n. 88. Infans si aliquid perdidit vel corripuit non punitur, & si dampnum dederit, lege aquilae non tenetur. p. 86. n. 89. Infantis opera non est in consideratione, & nulla reputatur. p. 86. n. 90. Infans expositus alicui ab Ecclesia, vel communitate, vel ab hospitali. p. 86. n. 91. Infans non incurret irregularitatem. p. 88. n. 111. Infans rebaptizatus non fit irregularis. p. 88. n. 112. Infantes nequeunt excommunicari. p. 88. n. 113. Infantes usu rationis carente interditi non sepeliuntur non comprehenduntur. p. 88. n. 114. Infantes licite admittuntur ad claustra monasterii. p. 88. n. 115.

Infantes tempore interditi non sepeliuntur in Ecclesia. p. 88. n. 116. Infantis aliquando acceleratur malitia, & peccant. p. 88. n. 117. Infantibus non conceditur eucharistiam sumere, sed si eis detur, gratiam recipientem de amentibus perpetuis. p. 88. n. 118. Infans in Baptismo Patris esse non potest, & si de facto tenetur Baptisatum, non contrahit cognationem spiritualem. p. 88. n. 120. Infans Patris poterit postea matrimonium contrahere cum Baptisata; focus si erat dolus capax. p. 88. n. 120. In Infantili aetate communiter administratur confirmatio sacramentum. p. 88. n. 121. Infans Sacramentum ordinis non admittitur, sed si de facto ei administratur imputat characterem. p. 89. n. 125. Infantibus & amentibus non administratur sacramentum unctionis. p. 89. n. 127. Infantiae proximus, vid. proximus. Infans non datur curator, quia petere non potest, tunc tamen ei datur iudex de consilio conjunctivum, si non potest reperire tutorem. p. 145. n. 17. Infantis amentiam patientibus, an eucharistia in mortis articulo concedatur. p. 83. n. 119. Infirmi non carcerantur, & sic nec sepe aguntur, qui presumptivae dicuntur infirmi. p. 112. n. 69. Injuria quae fit sanguini, ad omnes conjunctos pertinet. p. 176. n. 18. In majoratu quo sint exclusae feminae licet dubium an mulier pariter masculum, sumitur quo utriusque est ventri, & interim in possessionem mittitur. p. 15. n. 62. Initium maxime est spectandum, quoad ea quae ex initio necessario sequuntur. p. 3. n. 8. In pacto de retrovendendo, retro transferitur dominium ipso iure. p. 139. n. 39. In repositis inimici est jus possidendi, in capitis ab eis. p. 120. n. 48. Inspectio oculorum quae fit ex officio iudicis fit expensis utriusque partis. p. 33. n. 23. In summariis requiritur litis contestatio, & in eis admittitur exceptio litis pendentes, ne molester quis diversis iudiciis, & num. fin. p. 159. n. 34. In summariis de uno iudicio ad aliud datur exceptio rei iudicatae, si fit ex eadem causa. p. 170. n. 17. Insultatio facta nascituro, tempore quo iam natus rari erit, ignorante testatore sustinetur. p. 42. n. 60. Instructores majoratum ex facultate regia possunt excludere feminas, & ex eis descendentes masculos a successione vocando viros. p. 196. n. 78. Instructor si non excludit feminas, sed vocat filios suos masculos, & eorum filios masculos servata aetatis prerogativa non censetur majoratus agnitionis, sed masculis praefatio tributa. p. 197. n. 82. Instructor majoratus si ad vocationem mascululorum potuit moveri alia ratione quam agnitionis dicitur motum fuisse ratione agnitionis incumbit probatio. p. 197. n. 83. Instructor majoratus si ultra filios vocat masculos in aliis personis & gradibus, incit cen-

Index Rerum Notabilium.

seur agnitionis ratio considerata, non ultra. p. 197. n. 84. Instructor majoratus si vocato nepote exstitit, vel alio consanguineo cognato in eius filius & descendentes voluit conservare agnitionem, & extindis omnibus masculis succedat femina, an reiteretur ratio agnitionis in eius descendentes. p. 201. n. 117. Instructor si dispotuerit expresse quotiescumque successio ad cognatum feminam devenierit, filij & descendentes eius masculi succedant exclusis feminis, censetur reiterata ea agnatio artificialis; focus suum casum non pavenerit. p. 201. n. 119. Instructor, ut non possit adire, sufficit quod credat uxorem esse praegnantem, sed si sciat quod non, adire poterit. p. 12. n. 11. Instrumentum quo quis se submisit auditibus Regiae cancellariae exequitur ab eis & tabetur adversarius ad curiam in executivis, idem in audientia Regni Galliae. p. 116. n. 19. Instrumentum si contra non opponatur vitium visibile, illud annullans, non impeditur ejus executio. p. 170. n. 51. Instrumentum potest exequi pendente compromisso quod super eo factum est, nisi fuerit factum animo novandi. p. 170. n. 51. Quia praefatus status attenditur, quando enim non mutatur, stare non prohibetur. p. 112. n. 69. Interditi ex l. *exhibet* potest peti in secunda instantia in eam appellacionis. p. 178. n. 65. Interditi nostra habere confines fundos etiam ultra iustam estimationem. p. 141. n. 47. Interpres assumptus a patribus non tenetur iurare, focus si a iudice assumitur in actibus judicialibus. p. 77. n. 31. Interpres *single lingua* a principe vel a republica nominatus pro interpretandis exterorum linguis, iurat ab initio officii, quod ad omnes actus sufficit. p. 77. n. 33. Interpretatio fit plenior in testamentis & legalibus, nisi quando haeret de agnitione, ut bona conserventur in familia. p. 191. n. 9. Interpretatio in dubio est faciendi pro masculino. p. 196. n. 77. Inestatur dicitur pupillus decedere, licet testator nequeat. p. 118. n. 76. Iudices saepe contra jus sententias proferunt. p. 12. n. 11. Iudex si motu proprio assumat consilium assessoris expensae sunt communes partium. p. 33. n. 19. Iudex si carcerato in casu necessario ponat custodes, solvenda sunt expensae de bonis communitatis. p. 33. n. 24. Iudex si potest iudicare ut arbitet, & ut arbitrator, iudicasse praesertim ut arbitet quia sententia arbitri fortior & efficacior est. p. 54. n. 16. Iudex ubi res est difficilis probationis, non debet evidentiam facti expectare, sed humanam certitudinem. p. 58. n. 7. Iudex debet curare & providere, ut pupillus tuto morietur, & sine suspitione alatur, & vitandi sunt qui bonis moribus possunt infirmari. p. 104. n. 6. Iudex habitacionis pupilli potest interponere decretum ad alienanda bona alibi sita. p. 104. n. 11. Item in iudice Ecclesiastico pro bonis existentibus in diverso Episcopatu, & quando consensu utriusque Episcopi sit necessarius. p. 108. n. 49. Iudex debet curare tempore inventarii ne secreta pandantur. p. 108. n. 49. Iudices tenentur nisi acciperint idoneam cautionem. p. 109. n. 60. Iudices excusantur si probeant quod tempore delatae tutelae eiant idonei fiduciosiores. p. 109. n. 61. Iudices debent utriusque partis commoditate consulere. p. 116. n. 33. Iudex non debet esse elementaris legis. p. 116. n. 5. Iudex si in sententia deficiat in declaratione, potestas legis in reum exerceri debet. p. 137. n. 6. Iudex dat curatorem ad licentiam litiganti majori, si cepta lite latere coeperit, & id est officio. p. 145. n. 18. Iudex motu proprio non potest concedere reformationem, quia nequit interponere officium suum parte non praesente nisi in casibus. p. 157. n. 35. Iudices creantur in virilitate & appellatur boni viri, & expenditur *Dianis adagium*, quod magistratus offendit virum. p. 192. n. 17. Iudex praefertur iudicasse, ut bonus vir, licet habuisset facultatem iudicandi pro suo libero arbitrio. p. 193. n. 19. Iudicium cum infante agitur est nullum, quia non potest citari. p. 85. n. 78. Iudicium pupilli suppletur ex iudicio tutoris. p. 111. n. 18. Iudicium inchoatum a creditore non debet esse iudicium, nec in eius potestate illud evocare. p. 168. n. 12. In iudiciis quasi contrahitur, ut litigantes teneantur iure sententiae illius iudicis, & coram litigare. p. 168. n. 17. Et quod etiam refusus expensae, non possunt quae recedere ad iudicio capio. p. 118. n. 76. Iudicium agitur per procuratorem sine mandato, licet possit a damno ratificari in prima & secunda instantia; non tamen poterit facere post oppositum de mandato. p. 75. n. 9. Iura omnia in integram veteri libero reservantur in tempore nascendi. p. 2. n. 4. Idem iudicari debet in principio principiante, quod de his quae ex principio sequuntur, & sic maritus agit pro uxore quia est principium affinitatis. p. 3. n. 7. Iura iustitiae reservantur in tempore nascendi, & natus post mortem patris est eius, licet non fuerit in potestate. p. 12. n. 60. Iura ubi plura consolidantur in persona unius, potest solus facere quod plures. p. 51. n. 28. Iura ubi non compatiantur, non possunt ab eadem persona exerceri. p. 55. n. 31. Jus civile curam, & clarissimum personarum ad senatum Principis qui principem repraesentat, pertinere voluit. p. 83. n. 17.

104. n. 11. Item in iudice Ecclesiastico pro bonis existentibus in diverso Episcopatu, & quando consensu utriusque Episcopi sit necessarius. p. 108. n. 49. Iudex debet curare tempore inventarii ne secreta pandantur. p. 108. n. 49. Iudices tenentur nisi acciperint idoneam cautionem. p. 109. n. 60. Iudices excusantur si probeant quod tempore delatae tutelae eiant idonei fiduciosiores. p. 109. n. 61. Iudices debent utriusque partis commoditate consulere. p. 116. n. 33. Iudex non debet esse elementaris legis. p. 116. n. 5. Iudex si in sententia deficiat in declaratione, potestas legis in reum exerceri debet. p. 137. n. 6. Iudex dat curatorem ad licentiam litiganti majori, si cepta lite latere coeperit, & id est officio. p. 145. n. 18. Iudex motu proprio non potest concedere reformationem, quia nequit interponere officium suum parte non praesente nisi in casibus. p. 157. n. 35. Iudices creantur in virilitate & appellatur boni viri, & expenditur *Dianis adagium*, quod magistratus offendit virum. p. 192. n. 17. Iudex praefertur iudicasse, ut bonus vir, licet habuisset facultatem iudicandi pro suo libero arbitrio. p. 193. n. 19. Iudicium cum infante agitur est nullum, quia non potest citari. p. 85. n. 78. Iudicium pupilli suppletur ex iudicio tutoris. p. 111. n. 18. Iudicium inchoatum a creditore non debet esse iudicium, nec in eius potestate illud evocare. p. 168. n. 12. In iudiciis quasi contrahitur, ut litigantes teneantur iure sententiae illius iudicis, & coram litigare. p. 168. n. 17. Et quod etiam refusus expensae, non possunt quae recedere ad iudicio capio. p. 118. n. 76. Iudicium agitur per procuratorem sine mandato, licet possit a damno ratificari in prima & secunda instantia; non tamen poterit facere post oppositum de mandato. p. 75. n. 9. Iura omnia in integram veteri libero reservantur in tempore nascendi. p. 2. n. 4. Idem iudicari debet in principio principiante, quod de his quae ex principio sequuntur, & sic maritus agit pro uxore quia est principium affinitatis. p. 3. n. 7. Iura iustitiae reservantur in tempore nascendi, & natus post mortem patris est eius, licet non fuerit in potestate. p. 12. n. 60. Iura ubi plura consolidantur in persona unius, potest solus facere quod plures. p. 51. n. 28. Iura ubi non compatiantur, non possunt ab eadem persona exerceri. p. 55. n. 31. Jus civile curam, & clarissimum personarum ad senatum Principis qui principem repraesentat, pertinere voluit. p. 83. n. 17.

Perez de Lara de Via Hon.

Index Rerum Notabilium

Jure Romanorum officium tutoris erat gratuitum, licet egerit tutore ei daretur salarium p. 84. n. 21
Jus pacti de retrovendendo potest codi in alium p. 139. n. 32.
Jus Ducepsanum probatur eo quod oleum oli-vatum ab Episcopo consecratum ministratur & distribuitur in parochia p. 89. nam. 134.
Jus civile potest impedire effectum naturalis obligationis. p. 98. n. 44.
Jus civile praesens tempus pubertatis fundatur in praesentione, & cessavit, si contingat quem ante pubescere. p. 113. n. 79.
Jus superioris censetur exceptum in omni dispositione. p. 118. n. 90.
Jus recuperandi possessionem propria autoritate non potest codi, tamen pactum transit in creditorem facta cessante honorum p. 139. n. 14.
Juris peritus licet sit expertus in juris practica, non ob id est in mercimoniis, & valore rerum. p. 153. n. 13.
Jus loquentia de contumacia non compendit minoris. p. 173. n. 11.
Jus retractus monasterio non competit, quia in eo non consideratur jus consanguinitatis p. 157. n. 98.
Juramentum non est de substantia feudi, quia magis habet naturam beneficii quam contractus. p. 82. n. 2.
Juramentum in licem quod defertur pupillo, quia non jurat, tutori defertur. p. 117. n. 19.
Jura nentum pupillus non potest remittere. p. 116. n. 20.
Juramentum habet vim liti contestationis, & perpetuitatis actionem si sit desumtum a debitoris creditore delatum, & impedit praescriptionem: secus in juramento contractus p. 151. n. 84.
Juramentum deferre quid sit, & quid referat juramentum, & quid remittere juramentum p. 151. n. 84.
Juramenti delatio potest revocari usque ad sententiam, & etiam post sententiam, si sit appellatio suspensa. p. 151. n. 86.
Juramentum decisorium habet executionem potest ratam. p. 113. n. 101.
Juramentum habet majorem auctoritatem quam res iudicata. p. 152. n. 102.
Juvenci non permittitur in faculo manere cum voto continentis, etiam quod nullus sit rigor incontinentia. p. 210. n. 41.

L

Licet legatum, vel fideicommissum a parte non proveniat. p. 116. n. 41.
Legatum pro dote est pium, maxime si relinquatur pauperi. p. 19. n. 5.
Legatum filius relictum debetur ei, qui tempore testamenti erat in utero, live eo mortuo. ibid. n. 6.
Legatum relictum nepoti, qui vivat tempore mortis testatoris debetur existentii in utero. p. 19. n. 8.
Legata quorundam dies cessit vivo legatario, quae transeunt ad heredem transeunt ad existentem in utero. p. 19. n. 9.
Legatum alicui relictum quodcumque liberum habuerit, si uxore praegnante decedat, conditio censetur impleta. p. 21. n. 51.
Legatorum voluntas hostis non pendet ab institutione ea & hinc sustinetur testamentum. p. 26. n. 33.
Legata sunt semenda de manu heredis, in quem transeunt actiones activae & passivae, & censetur eadem persona cum defuncto. p. 26. n. 33.
Legatorum relicta si mulier peperit, & ea mortua filius extrahatur sic non debetur legatum. 48. n. 9.
Legatum ante acceptationem tacite quitur legatario, licet possit repudiare, & ei quitur legatum & emolumentum. p. 81. n. 44.
Legatum non acquiritur legatario effectualiter nisi pravia animi declaratione. p. 84. n. 47.
Legata preferuntur etiam cum mala fide, si adit sententia legataria. p. 84. n. 48.
Legatum non quitur irrevocabili, ita ut non possit legatarius non transit diuicid in legatum a morte testatoris. p. 84. n. 50.
In legato relicto republica qualiter sit computatio ad falcidiam & tricies usque quae sint. p. 87. n. 99.
Ex legata summa annuatim rei publice pro singulis quatuor computatur centum ad falcidiam si pro octo ducenta. p. 87. n. 100.
Legatum pecunia debetur a pupillo ex mutua pecunia accepta sine tutore valet, quasi relictum sub conditione si solverit. p. 96. n. 12.
Legatum si sit relictum minori, si Maria de-axerit & requisivit remittere, & si Maria legatum acceperit poterit minor pertinere: secus in majore & nam. seq. p. 179. n. 58.
Legatum consequendum licet jus contractus: renuerit requisitus, re integra, nondum nupta puella, potest pertinere, nec admittitur, si de mandato patris Virgo cum alio contraxerit, modo non fuerit in dolo. p. 151. n. 92.
Legitimo fit a Principe, & ab alio ex ejus commissione expressa. p. 86. n. 67.
Legitimus Principis relicto excludit a successione consanguineos, non filios legitimos. p. 119. n. 88.
Lex fiscalis, si aliena referantur. ff. de bono domo. exp. p. 6. n. 36.
L. 2. tit. 21. p. 1. intelligitur. p. 7. n. 46.
Lex non fingit ubi nulla subest causa necessaria, sed ubi subest aequitas. p. 12. n. 19.
Lex cum ratio de bono. d. d. cum aut certis de causis subnovens posse filium a successione explicatur. p. 13. n. 27.
L. 4. C. de incestu. nuptiis, & L. miles 11.4. mulier ad leg. Juliam de adult. intelligitur. p. 17. n. 27.

Index Rerum Notabilium

L. qui filius 17. § 1 ff. de legat. 1. declaratur. p. 18. n. 3.
L. seu textus in §. posthomo quippe insituit. de legat. declaratur. p. 19. n. 10.
L. in tempus ff. de herediabus. insituntibus agit de regula. p. 19. n. 13.
Lex Regia hodie ex donatione alieni facta obligatur quis abque acceptatione. p. 21. n. 49.
Lex reservat ventri jura ei competentia conditionaliter. p. 22. n. 66.
Non tamen sufficit existentes in utero nasci, nisi vili nascantur & concurrant alia requisita. ibid. n. 67.
L. cum alleg. 4. C. de castro. pec. lib. 1. intelligitur. p. 25. n. 26.
Lex si introducit aliquid faciendum certis modis, censetur data forma. p. 39. n. 11.
Lex verba in odiosis & penalibus sunt stricte intelligenda. p. 44. n. 4.
Lex loquens de homicidio intelligenda est de homine in esse perfecto, quia antea non reputatur homo. p. 44. n. 6.
Lex verba quando non possunt adaptari, dispositio non habet locum. p. 44. n. 8.
L. Debetur sub pigore 59. ad Trebell. declaratur. p. 55. n. 31.
Lex non fingit super aliquo impossibili. p. 77. n. 3.
L. 12. tit. 33. part. 7. supra & circa successione alterius ex penult. declaratur p. 60. n. 31.
L. donatorem §. C. de acquir. poss. explicatur. p. 73. n. 13. & loquitur in solo infante sine tutore ibid. n. 16.
L. 47. saevi qua filii velati pro emancipatis habentur intelligitur. p. 74. n. 35.
L. d. d. de quo ad commoda filij, non autem quoad incommoda, quia non tollitur existentia ibid. n. 36.
L. 45. saevi intelligenda est in favorabilibus: secus in prejudicialibus. p. 74. n. 38.
L. si quis filia C. de inscripto testamento. declaratur ut procedat quia transferat quaela in descendentes. p. 74. n. 41.
L. servum ff. rem pupill. salvo. for. Explicatur. p. 77. n. 24.
L. si §. pupill. de verb. obligat. Explicatur. p. 77. n. 24.
L. nota Cod. de filijs officialium declaratur. p. 82. n. 6.
L. in jure in fm. Cod. de emancip. liberor. quae requirit consentum absentis emancipati declaratur. p. 84. n. 37.
L. si ita expressum C. de condit. & demost. §. si ita legatum C. §. si valet de leg. 1. declaratur. p. 83. n. 43.
L. cum Titio 55. ad leg. falcid. procedit in legato particulari. p. 87. n. 98.
L. non tantum in princip de exco. tutor. intelligitur. p. 93. n. 2.
L. Pupillus §. de all. & obligat. declaratur. p. 96. n. 16.
L. esse 64. ad senatus consult. trebellianum declaratur. p. 97. n. 17.
Lex si praecipit aliquid fieri cum certa solemnitate, quae omitta sit in contra du pupilli, ob id res sit ei restituenda, tenebitur pupillus reddere pretium in quantum locupletior factus fuerit. p. 98. n. 34.

Et melioramenta necessaria tenebitur solvere, & fructus melioramentorum relinquere melioranti ibid. n. 35.
L. codicilli §. fm. de leg. 2. intelligitur. p. 109. n. 56.
L. inveni ff. de testib. ut loquatur de infamia proximi, secus de proximi pubertati intelligitur p. 114. n. 10.
L. Praesumptiva cessat, confitio de veritate in contractum. p. 119. n. 80.
L. quomvis iuste sit lata, si in aliquo particulari casu appareat iniusta, non est servanda. p. 119. n. 81.
Lex prohibens minoribus alienationem & obligationem deliberatione etiam intelligitur. p. 115. n. 61.
Legis §. §. fm. de reb. eorum & de eius iudicia autoritas expenditur. p. 137. n. 9.
L. curabit, Cod. de all. empti. ubi minoris aetatis tutor intelligitur. p. 137. n. 11.
L. ubi caput de iudicis, habet locum in executivis, & in summariis. p. 169. n. 30.
L. 3. tit. 10. L. recop. si introducat aliquid faciendum certis modis censetur data forma. p. 173. n. 10.
L. 3. tit. 5. part. 3. quae dicit valere gesta in utilitatem minoris intelligitur, si ipse velit, & declaret ante optatum de nullitate. p. 173. n. 23.
L. curabit, cod. de action. empti. intelligitur, licet in casu ut emptor ad interesse teneatur, requiritur quod percipiat fructus. p. 178. n. 61.
L. curabit, cod. de action. empti. intelligitur & eius practica declaratur ibid. n. 65.
L. sed si lege 1. §. 1. de testimo. hereditatis, procedit in bonae fidei possessore hereditatis, cui est concessa, ut possit rem emptam vel pretium restituere. p. 179. n. 78.
L. ex pecunia Cod. de iure dotium, l. res quae 55. ff. de iure iudicium conciliatur, ut res emptae ex pecunia dotali sint dotales in subsidium, si maritus non sit solvendo. p. 179. n. 80.
L. conquisit. Cod. de locat. praedictorum civilium, tit. 11. intelligitur. p. 182. n. 104.
L. si quis major non comprehendit heredem iurantis, nec incurrit penam perjurij ob juramentum defuncti, licet compellatur complere juramentum a defuncto praestitutum, ut alia onera. p. 182. n. 111.
L. si ex causa 10. §. nunc videndum de minor. Et l. §. minor 3. ad legem Juliam de adulter. & l. si quis 6. Cod. ad legem cornelianam de sicariis intelligitur. p. 183. n. 121.
L. Cod. de activis, & l. n. ff. de recipit arbitris intelligitur. p. 197. n. 37.
L. tale pactum Gloss. expenditur, ut praestatur descendens ex filia agnata, quae nupit agnata renouari. p. 199. n. 103.
L. §. Cod. de mancipiis liberis, & textus, autem. quibus modis naturalis officium legit in favorem agnati descendens per filiam. p. 199. n. 104.
L. maritus res, de fideiussoribus intelligitur, quae equiparatur hereditatem & universalitatem. p. 215. n. 92.
Liberas potest relinqui ventri tam directe quam per fideicommissum. p. 13. n. 17.
Libertatem potens dare servo, si nominat eum filium.

Index rerum Notabilium.

filium, liberum facit. p. 69. n. 31. Libo Ecclesie creditur ad probationem domi...

Lites sunt causa multorum malorum. p. 138. n. 46. Lites ad egestatem multos deducunt. p. 138. n. 47.

M

Majoratus potest relinqui sub conditione contrahendi cum consanguinea, si Papa dispensaverit. p. 211. n. 33. Majoratus potest ventri reinqui, vid. ventri. p. 22. n. 45.

Index Rerum Notabilium.

nem inducit. p. 84. n. 132. Mandatum cum libera intelligitur, ita quod res sit facienda ex fide. p. 192. n. 17.

Matrem utitur facere, etiam si relicta sit tutrix in testamento. p. 106. n. 27. Mater totius five renuntiat secundis nuptiis...

H

Matris et avia licet tenentur dare filios, sed non tenentur dare filios bonos...

Index Rerum Notabilium.

rum. p. 150. n. 6. Minor non potest donare causa mortis. p. 137. n. 15. Minor cum jramento potest donare causa mortis. p. 132. n. 17. Minoris jramento firmantur contractus qui alias nulli essent. p. 131. n. 8. Minoris donatio etiam cum curatore, & judicis decreto est nulla, secus si eam juraverit. p. 132. n. 29. Minor potest dare bona mobilia & fructus. p. 131. n. 30. Minor potest congruenter donare mobilia propter nuptias secus immobilia: ad quod requiritur decretum etiam constituendo dotem. p. 133. n. 35. Minor potest facere donationem remuneratorem, sed opus est de meritis aliter constare quam per confessionem minoris. p. 133. n. 39. Minor curatorem habens si censum imponat super rebus suis, licet impedito ipso jure valeat, rescinditur tamen per in integrum restitutionem. p. 133. n. 41. Et quid si cum judicis licentia minor censum imponat. ibid. n. 41. Minor licet utiliter imponat censum, eget judicis decreto, ut ad alteram immobilium utiliter. p. 133. n. 41. Minor est solum casum utilitatis, sine solemnibus nequit censum imponere. p. 133. n. 44. Minor si factus major censum nulliter impostum solvit, non poterit postea alio actu onerari. p. 133. n. 45. Minor revocat alienationem si factam, etiam si per quinquennium tacuit in foro ecclesiastico. p. 134. n. 51. Idem in foro seculari. p. 134. n. 54. Minor potest compromittere super rebus mobilibus que servari possunt. p. 134. n. 56. Minor non potest fructus futuros sine decreto alienare perpetuo, nec mobilia que servando servari possunt. p. 134. n. 57. Minor nequit res immobiles pignori subijcere vel obligare. p. 134. n. 58. Minor non potest fundum à se emptum pignori subijcere. p. 135. n. 1. Minor ante traditionem prædii sibi vendit illud nequit obligare, nec etiam post traditionem. p. 137. n. 12. Minor an possit emere cum pacto de retrovendendo, & quando retrocessio domini sit voluntaria vel non. p. 138. n. 10. Minor non potest vendere fundum etiam fructum, & subiectum periculo inundationis. p. 140. n. 41. Minorum res immobiles si deteriores fiant adito prædii sine vendente. p. 140. n. 43. Minor conditionem suam meliorem potest facere. p. 140. n. 45. Minoris subfamias præter censum patris, dandus est curator ad licem. p. 145. n. 12. Minor non potest iudicio adesse ut alterius procurator, & eo casu non datur restitutio. p. 145. n. 13. Minori erit providendus à iudice de curatore & advocato. p. 145. n. 14. Minor non compellitur accipere unum cura-

Index Rerum Notabilium.

rit, vel cum eam occupaverit, ibid. n. 64. Minor de dolo convictus non restituitur. p. 149. n. 61. Minor litigans per procuratorem restituitur, licet habeat recursum contra procuratorem. p. 149. n. 66. Minor litigans per procuratorem iuramento constitutum non restituitur nisi iuramentum concepit per verba in futurum concepta, secus si de presenti. p. 149. n. 68. Minoris si cum jramento colitur aliquid, in iudicio non valet. p. 149. n. 69. Minor cum procuratore litigans, si opponat de minori ætate non valet iudicium. p. 149. n. 70. Minoris mandatum juratum si habeat clausulam subintelligendi præstat robur ad validitatem actuum subintelligi, & procurator poterit mandatum subintelligi, aequam eo utatur comparando in iudicio. p. 149. n. 71. Minor constitutus procurator non valet futuri temporis ut non restituitur, debet esse certioratus tempore jramenti de beneficio restitutionis quod amittit. p. 150. n. 78. Minor non certioratus præsentis ignorare debet competere beneficium restitutionis. p. 150. n. 79. Minor si luserit, & juraverit se soluturum, vel non repetiturum ludo amissa, tenebitur solvere & non restituetur, ibid. n. 80. Minor curatorem non habens si luserit sine jramentum, teneatur ad debitum civilem & naturaliter, sed potest restitui, tamen licet non petierit restitutionem lucrans erit securus in conscientia. p. 150. n. 81. & 82. Minor sine jramento non constituitur procuratorem contra gloriam in quibus sacramenta putantur eod. si adoret vendit. p. 150. n. 89. Minor cui propter absentiam datus est defensor non restituitur. p. 150. n. 88. Minor semper restituitur adversus defensionem qui ejus negotia non gessit utiliter, ibid. n. 89. Minor ex facto tertio loco competit restitutio. p. 150. n. 90. Minori curis præscriptio longissima, non pupillo, & quare. p. 150. n. 91. Minor nec fideus restituitur contra præscriptionem triginta, vel quadraginta annorum. p. 150. n. 93. Minorum fideiussoribus non subvenitur. p. 150. n. 94. quando contractus rescinditur jure speciali, secus si jure communi ibid. n. 95. Minor potest pro debito incarcerationi. p. 150. n. 96. & p. 151. n. 104. Minor potest esse coram & propter id multari. p. 150. n. 97. Minor per recognitionem apochæ vel chirographi in iudicio factam potest exequi. p. 151. n. 100. Minor potest restitui in integrum contra obligationem à se factam, ex læsione & alia causa. p. 151. n. 101. Minor potest excommunicari. p. 151. n. 106. Minorum una ex præcipuis utilitatibus est restitutio in integrum si fuerint læsi. p. 151. n. 11. Minor conceditur restitutio, licet consentiat cum auctoritate curatoris. p. 151. n. 12. Minor quavis intervenit iudicis decretum restituitur, ibid. n. 3. Perce. de Lara de vita Floh.

Minor restituitur, licet jure vel statuto legitimeur ad aliquid adsum. p. 151. n. 4. & p. 160. n. 81. & 81. Minor restituitur, licet or diligens patet. Minor restituitur, licet or diligens patet. Minor etiam juris petitis, seu advocatus restituitur, si sit læsus. p. 151. n. 8. Minoris consilium est fragile, & plurimum infidit ex postum. p. 151. n. 14. Minor ut restituitur requiritur læsus. p. 151. n. 16. Minor debet probare læsionem tempore contractus & declaratur l. c. sine §. questum. de minoribus. p. 151. n. 17. Minor si fideiussor non debet probare læsionem. p. 151. n. 18. Minor si pro parte carcerato fideiussor, non restituitur, ibid. n. 19. Idem si fideiussor fecit quod diligens homo fecisset. p. 151. n. 20. Minor si compromisit restituitur, nisi compromissum in arbitratorum. p. 151. n. 21. & 22. Minor restituitur appellations ante litem sententiam, restituitur sine alia probatione, quando est possibile minorem posse lædi, restituitur, ac si læsus fuisset ibid. n. 23. & 24. Minor dicitur læsus, si faciat ædum ex quo nulla utilitas sibi restat. p. 156. n. 6. Minor si non appellatur, restituitur abique ultra læsionis probatione. p. 156. n. 17. Minor restituitur adversus omniam declarationem, si damnus affert minori. p. 156. n. 28. Minor si pendente lite omiserit potest exceptiones peremptorias, restituitur sine alia probatione. p. 156. n. 29. Minor restituitur per sententiam, modo aliquid deducatur quod læsionem indicat ab e quo probatione. p. 156. n. 31. Minor non restituitur ad appellatum si appellatio remota est, nec suspenditur executio sententiæ. p. 157. n. 32. Minor si petat se restitui adversus sententiam in mentis ipsius causæ debet probare læsionem. p. 157. n. 33. Minor si non expresse petierit restitutionem, per clausulas salutares conetur petita, & que sint tales clausule. p. 157. n. 35. Minor repetendo rem venditam, videtur petere restitutionem in integrum. p. 157. n. 37. Minor si exequatur virtute instrumenti fidei iussionis, petita ab eo restitutione impeditur executio. p. 157. n. 40. Minor si confessus fuerit delictum in iudicio de quo aliter non constat, restituitur, etiam non probato errore. p. 157. n. 41. Minor si mutam pecuniam accepit, restituitur abique læsionis probatione. p. 158. n. 43. Minor restituitur non solum in pecunia mutata, sed in omnibus naturalibus. p. 158. n. 44. Minor licet non lædatur in commodo pecuniario, sed libitus vextor, restituitur. p. 158. n. 45. Minor qui deteriorem rem elegit, restituitur. p. 158. n. 58. Minor restituitur adversus sententiam, & ad-

Index Rerum Notabilium.

versus tres conformes, si contra de ipsorum, vel aliqua eorum injuria. p. 139. n. 64. Minor restituitur adversus unum capitulum sententia, si capitula non sunt conexas. p. 139. n. 63. & appellari potest ab uno capitulo sententia, ubi quod procedit in executivis ibid. n. 64. si detur sententia additionis (vulgo de trance y remate) potest petere creditor ut fiat additio pro quantitate qua sibi jubetur solvi, licet appellaverit pro eo quod non jubetur solvi. ibid. n. 65. Minor restituitur intra quadriennium, postquam est mortuus si de eo quod fuit lesus in minori aetate. p. 160. n. 78. Minor restituitur adversus sententiam la am in causa testamentorum. p. 139. n. 66. Minor restituitur intra quadriennium a die aditae in hereditatem adversus ea in quibus minor fuit lesus. p. 160. n. 79. Minor petens restitutionem adversus litem temporis minoris quadriennio, solum datur ei tale tempus. p. 160. n. 80. sed si non petierit restitutionem adversus litem tempus minoris quadriennio solum datur ei tale tempus. ibid. n. 81. Minores licet ligentur, si tunc aliquid generaliter disponitur, non ob id impeditur restitutio adversus prescriptionem, si statum dicit quod curat minoribus. p. 160. n. 91. Minor restituitur adversus p. 160. n. 91. triginta annorum c. 1. p. 161. n. 92. sentie vel ignorantia. p. 161. n. 91. Minor habet causam individuum cum mox restitutio proficit etiam majori. p. 161. n. 94. causa si sit dividua ut sint plures heredes, & minor restituitur adversus additionem hereditatis, ceteris non proficit, licet minori competat aliud remedium ordinarium, si per in integrum restitutionem pinguius ei succurrat est concedenda restitutio, ibid. Minor lesus ultra dimidium datur in integrum restitutio. p. 161. n. 97. Minor si solum sit lesus in preteritis ultra dimidium solum ei datur remedium. l. 2. c. de rescind. vend. quod limitatur in exemploposito. p. 161. n. 98. Minor qui in restitutione petenda, est multum expensatus, an possit occulte sibi solvere, & compensare. p. 161. n. 99. Minoris bona vendita seu distracta ex causa iudiciali si restituitur sunt ei reddenda cum fructibus. p. 162. n. 101. Minor qui adit hereditatem si restituitur, et repudiat admittitur subditus vulgaris. p. 162. n. 105. Minor qui juravit se majorem an restituitur ibid. Minor qui juravit licet excludatur a restitutione non excludatur a dicendo de nullitate p. 162. n. 107. Minor restituitur ad non confectum inventarium & in aliis remissis. p. 162. n. 108. Minor potest cedere beneficium restitutionis in alium & non. p. 162. n. 109. Minor restituitur adversus conditionem non impletam. p. 162. n. 111.

Minor restituitur ad penam privationis ob contraventionem contractus iurati. p. 163. n. 112. Minorem qui se dicit, si prius constituerat procuratorem, debet concludenter probare minorem aetatem. p. 163. n. 117. Minor se majorem dicens cum juramento excluditur a restitutione. p. 163. n. 120. Minor, qui contrahendo dixit se majorem, si videtur minor appareat restituitur. p. 163. n. 22. Minor licet non appareat minor aspectu tamen si cum eo contrahens sit ejus cognatus, in quo presumitur scientia aetatis, etiam si dixerit se majorem restituitur. p. 163. n. 24. Minor si credens se majorem juraverit abque dolo non negatur et restitutio, consistit de errore alias presumitur decipiendi animo iustitiae se esse majorem. p. 163. n. 28. In dubio presumitur quod animo decipiendi minor se majorem iuravit ibid. n. 29. Minores qui juravit se esse majorem, licet excludatur a restitutione in integrum, potest tamen allegare nullitatem. p. 163. n. 31. Minor cui competit via executiva, si cepit agere via ordinaria, potest redire ad executivam, petita restitutione, quod fecus est in majoribus. p. 167. n. 11. Minores exculantur a muneribus publicis personilibus. p. 174. n. 1. Minor non trahitur extra suum forum. p. 171. n. 8. Minor si ob delictum se absentaverit, & iudex contra eum procedendo condemnaverit, auditur transacto anno & de i. telectu. l. 3. tit. 10. l. 4. R. 4. p. 175. n. 9. Minor si non fuerit contumax, sed indefensus, sententia contra eum lata est nulla p. 175. n. 12. Minor non habens curatorem, si constituit procuratorem cum juramento, valent gesta per eum, etiam in damnum minoris. p. 175. n. 15. Minor interim quia declarat se adhaerere in causa dist. l. non est in manu, Cod. de pro. non. non desunt ea acta iudicij esse nulla pro ut sunt ipso iure. p. 175. n. 22. Minor non solum servatur in damnis, sed & iuratur in rebus propterea gestis p. 175. n. 24. Minor si utiliter contrahat sine auctoritate curatoris sustinetur contractus. p. 176. n. 25. Minori cum alio contrahenti non imputatur quod non investigaverit ejus conditionem: & quid in muliere p. 177. n. 45. Minor haeres qui adit hereditatem, & non fecit inventarium, restituitur ad penas omissionis inventarij, idem de Ecclesia & locis pijs. p. 177. n. 48. Minor si omisit inventarium, vel potere in eo aliqua bona, si ultra omissionem concurrat actus arguens dolum, non datur minori restitutio. p. 177. n. 49. Minor vel alius si non desciperit particulariter bona in inventario, sed generaliter referendo se ad polita vel scripta in libro vel alia scriptura adimplet. p. 177. n. 50. Minor litiganti si offerat concordiam ab adversario & minor eam concordiam recipere, si fuerit condemnatus potest restitui ad servandam concordiam sibi oblata contra rem iudicatam. p. 178. n. 51. Minor

Index Rerum Notabilium.

Minor pot. si cedere beneficij restitutionis in alium, licet ei competat iure special. p. 177. n. 51. Minoris favore contrahitur mora irregularis re ipsa in bona fidei contractibus si licet. m. missi, & legati, & cessat interesse eo majore facto. p. 178. n. 60. Minor si elegerit recipere pretium cum usuris, habet hypotheccam rei emptae. p. 179. n. 74. Minor restituitur adversus conditionem non impletam dolo cessante. p. 181. n. 91. Minor restituitur ad expensas, nec solvit factis ob tutoris, vel curatoris contumaciam, cedendo actionem contra tutorem seu curatorem. p. 181. n. 96. Minor decem & octo annorum non compellitur ire ad bellum. p. 181. n. 99. Minor potest advocacionis officium exercere post decimum septimum annum, & in causa propria ante eam aetatem. p. 181. n. 100. Minores licet comprehendantur in statu genitorum licet loquente, secus erit si statum puniat aliquid non punibile de jure communi. p. 182. n. 101. Minores comprehenduntur in statuto, ne in civitate immittatur vinum, si d non in discente, quod qui non solverit, puniatur in corpore. p. 182. n. 102. Minoris re vendita, si accedat, qui plus lucratur, & efficitur restituito minor admittitur, si ad actio fit in magnum minoris commedum. p. 182. n. 103. Quod si priores licitatores tantum dare vellet, quantum novi praeficerentur, ibid. n. 104. Minor aliena negotia gerens non tenetur, nisi in quantum factus fuerit locupletior p. 182. n. 107. Minor non incurrit penam caducitatis, nisi expresse caveatur dispositione legis, vel hominis, vel si intervenierit dolo minoris, vel curatoris. p. 183. n. 112. Ubi optime majoribus negatur restitutio in casibus quibus solet concedi si dolo versati sunt, ubi autem abfuerit dolo, minori datur restitutio in adversus commissum ob non solutum pensionem. p. 183. n. 114. & 115. Minor restituitur ut implet ex parte sua. p. 183. n. 116. Minor qui homagium non praestitit seu juramentum fidelitatis, feudo non privatur. p. 183. n. 117. Minor licet non denuntiaverit venditori litem sibi motam super re vendita, agit de evicitione. p. 183. n. 118. Minor pro delicto afficitur minori poena & non feq. p. 183. n. 119. In omnibus penalibus iudicijs impudentiae succurritur, ibid. n. 120. Minores regulariter mitius sunt puniendi, nisi quando lex disponit contrarium. p. 183. n. 121. Minor non excusatur a censura, cap. si quis suadente diabolo. si manus in clericum injecerit, nec excusatur ab irregularitate. p. 183. n. 125. Minores non puniuntur mitius in delictis habitis b. alphenaz & simonia. p. 183. n. 126. Minor non iure de calomnia. p. 184. n. 134. Licet contra affirmantem aliquem esse idoneum, cum non sit, non datur actio, nisi Perez. de Lara de Vita Hum.

ex magna & evidenti caliditate, etiam si affirmaverit in iudicio; secus si affirmaverit tutoris esse idoneos. p. 8. n. 115. Modus requirit interpellationem, non tantum pro implendo. p. 87. n. 30. Modicus excusatus non est in consideratione, & modicum praedictum non attenditur in qua ibet materia. p. 158. n. 15. Modica non sunt in consideratione, & sic emob tutoris, nec solvit factis ob tutoris, & sic emagnus. p. 158. n. 161. Modus honestus servandus est, & non immoderata cuiusque luxuria. p. 158. n. 168. Momentum qualiter accipitur, & est tempus quod magis intellectus percipi potest. p. 19. n. 20. Momentum sui natura significat duplex tempus instantaneum. p. 19 n. 31. Momentum per punctum duplex est aut temporis aut intellectus, prius in motu distincto per prius & posterius, patet momentum distinctum modicum intervallo. p. 60. n. 23. Moniales etiam feminas excludere non potest iustitior, in majoratu instituto ex potestate legis ut tauri. p. 101. n. 122. Moniales & alij religiosi an succedant in majoratu habente jurisdictionem, quia monasterium est capax jurisdictionis. p. 101. n. 123. Moniales posse succedere in majoratu, non habente jurisdictionem, omnes conveniunt. p. 202. n. 125. Mora que re ipsa contrahitur, favore minoris eodem habet effectus, quos habet mora regularis. p. 178. n. 62. Mora regularis ut obligat ad fructus percipendos & percipiendos, ita est mora irregularis favore minoris. p. 178. n. 63. Mora irregularis quod operatur in minore, cessat in minore succedente majori p. 179. n. 71. Morositas in contractu reciproco non tenetur ad interesse, & si alter adimpleverit ex parte sua nisi fuerit interpellatus, minori autem tenetur sine interpellatione ad usuras odiosas. p. 178. n. 59. Mortuus quis dicitur, & quod mortalis dicitur, quando non adest spes vitae, in quo statitur alienationi medicorum. p. 190. n. 1. Mortuus non praesumitur immemor salutaeterna. p. 190. n. 2. Mortuus si contrahat matrimonium ad fraudandum substitutum, an filij legitimati per tale matrimonium admittantur. p. 190. n. 7. Mortuus si exculpaverit aliquem, ei prodest ne torqueatur ex aliis iudicijs, & idem in socio criminis, qui in patibulo exculpavit alterum. p. 200. n. 17. Mortuus potest retractum facere. p. 210. n. 182. Mortuus lucratur relictum sub conditione, quae possit impleri in ultimo viarum spiritu, & hereditatem adire & aliud acquirere per se, vel per alium. p. 210. n. 14. Mortuus potest testari licet inarticulate loquatur, & heredem instituit, etiam ad interrogationem. p. 210. n. 146. Mortuus si amiserit in totum loquelam, nec sciat scribere testari non potest. p. 210. n. 179. Mortuus potest testari, nisi iam sit immor. H. h. j. mor

Index Rerum Notabilium.

mor sed minus creditur testificanti in mortis articulo. p. 210. n. 22.
Mortuus inimicus non examinatur ut testis, & ejus dictum non probat. p. 211. n. 23.
Mortuus condicio habet implicitum casum non natiuitatis. p. 211. n. 24.
Mortuus confessio sine causa valet. p. 211. n. 25.
Mortuus in articulo potest quis religionem profiteri, & monasterium eius bona capere, nisi profuerit circumventus à superiore monasterii. p. 210. n. 19.
Mortuus in articulo penitens, si vere peniteat saluatur, & quare dubitet Augustinus. p. 211. n. 36.
Mortuus in articulo non creditur iudici dicenti se tulisse falsam sententiam in fauorem alicujus, nec si sint duo iudices, & idem de teste dicente se falsum deposuisse. p. 211. n. 9.
Mortuus principali domino prosequitur lis cum procuratore qui litem contestatus fuit, & cum eo fertur sententia non vocato herede. & quid si deceat nullo relicto herede. p. 210. n. 75.
Mortuus litigante sententia lata est nulla, & iudice ignorante mortem quando valet. p. 210. n. 76.
Mulier grauida qui mittitur in possessionem ventris, nomine erit in ea quoad partem aut abortum faciat, & si posthucus fuerit moriturus, ventris mittitur in possessionem, & est competeri remedium. p. 211. n. 65.
Mulier tenetur praestare cautionem de restituendo cum fructibus si non pariat, vel non malculum ubi desideratur masculinitas. p. 211. n. 66.
Mulier si durante praegnatione in alium transfuerit possessionem, si fuerit bonae fidei possessor, qui contempserit fructus, vel praedo qui non sit solvendo tenetur ad interesse. p. 211. n. 67.
Mulier non potest contrahere confertendo effectum in tempus soluti matrimonii. p. 211. n. 36.
Mulier si post solutum matrimonium ratificauit adum, valetbit ea tempore ratificationis, non retro. p. 211. n. 38.
Secus in contractu conditionali valido, quia retrotrahitur ibid. n. 39.
Limita si condicio fuerit protectiua, de quo afferunt exempla. ibid. n. 40.
Mulieri se grauidam dicenti est credendum ad hoc solum, ut inspicitur quia ad probationem oblectricis requiruntur, nec sufficiunt testes. p. 211. n. 35.
Mulieri creditur soli extantibus aliis coniecturis, ut testi de facto proprio creditur cum aliis. p. 211. n. 4.
Mulier si neget se grauidam, quae velit dissimulare se praegnantem, debet inspicere penitus consanguineis. p. 211. n. 6.
Mulier si est custodienda, expensae custodiam soluentis sunt à consanguineis. p. 211. n. 10.
Mulier si non mutauerit esse praegnantem iuxta formam à lege regni praescriptam non praedat veni. p. 211. n. 31.
Mulier si peperit, & ei fuis infans auferatur, & alius supponatur magnum committitur delictum, & qualiter puniatur. p. 211. n. 69.

Mulier poterit uti remediis curatori morbi, & experiri anceps remedium pro spe salutis, si fecerit sit animatus, & ad sanitatem aliud non lapsus remedium. p. 46. n. 28.
Quod libitatur numero sequenti. ibid. n. 29.
Mulier poterit uti remedio curatiuo morbi, si non sit spes salutis spiritalis, & si nulla est spes quod partus edatur, & probabiliter spectat sanitas matris. p. 46. n. 31.
Mulier mortua praegrans non sepelitur, nisi prius venter scindatur. p. 46. n. 32. & p. 48. n. 5.
Mulieres quinquagenarias aliquando peperisse referunt. p. 50. n. 31.
Mulier post viri mortem brevi tempore contrahens, ita ut ea natus possit esse primo & secundo vizio, cuius reputatur huius, vixit referuntur opiniones. p. 57. n. 1. 5. & 10.
Mulieres majores excusantur, ignorantia iuris limita in casibus à iure expressis. p. 119. n. 83.
Mulier quae ex sua persona iuvatur velicatio nequi iuvati, si haec exiit ei pro quo filio iustit. p. 118. n. 91.
Mulier sine licentia viri non potest donare causa mortis. p. 131. n. 27.
Mulier ex iussu testatoris, vel alia causa necessaria praecedente potest contrahere sine licentia viri. p. 147. n. 26.
Mulier licet non possit comparere in iudicio pro alio, potest tamen pro minore vel pupillo ad accusandum tutorem vel curatorem de suspensio. p. 176. n. 37.
Mulieres difficiliter secretum seruant, & referunt Catonis dictum. p. 195. n. 65.
Mulier quantumvis vetula & frigida sit ad leuandum potest contrahere matrimonium, idem in femina iuvene frigida. p. 210. n. 29.
Munera civilia sunt personalia, vel onerosa & dicuntur minus personale, quod cum corporis labore & animi sollicitudine ac vigilanti exercetur. p. 174. n. 3.
Munera personalia inter honores non habentur, & quae sint ea munera. p. 174. n. 4.
Munera dicuntur honorabilia, vel non, ex consuetudine regionis. p. 174. n. 5.
Municipes possidete non possunt, & quare. p. 215. n. 95.
Mutans sibi nomen fraudulenter, vid. nomen.
Murus si contraxerit debet notarius conficere instrumentum, adhibitis consanguineis, & domesticis cognoscensibus signa quae facit in quibus praesentatur scientia scilicet horum habentium tractum successivum, & scus si momentaneum. p. 72. n. 31.
Mutuum si fiat mercatoris, censetur factum in causam mercantiae, & de eo consulere cognolescent. p. 54. n. 21.
Mutuans filiofamilias non excusatur si dicat se ignorare, & sic nec mutuans minori. p. 177. n. 46.
N
Naturales gaudent nobilitate patris, & possunt portare arma seu insignia domus, & dicuntur de domo & ca. p. 151. n. 51.
Natus decimo mense est magis vitalis. p. 48. n. 12.

Natus

Index rerum Notabilium.

Natus undecimo mense ad admittitur ad succedendum. p. 48. n. 13.
Natus tertio mense abortivus iudicatur. p. 48. n. 18.
In libro Eldige legitur quod praegnantes immatures pariant, & infantes rium & quatuor mensem, & vivunt. ibid. n. 18.
Natus debet tali tempore nasci quod naturaliter vivere possit. p. 49. n. 23.
Natum octavo mense vivere posse ex Trinquello & aliis iudicatur. p. 49. n. 46.
Nato filio letatur mater obliu prioris praesentis, quia natus est homo in mundum, natus autem primam emittit vocem plorans, & quare. p. 65. n. 1.
Natus consequitur omnia iura à natura iustitia. p. 65. n. 3.
Natus quoad statum sequitur conditionem matris, ut ex libro ventre liber, ex seruo servus, utilitatem tamen habet expulsius, quia ingenuus praesentitur. p. 65. n. 3.
Nato infante curandum est quam cito cum liberari à labe originali ob periculum laminitum, quae infantes nondum baptizatos trahant. p. 66. n. 6.
Nato committitur inter catholicos ponitur nomen in baptismo, ut antea in circumcissione octavo die, quod Romano patres observasse legitur. p. 66. n. 18.
Natus aliter à matre intra triennium, postea à patre, nisi filius sit illegitimus, qui etiam transacto triennio ab utroque parente ali debet, si verò non offendat patrem, à matre ali debet. p. 69. n. 60.
Negligentia matris in denunciando non afficit partui confido de veritate. p. 39. n. 21.
Negligentia in eo qui tenetur aliquid facere est peccatum. p. 117. n. 50.
Negligens aliquando ob negligentiam punitur corporaliter. p. 117. n. 51.
Nepotes & pronepotes avorum & abavorum effugium referunt, & adducunt exempla similitudinis, ex cogitatione tempore coitus. p. 6. n. 32.
Nepotes ex filio spurio possunt institui ab avo, & sic venter filius spuria, & de ventre uxorae filii spurii. p. 25. n. 1.
Nepotes ex filio spurio aequiparantur filiis naturalibus. ibid. n. 2.
Nepos est successibilis avo, quia in eo cessat odium paterni viui. p. 25. n. 31.
Nepotes ex filio spurio possunt institui tribus concurrentibus, quod deficiat legitima soboles, quod non sit ex filio incestuoso, quod non instituantur contemplatione filii, p. 25. n. 4. & seq.
Nepos ex filio spurio vel venter natus non dicitur contemplatione filii institutus, quando nihil filio quaeritur ex institutione. p. 24. n. 8.
Nepos ex spurio licet sit in potestate filii, & si simpliciter sit institutus non praesentitur facta institutio contemplatione filii, sed nepotis. p. 14. n. 9.
Quod procedit licet avus in institutione nepotis exprimat nomen filii. p. 24. n. 10.
Etriusque dicat instituo nepotem, quia est filius filii mei. ibid. n. 11.
Nepotes ut dicantur instituti contemplatione sui debent esse coniecturae urgentes & con-

cludentes, alias non admittuntur ad bonorum privationem. p. 14. n. 19.
Nepos infans ex filio spurio, vel venter filius spurio institutus ab avo, hanc institutio censetur facta secundum aliquos doctores in contemplatione filii, sed non placet. p. 25. n. 21.
Nepos natus ex filio spurio potest institui & ei potest legari. p. 25. n. 22.
Nepos praesentitur institutus, & Beneficiatus ab avo sui contemplatione. p. 25. n. 25.
Nubilis non potest se excusare ab officio economiae alicuius ecclesiae vel hospitalis, & idem in economia confecturatus alicuius sancti. p. 179. n. 6.
Nomen filiarum sui natura posthuma comprehendit, & ha ventrem. p. 18. n. 2.
Nomen Christo Domino impositum fuit octavo die à natiuitate, & quare nomen Jesus vultus praesentat, & vocabitur nomen eius Emanuel. p. 66. n. 19.
Nomina imponuntur à proprietate rerum, vel ab evento, vel ex aliquo dono gratia, & exempla dantur. p. 66. n. 20.
Nomen quod in baptismo datur dicitur proprium; promouen sumitur ab evento, cognomen à cognatione. p. 66. n. 21.
Nomen alienum sancti communiter apud catholicos in baptismo datur, quia bonum est habere bonum nomen. p. 66. n. 21.
Nomen eius qui legitur respicitur, in operibus publicis inscribitur, sed & eius nomen, quod licitum est iure divino ostenditur. p. 66. n. 22.
Nomina & armorum delatio debet esse continua. p. 66. n. 23.
Nomina & armorum delatio si in iungitur per modum, adimplere sufficit tempore cognovisti aliter dispositum sit. p. 67. n. 27.
Nomina & armorum conditio statim adimplenda est, alias gravatus privabitur relictis, & restituitur cum fructibus à tempore quo perit adimplere. p. 67. n. 28.
Nomen potest quilibet mutare, modo sine fraude faciat, multique in sacramento confirmationis mutat nomen. p. 68. n. 44.
Nomen quod in iungitur, si fit turpe & inhonestum, gravatus non tenetur illud assumere. p. 68. n. 41.
Nomen mutatur in creatione Romani Pontificis, & quare. p. 68. n. 45.
Nomen mutans sibi fraudulenter punitur peccato. p. 68. n. 46.
Nomen mutans fraude non excusatur si dicat se errasse, quia non praesentitur quomquam in suo nomine errare. p. 68. n. 47.
Nomen alterius assumens punitur, & si dicat se licentiatum, magistrum seu doctorem, & quare. p. 68. n. 48.
Quod procedit licet in scripto principis eo gradu nominetur etiam ex certa scientia. ibid. n. 49.
Nominatus dicitur qui proprio nomine nominatur, vel appellativo si uni soli convenit, nec possit in alio verificari. p. 69. n. 59.
Nomen proprium vel appellativum ut inspicitur, aut appellationis dispositionis, de qua si non apparet, stat appellativum. p. 69. n. 57.
Nominis proprio communi uti nominandi, aliquando tamen commodius est appellativo uti

Index Rerum Notabilium.

uti nomine. p. 69. n. 38.
Nominatio consulis vulgo lingua ad nostram regem pertinet. p. 7. n. 34.
Nomina & cognomina baptizati & parentum si conveniant, arguitur identitas. p. 164. n. 5.
Nomen juvenis juriconsultus aliquando usurpare pro adolescente an sicut Scardi. p. 191. n. 1.
Licet promittitur utatur nominibus juvenis proprie autem post adolescentiam juvenis forodicitur. p. 191. n. 3.
Non est admittendum quod malicia quis a suo trahatur foro. p. 125. n. 46.
Non obstante quod masculus remotioris gradus veli excludere, quia dicitur majorum esse masculinitatis, filia mittitur in possessionem, nisi masculus afferat probationem qualitas masculinitatis in promptu. p. 14. n. 4.
Non potest quis esse in statu contrario. p. 35. n. 32.
Non utrens remediis oportunitis ad actum est in culpa. p. 117. n. 49.
Notarius seu tabellio censetur rogatus apponere clausulas confectas, quas si non expresse rogatus appoverit, non tenetur falli. p. 106. n. 19.
Notarius si clausulas confectas non appoverit, habentur nihilominus pro appoverit, maxime si validitatem actus juvenis. p. 106. n. 10.
Quid de juramento apponi solito a notariis, de bonorum omnium hypotheca, & de clausula pro injuriam. p. 106. n. 33.
Notarius seu tabellio si censetur rogatus confectas apponere clausulas, ut si defensionibus tenetur refectis damnus. p. 106. n. 34.
Notarii & tabelliones debent se cavere ab scribendo per signa & cifras, quod a jure prohibetur. p. 108. n. 51.
Nullitas introducta in favorem alicujus, non operatur, nisi ipse velit. p. 176. n. 11.
Nullus praesertim prius mori, nave habuerit, vel ruina domus si plures decedant. p. 211. n. 80.
Nutrices quales debeant esse, & de eorum qualitatibus. p. 70. n. 66.

Obligatio generalis bonorum facta in locutione, seu venditione, rem locatam comprehendit, & est obligata pro pacto de retrovendendo. p. 66. n. 15.
Obligatio naturalis pupilli sufficit ad novationem causandam, licet obligatio novata sit civilis & naturalis. p. 96. n. 11.
Obligatio naturalis oritur ex consensu, & vinculum aequitatis quod solo sustinetur conventionis aequitate dissolvitur. p. 96. n. 11.
Obligatio quaecumque sit potest novari, dummodo sequens obligatio civilis sit aut naturalis. p. 96. n. 18.
Obligatio naturalis de jure canonico est efficax ad agendum. p. 97. n. 31.
Obligatio cameralis habet multa privilegia. p. 128. n. 81. & seqq.
contra Obligationem cameralem non potest oblici compensatio. p. 128. n. 82.
contra Obligationem cameralem non datur restitutio in integrum neque absolutio a jurisdictione.

ramentis. p. 128. n. 86.
Obligatus naturaliter tenetur hi furo concientes. p. 97. n. 19.
Oblitricis quae mulierem infanticidii, non debent venire ea invita tangere, ne abortus, vel abortus sequatur, & in quo differunt haec nomina. p. 33. n. 15.
Obstericibus dicitur non esse praegnantem creditur, & eis discordantibus statim majuri parti. p. 33. n. 16.
Obsterices dicuntur habere scientiam obstericandi & medicandi. p. 33. n. 17.
Obsterix si una fuerit in loco, sufficit ad inspectionem & sufficit unus artífex peritus, vel unus architectus si non sint alij. p. 33. n. 28.
Obstericum inspectio debet fieri expensis patris & praesertim cuticome alij probationi, & si facta inspectione dabitur an sit praegnantis, adhaec est sunt praestanda alimenta. p. 34. n. 31.
Obsterices si viro ventre nuntiaverint non esse praegnantem, mulier autem dicat esse, & perat se custodiri ne dubitet de parva suis expensis fieri debet custodia. p. 34. n. 32.
Omnia & singula, sumi debent ex aliis locis & jurebus, quae mutata non appareant, quae regula procedit in omnibus dispositionibus, in legibus statutis, in consuetudinibus, testamentis, contractibus, in iudice nec non in Principe. p. 72. n. 14.
Omnes de universitate si moriantur, ita ut dissolvatur, res universitatis pertinent ad regem, & quid si dissolvatur ad collegium. p. 211. n. 96.
Onera d que non aspiramus scribuntur si e aspiratione. p. 174. n. 2.
Onerare non oportet per singula momenta cum a quo satisfecit, nisi venerit in diminutionem facultatum, vel superveniat suspicio. p. 184. n. 138.
Oneratus dare aliquid annuum perpetuo liberabitur si emat censum pretio currenti communit. p. 87. n. 108.
Hodie in nostra Hispania jussum dare aliquid annuum pro vitalium, cujus poterit dare censum vitalium. p. 88. n. 109.
Onus solum nomen & arma ferendi non sufficit ut inducatur majoratus, nisi ad sint alij evidentes conjuncturae. p. 67. n. 133.
Onus ferendi nomen & arma non inducit agnatorum vocacionem, & femininarum exclusionem, & femininae portant nomen & arma majorum. p. 67. n. 34.
Opinio gl' in l. qui ntero 7. ff. de sum bon. dicens, quod aequum nascatur non est animal reprehenditur. p. 29. n. 31.
Opinio Albeici reprobat, dum ait perfectio nomen hominis pendere a nativitate, quasi non sit homo donec nascatur. p. 50. n. 35.
Opiniones referuntur circa successorem alterius ex gemellis, quando ignoratur prioritas. p. 60. n. 29. & ibid. n. 31.
Oppositor contra executionem instrumenti census de nullitate eius, si exceptio neglecta fuerit sententia de remate, an potest facta executione pro aliis decursis, potest iterum de nullitate opponi. p. 170. n. 58.
Ordo

Index Rerum Notabilium

Ordo scribendi denotat ordinem prioritatis. p. 68. n. 39.
Ordo sacer ad dimidias portiones non requiritur, & sic ad eas quatuordecim anni suffiunt. p. 186. n. 10.
Pactum de capiendopropria autoritate operatur, utiam sine citatione possit capi possessio, & quid sit apud singularem successorum. p. 26. n. 40. & supra p. 14. n. 42.
Pactum si sit, ut dicitur probari per scripturam, pacto non obstante potest probari testibus. p. 19. n. 44.
Pactum pignoris videtur esse loco pretij, & conditione contractus. p. 136. n. 3.
Pactum de retrovendendo potest probari testibus, & quando dicatur usurarium. p. 140. n. 41.
Pacti flamm de egrediendo propria autoritate debet pars citari, si iudicio petatur possessio. p. 168. n. 11.
Pactum magis vincit in filiis quam in se ipsos. p. 1. n. 66.
Pactum diligunt natos tanquam aliquod sui. p. 6. n. 41.
Parentes in an bona fide contraxerint in facie E. electi ignorant succedunt filiis. p. 17. n. 46.
Parentes si ceperit tempore quo mulier est in utero, infans tunc conceptus nascitur legitime. p. 36. n. 61.
Parentes soli accusant de partu supposito, vel hi ad quos ea res perinet, non quilibet de populo, iudex autem procedere potest ex officio. p. 41. n. 49.
Parentes in Baptismo sicut & ceperit curant de nomine Baptizandi, & convenit nomine patris vocari, quia arguitur de stirpe natum. p. 65. n. 7.
Parentes ambo si ita egeni sint, ut nequeant filium alere a republica est alendus. p. 70. n. 67.
Parentes inutiles habere, vel non habere, idem est. p. 70. n. 68.
Parentes reprehenduntur qui in infante nato censurunt astrologos ut praenuncient futura contingentia nati. p. 70. n. 69.
Patria sunt aliquid facere tempore habili, si effectus in tempore habile confectus. p. 19. n. 15. limita p. 21. n. 34.
Patria sunt non esse & non apparere. p. 45. n. 10.
Patria sunt non nasci, vel vivere non posse. p. 51. n. 45.
Idem si patres sit monstruosus & vivat ibid. 46.
Patria sunt non facere, & non rite facere, sed sufficienti & simplicitate patitur. p. 108. n. 45.
Patria sunt inutiliter esse, vel non esse. p. 114. n. 40.
Parum & nihil equiparantur in jure. p. 138. n. 36.
Parus utilitas publica non admittitur cum magno damno privato. p. 118. n. 60.
Paritate data indiciorum inter plures, incipenda est tortura ab habente malum nomen. p. 68. n. 45.
Pares de Lara de Pina Hom.

Pars major dicitur sanior, ubi major numerus; actus melior esse praesumitur. p. 33. n. 28.
Pares trahuntur ad curiam per viam retentionis, movendo se ex aliquibus circumstantiis. p. 116. n. 34.
Quod tamen facillime non debet fieri. ibid. n. 35.
Pars major hereditatis quae petitur per filium commissum, si sit in curia, causa retinetur in ea. p. 116. n. 37.
Pars si nocte contingat debent esse tita luminaria, ab ea autem solemnitate pauperes excusant, ut ab appellando & alius. p. 39. n. 14.
Partus cum non sit actus voluntarius, sed sua natura necessarius, si nocte contingat voluit lex adesse luminaria ad vitandum periculum suppositi partus. p. 40. n. 40.
Partus suppositi pena est capitalis, & mortis secundum plures, consistuntur opinionem quod auctor sentiat. p. 40. n. 41.
Partus suppositi conjicere, vid. conjecura. p. 41. n. 45. & p. 42. n. 38. & 39.
Partus suppositi praesumptio, vid. praesumptio. p. 42. n. 61. & seqq.
Partus suppositi actio non praesumitur tempore. p. 41. n. 53.
Partus Dispare Virginis ab his fortibus excipitur, quae abique fecundis, & ulla foetus percipit salvatorem. p. 41. n. 54.
Partus causa favorabilior est quando pueri, licet propter puerum nasciturum exceptetur partus. p. 47. n. 1.
In partu concurrens favor corporalis vitae pueri, & matris, cum ambo in puerperio soleant perire & mori. p. 47. n. 2.
Partus inceptus tribuit favorem libertatis. p. 48. n. 10.
Partus admittitur ad succedendum si tempore a jure praesertim nascatur, ut septimo, nono & decimo mense, & sufficit tangere dies dies septimi mensis. p. 48. n. 11.
Partum in duodecimo, decimo tertio, & decimo quarto mense posse edere feminam aliqui tenent. p. 48. n. 16.
Partus octimestris si solum vivat per duos vel tres dies praesumitur natus quali non naturali partu. p. 49. n. 27.
Partus octimestris si vivus servetur admittitur ad successorem licet tales communiter minus vivant. p. 50. n. 29.
Partus octavo mense editus regulariter non vivit. p. 50. n. 25.
Partus octimestris si vivat erit legitimus haeres. p. 50. n. 38.
Partus non sufficit quod legitimo tempore nascatur, nisi vivus nascatur, nec si vivus nascatur, & vitalis non sit, & in facris non sepe soluit nisi receperit baptismum. p. 51. n. 44.
Partus monstruosus solent esse signum futurum mali, ut pestis famis & bellii. p. 51. n. 47.
Partus monstruosus erit, si nascatur monoculus aut sine capite vel cyclopus, vel pignus vel similibus. p. 51. n. 49.
Partus praesent parentibus ad implementum conditionis. p. 52. n. 60.
Partus unus pueri vel puella frequentior est, licet plures soleant nasci. p. 65. n. 11.
Pasiphaem Regnam non fuisse animalis broto

Index Rerum Notabilium.

suppositum sed pulcherrimo viro milium magistro qui taurus nominabatur. p. 51. n. 48. Pater habens malam fidem non succedit filiis secundum aliquos, sed alij contra. p. 16. n. 11. & 35. Pater qui mala fide contractu admittit ad succedendum filij secundum plures, contrarium tenet Thomas Sanchez. p. 17. n. 23. Pater in datione tutela officium exercet paternum, sed in legando filijs affectionem. p. 19. n. 4. Pater infuiture potest sparium in tempore legitimationis. p. 19. n. 4. Pater si stipularis fuerit optas pro se & filijs comprehenditur in utero existent. p. 21. n. 50. Pater non habet in potestate infantem in utero donec nascatur nec interim dicitur suus heres. p. 27. n. 3. Pater potest ventri subfiliare papillariter. p. 27. n. 2. Pater potest dare ventri tutorem donec nascatur. p. 29. n. 2. Pater dando tutorem filijs censetur dare ventri & posthumis. p. 29. n. 23. Pater si sit pauper, mater vero dives, ipsa tenetur p. A. tricenarium alere. p. 69. n. 64. Pater qui potest pro infante adire hereditatem, eam adire censetur, eo quod distribuit vestes, inter pauperes, vel remittit dotem. p. 74. n. 43. Patris aditus ut tenet, infantia est fundamentum, & ejus debet probare principium. ibid. n. 44. Pater si non disponat circa educationem filij, iudex est ad eundem ut constituat apud quem educari debet. p. 101. n. 4. Pater non potest prohibere in testamento, quod mater honesta non sit tutrix filiorum, nisi ipse tutorem filijs dederit, nec potest tutorem gravare. p. 105. n. 16. Pater in testamento si curatorem reliquit, si bonum iudici videatur potest illum confirmare. p. 145. n. 53. Pater-familias non tenetur facere inventarium, nec satisficere de restituendo, nisi sit timor alienationis. p. 146. n. 32. Pater in spiritualibus non auditur pro filio sine mandato. p. 148. n. 55. Pater si faciat majoratum ex fundo empiris ex pecunia filij tenet majoratus, licet pecunia filij debeat. p. 179. n. 84. Pater & filius si simul decefferint praesumptum patrem prius deceffisse nisi filius sit pupillus. p. 212. n. 81. Pecunia deposita pro gradu doctoratus obveniendo non potest inquiri. p. 213. n. 98. Pensio licet non sit beneficium, nec pensionarij teneantur recitare horas canonicas, sed solum officium B. Mariae: tamen infans non est capax pensionis. p. 255. n. 71. Pena immunitatem tribuere non debet. p. 27. n. 22. Pena quando est arbitraria, arbitrari potest usque ad mortem. p. 41. n. 47. Pena tricenarium non imponitur nisi maiori decem & septem annorum lege hujus Regni, alius ubi commutatur pena, non est imponenda corporis afflictiva. p. 253. n. 124.

Pena mortis quando est imponenda pro delicto minor reputatur in senectute, quam in juvene, & quare. p. 212. n. 76. Per in pecuniaria non est major in senectute quam in juvene ex sola circumstantia senectutis. p. 212. n. 77. Pena exilij ubi est imponenda pro delicto minore est impositiva fortis quam juveni non respectu temporis quam distantia. p. 212. n. 78. Pena nulla imponitur pueris, ita & valde senibus, qui eis comparantur. p. 212. n. 79. Percussio uxorem quam scribat praegnantem tenetur de abortu si inde sequatur quia hoc evenit posse prospici debuit. p. 215. n. 151. Percussio praegnantem animo committendi abortum, si factus erat animatus, pena mortis puniunt. p. 45. n. 17. Perhorroscencia iudicis est causa trahendi ad curiam, idem de potestate adversarij. p. 123. n. 44. Periclitari dicitur de vita cum quis de fama periclitatur. p. 5. n. 19. Periti ad declarandum in omni materia sunt a partibus nominandi. p. 31. n. 7. Falli in arbitratibus quae sunt a iudice nominandae ut mulierem supponant. ibid. n. 8. Peritus si habet auctoritatem a publico, et iudici creditur. p. 33. n. 10. Permutatio rerum si fiat inaequalis valoris, & supplicatur ex una parte pretium, si plus sit in pretio censetur venditio, si plus in re censetur permutatio. p. 34. n. 14. Perplexitate statuit in electione Regis, confidens est Romanus Pontifex, quod iure ostenditur. p. 62. n. 17. Idem si consilium Regium sit acceptum in dando tutore Regi vel gubernatore Regni. p. 63. n. 44. Persona loquens in generali sermone non intelligitur comprehensa. p. 67. n. 20. Personae identitas probatur ex tomi & cognomine. p. 69. n. 59. Persona si est causa immediata privilegij, non potest propter remissionem concedatur, distinguitur cum persona nec transit ad heredes. p. 178. n. 56. Maxime si causa privilegij solum conveniat persona privilegiate. ibid. n. 57. Persona censetur magis dilecta, quae plus conservat memoriam testatoris. p. 196. n. 20. Petens ut carceratus custodiatur, vel remissionem delinquentis carcerati debet solvere expensas. p. 33. n. 17. Petens quod causa erimatur affectus, seu consulti vel quod assumatur tertius ad recusatio. p. 33. n. 18. Petens equum vel aliam animal sequerari, & deponi, expensas solvere, & quid de petente quod aliquis incarcerationem, & an teneatur alere. p. 33. n. 22. Petens in iudicio ex una causa, ut donationis vel venditionis seu alterius tituli, non potest ex alia causa agere. p. 168. n. 16. Petrus Deperamato medicus de Hispanis testatur se certo scire aliquos supervixisse natos sexto & quinto mense. p. 49. n. 23. Pignus potest constitui in testamento per testamentum. p. 257. n. 37. Placet omnes incurrant in facus, & quo ordine

Index Rerum Notabilium.

dine discurrendo a futuro per omnes inferiores. p. 50. n. 36. Plura si pariter & non successively curant, omnia valent si ad validandum adus non est necessarius, quod unum procedat aliud. p. 60. n. 53. Plurium promissionum est in cancellariis monasterium succedere in iuramento habente iurisdictionem, modo non sint ex causa religiosa. p. 201. n. 117. Possessores maioratus non tenentur nomen & arma ferre si unus in iudicium non fuit. p. 67. n. 11. Possessio non dicitur vacua quando ministerio legis in aliquem transferitur sine apprehensione. p. 73. n. 18. Possidens bonorum in omni loco hereditatem habentur. p. 73. n. 27. Possessio honorum preparatoria ad querelam intentanda est intra annum, & postea quere-la intra quinquennium. p. 74. n. 40. Possessio preparatoria ad querelam cessat in infante. p. 74. n. 41. Possit & majores tenentur dotare forentem egentem, non omnes alendi ad alios colaterales ex entatur. p. 100. n. 57. Pater si habeat particularium non acquiritur possessio nisi in iudicio, nec ex facto particularium amittitur privilegium universitatis competens. p. 217. n. 139. Posthumo alium licet antea inutiliter legabatur, tamen servato Galli consilio fieri potest. p. 19. n. 11. P. inhibitionem a Rota potest quis adire Regium tribunal pro manutenuenda possessione. p. 170. n. 56. Potentior causa semper attenditur. p. 54. n. 7. Potentia nocendi attenditur, sicut nocendi actus. p. 156. n. 15. Potestas maior est in tutore infantis, quam in curatore factosi, quia tutor personam datur, curator rebus. p. 76. n. 9. Praesumptio notatur & filios ad duplicandum ad majorem certiorationis securitatem. p. 91. n. 13. P. ad ea validandi processum cum minore gestum. p. 144. n. 7. Pretium minus solet dari pro fundo vel domo ad illiusdem vicinum risum. p. 141. n. 9. Pretium rei variatur loco & tempore. p. 141. n. 9. Pretium rei committitur aestimatur ex valore fructuum viginti annorum. p. 141. n. 51. Pretium scilicet in quolibet universali succedit loco rei ita & res comparata ex pretio succedunt loco pretij, quia eadem est ratio. p. 179. n. 77. Praegnantis non solvit veterum pro existente in utero, nec mater pro lactante. p. 100. n. 38. Praegnantis si sit minor restituit adversus negligentiam non deventuendo. p. 14. n. 24. Praegnantis si sit ultimo supplicio damnata, suspenditur executio donec pariat, etiam si filius adhaerens sit. p. 34. n. 35. Et si post partum non inventatur mater pro infante lactando, indemnis servanda est mater, & cum nutriet. p. 34. n. 26. Praegnantis non potest torqueri, & si torquetur. p. 34. n. 38. Praegnantis non periclitatur, confessio erit nulla. p. 4. n. 39. Praegnantis non potest verberari nec virgis caedi. p. 34. n. 40. Praegnantis non potest compelli ire ad iudicium pro testimonio dicendo quam omnia adus sit personalis, & erit legitima exculatio in causa nobilitatis, nec ad id requiritur quod sit in mensibus majoribus, sed quod sit gravidata. p. 34. n. 41. Praegnantis si praegnationes mensurae praecedant nocent fetus, ut non sit sanus, ad quod tamen unica purgatio non sufficit, sed plures. p. 36. n. 63. Praegnantis si aliquod vehemens capiat, & eorum desideria frustrantur, abortus potest fieri. p. 36. n. 64. Praegnantis letali morbo laborans, si ad eum saltem aliud non super sit remedium, potest ei dari pharmacum sui morbi curativum, licet extinctio fetus inanimati sequatur. p. 46. n. 25. Limitari si fetus iam sit animatus. ibid. n. 66. Praegnantis si decefferit in partu vel ante, sit factio ventris ut factus in lucem producat. p. 48. n. 3. Praetulus defendens iura Ecclesiae cum adversum iure iure tenetur ad damna. p. 155. n. 12. Praetulus melioratus an possit petere locum in possessionem, ex l. fin. Cod. de edicto. D. Adria. p. 23. n. 56. Praetium & poman non debet quis ex eodem facto consequi. p. 17. n. 22. Praetium quod datur capienti lupum, non augetur si capiat lupum praegnantem, nec habet premium pro singulari lupinis. p. 30. n. 19. Praeparatio non est necessaria ad querelam pro suis hereditibus, quia non requiritur aditus, sed fecus in emancipatis & a matre descendenti-ibus. p. 73. n. 51. Praetores appellatur propter prudentiam, non propter aetatem. p. 207. n. 13. Praescriptio quae dormit pro tempore possessoris gratia heredis, adveniente pubertate extinguitur. p. 118. n. 96. Praesentatio & collatio beneficij potest fieri impuberi, si sit statutus, sit in fundatione. p. 185. n. 2. Praesentatio facta de eo qui non attingit decimum quartum annum valet, si ante iustitiam perstringat eam aetatem. p. 185. n. 30. Praesumptio legis est quod filij poterant hereditate exceptis partem criminis. p. 8. n. 34. Praesumptio supplicij patris erit, si mulier dicent se praegnantem non paratur se inspicere, & custodire, mulieris probitas oia praesumptionem excludit. p. 42. n. 61. Praesumptio patris suppositi erit, si videatur portare calcitrum super ventrem, vel si ad locum partus fuerit allatus infans noviter natus, nisi palam omnibus afferatur qui mammillas lacte exoneratas sugat. p. 41. n. 62. Praesumptio suppositi patris erit, si in ea quae dicitur se perperissis, vel ubera sua sicca, nec sit emissio sanguinis, nec sint secundum. p. 41. n. 64. Praesumptio potius non esse quae ex accidentibus. p. 41. n. 64. Praesumptio potius non esse quae ex accidentibus. p. 41. n. 64. Praesumptio potius non esse quae ex accidentibus. p. 41. n. 64.

in iudicio non potest torqueri, & si torquetur. p. 34. n. 38. Praegnantis non periclitatur, confessio erit nulla. p. 4. n. 39. Praegnantis non potest verberari nec virgis caedi. p. 34. n. 40. Praegnantis non potest compelli ire ad iudicium pro testimonio dicendo quam omnia adus sit personalis, & erit legitima exculatio in causa nobilitatis, nec ad id requiritur quod sit in mensibus majoribus, sed quod sit gravidata. p. 34. n. 41. Praegnantis si praegnationes mensurae praecedant nocent fetus, ut non sit sanus, ad quod tamen unica purgatio non sufficit, sed plures. p. 36. n. 63. Praegnantis si aliquod vehemens capiat, & eorum desideria frustrantur, abortus potest fieri. p. 36. n. 64. Praegnantis letali morbo laborans, si ad eum saltem aliud non super sit remedium, potest ei dari pharmacum sui morbi curativum, licet extinctio fetus inanimati sequatur. p. 46. n. 25. Limitari si fetus iam sit animatus. ibid. n. 66. Praegnantis si decefferit in partu vel ante, sit factio ventris ut factus in lucem producat. p. 48. n. 3. Praetulus defendens iura Ecclesiae cum adversum iure iure tenetur ad damna. p. 155. n. 12. Praetulus melioratus an possit petere locum in possessionem, ex l. fin. Cod. de edicto. D. Adria. p. 23. n. 56. Praetium & poman non debet quis ex eodem facto consequi. p. 17. n. 22. Praetium quod datur capienti lupum, non augetur si capiat lupum praegnantem, nec habet premium pro singulari lupinis. p. 30. n. 19. Praeparatio non est necessaria ad querelam pro suis hereditibus, quia non requiritur aditus, sed fecus in emancipatis & a matre descendenti-ibus. p. 73. n. 51. Praetores appellatur propter prudentiam, non propter aetatem. p. 207. n. 13. Praescriptio quae dormit pro tempore possessoris gratia heredis, adveniente pubertate extinguitur. p. 118. n. 96. Praesentatio & collatio beneficij potest fieri impuberi, si sit statutus, sit in fundatione. p. 185. n. 2. Praesentatio facta de eo qui non attingit decimum quartum annum valet, si ante iustitiam perstringat eam aetatem. p. 185. n. 30. Praesumptio legis est quod filij poterant hereditate exceptis partem criminis. p. 8. n. 34. Praesumptio supplicij patris erit, si mulier dicent se praegnantem non paratur se inspicere, & custodire, mulieris probitas oia praesumptionem excludit. p. 42. n. 61. Praesumptio patris suppositi erit, si videatur portare calcitrum super ventrem, vel si ad locum partus fuerit allatus infans noviter natus, nisi palam omnibus afferatur qui mammillas lacte exoneratas sugat. p. 41. n. 62. Praesumptio suppositi patris erit, si in ea quae dicitur se perperissis, vel ubera sua sicca, nec sit emissio sanguinis, nec sint secundum. p. 41. n. 64. Praesumptio potius non esse quae ex accidentibus. p. 41. n. 64. Praesumptio potius non esse quae ex accidentibus. p. 41. n. 64. Praesumptio potius non esse quae ex accidentibus. p. 41. n. 64.

Perce de Lura de Vita Rom.

Index Rerum Notabilium.

si non ex natura sunt. p. 45. n. 13. Praesumptio juris cessat si appareat de veritate in contrarium. p. 48. n. 15. Praesumptio est quod mulier quinquagenaria non concipiat. p. 50. n. 30. Praesumitur semper magis pro plus operante. p. 53. n. 6. Praesumptio fortior est ex nomine familiae quam ex nomine proprio. p. 65. n. 8. Praesumptio maxima est contra declinantem a tribunali superiori ad inferius. p. 115. n. 33. Praesumptio quae est pro moriente non operatur in prejudicium tertij, nec si culpaverit aliquem ei nocet. p. 119. n. 3. Praetor heredem facere potest de jure civili non de praetorio jure. p. 73. n. 29. Principis a voluntate quae pendet, impossibilia censentur, si ea non sit soluta concedere, tenetur tamen promissum polliceri a principe, etiam si non solvat concedere. p. 100. n. 18. Principis mandatum contra utilitatem publicam non valet. p. 111. n. 36. Princeps vult regni utilitatem suae praesertit. p. 35. n. 37. Princeps si nominat civitatem vel collegium, sufficit ut pro rebus habeatur, & si Papa ordinat illegitimum ex certa scientia dispensare videtur. p. 19. n. 34. Princeps an sit consulendus ad providendum de curatore ad litem magnatibus. p. 35. n. 19. Princeps potest facere ante annum a natura requisitum ut fiat puberes, cessante tamen de facto natura. p. 419. n. 99. Princeps concedendo privilegium, non censetur sibi nec aliis praedjudicare. p. 127. n. 73. Principum cuiusque rei potissima est pars. p. 3. n. 0. Prioritas acquiritur per momentum. p. 59. n. 17. Privatio juris est poena quae non imponitur nisi in casibus a iure expressis. p. 67. n. 34. Privatus ab officio non intelligitur de damnosis. p. 17. n. 23. Privilegium quod datur pupillo in bonis gerendis non datur venturi, in bonis curatoris antequam edictus sit. p. 22. n. 15. Privilegiatus regulariter non utitur privilegio contra privilegium. p. 124. n. 11. Privilegium scholasticum concessum per auctorem habita non habet contra aliam scholasticum in alio studio versantem, nec contra minorem, sed si declinet tenent acti. p. 124. n. 14. Privilegium unius praefertur alteri minus potest. p. 124. n. 15. Privilegium quod minus derogat juri communi praefertur. p. 124. n. 23. Privilegium quod respicit personam, dicitur potentius, respectu causae & praefertur. p. 124. n. 24. Privilegium quod conceditur feminis est potentius quam illud masculo concessum, nisi masculus sit minor & praefertur. p. 124. n. 26. Idem si unum recipiat personam & alterum locum vel causam, quo casu personae privilegium praefertur. ibid. n. 26. Privilegium dignitas praefertur minus digno, idem de beneficiis. p. 124. n. 28. Privilegium legis praefertur privilegio hominis. p. 124. n. 29. Privilegium duplex uni praefertur. p. 125. n. 31. Privilegium vocari poterit si simul cum pupillis aetate concurat a iure causis ex quibus quis possit vocari ad curiam contentis. L. 5. tit. 3. p. 307. l. 8. tit. 4. lib. 4. recipitur. p. 125. n. 36. Idem de aliis personis ex quibus vocatur ad curiam praefertur contentis in dicta leg. p. 125. n. 37. Privilegiatus si habeat individuum causam cum aliis pluribus non privilegiatus, trahitur ad curiam. p. 125. n. 30. Privilegio miserabilium personarum gaudere fecerit decrepiti. p. 128. n. 98. Privilegio concilio miserationis causa potest renunciaris etiam licet personale sit transit ad heredes, quia censetur concessum propter liberos, & sic solum transit ad filios illius matrimonij. p. 178. n. 38. Privilegium quod habet minor in bonis tutoris, seu curatoris transit ad heredes: non transit tamen ad suos personam. p. 143. n. 143. Probandi modus non est cogendus, nec angustandus, dimittitur tamen pactum de probando per scripturam, stante liturato iurato, vel consuetudine. p. 39. n. 14. Probantur tertiam si fuerit renuntiatio eam juramento non poterit tamen per consuetudinem. p. 45. n. 25. Probatio juris admittitur contra praesumptionem. p. 48. n. 14. Proccus privationis debet esse liquidus, non dubius. p. 24. n. 20. Privilegi concessione generali facta, non comprehenditur persona loquutus p. 127. n. 74. Procurator constitutus a pupillo cum auctoritate testatoris durat iuxta tutela. p. 116. n. 39. Proccus remanet infernis, si una ex personis quae format proccum subtrahatur. p. 144. n. 5. Proccus cum minore factus est nullus, & ideo initio litis de habitate personae est querendum. p. 144. n. 6. Procurator datus in Spiritualibus debet constitui specialiter, & procuratores dati in spiritualibus censentur in solidum constituti. p. 147. n. 45. Procurator si fuerit negligens in non appellando, & non sit solvendo, succurritur domino etiam majori, per restitutionem adversum lapsum. p. 149. n. 67. Procurator habens mandatum sine clausula substituendi, si litem contestatus est, potest substituere, & agens populari a ditione proccorum dare. p. 150. n. 72. Procurator otis substituendi si litem contestatus est, potest alium substituere. ibid. n. 73. Quid si procurator non fuit litem contestatus, sed fecit acta post litem contestationem, an possit substituere. ibid. n. 74. Procurator Dominus litis effectus an possit vocari tunc, vel expressis, & quid si fuerit constitutus cum juramento. p. 150. n. 77. Prorogatio non admittitur quam quis dolose sibi

Index Rerum Notabilium.

sibi procurat ut sibi gratiosum adveniat iudicium. p. 153. n. 47. Proccatio facta coram honestis viris, an debeat intimari iudici, & parti, ut sit locus remedio attentatorum. p. 194. n. 56. Provisio legis ultra jus commune non extenditur ultra expressam legem. p. 136. n. 4. Proximus infantiae non habet alicuius, nisi apposta tutoris auctoritate. p. 92. n. 18. Proximus infantiae non tenetur a delicto nec potest de crimine accusari. p. 91. n. 19. Proximus infantiae non incidit in pensam, L. si quis in remotione Cod. unde vi. p. 92. n. 10. Proximus infantiae non committit furum nec causam ingratiitudinis. p. 92. n. 21. Proximus infantiae non tenetur ex mutuo vel alio contractu, licet aliquid ad eum pervenisset, tenetur tamen conditione sine causam, in id quod ad eum pervenit. p. 92. n. 21. Proximus infantiae non obligatur sine tutore, etiam jure naturae. p. 92. n. 23. Proximus infantiae infanti aequiparatur. p. 92. n. 24. Proximus infantiae si aliquem intellectum habuerit, poterit acquirere possessionem, sed non delinere possidere. p. 92. n. 26. Proximus infantiae ex tempore quo egredius est infantiam, tenetur committere peccata, sed ante facta si doli capax. p. 92. n. 29. Proximus infantiae completo septennio potest testificari non aucta. p. 93. n. 35. Proximus infantiae non incurrit irregularitatem. p. 93. n. 36. Proximus infantiae non potest excommunicari, & intelligit, textus in esp. ult. de sententia excommunicata. p. 93. n. 37. Proximus infantiae si manus in clericum iniecerit, excommunicatus non erit. p. 91. n. 38. Proximus pubertatis non potest excommunicari. p. 101. n. 75. Proximi pubertati obligantur juramento donec relaxentur. p. 114. n. 6. Proximus pubertatis, si se puberem dicit, ut alius cum eo contrahat, habet locum de iure auctorem, sacramenta pubertatis. p. 114. n. 7. Pubertatis ad receptionem sacramenti intelligitur ex discretionem cuiusquam. p. 93. n. 34. Pubertatis proximus obligatur naturaliter sine tutore. p. 93. n. 35. Pubes factus potest testificari de his quae vidit in minori aetate. p. 115. n. 14. Limia si pro solemitate testes puberes requirantur, ibid. n. 15. Puberes possunt personaliter obligari & sic exequi. p. 115. n. 109. Publicitas attestacionibus non possunt recipi testes, tamen minor admittitur ad producendos testes petita restrictione, & super eisdem articulis, vel directe contrariis, & etiam in secunda instantia. p. 177. n. 46. Pueri septem annorum si lapsi fuerint, ad interrogata respondere tenentur. p. 92. n. 28. Pueros Ecclesia sub praecocepto compellit ad confitendum peccata, non tamen per censuras. p. 92. n. 31. Pueri & senes, licet proprio sint viri, non tamen tales dicuntur, quia viri potentiam non exercent. p. 191. n. 9. Pueri ex septennio tenentur abstinere a carnibus. p. 192. n. 39. & lacteinis, in quadragesima, & aliis diebus prohibetur eius carnium. p. 120. n. 48. Pupillus non est qui in utero est, p. 21. n. 0, 7. Pupillus tamen, ut non excludit matrem, ita nec aviam, nisi adfuit coniectura voluntariae testatoris, ut si in substituto testator matri legavit, non a pupillo. p. 27. n. 7. Pupillaris comprehensa in compendio semper excludit matrem jure communi & regio. p. 27. n. 8. Pupillaris comprehensa in compendio dicitur expressa. p. 27. n. 9. Partus antequam edatur mulieris portio dicitur secundum leges. p. 30. n. 37. Pupillaris aetatis divisio in tres partes, unde dicitur pupillus, & quis pupillus & quorsorphanus. p. 26. n. 11. Pupillorum aetas infirma appellatur a jure consulo, & terminatur in masculis decimo quarto anno, in feminis duodecimo. p. 91. n. 13. Pupillus infantis proximus quis dicitur, & aequae ad quod tempus. p. 91. n. 16. Pupilli infantis proximi vocentur secundum generis, & habent aliquem intellectum, licet non plenum discernunt. p. 91. n. 17. Pupillus si est factus locupletior contra auctorem actio, sed non tanquam contra obligatum. p. 92. n. 21. Pupilli operae habetur considerata post septennium, & alimenta ei datur cum suis fructibus compendantur. p. 92. n. 27. Pupillus esse doli capax sufficit ad incurrendam censuram a jure laetam. p. 91. n. 39. Pupilli proximi infantiae nequeunt etiam cum tutore sepulture eligere. p. 91. n. 44. Pupilli pubertatis proximi quando dicantur. p. 91. n. 44. Pupillus implet conditionem, & liberatur a naturali conditione. p. 96. n. 10. Pupilli obligatio nocet, & prodest fideiussoribus, & accessionibus, & ostenditur quomodo id fiat. p. 96. n. 17. Pupillus obligatione naturali non nocet suae personae, & si solvat repetit, non quia non sit debitor, sed quia persona facit locum repetitioni. p. 96. n. 20. Pupilli privilegium cum personale sit ad iudicium non extenditur nec ad ceteras accessiones. p. 97. n. 21. Pupillus ob naturae aequitatem si solvat non repetit quando factus fuerit locupletior. p. 97. n. 22. Pupillus tenetur etiam civili actione. p. 97. n. 22. n. 24. Pupillus & si non sit factus locupletior obligatur naturaliter, & ejus obligatio prodest, & nocet quoad alios effectus. p. 97. n. 21. Pupillus solvens pecuniam, sibi sine tutore mutuatam conditionis implende causa non repetit. p. 97. n. 21. n. 26. Pupillus non obligatur civititer nec naturaliter quando lex restitit contractui. p. 97. n. 31. Pupillus dicitur locupletior si habeat pecuniam factam, vel erogatam ejus facultate, vel si rem necessariam ex ea emerit. p. 98. n. 56. 37. & 39.

Index Rerum Notabilium.

à Pupillo petens tenetur probare verum in ejus utilitatem, & est probanda species locupletationis. p. 9 n. 18. Pupillus non presumitur factus locupletior, nisi probetur secundum veriorum sententiam. p. 98. n. 41. Pupillum factum locupletiorum semper probandum est, valeat vel non contractus. p. 8. n. 42. Pupillus etiam proximus pubertati non obligatur sine tutore, neque ex contractu tenetur. p. 99. n. 47. Intellige volente tutore, & pupillo, scilicet si contractum stare velit, quia in pupillo claudicat contractus. licet irregulariter non permittitur claudicatio: & ibi in quibus admittatur. p. 99. n. 48. Pupillus potest se penitere, & hanc contractum, licet contractus tentent nullus declaratus fuerit. p. 99. n. 49. Pupillus patronus presentatur sine tutore, & ab eo presentatus presentatur à tutore. p. 99. n. 51. Pupillus non potest eligere, & quare cum valet presentare. p. 99. n. 51. Pupillus potest eligere ad emphiteosim. p. 99. n. 51. Pupillus obligatur civiliter pro dote, & tenetur dotare matrem. p. 99. n. 54. Pupillus tenetur dotare forem ex eo lem patre, & quando uterum. p. 99. n. 55. Pupillus si matrimonium contrahat bona ejus obligatorem pro dote sine tutore & judice. p. 100. n. 59. Pupillus sine tutore potest meliorem conditionem facere sibi acquirendo sine mutua obligatione. p. 100. n. 60. Pupillus deteriorem suam conditionem nequit facere. p. 100. n. 61. Pupillus non potest pacisci, nec donare sine tutore, potest tamen sine eo solemniter mutua conflaguine mittere. ibid. n. 62. Pupillus non potest novare, nec transigere sine tutore & judice, nisi locupletior factus sit, potest tamen solvere debita dandi cui successit. p. 100. n. 63. Pupillus non potest adire hereditatem, nec tutor si nolit cogendus est autoritatem praestare, tenebitur tamen tutelae iudicio. p. 100. n. 64. Pupillus nequit ad iudicium vocari sine tutore. p. 100. n. 65. Quid si pupillo citato ante litem contestationem compareat tutor vel alia persona que debuit citari. p. 100. n. 66. Pupillus dicitur ad iudicium, vel curatoris vocari conflaguine ei de tutore, vel curatore vocari conflaguine. p. 101. n. 67. In Pupilli substitutione famulorum conjectura ex affectione patris in favorem suorum conflaguine potius quam pupilli. p. 101. n. 68. Pupillus licet non possit citari, vel interpellari, potest fieri non apparente tutore ad evitandum praesumptionem, vel morem, vel prenam, vel pro evidenti. p. 101. n. 70. Pupillus non potest accensere, nisi ob mortem patris vel avi vel de eius testamentum agere. p. 101. n. 74. Pupillorum utriusque infirma eger alterius auxilio & regimine. p. 101. n. 1. Pupillus est alendus apud quem pater disposuerit. p. 104. n. 1. Etiam apud nocentem, si ita pater disposuerit. ibid. Pupillus prohibetur habere hereditatem, nisi confanguineis videatur nullam adesse periculum. p. 104. n. 5. & 6. Pupillus ex causa emergenti contra eum apud quem pater iussit educari, non est alendus apud eum. p. 104. n. 7. Pupillus regulariter est alendus apud tutorem. p. 104. n. 9. Pupillus si sit Dominus loci in quo habitat à quo sit petendus tutor, & expensis tutoris pro variis pupilli negotiis. p. 104. n. 12. Pupillus non succedit in domicilio patris, nec sine tutore potest constituere domicilium, atque ita iudex originis providet de tutore. p. 105. n. 13. Pupilli interest ne bona ejus dividantur inter plures tutores. p. 106. n. 21. Pupillus cui pater naturalis substituit si moratur, decedit pro parte testatus, & pro parte intestatus, scilicet exit in successione extranei filii filii filii. p. 106. n. 22. Pupillus non tenetur si tutor iuraverit contractum pro pupillo, nec impeditur restitutio si sit laicus, scilicet est juramento tutoris, vel curatoris in iudicio emanato, quia praedicitur ei. p. 114. n. 8. Pupillus proximus pubertati testificando facit magnam praesumptionem. p. 114. n. 9. Pupillus semper testificatur in crimine laici majestatis sine tutoris autoritate. p. 114. n. 11. Pupillus semper admittitur quando alia probatio fieri non potest, & ob testimonium rogatus non potest, & ob testimonium rogatus non potest. p. 115. n. 33. Pupillus in concurrentibus ejus favore habet legitimam personam standi in iudicio. p. 116. n. 30. Pupillus non potest acceptare sententiam, solum in quantum est in sui favorem. p. 116. n. 31. Pupillaris aetatis tempore cessat quatuor status mota contra pupillum. p. 116. n. 41. Pupillus dicitur indefensus, si ejus tutor non adfuit in iudicio saltem in principio litis. p. 117. n. 47. Pupillus dicitur etiam indefensus si tutor non apposuit exceptiones quas debuit, & tunc tutor dicitur reus. p. 117. n. 48. Pupillo non efficit res iudicata, si culpa tutoris sit condemnatus. p. 117. n. 53. Pupilli pubertati proximi, cum doli capaces dicantur, à delicto non excusantur, cum reus non probatur iniquitate. p. 117. n. 57. Pupillum doli incapax efficit excommunicatio à jure imposita, scilicet ab homine. p. 117. n. 58. Pupillus licet non tenetur ex delicto, non potest pro homicidio decapitari, nec ad irremedia damna, usque ad decimum septimum annum. p. 117. n. 59. Pupillus non punitur ex delictis in omittendo. p. 117. n. 60. Pupilli doli incapax conditio deterior est aliquid quando quam majoris. p. 117. n. 61. Pupillus habens dominium directum alienum rei,

Index Rerum Notabilium.

rei, si eam capiat per commissum, non facit rem sua suam ut naturam lineae paternae vel maternae mutet, ad forum sepulveda ut bona redeant ad fructum. p. 118. n. 71. Idem erit in qualibet acquisitione legis minime. p. 118. n. 72. Pupillus tutore tutorem sit hereditatem, non tutor sine pupillo. p. 118. n. 73. Pupillus cum tutoris auctoritate restituit hereditatem, non tutor sine pupillo nisi sit infans. p. 118. n. 74. Pupillo dandum, potest dari tutore, & impletur conditio, scilicet in dando servus, nisi ex levi voluntate & consensu. p. 118. n. 75. Pupillus etiam infans dicitur intestatus decedere, si ei sit datus substitutus. p. 119. n. 82. Pupillo cui est facta substitutio pupillaris, potest princeps condicere facultatem restitendi in praedictum substituti qui non potest conueni. p. 119. n. 83. Pupillus non tenetur cavere substituto de restituta hereditate. p. 120. n. 88. Pupillus potest sine tutore conditionem adimplere sub qua fuit hares institutus. p. 120. n. 89. Pupillo mortuo, non proviso herede alio herede à patre infans executor testamentarius tenet locum patris. p. 121. n. 107. Pupillus conventus in iudicio habet privilegium si eum d. forum extra si ipse alterum conveniat & lupus iure sibi cello. p. 122. n. 1. Pupillus dicitur persona miserabilis, licet d. ves. idem d. vidua dicitur. p. 123. n. 2. Pupillus non potest reuocari huic privilegio sine persona privilegiata possente capite renuntiare sed non tacite. p. 123. n. 4. Huic privilegio non censetur derogatum per casum, non obstantibus privilegiis, nisi sit specialis mentio. p. 123. n. 5. Pupillus non iuratur fori privilegio, si sit in partu potestate. p. 123. n. 8. Limitatur, ibid. n. 9. Pupillus non potest trahere viduam, vel aliam personam miserabilem ad curiam, p. 124. n. 11. & seq. Pupillus vel alter privilegiatus ubi iuratur aliam causa rationabili praeter privilegium, potest curare alterum privilegiatum ad curiam. p. 124. n. 14. Pupillus vel alius non privilegiatus si egerit de non evidenti ex stipulato seu promissione evidenti facta in contractu fiet ultimatio ad interesse rei evictae temporis contractus. p. 127. n. 67. Si agatur de evidenti ex parte ad interesse parte, dicitur tempus evidenti, five res sit melior sine deterior facta. p. 127. n. 68. Pupillus vidua, seu alia miserabilis persona non potest trahere ad curiam adversarium in casu non excedentis summum decem mille marapedinorum, & quid in casu non excedentis triginta mille marapedinorum. p. 127. n. 69. Pupillus & alie personae miserabiles non gaudent privilegio in casu patrimonii Principis, ne privilegium sit noxiu concedendum. p. 127. n. 74. Pupillus & alie miserabiles personae non gaudent privilegio trahendi ad curiam in via executiva, & quare. p. 127. n. 76. Pupillus & alie miserabiles personae, si sint Rei non habent privilegium in causa criminali trahendi ad curiam. p. 128. n. 77. Pupillus & personae privilegiate non trahunt ad curiam post licentiam concitiam coram inferioribus. p. 128. n. 79. Pupillus & alii privilegiati non gaudent privilegio legis unice in casu cameris obligacionis. p. 128. n. 80. Pupillus potest obligari personatiter per tutorem etiam camerali obligatione, & tenebitur ac si ipse obligaretur. p. 128. n. 87. Pupillus potest incarcerari ex obligatione cameris tenet Gratian. p. 128. n. 89. Pupillus non iuratur privilegio in lite capta cum eo casus hares existit. p. 128. n. 90. Pupillus succedens majori outur iuratur. p. 128. n. 92. quod limitat, ibid. n. 93. Pupillus vel alia persona miserabilis fuerit auctor laudatus à convento in iudicio iuratur beneficio L. unica limitat si ad eum pertinet defensio causa. p. 128. n. 94. Pupillus & vidua possunt eligere iudicem inferiorum etiam in Regis praesentia. p. 128. n. 97. Pupillus extra Principis indulgentiam nequit testari, ad alium autem potest. p. 131. n. 11. Pupillus non potest donare etiam si ut orem non habeat, ut potest adulus. p. 131. n. 34. Pupillus non potest donare propter nuptias cum matrimonio contrahere nequeat. p. 133. n. 38. Pupillus etiam invitatus datur tutor, non ad alium tutor. p. 144. n. 1. Pupillus non potest pro debito incarcerari. p. 151. n. 96. Pupillus si se puberem dixerit dolo, ut alii, quis cum eo contraheret jurando contractum, ut minor excluditur à restitutione. p. 165. n. 21. Pupillo substituto simul decedentibus cessat substitutio. p. 112. n. 82.

Q Uadrannium quod datur minori, à principio est utile, & non curit à prima die viginti sexi anni, sed à tempore quo minor major factus scientiam laesionis habuerit sed postea est continuum. p. 160. n. 83. & 88. Quadrannium curit Ecclesiae & Republicae à die contractus, relictus quo est causa laesiva. p. 160. n. 84. Quadrannium non curit Ecclesiae, durante vita praetati alienantis. p. 160. n. 85. Quadrannio si laesio est causata ex cursu minoris temporis, solum datur tempus laesionis. p. 160. n. 86. Quadrannio finito non datur restitutio adversus eum transcursum, quia est procedere in infinitum. p. 160. n. 87. Qualitates requiritur iure Regio Hispano ut

Index Rerum Notabilium.

fetus succedat. p. 112. n. 51.
Qualitas arguitur ex nomine. p. 88. n. 42.
Quando aliquid potest iudicari secundum minus & magis potens, attenditur quod magis est potens, si verum utrius sit. p. 15. n. 63.
Quando non potest considerari commodum aliquid ventris non habetur pro nato. vide ventris.
Quando quid est propter aliud potius consideratur id propter quod est, & est inspicenda causa propter quam aliquid fit potius quam exercitum actus. p. 47. n. 2.
Quando credendum sit, nam ante septimum mensis esse legitimum. p. 59. n. 20.
Quantitas magna vel parva dicitur respectu personarum. p. 117. n. 70.
Que contra fas gesta sunt calliditatis fructum cedere non possunt. p. 16. n. 14.
Que captivus in custodia belli sunt captivum. p. 10. n. 22.
Que ex accidenti habentur non ex natura profumuntur potius esse quam non esse. p. 31. n. 5.
Que sunt consideranda ad estimationem rei sciendam. p. 141. n. 51.
Quemadmodum uno ex fratribus pronuntiato non habet alii fratribus sufficit, ita & ventri poverit si super realitate sanguinis pronuntietur. p. 11. n. 14.
Querela compensis filio iniuste exheredato, que etiam non preparata transit ad tuos heredes cum natos, transit etiam in existentes in utero, ex exheredatione ventris. p. 12. n. 6.
Qui stipulatus est sub conditione, ea pendente dicitur creditor. p. 21. n. 41.
Qui uxorem pregnantem reliquit, non videtur sine liberis decessisse. p. 21. n. 42.
Qui non utitur remediis opportunis ad actum si in culpa. p. 81. n. 14.
Qui per se satisfactionem accepit, non potest postea petere in iudicio quia jus agendi amittit. p. 163. n. 15.
Qui non potest alienare non potest rem in iudicio deducere. p. 176. n. 42.
Qui cum alio contrahit, debet inquirere & investigare ejus conditionem, & in eo esse diligens, nec auditur si dicat se ignorasse an servus, vel filius familias, vel minor esset focus in minore contrahente & num. 45. p. 177. n. 40.
Qui vult convenire heredes aliquos debet diligenter investigare an aliquis eorum sit infans ne ceteri eum sed tutorem. p. 83. n. 73.
Quilibet in traditione rei suae potest apponere conditiones quas voluerit que tenent, si sunt juris ordine servato. p. 137. n. 13.
Quilibet tenetur jejunare diebus quadragesimalibus, & aliis quibus ab Ecclesia inducitur jejunium, a vigesimo primo aetatis anno usque crescere dicitur. p. 210. n. 47.
Quod lex non dicit, non est novis inventionibus inducendum. p. 17. n. 24.
Quod dicitur de minore, Ecclesia & milite, an procedat in re emptia ex pecunia dotalem, & n. 80. p. 179. n. 76.
Quoties sunt eligendi aliqui de domo, & familia debeant eligi masculi & non femine. p. 196. n. 67.

Index Rerum Notabilium.

Artificario decennalis desideratur in contractibus lucrativis, & ex decennali silentio inducitur confirmatio. p. 11. n. 46.
Ratificatio ut convalescat actum tenentis quod ratificans fecit, cum contractus, & se non tenet. p. 11. n. 46.
Ratificatio non retro trahitur in prejudicium ejus cui medio tempore fuit jus quiritum. p. 171. n. 20.
Ratio major in duobus privilegiis preferretur minori. p. 144. n. 21.
Ratio tutela si petatur contra plures tutores, vel eorum heredes diversorum locorum potest causa introduci in curia. p. 115. n. 48.
Rationem qui non tenetur reddere non facit inventarium. p. 146. n. 51.
Ratio habetur de minimis si agitur de auferendo jure alterius. p. 118. n. 7.
Recogitio facta à patre filij naturalis omnibus prodest, saltem ceteris ex eadem concubina natis, sic & in utero existentibus. p. 36. n. 53.
Redemptio census, vid. census redemptio.
Redemptio ad arbitrium boni viri non potest renunciari etiam cum jaramento, licet petenda sit absolutio & procedat in arbitrio, si arbitratore. p. 194. n. 32.
Reductio ad arbitrium boni viri à quo iudicet se petenda. p. 19. n. 33.
Reductio ad arbitrium boni viri intra quod tempus sit petenda tam in arbitrio, quam in arbitratore. p. 91. n. 31.
Rege mortuo, Regina pregnante relicta debet prestari homagium Regi in utero existentis, ac si natus fuisset. p. 22. n. 53.
Item in nepote ex filio primo genito quia patruus preferri debet ibid.
Rege mortuo si principes remanent in infanti aetate, debet Rex coronari, sed est providendum de tutoribus. p. 82. n. 7.
Regem etiam debere recipere curatores, mul-ti tenentur, sed contrarium est verum. p. 82. n. 9.
Reges majorem Angelorum custodiam habent quam ceteri homines. p. 83. n. 11.
Regni proceres eligere debent tutores, & qua forma si à patre nominati non faciunt. p. 82. n. 8.
Regni magnates debent accipere curatores, qui eis à Rege sunt providendi. p. 81. n. 16.
Regula quod paria sint facere tempore habili vel inhabili, si effectus conferatur in tempus habile, limitatur quando lex restitit initio. p. 21. n. 54.
Regula quod taciti & expressi idem est iudicium, procedit e sine forma data. p. 17. n. 6.
Regula L. inquisito variatis, quod in generali sermone non continetur persona loquentis procedit in actu, seu contractu gratuito, secus in oneroso. p. 60. n. 16.
Regula leg. actus legitimi de reg. iur. non restringitur ad casum in ea expressis, p. 83. n. 31.
Regula procedit in privilegiis & in omni nomine communi, ut in concessio Religiosis. p. 91. n. 8.
Regula
Regula procedit in decisione L. 44. Tauri ut etiam procedit in feminis ibid. n. 9.
Regula procedit relative quando quis, vel qui additur terminus communis. p. 91. n. 10. 11. & 12.
Regula quod commotio non audiatur nisi refusus expensis, nam commotio audit minoris. p. 181. n. 95.
Regula cancellariae idiomate que loquitur de personis habet locum in collegiis & universitatibus. p. 216. n. 117.
Relativum quis vel qui positum sine copula restringit. p. 84. n. 33 limita ut ibid. n. 34.
Relictum ab avo nepoti non profectum ex re patris sed adventitium aliunde iudicatur. p. 14. n. 7.
Relictum presumitur ei, cui testator magis erat affectus. p. 198. n. 91.
Remedium L. Pantinus de acquir. hered. ad petendam restitutionem propter absentiam vel ignorantiam, ut transit ad heredes sic ad existentes in utero. p. 12. n. 7.
Remedium adimplendum non excludit executionem proprietatis, sicut remedium recuperanda. p. 15. n. 56.
Remissio facta in conscientia quoad Deum, non liberat à pena in foro exteriori. p. 119. n. 6.
Renunciatio secundarum nuptiarum à matre tutrice non servatur de consuetudine secundum aliquos & que sit consuetudinis ratio. p. 106. n. 28.
Repudium non admittitur lege evangelica, qua prohibetur dimittere uxorem, & aliam ducere. p. 16. n. 2.
Res immobilis obligata non potest distingi à minore sine decreto. p. 114. n. 60.
Rescriptum Principis reduci debet ad viam juris. p. 14. n. 43.
Rescriptum principis tribuit jus absentis, & habet vim legis. p. 83. n. 46.
Res emptæ ex pecunia uxoris donata viro, non potest vendicari si vir solvendo non est. p. 179. n. 79.
Res emptæ ex pecunia dotali sapienter naturam dotis. p. 179. n. 81.
Res permutata cum dotali, censetur subrogata in dotalem, & multo magis si sit minoris. p. 179. n. 81.
Res emptæ ex pecunia communi, non efficitur communis, nisi inter locos omnium bonorum. ibid. n. 87.
Reservationis natura est ut jus integrum conservet, non tamen ut per eam questratur jus de novo. p. 22. n. 61.
Reservatio nihil operatur si non inveniat aliquid reservabile. p. 22. n. 62.
Reservatio conservat regulam exclusivam respectu eorum que non sunt expressa ibid. n. 61.
Reservatio solam fit eorum que juri competunt. p. 22. n. 64.
Reservatio dat casum curiæ, intellige data captaeque potestatis, ibid. n. 67.
Reservatio facta in via executiva, est causa reventonis in curia. p. 126. n. 56.
Respublica que agit de retinenda possessione, & sic de damno vitando, profertur rei publicæ agenti pro acquirenda. p. 124. n. 19.
Fors. et Lex de Vita Hum.
Restitutio rei venditæ cum pacto de retrovendendo an sit facienda cum augmento alius vionis. p. 140. n. 40.
Restitutio in integrum admittitur stante causa de neque audiente donec solvatur. p. 155. n. 6.
Restitutio in integrum conceditur causa cognita, & dicitur actio, & in ea datur infantis, p. 155. n. 15.
Restitutio confertur concessa per processum ad alteriora. p. 156. n. 30.
Restitutio in integrum an impediatur executionem, & num leg. p. 157. n. 38.
Restitutio in integrum excludit non censetur in generali exclusione exceptionum, limita si auferatur defensio. ibid. n. 39.
Restitutio in integrum an concedatur ob modicam lesionem, vel requiratur grande damnum. p. 158. n. 54.
Restitutio an sit concedenda, vel non, ob modicam lesionem, relinquatur arbitrio judicis ibid. n. 58.
Restitutio in integrum impedit executionem sententia, si habet damnum irreparabile, p. 159. n. 70.
Restitutio in integrum à minore petita impedit executionem sententia fecus si à majore petatur ex alia causa ibid. n. 71.
Adde tamen quod ad impediendam executionem nihil impedit si petita à minore in integrum restitutio ante ceptam executionem, vel postea, ibid. n. 72.
Restitutio per in integrum quando retractari potest sententia non dicitur res iudicata. p. 160. n. 73.
Restitutio in integrum non potest peti nisi per minorem vel habentem speciale mandatum, limitatur in patre qui sine mandato potest, licet filius restitui nolit. p. 160. n. 74.
Item idem erit in cognatis, si probabile proculum presentand. ibid. n. 75.
Restitutio in integrum est concedenda minori. p. 161. n. 93.
Restitutio in integrum minori competens, transit ad heredes. p. 162. n. 101.
Retrocessio que fit ex necessitate non eget decreto iudicis. p. 138. n. 12.
Rex propter Regnum factus est, non regnum propter regem. p. 61. n. 14.
Rex noster potentissimus Philippus successit Regno decimo sexto anno aetatis, & ejus proavus Carolus quintus cepit regna gubernare decimo septimo anno aetatis sue. p. 81. n. 1.
Rex Josias octo annorum regnare cepit, & restituit S. Scriptura quod fecit bonum coram Domino. ibid. n. 12.
Rogatus de restituendo spurio si accomodat sibi tenetur in bona conscientia bona dare sisco. p. 24. n. 18.
Romanus Pontifex si faciat mentionem infantis aetatis in reservatione pensionis, vel collationis beneficii ceterum dispensare. p. 85. n. 72.
Rusticus nec mulier admittitur ad producendos testes post publicationem ex ventris sententia. p. 177. n. 47.
Sacramentum non fit, nisi corpus Baptizandi aqua tangatur cum prolatione verbi. p. 36. n. 38.
K K Sacrament

Index Rerum Notabilium.

fra pariat feminam, valet testamentum. p. 13. n. 15. Si aliter ex tutoribus conveniatur nomine pupilli nequeant alij defensionem suscipere, licet possint liti assistere non colludatur. p. 147. n. 42. Si minoribus adhibere causam referat Auctor Lucanus, & quare qui paribus qui matris bus alienantur. p. 5. n. 37. Similitudo non levis est conjuncta ad probendam filiationem. p. 8. n. 52. Si impotens suscipiens contractus non debet jus creditoris mutare. p. 106. n. 32. Solummodo que requiritur in contractu, requiritur etiam in distanda. p. 135. n. 62. Solventi postquam solverit si non habeat aliam probationem, succurritur per donationem legis Evangelicæ. p. 40. n. 26. Speciosa si fuerint pura & nova contrahunt quâdam impunitatem ex aspectu mulieris mensuratur. p. 3. n. 29. Spectandum non tam est quid Romæ factum quam quid fieri debuit. p. 9. n. 62. Spes est sanguinis succedenti consanguinitatis suis, sed ea spes non cum locupletiorum fieri. p. 38. n. 1. Spe ubi nulla adesset loci, cessant præsumptiones, suppositi partus, non debet esse alia causa quam movere possit, ut si partus supponatur ne deficiat filius, bona transferant in dominum vel fidei, p. 41. n. 43. Vt in bonis Henricus quæ in defectu filiorum redeunt ad Regiam coronam, ex lege Regni. p. 41. n. 44. Sponsus si adit justicem, & conquestus est de officio, non potest lite pendente per se restituere recuperare. p. 167. n. 8. Ubi quod electa via judiciali, censetur extrajudicialis exclusa, ibid. n. 9. Sponsalia inter consanguineos sustinentur sub conditione si Papa dispensaverit. p. 20. n. 31. Sponsalia contracta à pubertate proximo cum jramento indissolubili obligant. p. 114. n. 2. Spiritus dicitur quasi extra puritatem natus. p. 35. n. 47. Spiritus potest institui à patre in tempore legitimationis. p. 19. n. 14. Sanguis requirituribus qualiteram sanguinis, an debeat fieri inquisitio ultra quartum gradum. p. 7. n. 48. Statutum rante quod probetur per instrumentum, potest testibus probari promissio de celebrando instrumentum. p. 40. n. 27. Statutum loquens de hæredibus habet locum in bonorum possessore. p. 73. n. 28. Statutum disponens quod centumax habeatur pro confesso, habet locum in adultio, & potest propter contumaciam banniri. p. 151. n. 98. Statutum si disponit quod minor curat præscriptio, licet vero jure curat testatur. p. 155. n. 5. Statutum de contradictibus minorum sine certa solemnitate celebrandis non habent locum in contradictibus utilibus maioribus. p. 170. n. 26. Statuta loquens per verbum si qui non ligant universitatem, nec comprehendunt decisio- nem, si qui major, eod. de transact. nec col-

legium. p. 182. n. 10. Statuta loquens in causa appellationis habent locum in appellatione. p. 194. n. 49. Statuū loquens de infamis habet locum in infamis, modo fiat sententia confecta. p. 217. n. 70. Statutum loquens de persona, non comprehendit universitatem, nec capitulum. p. 116. n. 117. Statutum de Canonico injuriante aliquem de capitulo non comprehendit injuriantem capitulum ibid. n. 116. Statutum si loquatur per verba univocalia quarumcumque personarum, vel quibuscumque personis solvitur negative, p. 216. n. 119. Statuū interrogantibus rigide respondit imperator. p. 118. n. 67. Statuū à jure non paritur, nec fultus accursatur, secus extraneis. p. 120. n. 63. Statutum ante historiam afficitur & in hi- storia succingit. p. 122. n. 2. Statulus nemo ita præsumitur, ut aliqui contra se scribit fiat, licet ad quod idem senti- bus coniungat. p. 118. n. 68. Status dicitur qui proprium nomen igitur, ibid. Sub simplicibus quando mixtum continentur, & æra antiquioris majoratus sunt præpo- nenda: & quando junctio. p. 67. n. 36. Si singuli majoratus habeant præceptionem de- ferendi nomen & arma principaliter non poterant in eodem possessore subsistere. p. 68. n. 38. Substitutio facta posthumis nascitoris non ha- bet locum, si unus tantum nascatur. p. 17. n. 33. Substitutio vulgaris expressa ventri facta etiam matre exilente in melio, continet tacitam pupillarem conditionalem. p. 27. n. 3. In substitutionibus plus operatur expressio ejus, quod tacitè incit. p. 27. n. 4. Substitutio pupillaris excludit venietes ab i- testato, quia quando est testamentum cessat hæreditas ab intestato. p. 119. n. 81. Substitutio pupillaris acquit fieri in contractu. p. 120. n. 102. Substitutio non tenetur in conscientia refertur hæreditatem matri et aliqui voluerunt. p. 28. n. 11. Substitutio ventri datus sub ea conditione, si masculus nascatur, & eredit famulam infan- tium, potest pleno jure adire, & si ter- tium decedat hæreditatem transmittere. p. 28. n. 12. Substitutus adire nequit, si mulierem esse præ- gnantem apparuerit. p. 28. n. 14. Substitutio non est æque jure etiam in spe factum de presentibus, nec culibet alij fidei- commissario nec pupillo est interdicta alienatio bonorum ob substitutionem. p. 128. n. 76. Substitutus licet veniat ex judio de fundi, ta- men testamentum per quod venit est pupilli, & facte de hæreditate, & duplex mori ex- pectatur. p. 120. n. 102. Succedere in majoratu sperans potest pæcidi, sed & successioni renuntiare. p. 38. n. 1. Successio sequitur votum naturæ, que potius

Index Rerum Notabilium.

vult descendere quam ascendere quod maxi- me procedit in majoratibus. p. 14. n. 45. Successio in feudis & maioratibus non habet oculos retro, nec aspice lineam ascendentem. p. 14. n. 46. Successio in feudis & maioratibus non habet dignitatem que def- cendit de patre in filium, intelligitur, & tenet ibid. n. 47. Succumbens ex una causa fuit iudicio, potest ex alia agere, nec obstat res judicata. p. 108. n. 172. Super actione personali non potest quis con- venci coram diversis iudicibus. p. 9. n. 35. Superiore communis deficiente, sententia ejus locum subrogatur, & senior vocat col- legis ad eorum præsentem. p. 209. n. 29. Suspicio licet nulla sit contra matrem, si tran- sivit ad secundas nuptias pupillus ab ea ex- trahendus erit. p. 106. n. 23. Suspicio stante potest præveniri iudicium ante diem solutioni præstitum. p. 184. n. 142.

T

Abellio habet vicem duorum testium, & aliquando trium & quando unius, & in dubio an censetur adhibitus ut testis vel ut tabellio. p. 78. n. 47. Tabellio impubes esse prohibetur, & si fuerit creatus, non potest post pubertatem officium exercere. p. 111. n. 106. Tabellio succedens alteri in officio, potest ex- trahere scripturas, & protocolis originalia sine jure. p. 164. n. 1. Quæ dicuntur administrativa ad probandum fi- liationem per librum baptismi ibid. n. 4. Tabellionibus duobus existens bus, eisdem cau- sa dicitur servari penes seniores. p. 208. n. 26. Taciti & expressi licet sit idem iudicium, pu- pillaris tacita matrem non excludit ut expres- sa. p. 27. n. 4. Tacita pupillaris ut non excludit matrem, & vid. pupillaris tacita. Tempus quod inspicitur ut pupillus dicatur lecupletor factus. p. 98. n. 40. Tempus olim curabat minoribus, hodie ipso jure non curat eis tempus. p. 160. n. 89. Sed limitatur in tempore instantis præstio, quod etiam hodie curat minoribus, licet hanc limitationem detur minoribus, nisi in casibus à jure expressis. p. 161. n. 90. Tenetur sunt aptiores ad fabricandum malum, & portum subiciendum. p. 39. n. 15. Tenetur Remedium non competit extante incertitudine aliqua, sed ubi partes fatentur esse boni majoratus. p. 14. n. 51. Testamentum multis nominibus dicitur sustinetur ob militia privilegium, antequam extendere- tur mortuus fuit miles, secus in pagano. p. 107. n. 37. Testamentum fuit factum non valet, sed sus- tineatur oblique ut sani hominis voluntas. p. 19. n. 66. Testamentum in quo substituitur filio pupillari- tate dicitur testamentum pupilli. p. 119. n. 89. Testamentum non potest fieri, signis, & nudo, nisi ad pias causas, & inter liberos. p. 220. n. 18. Perez. de Lara de vita Rom.

Testamentum intercentium, quod dicitur. ibid. n. 40. Testari non potest senectus, seu mente aliena- tus. ibid. n. 19. Testator si instituat ventrem sub conditione, si orator pregnans esset, admittitur ex alia uxore natus. p. 11. n. 21. Testator si fecit mentionem unius posthumi, & plures nascantur omnes liberi erunt. p. 13. n. 38. Testator relinquens aliquid filio spurio simpli- citer, præsumitur id relinquere in causam alimentorum. p. 24. n. 14. Testator si concedat facultatem apprehendendi, potest accipere sine hæredis traditione, & idem in prælegatorio. p. 16. n. 35. Testator instituens ventrem, si filium nascatur, & fuerit orta filia que moriatur, si postea facta ventre matris filius extrahatur, valebit institutio. p. 18. n. 17. Testator si instituerit ventrem uxori suæ, & supervivat, præeratque uxorem non suffi- ciat prægnantem tempore testamenti, & cum postea moriatur apparat uxorem esse præ- gnantem, admittitur ventris, & substitutio facta ventri valebit. p. 28. n. 18. Testator si instituat ventrem uxoris suæ, non so- lum intelligitur institutus qui ex ea uxore, quam tunc habet natus fuerit, sed et alia quæcumque, priori mortua. p. 19. n. 19. Testator licet possit remittere confessionem, inveniatur, non servatur eorum voluntas, si fit contra pupilli utilitatem. p. 104. n. 3. Testator nihil facit in sui præjudicium. p. 120. n. 104. Testes possunt deponere de his que contrahen- tes trans præsentem, vel cotinam tra- xerunt. p. 39. n. 17. Testibus quibus ex dicto suo aliquod commo- dum potest resultare non creditur, & quid de muliere: & de portante res in humeris, val- go gaspantes. p. 51. n. 52. Testis debet ferre examinationem, & declarationem testium que sunt virtute monitorialium de- bene iudici laico, ut testes reputantur: & quis possit dare monitarius, & quod so- lum in civilibus denetur. p. 14. n. 12. Testes à testimonio propter culpam autentur, & quid de afficitis infamia factis. p. 11. n. 17. Testes de valore rei debent scire rei qualitates, & quam rationem debeant dare. p. 14. n. 54. Testes in dubio deponere videntur de communi assimatione: & dictum testis ferebatur ad suam opinionem referatur ad communem. p. 141. n. 55. Testimonium patris, & ejus assertio testamento facta, probat ætatem & respondetur ad l. Paterius eod. de testibus. p. 164. n. 12. Themistocles dolebat cum esset centum septem annorum, quod excederet ad vitam cum fa- cere copisset. p. 18. n. 8. Reflexus repetenditur dum dicit juriconsul- tus malas salte rationes allegare d. l. libero- rum, ibid. n. 9. Textus in clement. fin. de senent. excomm. ut pro- cedat solum in beneficiis: ibi in aliis autem

Index Rerum Notabilium.

estibus nominatio Principis ex certa scientia tebitur. p. 69. n. 50.
Textus in C. ex litteris de postul. & auctor. Sa ramenta pubertatis C. si aduersus vendit. intelligit. p. 114. n. 4.
Textus in leg. cum ostendimus, §. in. ff. de fideiussor. & nominator. & heredit. tutor. intelligit. p. 84. n. 116.
Tentus expenditur in l. sua simpliciter de feruitibus. p. 192. n. 50.
Titulus si reductor ad unum titulum res est restituenda cum fructibus. p. 162. n. 102.
Tamen is cui res districte restituitur annullatio titulo debet solvere melioramenta. ibid. n. 101.
Tutor licet potioribus limitatur in morientibus & in locutione. n. seq. p. 119. n. 51.
Alienari potest in personas ecclesiasticas, licet dicantur potiores. ibid. n. 4.
Tonitrua ferui nocent. p. 36. n. 66.
Totum qui dicit nihil exepit. p. 4. n. 39.
Traditio scripturae debet fieri per aliquem positum qui notario interpretationem referat. p. 72. n. 50.
Tristis eventus non est expectandus. p. 14. n. 57.
Tutela data a iudice sub conditione, si satisfecerit, valet, quia conditio que a iure inest, non facta est conditionalem. p. 84. n. 38.
Tutela que defertur matri, & avie, defertur etiam proavie eius volentibus, in quo differat ab ea que datur legitimis cum accipere etiam noveras compelluntur. p. 102. n. 17.
Tutela matris & avie anomala seu ex rardinaia & irregularis appellatur. p. 101. n. 18.
Tutela an possit dari sine satisfactione personae honeste & frugis vite. p. 110. n. 61.
Tutela potest decerni die feriato in honorem Dei, nisi sit decernenda cum cause cognitione, & si imminet necessitas, etiam cum inquisitione decernitur. p. 111. n. 72.
Tutela per matrimonium finitur, sed non cura. p. 120. n. 55.
Tutor licet amittat sibi relictaum a patre impuberis, si se exculaverit a tutela, non amittit, si fuerit frater impuberis quia ei censetur relictaum sui causa, & non officii & frater spiritus succedit fratri. p. 217. n. 24.
Tutoribus magnatum, si eorum redditus magni sint, non est danda decima, sed assignandum moderatum salarium. p. 83. n. 20.
Tutoris datio qua ponitur in regula l. ad legem conditionem recipit, si fiat in testamento, secus si a iudice tutela defertur. p. 84. n. 37.
Tutor non excusatur a tutela susceptione ob averam pupilli cui deficiant solum sex menses ad pubertatem. p. 95. n. 31.
Tutor est pater ad iudicium in quo pupillus moratur, nisi bona sint in alio loco. p. 104. n. 20.
Tutor relictaum a patre naturali est confirmandus a iudice sine inquisitione. p. 106. n. 20.
Tutor si sit a iudice confirmandus cum inquisitione, non proceditur via executiva, & quare. p. 106. n. 21.
Tutor non excusatur si dicat non scire, vel perdidit inventarium. p. 108. n. 46. & 47.
Tutor testamentarius non administrat nisi in utilibus, ante quam ei decernatur a iudice tutela, nisi pater ei dederit potestatem ad-

ministrandi. p. 108. n. 53.
Plura requiruntur antequam tutor suscipiat tutelam. p. 109. n. 54.
Tutor tenetur consulere advocatos penitos. p. 109. n. 55.
Contra tutorem qui non est de familia juratur in leg. 7. n. idem contra thesaurarium auctoritativum & familiae. p. 109. n. 57.
Tutores & curatores debent satisficere, & omnes tamen etiam divisa administratione, nec sufficit cautio juratoria. p. 109. n. 58.
De Tutore testamentario etiam dato testamento invalido circa satisfactionem, & de tutore Principis referatur doctorum opinio. p. 109. n. 59.
Tutor debet librum rationum de sua administratione conscribere, alias contra eum juratur in licem. p. 110. n. 65.
Tutor non dicitur alienare si testatoris voluntatem sequatur. ibid. n. 67.
Tutori datur decima fructuum, & quando ultra decimam. p. 111. n. 73.
Tutori Regis & magnatum non datur decima nec de amplissimis fructibus. p. 111. n. 74.
Tutori vel curatori clerici non datur decima de redditibus ecclesiasticis. ibid.
Tutor finita tutela non compellitur accipere curam puberis. p. 112. n. 75.
Tutor tenetur bona pupilli exhibere, ut sit executor, alias incarcetabitur. p. 113. n. 24.
Tutor si se obligaverit nomine proprio, contra eum exequatur contractus. p. 113. n. 25.
Tutor si in fallas tenebitur, etiam non obligatus si nomine proprio. p. 113. n. 26.
Tutores abique eo quod compareant in iudicio procuratorem constituere possunt. p. 116. n. 38.
Tutor in causa pupilli potest ascendere fratre cancellaria si sit nobilis in habitu decerni, idem in curatore. p. 116. n. 41.
Tutor negligens reputatur delosus, & tenetur pupillo ad interesse. p. 117. n. 52.
Tutor non potest sibi auctorare pupillo, nec maritus uxori. nec Pater avie ecclesie. p. 118. n. 9.
Tutor qui post pubertatem administrat, tenetur actione negotiorum gestorum. p. 121. n. 2.
Tutores si in deservitione fuerint discordes, iudex eligit unum ex eis. p. 127. n. 41.
Tutor vel curator qui pecunias pupilli vel minoris in proprios usus converterit, tenetur ad usuras maximas ex tempore quo eas converterit. p. 126. n. 39.
Tutor vel curator si contra fundum ex pecunia pupilli, vel minoris, habet minor electionem an velit rem emptam accipere, vel pecuniam cum usuris. p. 129. n. 72.
Idem in ecclesia & milite, quibus etiam datur eadem electio. ibid. n. 73.
Tutor vel curator si plures emerit, non poterit minor unam petere, ne tutor damno afficiatur, nisi in eo tutor vel curator dolum commiserit quia tunc unam poterit petere, & pro alius pretium. p. 129. n. 73.

V Acubandus si conveniendus sit, potest citari ad utilibus, nisi satisfecit in iudicio sistendi ubi de iure tenetur. p. 123. n. 49.
Vator

Index Rerum Notabilium.

Valor rei immobilis consideratur respectu valoris reddituum & fructuum viginti annorum. p. 88. n. 110.
Variati non admittuntur in prejudicium tertij, cui est ius acquisitum & locus in minore. p. 179. n. 3.
Venditor cum pacto de resuscitando, an possit agere remedio legis secundae, Cod. de resuscitando vendit. p. 139. n. 55. & seq.
Ventri libero omnia sua iura in integrum referantur in tempus nascendi. p. 2. n. 4.
Ventri non debetur legitima donec nascatur. p. 11. n. 1.
Venter potest haeres institui et si servus ibid. n. 2.
Vntrem cum decimis intelligimus continens pro contento, ut custodia pro custodio. ibid. n. 3.
Ventris institutio intelligitur facta in tempus nascendi et si conditionaliter nascatur. p. 11. n. 4.
Venter si sit prateritus, & extraneus institutus, quando testamentum potest rumpi natiuitate posthumi, non defertur hereditas ex testamento. p. 12. n. 8.
Venter si sit institutus, vel exhereditatus alter coharentis, vel ventris ad intestato, poterit audire, & non expectatur natiuitas posthumi, licet possit compere per querelam, & quare. p. 11. n. 9.
Ventre praterito testamentum ab initio est nullum disp. hinc ne legis a qua nullus gravatur, sed exhereditato ventre, vel filio, validitas testamenti pendet a iudice. p. 12. n. 10.
Ventri non reservatur ius, quod eo nato adquisitum non est, ut si futurus sit incapax, quia spiritus, vel animus ab causam. p. 12. n. 20.
Venter licet olim poterat exhereditari, hodie nequit, eo quod requiritur causa. 13. n. 26.
Venter admittitur in fideicommissio, quod simile relinquitur, & si sit conceptum esse tempore quo dies fideicommissi cedit. p. 13. n. 27.
Venter si instituitur simpliciter, & plures nascatur, omnes erunt haereses, sed si sit substitutio pro solum nascituro, & plures nascatur substitutio evanescit. p. 13. n. 31.
Limites nisi sit substituta pia causa ibid. n. 31.
Vntrem si Pater instituit dum nascatur masculus, & si femina eidem legavit, & contingat parere masculum, qui moriatur & postea pariat feminam valet testamentum. p. 13. n. 35.
Ventre instituto si nascatur masculus, si nata sit femina dicitur praterita. p. 13. n. 36.
Ventri tam directe quam per fideicommissum libertas potest relinqui. p. 13. n. 37.
Ventri datur possessio bonorum, & mulierique ventri nomine missa est in possessionem, non potest esse introvertente alio respectu. p. 13. n. 39.
Venter mittitur in possessionem bonorum castrensiem. p. 14. n. 47.
Ventri data possessio durabit interim quod appareat non esse pragmatem, sed si transtulerit possessionem in tertium non poterit expelli de factis. p. 14. n. 43.
Venter mittitur in possessionem etiam si Pater eius avus vivat ibid. n. 44.

Ventri datur remedium l. 45. Tanti, & in eum transferitur possessio in ministerio legis. p. 14. n. 49.
Ventri an datur remedium tenetur. ibid. n. 50.
Venter admittitur per repraesentationem. p. 140. n. 1.
Ventri datur restitutio adversus praecipionem, quae caretur contra eius patrem, & finita fuit eo mortuo antequam ipse nascereetur. p. 15. n. 59.
Ventris nomine mater mittitur in possessionem legatorum. ibid. n. 60.
Venter non revocat donationem, sed natus & ex tunc fructus restituuntur. p. 15. n. 68.
Ventes dados si fuerint ambo mittuntur in possessionem bonorum patris. p. 16. n. 1.
Ventes duo qualiter hodie possent admitti ad successionem patris. p. 16. n. 3.
Ventri potest legari. p. 18. n. 1.
Venter potest testari majoratus. p. 18. n. 43.
Venter potest legitimari. ibid. n. 43.
Ventri competit legitimatio in integum. p. 27. n. 44.
Venter competit actio negotiorum gestorum, non autem praesentium privilegium. p. 21. n. 45.
Ventri datur ius retinendi sem patrimonij. p. 21. n. 46.
Ventri potest donari, & datur curator qui nomine ventris acceptat. ibid. n. 47.
Ventri ex stipulatione acquiritur. p. 21. n. 48.
Ventri etiam currit praescriptio in quo est deterioris conditionis quam pupillus cui non currit per tempus pupillaris aetatis. p. 22. n. 56.
Venter non revocat donationem a patre factam donec nascatur nec testamentum rumpit, nec ad Patris hereditatem admittitur. p. 21. n. 58.
Ventri plura non conceduntur, sed omnia referuntur illibata in tempus nascendi. ibid. n. 59.
Venter quoad moram faciendam substituti habebit pro nato, & coharentibus quoad patrem nascituro competentem. p. 28. n. 15.
Ventris institutio comprehendit omnes posthumos, etiam non conceptos tempore testamenti. p. 29. n. 20.
Venter potest alij dari substitutus. p. 29. n. 211.
Ventri tutor dari non potest, quia non est pupillus cui datur, cum tutor dari debeat personae tuende. p. 29. n. 25.
Ventri datur curator qui tenetur satisficere, nisi ex inquisitione datur quia tunc non satisficit ibid. n. 26.
Ventri non debet inferri damnnum etiam ob matris culpam, nec alij & sic administratori, negotiorum gestori, tutori & curatori delinquenti differatur pena delicti donec rationes reddantur. p. 34. n. 42.
Venter aliquod commodum non potest considerari, non habetur pro nato ad favorem tertij, ut ad excusandum patrem a tutela ob numerum infancum. p. 34. n. 43.
Venter si interest non habetur pro nato, & ita in exheredatione filiarum non comprehenditur pro soluma. p. 34. n. 44.
Venter si non interfuit quod instantia cepta cum de factis transeat in eum, non transibit, licet Gregorius dubitet. p. 34. n. 45.
Venter & posthumi potius praesumuntur naturalis

Index Rerum Notabilium

ralis quam spurius, si dubitatur an tem-
pore conceptionis, vel partus, parentes potue-
rint contrahere ibid. n. 48.
Ventre conceptus, quandiu est in utero, non
totaliter est à matre separatus, sed per quan-
dam colligationem est aliquid eius sicut &
fructus pendens in arbore est aliquid arboris.
p. 16. n. 68.
Vetri custodes ad instantiam confanguineo-
rum ponantur, si ex parte eis auferatur spes
succeedendi. p. 18 n. 4.
Verba singularis numeri non verificantur in
plurali quando adest diversitas ratio, factus
si eadem. p. 13. n. 21.
Verbum sum, es, fui, denotant substantiam.
p. 19. n. 33.
per Verba singularia non intelligitur quis se ip-
sum obligare. p. 61. n. 11.
Verba quando requiruntur sufficit, etiam si
balbutiendo proferantur. p. 77. n. 23.
Verba legis vel statuti comprehendunt mino-
res, factus autem impuberes. p. 130. n. 5.
Verbum debet non impartit necessitatem ex par-
te iudicis, sed consilium. p. 141. n. 16.
Verba quantumvis inducant liberam potesta-
tem procedendi non operantur, si iniuncte vec-
teat. p. 192. n. 21.
Veritas sub imagine naturæ, non debet obum-
brari, & gestorum erroribus non mutatur.
p. 172. n. 4.
Veritas magis præsumitur in sensibus & rerum
cognitio. p. 208. n. 20.
Vetula etiam cum voto continentia, licet non
sit suspecta de incontinentia non permittitur
in seculo manere si sit suspecta de aliis pravis
moribus. p. 212. n. 46.
Via cepta finienda est, quia in iudiciis non
admittitur variatio. p. 168. n. 18.
Ut minor qui cepit via ordinaria, redeat
ad executionem, est necessaria restitutio.
ibid. n. 19.
Via cepta ordinaria contra instrumentum,
potest exequi contra obligatum. p. 169. n. 29.
Via executiva consistit in actione personali. 169.
n. 36.
Declaratur tradita à Menochio, & Jafone, ne
obsteat prædictæ opinioni. ibid. n. 37.
Via una cepta executiva pro debito in certis
bonis, non potest etiam intentari pro eodem
debito in aliis bonis in prima executione
non contentis. p. 169 n. 38.
Via ordinaria intentata per debitorem ad resti-
tutionem instrumenti, non impeditur creditor
petere executionem illius. p. 170. n. 49.
Quemadmodum exceptio litis pendente sus-
per retractione sententiæ transactæ in tem
judicatum non impedit executionem, ita nec
instrumentum quæmvis. ibid. n. 50.
Vidua si se gravidam censiat debet nutrire
confanguineis proximioribus quorum interest
eam non esse pregnantem, & ei sunt præ-
standa alimenta, licet dives sit. p. 32. n. 1.
Vilaa quando dubitatur an sit gravis est co-
gentia multis & distractione pignorum, ut
se sufficiat patiatur. p. 31. n. 9.
Vinculum contractus debet esse ab initio con-
tractis tempore. p. 21. n. 17.
Viri sunt aliqui & mulieres ex Aristotele qui
numquam somniant. p. 76. n. 3.

Virilem vigorem compleri post vigesimum
quintum annum dicitur iuriconsultus. p. 191.
n. 4.
Viri nomen ad virtutem vimque animi, & cor-
poris refertur ibid. n. 7.
Viritas qualiter debeat. p. 191. n. 6.
Viris legatis etiam pueros debere, inquit iuric-
consultus. ibid. n. 10.
Vir appellatur qui ex potentia animi & corporis
res gerit. ibid. n. 7.
Virilitate ingressa post vigesimum quintum an-
num incipiuntur homines in publicis fun-
ctionibus. ibid. n. 11.
Viri iam facti eligebantur, qui iura constitu-
erunt, quorum numerus centumvirale appel-
latur. p. 191. n. 12.
Viri creabantur prætores & decationes, & du-
umviri ad munera publica & regimen reipub-
licæ. p. 191. n. 13.
Viri experti in officio advocacionis eligeban-
tur ab Imperatoribus ad senatoriam digni-
tatem ibid. n. 14.
Viri boni qui dicantur, ut coram eis inter-
ponatur appellatio, relinquuntur arbitrio iudicis.
p. 194. n. 31.
Vir unus an sufficiat, ut coram eo interponat-
ur appellatio. ibid. n. 34.
Virtus major est in appellatione que iure com-
muni conceditur, quam in restitutione, que
speciali iure impetratur. p. 195. n. 69.
Vita hominum longissima est centum annor-
um, & natus ab hinc retro centum annis
præsumitur mortuus. p. 113. n. 86.
Vivere usque ad centum annos ut aliqui volue-
re, nullus præsumitur, & qui se fundat in vi-
ta probare debet. p. 214. n. 87.
Unctionis Sacramentum vid. Sacramentum.
Universitas dicitur persona ficta carens animâ,
& sic non ligatur iuramento, quod ligat ani-
mam. p. 182. n. 109.
Universitas quantumvis representet personas vi-
ventium, ipsa tamen caret spiritu, & ani-
mâ, & idem de monasterio. p. 115. n. 97.
Universitas non potest excommunicari & qua-
re, potest tamen interdico puniri etiam
quoad Innocentes. p. 215. n. 99.
Universitas est nomen juris, & imaginarium
corpus, & persona representata. p. 115. n. 101.
Universitas tota licet non possit puniri nec de-
linquere, puniuntur tamen universitatis Re-
tores. ibid. n. 102.
Universitatis solo mandatario imputatur ma-
lum quod commisit, nisi quod fecit, ei
specialiter fuit mandatam, & idem de syndi-
co. p. 215. n. 105.
Universitas ex quibus consistat, & quando tota
delinquat, & peccet quoad omnes sui par-
tes. ibid. n. 106.
Universitas si committat homicidium, rapinam
vel quid simile qualiter puniatur. p. 215. n. 107.
Universitas si habeat unde solvat, compellitur
indicare collectam. p. 216. n. 108.
Universitas si consequatur commodum delicto
civium dicitur delinquere. p. 216. n. 110.
Universitas committit delictum in omittendo,
si cum civis videant dominum offendere,
vel ejus iuricem, seu officialem non des-
ferant eam possunt. p. 216. n. 111.
Universitas & civitas, an veniant persone ap-
pellatione.

Index Rerum Notabilium.

pellatione. resolutive negative ibid. n. 113.
Universitas est res inanimata que consistit ex
multis collectis, persona autem est animata,
& rationalis, & individua substantia. p. 216.
n. 111.
Universitas absque expressione comprehenditur
appellatione persone ex subiecta materia, &
veritate in rem scriptæ. p. 216.
n. 112.
Universitas impersonaliter comprehenditur, si
statutum loquitur. p. 117. n. 124.
Universitas comprehenditur in causa favorabili
personæ appellatione. ibid. n. 125.
Universitatis appellatione non venit persona
particularis nec tenetur pro debito univer-
sitatis, nec possunt capi ejus bona licet, con-
suetudine possit induci. p. 117. n. 127.
Vocatus sub conditione si hæres institutus de-
cesserit admittitur si hæres impubes decedat.
p. 118. n. 77.
Vocatio masculorum, & exclusio feminarum
posita absolute, & per viam regulæ, refertur
ad omnes clausulas, & vocationes, & in-
ducit majorum agnationis. p. 196. n. 79.
Vocati in substitutione admittuntur, nisi sub-
sit persona, que ex verisimili mente institui-
toris eos excluderet. p. 200. n. 109.
Voces si sint æquales in electionibus, nobiles
præferantur, quia qualitate præponderant.
p. 34. n. 15.
Voluntas hominis non est subiecta neces-
sitati astrorum. p. 70. n. 71.
Voluntas præsumitur continuata. p. 89. n. 131.
Voluntati committitur non subijcitur regulis
juris. p. 191. n. 23.
Voluntas in promissis, pro discretione & ar-

bitio ponitur. ibid. n. 25.
Voluntas verbalis expressi quando requiritur,
non sufficit conjectura, ut in licentia ma-
riti ad contrahendam cum ejus uxore. p. 198.
n. 93.
Votum simplex continentia factum à superflite
in seculo non efficitur solemne, altero con-
jugis profertente. p. 10. n. 45.
Uture censuræ sunt taxatæ à Justiniano.
p. 87. n. 101.
Ufus fructus licet pars Domini cedi non potest.
p. 119. n. 133.
Ufus fructus legato feni, & eo casu, quia fenex
civitas præsumitur, mori, sic comparato ad fal-
cidiam respectu vitæ adolescentis. p. 213.
n. 84.
Ufus fructus quod si relinquatur personæ fa-
ctæ que dicitur civitas, municipium seu uni-
versitas, legatum durat per tempus non-
gestivæ vitæ hominis, scilicet centum an-
norum. p. 214. n. 88.
Ufus fructus qui non potest constitui sine persona
potest relinquari universitati, quia representat
personas viventium. ibid. n. 90.
Ufus fructus non queritur hereditarij jacenti
per servum hereditarium, & quare. p. 214.
n. 91.
in Utero existens ad commodum tertij, non
habetur pro nato, sed ad sui commodum.
p. 12. n. 17.
in Utero existens non confertur. ibid. n. 18.
Uxore, que supposita partum mortui, pos-
sunt delicti participes, & complicis accu-
sari nec obicit quod suppositum tradaver-
int ut filium. p. 21. n. 55.

FINIS.